

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ПОПОВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК811.111'43(73):324.019.51,,195/201”(043.5)

**ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ДИСКУРС США В ДИНАМІЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ СЕРЕДИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

ДИСЕРТАЦІЯ

на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук

Науковий керівник –

Медвідь Олена Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент

Суми – 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ЗРУШЕНЬ У СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
1.1. Дискурсивність як точка відліку лінгвістичних розвідок	15
1.2. Передвиборчий дискурс у дискурсивній парадигмі	19
1.3. Комплексний підхід у реалізації дослідження	23
Висновки до першого розділу	41
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ДИНАМІКА ЯК КОРЕГУЮЧА НОРМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
2.1. Поліаспектність визначення норми літературної англійської мови	
2.1.1 Тлумачення поняття “мовна норма” та критерії її формування	43
2.1.2. Джерела варіативної складової літературної норми	52
2.1.3. Мовна системність versus варіативність	67
2.2. Соціально-особистісний фактор кризь призму норм англійської мови	71
2.3. Антиномія мовних та позамовних явищ	81
Висновки до другого розділу	86
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ДИСКУРС США В АСПЕКТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ДИНАМІКИ	
3.1. Характеристики передвиборчого дискурсу США	88
3.2. Функціональна складова передвиборчого дискурсу США	
3.2.1. Багатошаровість передвиборчого дискурсу	94
3.2.2. Емотивність комунікативного процесу	106
3.2.3. Темпоральний аспект у передвиборчому дискурсі	113
Висновки до третього розділу	119
РОЗДІЛ 4. ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ДИСКУРС США В АСПЕКТІ ДИНАМІКИ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	

4.1. Літературна норма англійської мови у передвиборчому дискурсі США	
4.1.1. Норма як точка відліку мовних процесів	121
4.1.2. Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу	131
4.1.3. Граматико-стилістична складова передвиборчого дискурсу	139
4.2. Динаміка мовних процесів у передвиборчому дискурсі США	
4.2.1. Лексико-стилістичний фактор в аспекті діяхронії	150
4.2.2. Граматико-стилістичний фактор в аспекті діяхронії	157
4.3. Закономірності мовних процесів	166
Висновки до четвертого розділу	180
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	183
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	190
ДОДАТКИ	225

ВСТУП

Мова є дзеркалом усіх соціальних, наукових, культурних, політичних змін, що відбуваються в суспільстві. Слугуючи однією з ознак національної самовизначеності та національної сутності як такої, вона забезпечує комунікативний процес її носіїв у всіх аспектах їх діяльності. Зважаючи на потужний науково-технічний розвиток суспільства у ХХ та на початку ХХІ століть, соціально-політичні зміни, саме мова покликана за допомогою безмежних можливостей структурних елементів своєї системи, тобто внутрішньомовних процесів, що передбачають перерозподіл у межах структурних складових мовної системи, та крізь призму мовленнєвої практики викарбувати ці зміни та новаторство в нормах літературної мови. Нормативність мови, не зважаючи на її кодифікуючу сутність спрямовану на усталення, незмінюваність, обов'язковість дотримання. Разом з тим, підпорядковується змінам, що їх накладають чинники позамовного порядку, адже мовна норма, залишаючись критерієм існування національної мови, фіксує соціально-культурні, політичні, наукові зміни, джерелом яких завжди залишається людина, забезпечуючи комунікативну дієвість та відповідність комунікативним потребам людства на даному етапі розвитку [31; 32; 33; 51; 54; 55; 75; 76; 85; 86; 90; 98; 105; 106; 143; 147; 185; 186; 190; 201; 240; 304].

Сучасна лінгвістика характеризується вивченням мови у тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю, з людиною-мовцем, творцем різних за своєю спрямованістю текстів, з людиною-представником певного соціуму. Функціональна, антропоцентрична парадигма лінгвістичних вчень наголошує на значущості індивідуальної мовленнєвої практики. Як і будь-яка діяльність мовленнєва практика вимагає присутності суб'єкта дії з його комунікативними цілями, базою знань, якими він у процесі комунікації оперує, з його певними особистісними психологічними аспектами, які передбачають емоційний стан; об'єкта дії, тобто, на кого спрямована дана мовленнєва діяльність (адресата); простору, у якому відбувається діяльність, тобто, оточуючого середовища (позамовних факторів), що забезпечує

додатковим матеріалом, ідеями для комунікації; і, зрештою, предмета комунікації – інформації вербалізованої у мовних знаках, кодах, яка абсорбує усі перелічені компоненти. Втілена у мовних знаках інформація віддзеркалює прагматичні характеристики адресанта, його перлокутивні цілі, надаючи непряму інформацію про адресата, та позамовні чинники, як то час, місце події, психологічні особливості комунікантів.

Вивчення правил вживання мовних знаків та виявлення внутрішньомовних тенденцій, що превалюють у сучасному мовному соціумі, неминує зводиться до вивчення дискурсивних властивостей та особливостей впливу дискурсу на мовленнєву поведінку. Передвиборчий дискурс, у силу своєї сьогоденної значущості та поширеності у демократичному суспільстві, дає змогу максимально широко як у лексичному, так і граматичному та стилістичному аспектах охопити мовний матеріал, що активно вживається у процесі комунікації. У рамках передвиборчих агітаційних кампаній політики торкаються необмеженого спектру тем, гарантуючи виборцям краще майбутнє; подорожуючи країною, вони мають справу з різним адресатом (за демографічними, соціальними, інтелектуальними та іншими показниками), що вимагає від них у межах конкретного комунікативного акту розробити відповідну ситуації стратегію, долучити релевантну тактику чи тактики, знайти максимально влучний мовний еквівалент.

Політичний та передвиборчий дискурси розглядаються великою когортою лінгвістів [3; 13; 15; 16; 62; 63; 78; 88; 89; 100; 129; 130; 131; 136; 170; 171; 183; 213; 216; 218; 224; 225; 226; 233; 234; 235; 236; 237; 251; 252; 260; 264; 290; 291; 299; 300; 302]. У своїх дослідженнях вчені торкаються різних аспектів проблематики політичного та передвиборчого дискурсів: лексико-стилістичних особливостей промов [24; 42; 46; 188], мовної системи в когнітивній парадигмі та феномену метафоризації в політичному дискурсі [15; 16], специфіки парламентських дебатів [16; 42], передвиборчого дискурсу програм новин [122], дискурсивного портрету політика [73; 226], когнітивних аспектів дискурсу влади [226; 113].

Разом з тим, внутрішньомовні процеси в межах передвиборчого дискурсу США не отримали належного висвітлення. Вивчаючи основні функції, системоутворюючі характеристики політичного та передвиборчого дискурсів, їх когнітивно-прагматичні домінанти, лінгвісти використовують методологічний апарат функціоналізму, дискурсивності та експанціоналізму сучасної лінгвістичної наукової парадигми, що характеризується тяжінням до суміжних дисциплін, як то психології, соціології, політології. Така тенденція, без сумнівів, є цілком виправданою, адже дає пояснення кожного кроку в межах семасіології та ономасіології [72; 84; 88; 89; 104; 107; 108; 109; 110; 185; 186; 219; 231; 232; 278], вибору мовленнєвих актів, комунікативних стратегій та тактик [20; 29; 49; 83; 88; 89; 117; 118; 132; 141; 207; 208; 213; 215; 224; 225; 233; 234; 235; 236; 237]. Але занурюючись у вивчення структурних складових мовної системи, когнітивно-прагматичних чинників їх утворення та функціонування у мовленні виключно в синхронічному аспекті, втрачаємо можливість простежити їх генезу від оказіональних проявів до унормованих мовних явищ.

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена доцільністю аналізу передвиборчого дискурсу США за період з середини ХХ до початку ХХІ століть в аспекті лексичного та граматичного наповнення, що відбиває динаміку відповідних структурних складових англійської мови. Передвиборчий дискурс у максимальній відповідності віддзеркалює мовні тенденції, що превалюють на певному етапі соціально-політичного, наукового та культурного розвитку. Більше того, саме залучення діахронічного порівняльного аналізу текстів, що презентують передвиборчий дискурс США різних десятиліть, виявляється актуальним в аспекті вивчення динаміки зрушень у системі англійської мови.

Зв'язок із науковими темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, що проводяться на кафедрі теорії та практики перекладу факультету іноземної філології та соціальних комунікацій Сумського державного університету в межах наукової теми “Вербалізація концептів:

внутрішньомовні та міжмовні аспекти” (номер державної реєстрації 0112U004325).

Мета роботи полягає у дослідженні динаміки англійської мови за період з середини ХХ до початку ХХІ століть у рамках передвиборчого дискурсу США.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються конкретні **завдання**:

- визначити теоретико-методологічні засади дослідження динаміки зрушень у системі англійської мови;
- встановити основні чинники, що зумовлюють внутрішньомовні процеси, розхитуючи норми літературної англійської мови;
- виокремити прагматичні особливості передвиборчого дискурсу США, які марковано тими чи іншими вербальними формами;
- визначити провідні джерела та способи поповнення оказіональних і варіативних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних форм у сучасному передвиборчому дискурсі США;
- виявити наявність прогресивної чи рецесивної динаміки мовних зрушень англійської мови у межах передвиборчого дискурсу США.

Об’єктом дослідження виступає передвиборчий дискурс США з широким спектром його провідних функцій та характеристик. Віддзеркалюючи різні аспекти діяльності людини, він гарантує вживання вербальних форм, які є максимально релевантними тим мовним одиницям (як лексичним, так і граматичним та стилістичним), що використовуються в узуальній комунікативній практиці.

Предметом є вивчення динаміки зрушень у системі англійської мови з середини ХХ до початку ХХІ століть, що має на увазі з’ясування темпів просування оказіональних елементів до статусу узуальних і в перспективі нормативних явищ англійської мови.

Матеріалом дослідження слугують скрипти теле-дебатів, тексти передвиборчих агітаційних звернень політиків до свого електорату в період президентських виборів у США з 1952 року по 2012 рік, відібрані з друкованих

засобів масової інформації “*Observer*”, “*The New York Times*”, “*The Red State Report*”, “*The White House*”, а також особистих Інтернет-сторінок політиків-претендентів на посаду Президента США [330; 331; 332; 333; 334; 335; 336; 337; 339; 340; 341; 342; 343; 344] та спеціалізованих Інтернет-сайтів, що належать теле-і-радіо-компаніям [325; 327; 328; 329; 345; 346; 347; 348]. Сукупний склад матеріалу, що досліджується – 250 текстів, загальний обсяг яких становить приблизно 5750 умовних сторінок, куди входять: 1) скрипти дебатів – 38 текстів; 2) скрипти усних звернень політиків до виборців – 63 тексти; 3) письмові звернення політиків – 87 текстів; 4) коментарі щодо перебігу передвиборчих кампаній – 62 тексти.

Теоретико-методологічною основою дисертації є уточнення категорійно-поняттєвого апарату функціональної та структурної лінгвістики, що передбачає звернення як до структурних складових системи англійської мови, так і до людини як суб’єкта й агента креативної комунікативно-мовленнєвої діяльності, яка, у зв’язку з цим, залишається точкою відліку та невід’ємним гарантом усіх внутрішньомовних процесів [304; 15; 16; 33; 51; 54; 72; 84; 85; 90; 98; 105; 106; 113; 143; 147; 185; 186; 190; 201; 224; 225; 226; 231; 232; 233; 234; 235; 236; 237; 240].

Зважаючи на таку методологічну основу під час здійснення дослідження використовуються **методи** лінгвістичного аналізу: 1) *структурний*, що включає елементи *компонентного аналізу* та *аналізу безпосередніх складників* – для визначення структурної морфемної та значеннєвої організації лексичної одиниці з подальшим встановленням дериваційних шляхів та способів вторинної номінації, а також для визначення синтаксичної організації текстів у межах передвиборчого дискурсу США; 2) *словникових дефініцій* – аналіз інформації про семантичні та граматичні особливості лексичних одиниць, що подаються в лексикографічних, тлумачних словниках, словниках топонімів; 3) *етимологічний аналіз* – вивчення морфологічних складників з метою реконструкції походження лексичного, граматичного елементу та встановлення еволюційних змін у межах лексичного і граматичного значень;

4) *контекстуально-інтерпретаційний* з урахуванням *дискурсивного аналізу* – для встановлення потенційних сенсів лексико-стилістичного та граматико-стилістичного компонентів мовлення на основі горизонтального (мовленнєвого) та вертикального (фонових знань) контексту; 5) *функціонально-семантичний* – для встановлення прагматичного потенціалу лексичних та граматичних okazіоналізмів і варіантів; 6) *кількісний*, що включає елементи *контент-аналізу* – для визначення динаміки мовних зрушень англійської в аспекті залучення okazіональних та варіативних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних форм.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній *уперше* аналіз лексико-стилістичних та граматико-стилістичних okazіоналізмів і варіантів англійської мови здійснено в аспекті залучення теоретико-методологічних засад функціональної та структурної лінгвістики, що забезпечує комплексність дослідження. *Уперше* дослідження мовних зрушень англійської мови здійснюється на матеріалі передвиборчого дискурсу США, який вирізняється максимальним залученням характеристик різних функціональних стилів, відбиваючи у такий спосіб мовні тенденції, що мають місце у кожному з них. У роботі *вперше* систематизовано мовні та позамовні чинники okazіональних та варіативних проявів у мові з виявленням місця останніх у мовній системі на шляху до їх нормативного статусу. У дисертаційній роботі *вперше* до розгляду беруться різножанрові тексти передвиборчого дискурсу США, тексти темпорально розділені десятиліттями. Залучення різножанрових текстів у аспекті діячності допомагає підтвердити чи відхилити існуючі гіпотези про постійну мінливість лексичної складової та непорушність і непохитність граматичної.

Робоча гіпотеза базується на динамічній стабільності поняття “мовна норма”, що має на увазі зрушення в межах структурних складових системи англійської мови, які стосуються як її лексичних, так і граматичних форм. Функціональна сутність сучасної наукової лінгвістичної парадигми дає підстави стверджувати про наявність динаміки мовних зрушень (перерозподілу

в межах лексико-стилістичного та граматико-стилістичного складу англійської мови), витокami якої слугують інтралінгвальні процеси, тобто вживання оказіональних чи варіативних елементів, які, разом з набуттям узуальних характеристик, прямують до здобуття статусу нормативних мовних явищ.

Новизна отриманих результатів узагальнена в **положеннях, що виносяться на захист:**

1. Дослідження динаміки американського варіанту англійської мови з середини ХХ до початку ХХІ століть передбачає залучення категорійно-поняттєвого апарату функціональної та структурної лінгвістики, що і пояснює вибір теоретико-методологічної основи.

2. Особлива специфіка передвиборчого дискурсу США полягає у його функціях (впливовій, інспіративній, агітаційно-пропагандистській, інформативній) та провідних ознаках (інституційності, ритуальності та риторичності комунікації). У такому функціональному визначенні передвиборчий дискурс США демонструє: образ автора, образ адресата, інформативність, інтенційність, оцінність, емотивність, агональність, агресивність, ідеологічність, театральність, тощо.

3. Мовна норма – це соціолінгвістична категорія, яка, з одного боку, визначається як система обов'язкових реалізацій структурних елементів мовної системи; а з іншого боку, будучи сукупністю мовних засобів, найбільш придатних для комунікативних цілей, підпорядковується чинникам екстралінгвістичного порядку та внутрішнім законам мови, що є рушійною силою внутрішньомовних процесів.

4. У процесі породження мовлення вагому роль відіграють персональні вірування, переконання, досвід, тобто – знання. Процес декодування, у свою чергу, залишається одним із засобів поповнення інформативної бази знань комунікантів, оскільки являє собою комунікативний досвід, який виступає джерелом не лише інформації, що підлягає декодуванню, а й будівельних складників, які уможливають вербальну комунікацію, способу їх застосування, комбінування.

5. Контент-аналіз текстів агітаційних виступів політиків 1950 – 2012 рр. здатен дати відповідь на запитання про кількісні показники лексико-стилістичних та граматико-стилістичних okazіоналізмів і варіантів, а також про наявність прогресуючої чи рецесуючої динаміки в рамках просування okazіональних форм до їх узуального статусу і, в подальшому, перспективи здобуття статусу нормативного явища англійської мови.

6. Результати дослідження покликані підтвердити чи спростувати твердження про рух англійської мови до спрощення, економії мовних засобів та положення англійської як мови глобалізації, домінантної мови, статус якої зростає за рахунок спрощення корпусу.

Теоретична значущість дисертаційного дослідження визначається тим, що аналіз семантичних та інтерпретаційних особливостей лексико-стилістичного наповнення передвиборчого дискурсу США є внеском у розвиток семасіології; встановлення особливостей функціонування okazіоналізмів та лексико-стилістичних і граматико-стилістичних варіантів англійської мови сприятиме розвитку функціональної лінгвістики та прагматики з виходом на дискурсологію; дослідження okazіоналізмів та лексичних і граматичних варіантів в межах передвиборчого дискурсу є внеском у лінгвостилістику, теорію граматики.

Практична цінність отриманих результатів дослідження полягає в можливості їх використання в курсах лексикології англійської мови (розділи: “Джерела варіативної складової літературної норми”, “Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”, “Закономірності мовних процесів”), стилістики англійської мови (розділи: “Норма як точка відліку мовних процесів”, “Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”, “Граматико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”), граматики англійської мови (розділи: “Норма як точка відліку мовних процесів”, “Граматико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”, “Закономірності мовних процесів”), у спецкурсах з соціолінгвістики, функціональної лінгвістики, прагматики, лінгвістики тексту (розділи: “Соціально-особистісний

фактор крізь призму норм англійської мови”, “Закономірності мовних процесів”), дискурсології (розділ: “Функціональна складова передвиборчого дискурсу США”). Матеріали дослідження можуть бути застосовані в подальших наукових розробках, при підготовці аспірантів, а також у практичній діяльності – під час перекладу передвиборчих агітаційних виступів політиків.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження висвітлено у доповідях:

- *на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях*: IV Міжнародній науково-практичній конференції “Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість” (Національний університет “Острозька академія”, 22-23 квітня 2010); Чернівецькій міжнародній науковій конференції “Актуальні проблеми германської філології” (Кам’янець - Подільський національний університет ім. І. Огієнка, 23-24 квітня 2010); IX Всеукраїнській науковій конференції з актуальних питань перекладознавства (СумДУ, 26-27 листопада 2010); X Міжнародній науковій конференції “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація” (ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 4 лютого 2011); V Міжнародній науковій конференції “Пріоритети германського та романського мовознавства” (Волинський національний університет ім. Л. Українки, 3-5 червня 2011); X Міжнародній науково-практичній конференції з методологічних питань перекладознавства (СумДУ, 15-16 березня 2012); VI Міжнародній науково-практичній конференції “Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість” (Національний університет “Острозька академія”, 26-27 квітня 2012); VII Міжнародній науковій конференції “Актуальні проблеми германської філології та прикладної лінгвістики” (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, 7-8 травня 2013);
- *на щорічних підсумкових конференціях професорсько-викладацького складу факультету іноземної філології та соціальних комунікацій Сумського державного університету (2009-2014);*

- на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу Сумського державного університету (2009-2014).

Публікації. Основні положення дисертації відображено в 14 публікаціях, з них 8 статей опубліковано у фахових виданнях України, 5 статей у закордонних наукових виданнях.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, бібліографії, що включає список джерел ілюстративного матеріалу, та додатків. Загальний обсяг роботи – 252 сторінка, обсяг основного тексту – 189 сторінок. Бібліографія містить 348 найменування, з яких 22 – лексикографічні джерела, а також 24 джерела ілюстративного матеріалу. Додатки містять 7 систематизованих добірок ілюстративного матеріалу до теоретичної бази, що розглядається у відповідних підрозділах дисертації.

У **вступі** наведено тему роботи, обґрунтовано її актуальність, новизну, теоретичну та практичну значущість, теоретико-методологічні засади та методи дослідження, подано цілі та завдання дослідження, сформульовано положення на захист, наведено відомості про апробацію роботи та публікації.

У **першому** розділі подано теоретико-методологічну базу дисертаційної роботи з визначенням домінантності принципів комплексності та інтегративності, які наголошують на доцільності застосування категорійно-поняттєвого апарату функціональної та структурної лінгвістики у дослідженні динаміки американського варіанту англійської мови.

У **другому** розділі проаналізовано підходи до розуміння поняття “мовна норма” з визнанням її динамічної стабільності, визначено критерії її формування. Особливу увагу приділено джерелам варіативної складової із наголосом на значущості конкатенації мовних та позамовних чинників у нормотворчих процессах, що обґрунтовує доцільність дослідження таких процесів у дискурсивному переломлюванні.

Третій розділ присвячено функціонально-комунікативному аспекту передвиборчого дискурсу США, комунікативно-прагматичні характеристики

якого виявляються корегуючими його формального конституенту. За рахунок потужного розвитку суспільства у напрямку до демократизації, передвиборчий дискурс набуває неабиякого поширення і значущості, слугуючи чинником, що провокує до подальшого поширення оказіоналізмів, їх узуальної практики та тенденції до унормованості.

У **четвертому** розділі досліджено особливості мовлення передвиборчого дискурсу США зі здійсненням контент-аналізу на предмет виявлення кількісного представлення лексико-стилістичних та граматико-стилістичних варіативних чи оказіональних компонентів, які ідуть у розріз із нормами літературної англійської мови. Порівняння результатів синхронічного та діяхронічного контент-аналізу, що охоплює сукупність різножанрових текстів у межах передвиборчого дискурсу США, є показником тенденцій внутрішньомовних зрушень, які дають змогу говорити про наявність закономірностей мовних процесів.

У **загальних висновках** наведено узагальнені результати дослідження та окреслено перспективи подальших розробок.

Додатки містять 7 систематизованих добірок ілюстративного матеріалу до теоретичної бази, що розглядається у відповідних підрозділах дисертації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ЗРУШЕНЬ У СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Дискурсивність як точка відліку лінгвістичних розвідок

“Розуміння мови як коду в безпосередньому спілкуванні особистостей – це, передовсім, ставлення до неї як до форми соціальної взаємодії (інтерації), яка увібрала в себе усі можливі типові моделі стосунків людей у певному суспільстві, соціокультурній спільноті, перш за все стосунків соціальних” [19, с. 38]. Саме дискурс-аналіз як метод дослідження вияву суб’єктивного чинника в живому спілкуванні особистостей, результатом якого є дискурс, дає змогу зазирнути в сутність потенційних смислів лексико-стилістичних та граматико-стилістичних форм, дати пояснення доцільності використання тих чи інших вербальних форм.

Частота звернень до поняття “дискурс” свідчить про його значущість, зростаючий інтерес до нього учених [61; 72; 108; 109; 110; 121; 127; 128; 129; 130; 145; 149; 150; 151; 152; 153; 172; 176; 193; 222; 231; 232; 254; 258; 273]. Дискурс, як явище, доступний сприйняттю мовної особистості з огляду на її соціальний та лінгвістичний досвід [95]. Дискурс, як і інші феномени, позначений орієнтацією [168] (у даному аспекті варто порівняти: орієнтаційна функція у філософії, орієнтаційний рефлекс у фізіології, орієнтаційна діяльність людини у психології, орієнтація на місцевості у топографії, концептуальна орієнтація у текстології, орієнтація у гіпертекстовому середовищі, що притаманне дискурсології [228, с. 362]).

Дискурс, з одного боку, можна розглядати як процес живої вербальної комунікації, де значну роль відіграють системні можливості мови, ступінь спонтанності, завершеності, тематична зв’язність і зрозумілість для інших. У такому разі до уваги беруться суто лінгвальні показники з включенням індивідуальних особливостей розумової діяльності людини, та реконструкція віртуальної колективної свідомості носіїв мови, де акцент ставиться на зв’язку

мовного явища з внутрішньою ментальною діяльністю людської свідомості та на презентації цього явища в мисленні людини.

З іншого боку, не можна забувати про те, що комунікативний акт відбувається в залежності від позицій комунікантів, їх соціальної приналежності [145, с 48–49], де варто наголосити на значущості позамовних умов, що характеризують комунікативний акт у соціально-політичному, культурному, науковому аспектах. Аналіз дискурсу як напрямок лінгвістики “формувався і під впливом теорії мовленнєвих актів, прагматики і лінгвістики, завдяки чому отримав функціональне та соціальне спрямування...Дискурс почав трактуватися як комунікативна подія, ситуація, що інтегрує текст з іншими складниками, зокрема, екстралінгвістичними, соціальними чинниками, референційними чинниками (обставинами, часом, простором комунікації), психологічними чинниками, які опосередкують взаємодію учасників спілкування, їхні мотиви, цілі та стратегії” [186, с. 626].

Дискурс вбирає в себе та відбиває унікальний збіг обставин, за яких і задля яких він був створений:

- 1) комунікативний намір автора;
- 2) взаємовідносини автора та адресатів;
- 3) можливі обставини, значимі та випадкові;
- 4) ідеологія та стилістичний клімат епохи, конкретного середовища, конкретних особистостей, яким адресовано повідомлення;
- 5) жанрові та стильові риси повідомлення та комунікативної ситуації;
- 6) асоціації з попереднім досвідом [89, с. 275].

Концепт дискурсу поєднує уявлення, існуючі в неясному та нечіткому вигляді, в єдиний гештальт, відображає в єдиному образі мовлення, яке виникає за певних обставин та пов’язане з самими комунікативними умовами свого породження [110, с. 524]. У зв’язку з тим, що не існує меж чи конкретного переліку умов, за яких може здійснюватись комунікація, до того ж, до розгляду береться інтеграція мовних та позамовних факторів, то і концепт дискурсу за

кожних умов комунікації набуває нових обрисів і, відповідно, нового тлумачення, що пропонують лінгвісти.

В. В. Красних пропонує виділяти національні види дискурсу (англійський, російський, французький і т.д.), відповідно до яких здійснюється подальше типологічне розмежування (політичний, науковий, економічний дискурс і т.д.), яке вона не вважає окремими видами дискурсу, а лише певними “модифікаціями” національного різновиду дискурсу, який адаптується до тієї сфери, у якій функціонує [104, с. 146]. Та якщо за основу концепту дискурсу брати гештальт, що виникає і набуває вербального втілення лише за певних умов, відбиваючи унікальний збіг обставин, тобто усі позамовні фактори, що ідуть у супроводі до комунікативної ситуації, то видовий поділ дискурсу лише в межах національного аспекту виявляється нерелевантним.

Дискурсу притаманні такі позамовні складові: адресат, адресант, мета, часові рамки, соціальний контекст – для яких національний вимір буде надзвичайно широким, хоча його наявність не варто нехтувати. Обов’язковими при визначенні виду дискурсу виявляються валентності “хто, що”, “про що”, “як” [34, с. 14-15], які М. Хеллідей, в свою чергу, визначив як параметри “учасники”, “тема”, “спосіб” [274].

У межах валентності “як” чи параметру “спосіб” виявляється безпосередня функція дискурсу, що втілюється мовними засобами, формально-змістовною організацією тексту, каналом його презентації (усним чи письмовим), його комунікативною метою. Параметр “тема” чи валентність “про що” фокусується на конкретній комунікативній ситуації, заглиблюючись у соціальні, вікові, релігійні, політичні преференції адресата та адресанта і, тим самим, віддаляючись від поверхневого питання національної приналежності, оскільки у такому разі іде подальше нашарування особистісних чинників, зумовлених ще й ситуативними аспектами. У такому формулюванні іде врахування як суто мовних показників, так і позамовних чинників, що пов’язані з конкретними комунікативними умовами.

У результаті розмаїття умов, за яких здійснюється комунікація, більшість вчених схильні говорити про види дискурсу, не чіпаючи класифікації за критерієм національної приналежності. Вони виділяють практичні види дискурсу, які використовуються в ідеологічних, культурологічних, історичних та комунікативних ситуаціях, що сприймаються в широкому сенсі, і, відповідно, можуть бути досліджені з позиції загальної теорії комунікації: науковий, політичний, педагогічний, юридичний дискурс і т.д. [241, с. 151].

В основі класифікації видів дискурсу, запропонованої В. І. Карасиком, знаходиться критерій орієнтування. Вчений виділяє два види дискурсу: 1) персональний (особистісно-орієнтований), в якому мовець виступає як особистість з усім багатством внутрішнього світу; 2) інституційний (статусно-орієнтований), у якому мовець виступає як представник певного соціального статусу [88]. Перший тип дискурсу має на увазі монологічне мовлення, а другий – комунікація в рамках статусно-ролевих відносин, тобто мовлення взаємодія представників соціальних груп.

Подібний видовий поділ дискурсу на персональний та інституційний знаходимо в роботах Ф. С. Бацевича, П. Грайса, М. В. Китайгородської, О. С. Кубрякової, С. В. Новоселецької, Н. Н. Розанової, у яких класифікація, тим не менш, базується не на критерії орієнтування, а на поняттях адресата і адресанта.

У сучасній лінгвістиці виділяють наступні види інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, мистецький, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний, масово-інформаційний, – але при цьому В. І. Карасик наголошує, що даний список не є суворо фіксованим, оскільки суспільні інститути суттєво відрізняються один від одного і не можуть розглядатися як однорідні явища [88]. До того ж, тут накладається ще й фактор індивідуального дискурсу.

Важливо розуміти, що усі перелічені види дискурсу представляють малу складову від загальної їх кількості. Беручи за основу кількість суспільних

інститутів, можна говорити про дискурсивні практики в кожній з цих областей. І не викликає жодного сумніву той факт, що кожен з таких дискурсів буде мати свою власну специфіку, характерні риси.

1.2. Передвиборчий дискурс у дискурсивній парадигмі

Напрямки досліджень у сфері політичної лінгвістики численні, починаючи від опису окремих одиниць політичної мови до аналізу політичних жанрів, стилів, ідеостилів, дискурсивного опису комунікативних стратегій і тактик, а також порівняльні дослідження політичних дискурсів різних країн. Аналізу політичного та передвиборчого дискурсів присвячено роботи: М. В. Алексеєвої, А. М. Баранова, Д. Болінджера, Дж. Даймонда, А. Кемпбелла, В. І. Карасика, Ю. М. Караулова, В. І. Конькова, В. Г. Костомарова, О. М. Медвідь, О. М. Паршиної, О. О. Попової, Г. Г. Почепцова, М. Р. Проскуракова, О. Г. Ревзіної, П. Серіо, Д. Таннен, А. П. Чудінова, М. Шадсона, О. І. Шейгал та інших. Різні аспекти проблематики політичного та передвиборчого дискурсів отримали детальний розгляд у дослідженнях: класифікація функцій політичного дискурсу (Н. Б. Мечковська, Г. Сайдел, П. Чилтон), політика і мовлення політиків (Д. Грейбер, Б. Ю. Норманн), лексико-стилістичні особливості промов (М. В. Блажевич, О. І. Воробйова, А. Ф. Селіванов, А. А. Семенюк), мовна система в когнітивній парадигмі та феномен метафоризації в політичному дискурсі (А. М. Баранов та Ю. М. Караулов), специфіка парламентських дебатів (А. М. Баранов, С. І. Виноградов та О. Г. Казакевич), передвиборчий дискурс програм новин (Н. Г. Мартиненко), дискурсивний портрет політика (М. Р. Желтухіна та В. І. Шаховський), когнітивні аспекти дискурсу влади (Є. Лассан та В. І. Шаховський).

Політичний дискурс являє собою складний об'єкт дослідження, оскільки знаходиться на перетині різних дисциплін: політології, соціальної психології, лінгвістики [251; 252; 302] – і пов'язаний з аналізом форми, задач та змісту

дискурсу, що вживається у певних (політичних) ситуаціях [62, с. 376]. Політичний дискурс є різновидом інституціонального дискурсу, що детермінується як спілкування у заданих межах статусно-рольових відносин і виділяється на основі двох ознак: цілей та учасників спілкування [183, с. 115].

Беручи до уваги визначення політичного дискурсу різних дослідників [3; 15; 16; 62; 63; 91; 100; 127; 128; 129; 130; 148; 152; 153; 170; 218; 224; 225; 234; 235; 236; 237; 238; 246; 251; 286; 296; 301; 302 та ін.], до політичного дискурсу пропонуємо відносити публічні виступи, заяви політиків, політичних оглядачів та коментаторів, публікації у ЗМІ, матеріали спеціалізованих видань, що мають справу з різними аспектами політики, адже політичний дискурс – це сукупність усіх ситуативно детермінованих мовленнєвих актів, а також публічних правил, традицій та досвіду, які виражено у формі мовленнєвих утворень, зміст, суб'єкт та адресат яких відносяться до сфери політики.

Даючи тлумачення політичному дискурсу, вчені одностайні у розумінні доцільності подальшого його розгалуження в залежності від виконуваних функцій, набутих характеристик, форм та умов комунікації, що обґрунтовує існування конвенційних структур, ідеологем, кліше, властивих окремим видам політичного дискурсу. Тим не менш, звертаючись до “видів” політичного дискурсу, в тлумаченнях помічаємо певну термінологічну невизначеність.

А. М. Баранов апелює до сукупності дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких, які формують конкретну тематику політичної комунікації [15, с. 246]. Відповідно, політичний дискурс є родовим поняттям по відношенню до численних дискурсивних практик, що несуть вже видові характеристики.

Т. А. ван Дейк вважає, що політичний дискурс – це види жанрів, обмежені політичною сферою [299, с. 212]. Тому, видовими по відношенню до родового поняття “політичний дискурс” виступають жанри. В. С. Істомін розуміє політичний дискурс як сукупність текстів, що актуалізують мовленнєву практику і використовуються в комунікації у сфері суспільно-політичної діяльності [84, с. 148]. Зважаючи на тлумачення політичного дискурсу як

сукупності текстів, кожен з яких представляє собою смислову єдність, послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність та цілісність [310, с. 555], абсолютно логічним виявляється подальше розгалуження такої “сукупності текстів” за жанрами, оскільки жанр – це вербальне оформлення типових ситуацій соціальної взаємодії людей [60, с. 6], це текстотип в рамках певного функціонального стилю [87, с. 19].

До жанрової диференціації в рамках політичного дискурсу вдається і О. І. Шейгал [237, с. 255–270], даючи їх розгорнуту класифікацію, і С. В. Чистякова [223, с. 178–180], яка вважає, що диференціацію жанрів політичної комунікації варто базувати на формі та змісті. В. В. Дементьєв та К. Ф. Сєдов у даному питанні звертаються до терміну “гіпержанр” чи “гіпержанрова подія” – мовленнева форма, що супроводжує соціально-комунікативну ситуацію та поєднує у своєму складі декілька жанрів [60, с. 20]. Пропонуючи свою класифікацію жанрів з функціональної точки зору, М. М. Бахтін розрізняє первинні (прості) та вторинні (складні) мовленнєві жанри. Але у будь-якому разі, вчений відзначає, що мовленнєві жанри, будучи приписаними мовцю, не утворюються ним, а вже дані [17, с. 183–184]. Жанри мовлення присутні у свідомості мовної особистості у вигляді фреймів, що впливають на процес розгортання думки в слово [184, с. 13].

Крім того, при визначенні жанру не варто нехтувати основоположним посиленням до тексту та текстотипу [87]. М. М. Бахтін, визначаючи характеристики жанру, підкреслює наявність відносно стійкої тематичної, композиційної, стилістичної складової, що пов'язано з тематичною та композиційною єдністю тексту [18, с. 257].

Жанрова диференціація політичного дискурсу, хоча вона і бере до уваги семантику, синтактику, прагматику, стає в нагоді, коли йдеться про текст. Жанр – це тип, форма, комунікативна організація мовленнєвої дії та відповідного мовленнєвого твору чи знання про типи, форми, комунікативні організації мовленнєвих дій та відповідних мовленнєвих творів, але не самі ці дії [23; 53; 61; 248]. Дія, діяльність залишається прерогативою дискурсу, і мовленнєвий акт

як найменша одиниця діяльності позначає мовленнєву дію як процес [61; 99; 178; 179; 248]. А мовленнєвий жанр – це термін, що позначає тип тексту як продукту [208, с. 56], де кожний окремий текст може носити риси декількох різновидностей дискурсу [282, с. 27], адже він представляє собою абстрактний ментальний конструкт, що реалізується у дискурсі [294].

У зв'язку з цим розмежовують структурний текст – продукт (text-as-product) та функціональний дискурс – процес (discourse-as-process) [22, с. 296; 248, с. 24; 303, с. 137]. У такому розумінні дискурс поєднує усі параметри, властиві мовленню та тексту, залишаючись по відношенню до них родовим поняттям [26] та зберігаючи стан соціальної категорії.

Передвиборча кампанія є соціально орієнтованим, процесуальним, діяльнісним явищем, пов'язаним з реальним мовленнєвим продукуванням. Вона базується на ідеях системно-діяльнісного розуміння мови, свідомості та комунікації. Її відмінними рисами, на думку І. С. Шевченко, виступає не просто дискурсивність, а інтердискурсивність, взаємодія дискурсів різних типів: перехрещення, інтеграція різних сфер знань та практик. Відповідно до нової когнітивно-комунікативної парадигми, дискурс – інтегральний феномен, мисленневокомунікативна діяльність, сукупність процесу та результату, у якому, окрім тексту, виділяють пресуппозицію та контекст (прагматичний, соціальний, когнітивний), що зумовлюють вибір тих чи інших мовних засобів [232, с. 385]. У потенційному вимірі дискурс представляє собою семіотичний простір, що включає вербальні та невербальні знаки, орієнтовані на обслуговування даної комунікативної сфери, а також включає в себе набір мовленнєвих дій та жанрів, що є специфічними для даного типу комунікації [234].

Таким чином, передвиборча кампанія демонструє усі риси, властиві дискурсу, залишаючись різновидом політичного дискурсу, представляє собою поле комунікативних практик, мовленнєву діяльність у певному соціальному просторі, що володіє ознакою процесуальності, пов'язана з реальним життям та часом, є взаємодією мовних та позамовних чинників. Передвиборчий дискурс

як і будь-яка інша форма комунікації зумовлений культурно-ситуативними нормами. Звернення до передвиборчого дискурсу, а не жанру, дає змогу вивчити не лише різножанрові передвиборчі агітаційні тексти як семіотичний комплекс, керований жанровими нормами побудови, а звернутись до прагматичного представлення з врахуванням соціального аспекту, що і є передумовою дослідження динаміки англійської мови середини ХХ – початку ХХІ століть.

1.3. Комплексний підхід у реалізації дослідження

Комплексне розуміння питання мовної еволюції та сучасного стану системи англійської мови, де до уваги приймаються як внутрішньомовні, міжмовні, так і позамовні фактори, цілком виправдовує потребу в застосуванні інтегральної парадигми в лінгвістиці, яка б дозволяла апелювати до знань, набутих в різних сферах науки. В основі такої інтегральної парадигми сучасного етапу розвитку лінгвістичної науки О. С. Кубрякова вбачає когнітивно-дискурсивний підхід, який включає комплексне міждисциплінарне дослідження з врахуванням взаємодії різних сфер лінгвістичного знання [109]. На розумінні концепту дискурсу не як набору знаків для передачі інтенцій мовця, а вже як складного комунікативного явища, що включає не лише акт утворення певного тексту, а й відбиття залежності мовленнєвого утворення від значної кількості позамовних факторів – знань про світ, вражень, установок, конкретних цілей адресанта – наголошував Р. Якобсон [278, с. 14].

У лінгвістичному енциклопедичному словнику знаходимо тлумачення дискурсу як зв'язного тексту у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими формами; текст узятий в аспекті подій; мовлення розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і є механізмом їх свідомості (когнітивних процесів) [303, с. 136]. Цілком виправданим виявляється подальше спрямування наукової парадигми в сторону

дискурсивного підходу, основною функцією мови в рамках якого виявляються комунікативна [20, с. 10–11; 110, с. 519; 137, с. 12; 301, с. 14].

Комунікативна складова дозволяє виявляти способи представлення інформації адресату за врахуванням прагматичної направляючої, визначати інтенції автора та контекст комунікативного акту [110, с. 519; 219, с. 148]. Дискурсивний підхід, в рамках інтегральної парадигми, синтезує різні точки зору на один і той же об'єкт, дозволяючи максимально повно охопити предмет лінгвістичного дослідження. Більше того, “говорячи про функціонально-комунікативні напрямки досліджень, зокрема про соціолінгвістику, вирішуємо питання не лише її внеску у розробку проблеми «мова та соціум», але й оцінюємо її значення в поглибленні уявлень про функції мови, природу мовних змін, релевантний мовний факт, про обмеження у вживанні дихотомії мова / мовлення” [243, с. 69].

Відтак, спектр теоретико-методологічної бази дисертаційного дослідження включає як елементи структурного аналізу, так і функціонального, що зумовлено метою та завданнями дослідження, адже внутрішньомовні процеси передбачають функціонування не лише внутрішніх законів мови чи безпосередніх мовних чинників, які спричиняють до появи варіативних форм, а й залучення людського фактору: людини як джерела знань; як соціального суб'єкта, відкритого до зовнішніх змін та абсорбуючого наслідки та результати таких змін; як психологічного суб'єкта, який керується суб'єктивними, ситуативно-зумовленими мотивами до здійснення комунікації та будь-яких інших дій.

“Беручи до уваги протиставлення структурального та функціонального підходів до мови, не можна уявляти собі справу так, що формування функціонально-комунікативного підходу означало відмову од вироблених попереднім розвитком науки понять та принципів – це було б неприпустимим спрощенням. Навпаки, функціональний підхід у методологічному плані ґрунтується власне на структуральних моделях” [243, с. 72].

Перший етап здійснення дисертаційного дослідження визначається аналізом існуючої бази лексико-стилістичних та граматико-стилістичних okazіоналізмів та варіантів, що торують шлях до усталення, до набуття статусу нормативних явищ англійської мови. Для досягнення поставленої мети було опрацьовано 250 текстів, загальний обсяг яких становить приблизно 5750 умовних сторінок, куди входять: 1) скрипти дебатів – 38 текстів; 2) скрипти усних звернень політиків до виборців – 63 тексти; 3) письмові звернення політиків – 87 текстів; 4) коментарі щодо перебігу передвиборчих кампаній – 62 тексти. Шляхом суцільної вибірки з опрацьованих текстів було взято до розгляду лексико-стилістичні та граматико-стилістичні okazіоналізми та варіативні форми.

Варто зауважити, що поняття “okazіоналізм” має вузьке та широке тлумачення. У лінгвістичному словнику О. С. Ахманової знаходимо: okazіональне (слово, значення, словосполучення, сполучення звуків, синтаксичне утворення) – не узуальне, не відповідає загальноприйнятому вживанню, відзначається індивідуальним смаком, зумовлене специфічним контекстом вживання [304, с. 284], тобто мовленнєві одиниці, які утворюються за стандартними та новими словотвірними моделями, з характерним експресивним забарвленням та індивідуальним характером. У такому тлумаченні авторка уникає розмежування лексичних та граматичних okazіоналізмів.

Більше того, в роботах лінгвістів знаходимо посилання на існування виключно лексичних okazіоналізмів:

- okazіоналізмом називають індивідуально-авторські новотвори [311, с. 417–418], які характеризуються креативністю; є контекстуально залежними та мають непрозору семантику [120, с. 198; 289, с. 168];

- okazіоналізм може по-новому називати відомий предмет, а також позначати невідому реалію можливого чи реального світу [2, с. 470];

- всі інновації, які утворилися для задоволення комунікативних потреб, але не ввійшли в певний момент часу до лексичної системи тієї чи іншої мови [75, с. 15–16];

- неологізми – це нові слова або словосполучення, які виникли в певний період розвитку суспільства і займають периферійне місце у лексичній системі мови, а okazіоналізми знаходяться на межі лексичної системи мови та мови певних соціо та ідіолектів [114, с. 112–113; 115, с. 16–21].

Якщо керуватись основними характеристиками okazіональних елементів (їх мовленнєвою приналежністю, індивідуальністю, контекстуальністю, експресивністю), то зовсім необов'язковим є звуження поняття “оказіоналізм” виключно до лексичного його прояву. Okазіоналізм як факт мовлення заданий системою мови, виявляє та розвиває семантичні, словотворчі та граматичні можливості цієї системи. Те, що живе в мові прихованим життям, чого немає у житті, що триває, але існує як натяк у системі мови, проривається назовні у явищах мовного новаторства, перетворюючи потенційне на актуальне [43, с. 4]. Відповідно, отримуємо право говорити про існування граматичних okazіоналізмів.

Граматичні okazіоналізми пов'язуються насамперед із найелементарнішим граматичним поняттям – граматичним значенням, репрезентованим випадковими граматичними модифікаціями. У тих випадках, коли лексична та граматична семантика конфліктують, приходять до зіткнення, граматики наче прориває лексичні перепони і утворює форми, недосяжні з точки зору сучасної норми, – граматичні okazіоналізми [12, с. 46].

У сфері мови всі граматичні класи репрезентують типові зразки частиномовних парадигм, взаємозв'язок яких визначається тим, що система частиномовного формотворення зумовлюється системою її морфологічних категорій і поза нею не може існувати. Поява нових граматичних модифікацій узуального слова породжує нові його граматичні характеристики, що, відповідно, спричиняє певні зрушення в парадигмі його морфологічних категорій і як наслідок – у частиномовній парадигмі загалом. Зміна способу

вираження граматичної ознаки за збереження морфологічною одиницею свого лексичного значення, утворення нових граматичних модифікацій демонструє вияв категорії okazionalnosti на морфологічному рівні.

- a) *That's simply unexcusable. That's inexcusable* [338].
- b) *First thing is, we have trillions of dollars, at least over a trillion dollars of U.S. money made overseas, but it stays over there because if you bring it home, they get taxed* [338].
- c) *And that's what we're seeing now, as the FBI raids the solar energy company's headquarters to glean more information after the company was handed half a billion dollars in "green energy" Stimulus funds from the American taxpayer only to later declare bankruptcy* [337].

Граматичні (морфологічні) okazionalizmi представляють собою утворення, у яких, з точки зору узусу, в конфлікті знаходяться лексична семантика та граматична форма [12, с. 14]. Граматичні модифікації, які не відповідають морфологічним нормам, породжені конкретними мовленнєвими ситуаціями, мають випадковий характер і сприймаються як okazionalni rezultati morfolozhichnoji derivaciji.

Разом з тим, у лінгвістів знаходимо постулювання до існування okazionalnoho poednannya slov [12; 96; 217], що зачіпає вже синтаксичну будову.

- a) *Now we're all getting hit with rising food prices too* [337].
- b) *I always am from Pennsylvania* [338].
- c) *And of course, Iran on the path to a nuclear weapon* [338].

Це наголошує на правомірності твердження про існування не просто граматичних okazionalizmiv у широкому сенсі розуміння граматичної будови англійської мови, а граматико-стилістичних okazionalizmiv, які відбивають експресивну їх сутність.

Саме у такому широкому тлумаченні (тобто лексико-стилістичні та граматико-стилістичні) okazionalizmi взято до розгляду у дисертаційному дослідженні. На сьогоднішній день вони є свідченнями існування відхилень від

норм літературної англійської мови. Їх компонентний аналіз та аналіз безпосередніх складників дає підґрунття для констатування дії саме внутрішньомовних процесів, адже зміни відбуваються за рахунок можливостей системи англійської мови та в середині мовної системи.

Другий етап дослідницької роботи позначено елементами структурного аналізу, що включає аналіз словникових дефініцій, компонентний аналіз, аналіз безпосередніх складників та етимологічний аналіз.

Аналіз словникових дефініцій є першоосною дослідження okazіональних та варіативних лексичних і граматичних одиниць, адже, перш за все, дає змогу їх вирізнити серед нормативних та узуальних елементів. Разом з тим, аналіз словникових дефініцій не можна розглядати осторонь від компонентного, етимологічного аналізу та аналізу безпосередніх складників. Лише залучення такого комплексу дасть відповіді на питання про джерела появи okazіональних елементів і їх можливі лексичні та граматичні значення.

Компонентний аналіз являє собою методику опису структурної організації як набору мінімальних семантичних компонентів, кожний з яких виконує свою функцію та пов'язаний з іншими певними ієрархічними відношеннями. Компонентний аналіз ґрунтується на парадигматиці та синтагматиці лексичного рівня мовної системи [186, с. 106]. Таке тлумачення дає підстави для заглиблення в семантику лексичної одиниці як з огляду на перелік словникових складників її значення, так і того семантичного компоненту, який фігурує саме у даному контексті.

Mr. Perry promised to give a pink slip to the current resident in the White House [336].

Словосполучення *a pink slip* вперше з'явилося у вжитку, як свідчить етимологічний словник, у 1915 році як розмовне на позначення “*discharge notice*” [305], хоча кожна із складових словосполучення має наступний семантичний ряд, зафіксований у тлумачних словниках:

Pink	A slip
1. <i>pale red;</i>	1. <i>a small, narrow piece of paper;</i>

<p>2. <i>BrE</i> relating to people who are homosexual [317, p.1241].</p>	<p>2. a small mistake; 3. a piece of underwear; 4. an occasion when something becomes worse or lower; 5. an act of sliding a short distance or of falling by sliding [317, p.1556].</p>
---	--

Відповідно, у розмовному мовленні появу словосполучення *a pink slip* з семантикою “*discharge notice*” можна пояснити профілюванням необхідного для адресанта семантичного компоненту кожної із лексем та перетином відповідних семантичних складових двох лексичних одиниць, які в сумарному плані слугують вербалізації авторської інтенції, спровокованої комунікативною ситуацією.

На сьогоднішній день дане словосполучення вже кодифіковано і подається в тлумачному словнику з наступним поясненням:

AmE informal 1 an official document that proves that you own a particular car; 2 a written warning you get when your job is going to end because there is not enough work [318].

Хоча у запропонованому прикладі *a pink slip* вжито саме у значенні вже зафіксованому в словниках, можна твердити про подальше поширення даного висловлення, підтвердженням чому слугують значеннєві нашарування, оскільки вони є ознакою загального визнання лексичних одиниць та зростання сфери вживання.

Методика безпосередніх складників, в свою чергу, являє собою сукупність процедур представлення синтаксичної структури у вигляді розкладення цілого на його складники, компоненти яких також можуть бути розкладені на компоненти до рівня кінцевих складників [186, с. 57–58]. Відповідно, безпосередні складники – це будь-які дві значеннєві частини здатні сформувати більшу лінгвістичну єдність. Враховуючи той факт, що поділ на менші “безпосередні складники” триває допоки не будуть досягнуті “кінцеві складники” (ultimate constituents), першочерговою опозицією, з якою мають

справу лінгвісти, здійснюючи аналіз безпосередніх складників, виступає опозиція основи та афіксів.

Таким чином, розкладаючи лексичне значення на мінімальні складники, що знаходяться у гіпо-гіперонімічних відношеннях, отримуємо змогу віднайти чинники, що спровокували використання саме такої лексичної одиниці, саме у такому її морфологічному складі.

Governor Romney, just yesterday, Governor Pawlenty, who is to your left on the stage tonight, called your Massachusetts plan, which you know has become a focal point of the criticism in this campaign from your friends here, Obamneycare, Obamneycare. Is that a fair comparison [338]?

Значення okazionalizmu *Obamneycare*, враховуючи відсутність фіксації у сучасних словниках зумовлену авторським контекстним баченням, стає зрозумілим виключно за допомогою аналізу безпосередніх складників та компонентного аналізу, адже розкладаючи лексему на морфологічні складники (*Obama + ney + care*) та занурюючись в аналіз семантики кожного з них (1) *Obama – the surname of a person, of a man, of an acting President of the USA*; 2) *ney – ?*; 3) *care – the process of looking after someone who is ill, old or very young; the process of doing things to keep something in good condition [320]*), за допомогою індуктивного методу приходимо до розуміння розповсюдженого на даному етапі соціального та політичного розвитку США неологізму *Obamacare* (*the state system of taking care after ill, old people in the USA introduced under the presidency of Barack Obama [320]*).

Надалі, вже комунікативна ситуація дає відповідь про значення використаної адресантом у запропонованому okazionalizmi-blendі з'єднувальної частки *-ney*, адже одним з комунікантів, адресатом продемонстрованого прикладу, є *Governor Romney*, від прізвища якого для утворення okazionalizmu і було взято останні літери. У такий спосіб мовець в межах семантики свого авторського новоутворення відбиває наступні компоненти: *the state system of taking care after ill, old people in the USA; the*

system is introduced by the acting President Barack Obama; the system is marked by the ideas suggested by the Governor Romney.

У кожному разі, маючи справу з відхиленнями від вимог норм літературної англійської мови, що носять okazionalnyi чи набувають варіативний характер, звертаємось до компонентного аналізу та аналізу безпосередніх складників, які дають змогу простежити шляхи семантичного розгортання та змін, що спровокували появу подібних вербальних форм. Оперуючи на семантичному рівні, використовуючи потенціал лінгвістичних та екстралінгвістичних знань у процесі вербалізації інтенції відбувається добір максимально релевантних, на думку адресанта, лесичних, граматичних одиниць, які завдяки своїй морфологічній, синтаксичній будові, лексичного та граматичного значення здатні донести до реципієнта саме те значення, яке мав на меті мовець [280].

Разом з тим, компонентний аналіз та аналіз безпосередніх складників здатні дати відповіді і на питання узуального поширення тих чи інших okazionalnyi явищ у англійській мові, адже в аспекті повторного репродукування okazionalizmів знову таки йдеться про семасіологію. Реципієнт в подальшому, виконуючи у комунікативному акті роль адресанта [68], так само в процесі вербалізації інтенції оперує набутими знаннями, де вже фігурує раніше прочитаний чи почутий okazionalizm разом із закріпленою за ним відповідно до попередньої контекстуальної ситуації семантикою. У такому разі йдеться вже про рекурентність мовних одиниць – здатність відтворення поза первісним контекстом, участь у семантичних і словотворчих процесах [76, с. 6].

Здійснення компонентного аналізу та аналізу безпосередніх складників у аспекті дослідження мовних зрушень англійської не може проходити осторонь від *етимологічного аналізу*, адже, розбиваючи лексико-граматичні утворення на їх семантичні чи морфологічні, синтаксичні складники, у будь-якому разі, прагнемо знайти мовне та позамовне першоджерело, мотиватор, який спровокував подібне okazionalnyi чи варіативне утворення.

Для ілюстрації такого аспекту достатньо звернутись до плану агітаційного туру кандидата на пост Президента США в 2012 Ріка Перрі, де подається перелік міст, фонетична, лексична і навіть граматична структура деяких (*Des Moines, Dubuque*) не збігається з вимогами відповідних рівнів у системі англійської мови, що свідчить про їх належність до лексичної групи варваризмів (*Des Moines – city in Iowa, U.S., named for Fr. Rivière des Moines, the river that flows past it [305]; Dubuque – one of the oldest cities in the state, it was named for Julien Dubuque, the first permanent settler to what is now Dubuque who was a Quebecois pioneer, who arrived in 1785; the region was first explored and claimed for France [316]*). Враховуючи історичні умови, за яких формувалась американська англійська, наявність подібних варваризмів виявляється прийнятним і доволі розповсюдженим явищем.

Беручи до уваги, властиву системі англійської мови гетерогенність, старіння та появу інновацій [190, с. 568 – 569], реконструкція походження лексичного чи граматичного елемента та встановлення еволюційних змін у межах лексичного та граматичного значень виявляються невід’ємними складовими. Етимологічний аналіз дає відповіді не лише на запитання про мовне джерело тих чи інших лексичних, морфологічних форм, а й, маючи в розпорядженні такі дані, дає змогу передбачати подальший напрямок розвитку англійської мови до ксенізації чи архаїзації, до домінування чи підкорення і, відповідно, статусно-корпусні кореляції мови.

Тим не менш, враховуючи внутрішньомовну спрямованість дисертаційного дослідження та визначення гетерогенності як одного з чотирьох факторів, стимулюючих до появи варіантів, етимологічний аналіз займає місце суміжної ланки в аспекті комплексного інтегративного теоретико-методологічного базису.

Аналіз формальної сторони оказіональних та варіативних одиниць англійської мови, у будь-якому разі, веде до контекстуально-інтерпретаційного, функціонально-семантичного аналізу та дискур-аналізу, що зачіпає вже прагматичну складову сучасної наукової парадигми, визначаючи перехід від

структурного до функціонального підходу та **третій етап** у роботі над дисертаційним дослідженням. Варто відзначити, що здійснення другого та третього етапів тісно пов'язані між собою, адже для розуміння принципів функціонування лексико-стилістичних та граматико-стилістичних okazіональних і варіативних елементів у дискурсі, перш-за-все, варто зважати на їх формальну та семантичну організацію. Відтак, виділення другого та третього етапів, не зважаючи на відмінність у методологічному наборі, є достатньо умовним.

Лінгвістика на сьогоднішній день рухається в межах антропоцентричної наукової парадигми, що зосереджена навколо та спрямована на людину. Саме індивід є продуцентом okazіональних та варіативних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних явищ, тому саме він з його знаннями, віруваннями, вподобаннями, переконаннями, емоціями є відправною точкою лінгвістичних досліджень. *Контекстуально-інтерпретаційний та функціонально-семантичний методи*, апелюючи до прагматичних категорій, дають змогу всесторонньо оцінити умови, мотиви появи okazіональних явищ та їх перспективи до подальшого поширення з набуттям статусу лексичних, граматичних чи стилістичних варіантів, що претендують на місце в межах певної категорії норм літературної англійської мови.

Контекстуально-інтерпретаційний метод слугує для встановлення потенційних сенсів лексико-стилістичного та граматико-стилістичного компонентів мовлення на основі горизонтального (мовленнєвого) та вертикального (фонових знань) контексту. Оперуючи вже на рівні тексту, хоча він застосовується і щодо менш складних мовних одиниць, цей метод являє собою сукупність процедур на встановлення значимості даного тексту в соціокультурному контексті, а також на реконструкцію авторського (комунікативного) задуму, мотивів і цілей, загального змісту [186, с. 532].

За словами О. О. Селіванової, “контекстуалізація спрямована на вияв жорстокої системи безперервного контексту, в межах якого здійснюється розвиток відповідної теми. При цьому враховуються контексти породження

(світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон автора, їхнє занурення до універсуму культури й відповідного буттєвого часу і простору) і рецепції (світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон адресата, їх занурення до універсаму культури й відповідного світу дійсності), комунікативний контекст, макроконтекст цілого текстового масиву і мікроконтексти (операційні контексти) фрагментів тексту” [186, с. 532]. Інтерпретація інформаційного масиву здійснюється вже на підставі контекстуалізації.

Beyond the basic task of defending our borders and our homeland, it doesn't take a Nobel Peace Prize to recognize that preserving our security comes down to one simple maxim: stand up for our friends ... stand up to our foes ... and know the difference. Understanding those tenets is especially important at a time of unprecedented flux and instability in the Middle East and the rise of powerful competitors including China and Russia. Instead, we have a President who devalues the special relationship with our most trusted ally, Britain, even as he bows to kings, bends to dictators, bumbles with reset buttons, and babies radical Islamists. We have a President who tells our true friend, Israel, that it must surrender its right to defensible borders to appease forces that have never recognized that nation's right to exist. We have a President who stumbles into Libya, without a clear mission or exit strategy, to protect its population, but can't or won't devise a strategy to secure our borders. We have a President who has taken his eye off the ball when it comes to the true threat in the Middle East: a potentially nuclear-armed Iran. We have a President who – in unprecedented fashion – is ravaging our military strength and structure at a time of war, while elevating political correctness over readiness in its ranks. And we have a President who is declaring a premature end to the war on terror against the advice of his own generals [333].

Уривок узято з персональної сторінки претендента на посаду Президента США в 2012 році Мішель Бахманн, і презентується він у письмовій формі, тож спрямований на адресата-читача. У даному тексті дійсно знаходимо усі риси притаманні письмовому мовленню: політична термінологія (*defending our borders, preserving our security, devalue, most trusted ally, kings, dictators, radical*

Islamists та інші), адже до розгляду взято передвиборчий дискурс; книжкова формальна лексика (*to appease forces, mission, exit strategy, premature end to the war*), яка надає висловлюванню узуальної значущості, пафосності, переводить читача в площину серйозних розмов на тему державного рівня; точність, виваженість слова та інформативна обізнаність адресанта, що підкреслюється вживанням топонімів.

Синтаксична побудова уривку не поступається лексичному добору, оскільки представлені речення демонструють складну структуру, що розраховано на реципієнта-читача, з поступовим тема-рематичним розгортанням.

Разом з тим, запропонований текст не позбавлено розмовності, яка досягається використанням метафор (*to bumble with reset buttons, to baby radical Islamists, to stumble into Libya*), де поряд з політичною лексикою з'являється нейтральна, спрощуючи термінологічне навантаження та надаючи при цьому сатиричного відтінку значення. Опозиційні конструкції (*a Nobel Peace Prize – one simple maxim, stand up for our friends – stand up to our foes*) сприяють простоті розуміння політичної ситуації, з одного боку, а з другого – є елементом конотативного забарвлення, емотивності висловлювання, що виступає невід'ємною характеристикою передвиборчого дискурсу. Наявність розмовності, емотивності надає висловлюванню рис, притаманних усному мовленню. Крім того, у даному прикладі знаходимо численні повтори, властиві усному мовленню, які реалізуються як в межах одного речення (*stand up for our friends ... stand up to our foes*), так і на рівні всього уривку (*We have a President who... We have a President who...*).

Отже, залучаючи поєднання лексичних та синтаксичних стилістичних засобів властивих усному та письмовому мовленню, офіційно-діловому, науковому та розмовному функціональним стилям, що в сумарному плані є специфікою публіцистики, Мішель Бахманн вдається, зберігаючи обличчя розумного, активного, діючого лідера, звернутися зі своєю промовою до

широкого кола виборців, торкнувшись політичних, соціальних вподобань та переконань кожного.

Контекстуально-інтерпретаційний метод наголошує на функціоналізмі сучасної наукової парадигми. Саме проєкція індивідуальних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних преференцій адресанта мовлення (зумовлених прагматичним конституентом його свідомості, де дається взнаки ще й комунікативна ситуація як позамовний чинник) на відповідну базу знань реципієнта (від якого адресант у межах передиборчого дискурсу очікує конкретних дій – голосів на його користь під час голосування) має на меті, з точки зору контексту (як результат дії) – досягнення перлокутивного ефекту в рамках безпосередньої участі адресата у голосуванні, з точки зору функції (як процес) – здійснення впливу на психологічно-емоційну сферу реципієнта [200; 210].

Відповідно, дієвість мови розглядається як результат і як процес, що спричиняє поповнення мовної та позамовної бази знань адресата за рахунок запозичення формально-семіотичних елементів, викликаних соціально-культурними, політичними чи науковими змінами в суспільстві. “Згідно з діяльнісною настановою, пізнання постає не як пасивне дзеркальне відбиття об’єктивно існуючої реальності свідомістю універсального абстрактного індіферентного суб’єкта, а як процес конструювання розумових об’єктів активним пристрасним суб’єктом, що є онтологічно первинним стосовно царини свого існування” [123, с. 9].

Дієвість мови у такому світлі виступає чинником нормативних змін, оскільки провокує постійні еволюційні процеси, що охоплюють усі структурні складові системи англійської мови. Тому, контекстуально-інтерпретаційний, функціонально-семантичний методи, аналіз дискурсу виявляються валідними способами вивчення чинників, що зумовлюють появу оказіональних явищ у мовленні та мовних зрушень у подальшому. З огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць та явищ, такі методи допомагають не лише вивчити чинники та формальні лексико-граматичні складові оказіональних чи

варіативних мовних елементів, а й визначити основні дискурсивні властивості, зважаючи на існування сучасних тенденцій до стирання кордонів між функціональними стилями, а звідси і розхитування жанрових особливостей у межах дискурсу з виходом на міждискурсивні кореляції.

У концепції *дискурс-аналізу* засоби мовного коду розглядаються не як сукупність універсальних смислів, а як сфера дій, за допомогою яких люди в повсякденній практиці впливають на поведінку, думки, емоції свого оточення [19, с. 38]. Так, для певних груп “правила мовлення” (*speaking rules*) можуть бути щільно пов’язані з фактором ситуації спілкування, для інших більш важливою може бути соціальна дистанція між мовцями, для третіх вирішальним може стати фактор теми [277, с. 66]. Відповідно, основні умови вибору мовних одиниць залежать від дії чинників лінгвістичної, психологічної та соціальної природи.

“Поняття соціолінгвістичної (комунікативної) компетенції наголошує на тому факті, що володіння мовою, крім знання лексики та граматики і вміння побудувати граматично правильні висловлювання, передбачає також знання певних соціально-культурних норм її вживання” [243, с. 89]. Саме за урахування такої багатозарової природи комунікативного процесу отримуємо змогу прослідкувати за просуванням оказіоналізмів та варіативних форм до статусу нормативних лексико-стилістичних чи граматики-стилістичних форм англійської мови, адже ставиться наголос на тісному зв’язку між діями за допомогою слів та соціальним контекстом їх уживання.

Найпоширенішими методиками дискурс-аналізу є *конверсаційний аналіз* (виявлення правил чергування реплік у діалозі або правил переходу “права говорити” від одного співрозмовника до іншого) та *аналіз суміжних пар* (тобто вивчення закономірностей уживання учасниками діалогу типових реплік: питання-відповідь, привітання-привітання) [19, с. 39].

JOHN KING, CNN ANCHOR: Welcome to Saint Anselm College in Manchester , New Hampshire , and the first Republican presidential debate in this first-in-the-nation primary state. Behind me on this stage, the Republican candidates

for president appearing together on the same stage for the first time tonight. Now, we've asked for no opening statements. However, we will continue a tradition from our past New Hampshire debates, to ask each candidate in one short sentence – hopefully, five, maybe six or seven seconds — to introduce themselves to the voters of New Hampshire and the United States of America . Let me begin with an example. I'm John King with CNN. I am honored to be your moderator tonight, and I am thrilled to be back in Red Sox nation. Now, let's start at the edge of the stage with Senator Rick Santorum.

FORMER SEN. RICK SANTORUM, PENNSYLVANIA : Hello, New Hampshire . I'm Rick Santorum. I served 12 years representing Pennsylvania in the United States Senate, but I also have substantial executive experience making the tough decisions and balancing budgets and cutting spending. Karen and I are the parents of seven children.

KING: Congresswoman?

REP. MICHELE BACHMANN, MINNESOTA : Hi, my name is Michelle Bachmann. I'm a former federal tax litigation attorney. I'm a businesswoman. We started our own successful company. I'm also a member of the United States Congress. I'm a wife of 33 years. I've had five children, and we are the proud foster parents of 23 great children. And it's a thrill to be here tonight in the "Live Free or Die" state. Thank you.

KING: Mr. Speaker?

FORMER HOUSE SPEAKER NEWT GINGRICH: I'm Newt Gingrich, former speaker of the House. And when 14 million Americans are out of work, we need a new president to end the Obama depression ... [328].

Приклад представляє собою уривок запису теледебатів між республіканцями, претендентами на посаду Президента США, на каналі CNN. Уривок узято з самого початку програми, відповідно, учасники мають відрекомендуватися. Більше того, ведучий демонструє власний приклад (*Let me begin with an example. I'm John King with CNN ...*), продиктований елементарною кооперативною тактикою, театральною стратегією ввічливості.

Подібна модель ввічливості викарбувана в свідомості кожного представника соціуму, регламентована дискурсивними умовами, що їх накладає передвиборчий дискурс у конкатенації з вимогами та умовами, які створюють засоби масової інформації [207].

Учасники теледебатів повною мірою використовують такі моделі, втілюючи тактику поінформування адресата, адже надають інформацію як щодо приватного життя, так і політичних уподобань та поглядів, представляючи чергування пар-привітань. Тим не менш, інтенції адресантів, продиктовані комунікативною ситуацією, не залишається осторонь, про що свідчить варіювання привітального вигуку (*Hello, Hi, його відсутність*), спрямоване на підсилення кооперативної тактики, створення дружньої атмосфери; залучення лексичних одиниць, які завдяки своїй стилістичній маркованості відбивають імпліковану інтенцію мовця, зумовлену саме передвиборчим дискурсом, прагненням перемоги на виборах, керованим потужною силою концепту “ВЛАДА” (*to be back in Red Sox nation, making the tough decisions and balancing budgets and cutting spending, “Live Free or Die” state*). У кожному разі добір лексичних одиниць та конструкцій здійснюється відповідно до комунікативної ситуації та мовних, соціально-політичних, економічних знань, набутих адресантами.

На особливу увагу в рамках вербальних рішень у запропонованому прикладі заслуговує стратегія нападу як елемент самопрезентації [44], яка виявляється цілком доречною на вступному, презентаційному етапі теледебатів (*And when 14 million Americans are out of work, we need a new president to end the Obama depression ...*). У такий спосіб адресант не просто презентує себе чи то позиціонує власні політичні погляди, слідуючи заданій моделі, а переслідує вже ситуативно обумовлену інтенцію вирізнитись, оскільки напад – це прояв агресії, яка уособлює емоції, а емотивність мовлення завжди привертає увагу, адже аргументи повинні діяти не лише логічно, а й емоційно, лише тоді вони будуть переконливими [111, с. 79; 262, с. 146]. Відповідно, у кожному мовному

колективі мовець, як правило, володіє набором мовних альтернатив, які реалізуються в залежності від ситуації [242, с. 344].

Приходимо до висновку, що дискурс-аналіз – це, передусім, дослідження мовних аспектів комунікації, організації засобів мовного коду з позиції урахування суб'єктивних (прагматичних) чинників спілкування. За допомогою дискурс-аналізу отримуємо змогу відстежити мотиваційні рушійні сили появи оказіональних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних елементів, що як будь-які вербальні форми є суб'єктивно провокованими і в залежності від власної семантичної та формальної релевантності здатні за рахунок суспільної верифікації, визнання отримати шанс на подальше поширення вже як нормативні форми, які відповідають системі англійської мови. Проте дослідження мовних зрушень та їх динаміки у передвиборчому дискурсі потребує перш за все встановлення особливостей та характеристик такого дискурсу.

Таким чином, розвідка у царині мовних зрушень у межах передвиборчого дискурсу США носить комплексний, інтегративний характер, де залучення виключно структурних чи функціональних методів не зможе дати відповіді на всі питання щодо процесів, які відбуваються в рамках норм літературної англійської мови. Мовні зрушення, що викликають коливання мовних норм, відбуваються під впливом зовнішніх чинників, які спричиняє своєю діяльністю, практикою пізнання світу людина. А мова як знакова система забезпечує кодифікацію тих змін, які піддаються вивченню з визначенням подальших перспектив та напрямків нормативних змін за допомогою *кількісного методу*, який і визначає останній **четверти етап** дослідницької роботи.

Безпосередні підрахунки тих чи інших відхилень від нормативних вимог мовної системи дають відповіді на запитання про структурні складники мовної системи, які зазнають максимальних оказіональних втручань, про внутрішньомовні та позамовні джерела і чинники таких новоутворень, про динаміку таких нормативних змін. У сумарному плані, така теоретико-

методологічна база уможлиблює презентацію комплексної картини напрямків зрушень англійської мови, керованих передвиборчим дискурсом США.

Висновки до першого розділу

1. Дискурсивний підхід уособлює реалізацію комплексності дослідження, оскільки апелює до процесу живої вербальної комунікації, де значну роль відіграють системні можливості англійської мови, ступінь спонтанності, завершеності, тематична зв'язність і зрозумілість для інших. Разом з тим, дискурсивність дослідження враховує прагматичний аспект, який бере до уваги позиції комунікантів, їх соціальну приналежність, де варто наголосити на значущості екстралінгвальних умов, що характеризують комунікативний акт у соціально-політичному, культурному, науковому аспектах.

2. Передвиборча кампанія демонструє усі дискурсивні характеристики, адже задіює базові дискурсивні категорії: когнітивну (на рівні концептосфери), комунікативну (прагматичні та жанрово-стилістичні прояви) та метакомунікативну (фактичні засоби, тактики, міна ролей). Передвиборчий дискурс регламентується областю соціолінгвістики, беручи до уваги мовні та позамовні параметри, використовує діяльнісний, процесуальний підхід, пов'язаний з реальним мовленнєвим продукуванням. Така мовленнєва діяльність модульована набором усталених у мовній практиці жанрів, але разом з тим керована ситуативним баченням та переконанням адресанта.

3. Зважаючи на сучасну антропоцентричну функціональну наукову парадигму, здійснення максимально точних, валідних лінгвістичних досліджень потребує залучення принципів комплексності, де будуть враховуватись питання мовних зрушень та сучасного стану системи англійської мови, внутрішньомовні та позамовні фактори, знання, набуті в різних сферах науки.

4. З огляду на плин мовних зрушень, першочерговим є аналіз існуючої бази лексико-стилістичних та граматико-стилістичних оказіоналізмів та

варіантів у передвиборчому дискурсі США, що торують шлях до усталення, до набуття статусу нормативних явищ англійської мови. Саме у такому широкому тлумаченні (тобто лексико-стилістичні та граматико-стилістичні) оказіоналізми взято до розгляду у дисертаційному дослідженні. Вони є свідченнями існування відхилень від норм літературної англійської мови.

5. У дослідженні залучено комплекс методик властивих структурній лінгвістиці (етимологічний, компонентний аналіз, аналіз словникових дефініцій, безпосередніх складників) та функціональній лінгвістиці (контекстуально-інтерпретаційний аналіз, дискурс-аналіз), що визначають другий та третій етапи роботи над дисертацією.

6. Останній етап представляє собою залучення кількісного аналізу, адже саме підрахунки частоти вживання лексико-стилістичних та граматико-стилістичних оказіональних та варіативних елементів у передвиборчому дискурсі США дають підстави для констатування прогресивної чи рецесивної динаміки внутрішньомовних процесів, оскільки зрушення відбуваються за рахунок можливостей системи англійської мови та в середині мовної системи.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ДИНАМІКА ЯК КОРЕГУЮЧА НОРМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Поліаспектність визначення норми літературної англійської мови

2.1.1. Тлумачення поняття “мовна норма” та критерії її формування

Сучасна наука визначає мовні форми як культурні форми *par excellence*, оскільки в цілому між членами мовної спільноти існує високий ступінь домовленості у визначенні властивостей та потенційному розподіленні відомих даних групі фонем, морфем, тагмем і т.д. [28, с. 382]. Мова на кожному етапі розвитку суспільства представляє собою дзеркальне відображення соціальних, культурних, історичних умов та потреб життя населення даної країни. Вона повинна забезпечувати порозуміння між представниками даного суспільства, тому включає стандартний спектр лексичних одиниць для позначення реалій життя, які збагачують словник, і за допомогою яких можна створити безкінечну кількість повідомлень за умов дотримання фіксованих норм комбінування мовних одиниць у мовленні.

Норма (з латинської *norma* – правило, взірець, міра, закон) як термін вперше застосовується у будівельній справі; у широкому сенсі вживається на позначення середньої величини, яка характеризує яку-небудь масову сукупність випадкових подій чи явищ; а також норма – це поняття, що позначає межі (міру трансформацій), у яких явища та системи (природні чи соціокультурні), людська діяльність, поведінка та комунікація зберігають свої якості та функції, які, у свою чергу, задають їх внутрішню впорядкованість [307]. Вимоги та установки суспільства, соціальних груп завдяки нормі трансформуються в еталони, моделі, стандарти модального та обов’язкового в поведінці представників цих груп, виконуючи мотиваційну, орієнтаційну та інтегративну функції.

Мовна норма є багатоплановим явищем, що пояснюється історичними, культурно-соціологічними та власне лінгвальними факторами. Норма є продуктом самої мови, однак вона не може бути просто результатом стихійного процесу, а має виступати відображенням природного функціонування законів розвитку мови, узгоджуючись із об'єктивною реальністю, з особливостями прогресу суспільства. Історична залежність норми була завжди врівноважена іншою її властивістю — відносною стабільністю, необхідною для нормального функціонування мови. У нормі відбувається відбір того, що вже або є у системі, або перебуває у ній у вигляді потенції. У зв'язку з цим, знаходимо наступні тлумачення поняття “мовна норма”:

- норма – це сукупність найбільш придатних (“правильних”, “тих, яким надають перевагу”) для обслуговування суспільства засобів мови, яка складається як результат відбору мовних елементів (фонетичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних) з переліку співіснуючих, тих, що є та знову утворюються або виводяться з пасивного запасу минулого в процесі соціальної, у широкому сенсі, оцінки цих елементів [138, с. 259];

- норма – це реальний історично зумовлений і порівняно стабільний мовний факт, що відповідає системі мови і становить єдину можливість або найкращий для даного конкретного випадку варіант, відібраний суспільством на певному етапі його розвитку із співвідносних фактів загальнонародної (національної) мови в процесі спілкування [143, с.26];

- норма – це наявні в даний час у даному мовному колективі та обов'язкові для усіх членів колективу мовні одиниці та закономірності їх вживання, до того ж ці обов'язкові одиниці можуть бути єдино можливими або ж виступати у вигляді співіснуючих, в межах літературної мови, варіантів [85, с. 8];

- норма як “жорстке розпорядження”, вибір з декількох варіантів одного [51, с.41.];

- норма – це стале вживання мовних засобів, сукупність правил (регламентацій), що впорядковують вживання мовних засобів у мовленні індивіда [304, с.270].

Аналізуючи дані тлумачення, помічаємо відмінність у баченні поняття “мовна норма”, що демонструється у двох останніх поясненнях у порівнянні з трьома попередніми. У лінгвістиці ХХ століття сформувалось дві традиції трактування норми: перша походить від праць В. І. Чернишова (учня О. О. Шахматова, послідовника Московської лінгвістичної школи), а друга від ідей Празького лінгвістичного гуртка. Перша спирається на вузьке розуміння норми і підкреслює як основні ортологічну та аксіологічну функції норми; їй притаманне негативне ставлення до коливань норми і варіантів, прагнення виділити єдиний “нормативний” варіант з декількох існуючих у мові, уявлення про консерватизм норми як про основну і найважливішу її рису.

Друга традиція опису мовної норми, що сягає положень Празького лінгвістичного гуртка, розглядає феномен мовної норми, по-перше, розмежовуючи “узус” як мовленнєвий звичай і літературну норму, оскільки, як зазначає Н. С. Валгіна, мовна норма утворюється в реальній практиці мовленнєвого спілкування, відпрацьовується та закріплюється в суспільному вживанні як узус (лат. *usus* – використання, вживання, звичка); літературна норма, без сумніву, базується на узусі, але вона ще й спеціально опікується, кодифікується, тобто узаконюється спеціальними постановами (словниками, підручниками, переліком правил). Літературна норма – це прийняті у суспільно-мовній практиці правила вимови, слововживання, використання граматичних та стилістичних мовних засобів [33].

По-друге, у цій традиції відбувається розмежування “норми” – об’єктивних правил і “кодифікації” – наукового опису та практичного закріплення даних правил. Дана традиція не заперечує ортологічної чи аксіологічної функції норми, але ці функції не оцінюються як основні. Для побудови типології процесів розвитку літературних стандартів необхідно враховувати, яке ставлення до літературної мови переважає у певному

суспільстві: прагматичне, тобто насамперед як до засобу комунікації, чи як до національного скарбу – надзвичайно цінної частини національної спадщини. Відповідно, буде випрацьовуватися тенденція до дискриптивності чи прескриптивності мовної норми.

У дослідженні Є. І. Кислової знаходимо таку порівняльну таблицю двох моделей тлумачення мовної норми:

Властивості норми

<i>Характеристики норми</i>	<i>Тип 1</i>	<i>Тип 2</i>
<i>Відносно часу</i>	Стабільність, стійкість, консервативність	Динамічність, змінюваність
<i>Наявність канону</i>	Уніфікованість, відсутність варіантів	Варіативність мовних засобів, існування типів норми
<i>Співвідношення норми та кодифікації</i>	Норма є характеристикою лише літературної мови, вона безпосередньо пов'язана з кодифікацією	Норма існує і в некодифікованих ідіомах (як традиція)
<i>Ролі норми у відношеннях літературної норми та нелітературних підсистем мови</i>	Норма захищає літературну норму від проникнення елементів з діалектів, жаргонів і т.д.	Норма збагачує літературну мову, запозичуючи найбільш яскраві та образні явища з національної мови
<i>Джерела норми</i>	Авторитетні джерела (мова письменників, засобів масової інформації, відомих суспільних діячів)	Масове вживання [90, с. 7-8]

Відповідно до даних, представлених у таблиці, перший тип презентує таксономічну модель, яка передбачає встановлення чітких меж між нормативним та ненормативним вживанням, кодифікуючи норму як заздалегідь заданий елемент системи літературної мови та звужуючи її, як зазначає О. С. Ахманова, до сукупності правил чи регламентацій. “Але при ототожненні норми з правилами значною мірою втрачається й об’єктивний характер норми, адже при такому визначенні норма взагалі втрачає зв’язок не тільки з мовою, а й мовленням як реальною субстанцією” [143, с.67]. Вживання тих чи інших правил залежить не лише від фактору мовної системи, а й від позамовних явищ [247], у результаті яких такі правила можуть суперечити одне одному. При визнанні норми як сукупності правил втрачають силу такі вже визнані на сьогоднішній день у лінгвістиці характеристики мовної норми, як історичність, наявність стилістичних варіантів, тощо.

Другий тип пропонує динамічну модель, що розглядає норму як історично змінюване явище, адже процеси, що відбуваються в мові (внутрішньомовні процеси, які мають на увазі перерозподіл структурних складових мовної системи), створюють значний вплив на норму, тому істина кодифікованість норми завжди піддається сумніву і розглядається як відносне явище; літературна мова не розглядається як еталон. “Є мови (серед них і англійська), в яких межа між літературним та не літературним мовленням є рухомою і постійно порушується” [306, с. 5]. З цього приводу ще В. Матезіус зазначав, що термін “статичний” не можна розуміти буквально: мова постійно коливається в певних межах, і це коливання – необхідна умова подальшого розвитку та зміни мови; таким чином, у поточному стані мови потенційно представлені її подальші стани [125].

У випадку другої моделі “норма” застосовується і до некодифікованих ідіом мови (діалектів, аргю, жаргонів, просторіччя і т.д., адже, наприклад, за словами Л. П. Крисіна, поняття “норма” застосовується відносно мовлення корінних жителів вологодських селищ чи донської станиці, відносно професійного чи соціального жаргону, тобто, відносно того, як розмовляють

теслі чи “злодії в законі” [106]), і до мови соціуму на будь-якому етапі його історичного розвитку (в тому числі за умов відсутності кодифікації в словниках і граматиках), і до окремих стилів та жанрів мови (наприклад, існують норми усної та письмової мови, норми окремого рівня мовленнєвої культури і т.д.) [90, с.32]. Але для здійснення виваженого, обґрунтованого наукового дослідження таке тлумачення мовної норми виявляється “широким”: територіальні діалекти, міські просторіччя, соціальні та професійні жаргони не піддаються кодифікації, адже, за словами того ж Л. П. Крисіна, ніхто свідомо та цілеспрямовано не слідкує за тим, щоб вологодці послідовно окали, а жителі курських селищ акали, щоб продавці не вдавались до теслярської термінології [106]. Тому, в дисертаційному дослідженні видається доцільним звузити спектр мовних явищ, що охоплює другий тип тлумачення мовної норми, і брати до уваги лише ті, які вже кодифіковано та внесено до граматик та словників, тобто норми літературної мови.

За своєю суттю поняття “норма” вже включає відбір, селекцію. У своєму розвитку літературна мова використовує засоби з інших різновидів національної мови – з діалектів, просторіч, жаргонів, але здійснює це надзвичайно обережно. Це селективна і, одночасно, оберігаюча функція норми. “Норма виконує роль фільтра не тільки під час руху від системи мови до мовлення, тобто під час реалізації системи, вона фільтрує також накопичені в мовленнєвих актах й узагальнені узусом зміни, перш ніж ті зміни потраплять у систему” [201, с.15]. Вона “нейтралізує, гасить індивідуальне свавілля в мовленні тією мірою, якою це потрібно, аби утримати мовлення, а разом з ним і мову у відносно стабільній одностайності, що гарантує загальнозрозумілість мовлення та мови” [98, с.5].

З іншого боку, потрібно розуміти, що, хоча мовленнєва практика освічених людей, у цілому, зорієнтована на норму, між нормативними вказівками та тим, як реально використовується мова, завжди залишається “шпарина”, оскільки практика не завжди слідує нормативним рекомендаціям [106]. Причиною виникнення такої “шпарини” є “суперечність між

можливостями мовної системи та їхніми об'єктиваціями, іншими словами, між потенційністю та актуальністю” [98, с. 4]. Мовна діяльність носіїв літературної мови протікає у постійному узгодженні власних мовленнєвих дій з традиційним способом вживання мовних засобів, з тим, що визначають словники, граматики даної мови, і тим, як реально вживається мова в повсякденному спілкуванні.

Саме другий тип тлумачення норми вказує як на історичну рухливість норми, динамічність, так і її стійкість, традиційність. Поняття динамічної норми було введено Л. І. Скворцовим, який розумів під цим ознаку потенційних можливостей реалізації мови [192], адже динамічна теорія норми, спираючись на вимоги відносної стійкості, включає в себе і продуктивні, що не залежать від волі мовця, тенденції розвитку мови, а також дбайливе ставлення до тих мовленнєвих навичок, які було успадковано від попередніх поколінь. Розуміння динамічної природи норми включає як статику (систему мовних одиниць), так і динаміку (функціонування мови) [147; 306]. І в сьогоденній функціональній парадигмі наукових досліджень в лінгвістиці дане тлумачення мовної норми видається найдоцільнішим. Саме воно взято за основу в дослідженні.

Таким чином, мовна норма – це система обов'язкових реалізацій, прийнятих у мовленнєвій практиці даного суспільства на даному етапі його історичного (культурного) розвитку, або іншими словами, це сукупність найбільш стійких, традиційних реалізацій елементів мовної структури, відібраних і закріплених суспільною мовною практикою, які, набувши статусу кодифікованих явищ, є результатом мовних зрушень, керованих екстралінгвальними чинниками, у тому числі; це сукупність найбільш придатних для комунікативних цілей мовних засобів, що ними користується мовне суспільство. Як об'єктивна соціолінгвістична категорія “норма” характеризується узуальністю, що зумовлена внутрішніми законами розвитку мови, але в той же час як еталон мовлення вона відбиває мовленнєві смаки, вибір соціокультурної еліти певного історичного періоду. Разом з тим, феномен норми можна розглядати як у рамках діахронії, так і синхронії, оскільки вона

являє собою динамічне і, одночасно, статичне явище. Ці два підходи узагальнені в традиції розглядати норму як змінювану в часі, але ту, що відстає від темпів розвитку живої мови [90, с. 33]. З точки зору миті така норма статична, однак, з точки зору часового проміжку – змінювана.

Щодо критеріїв формування мовної норми, то М. М. Пилинський у своїй роботі “Мовна норма і стиль” подає цілий перелік: 1) територіальний; 2) критерій авторитетних письменників; 3) критерій визнаних зразків; 4) критерій мовної традиції; 5) критерій відповідності законам мови, системі, структурі мови, тощо; 6) критерій поширеності або статистичний критерій; 7) національний критерій; 8) формально-логічний критерій; 9) естетичний критерій та деякі інші [143, с.103]. Хоча сам вчений визнає, що “всі названі критерії впливають із самого визначення норми, яке, при всій розбіжності формулювань окремих лінгвістів, має, як правило, дві сторони: вказівку на відповідність системі мови і вказівку на соціальний відбір, узвичаєння, традицію... Тому буде неправомірним виділяти окремо мовні і позамовні критерії, оскільки на практиці доводиться весь час враховувати як мовні так і позамовні фактори в сукупності” [143, с.103].

Інший дослідник, К. С. Горбачевич, звужує коло критеріїв, вказуючи лише три основні чинники, які в тому чи іншому прояві включають або мають на увазі критерії, названі М. М. Пилинським: 1) регулярне вживання (відтворення) даного способу вираження; 2) відповідність даного способу вираження можливостям системи літературної мови (з врахуванням її історичної перебудови); 3) суспільне схвалення регулярно відтворюваного способу вираження (до того ж роль судді в такому випадку припадає на долю письменників, вчених, освіченої частини суспільства) [54]. За врахування таких ознак літературна норма визначається вченим як відносно стійкий спосіб (чи способи) вираження, який віддзеркалює історичні закономірності розвитку мови, що закріплено в кращих зразках літератури і якому надає перевагу освічена частина суспільства [54, с.19]. Такої ж точки зору дотримуються В. Д. Бялик, О. Я. Гойхман, Т. П. Плещенко, Н. В. Федотова, Р. Г. Чечет.

На сьогоднішній день, враховуючи тенденції та напрями розвитку англійської мови, і в цьому аспекті можна знайти певні складнощі. Перш за все, три чинники, за визначенням К. С. Горбачевича, повинні діяти одночасно, щоб можна було вести розмову про нормативність фонетичного, граматичного, лексичного чи стилістичного явища. Крім того, стійкість, консервативність чи відповідність даного способу вираження можливостям системи літературної англійської мови по-різному виявляється на різних мовних рівнях, і ця ознака норми безпосередньо пов'язана з системним характером мови в цілому.

Наприклад, у сфері вимови норма повністю залежить від системи (закони чергування звуків, асиміляція, вимова груп приголосних і т.д.); у сфері граматики система видає схеми, моделі, зразки, а норма – мовленнєві реалізації цих схем, моделей; у сфері лексики норма в найменшій мірі залежить від системи – змістовний план превалює над планом вираження, більше того, системні відносини лексем можуть коректуватися під впливом нового змістовного плану [101, с. 238; 33]. Та в будь-якому разі, зрушення, що відбуваються в межах структурних складових системи англійської мови, носять внутрішньомовний характер, адже ознака стійкості норми проектується на мовну системність, оскільки позасистемний мовний засіб не може бути стійким явищем.

Щодо аспекту суспільного схвалення, то і тут маємо певні зрушення. Раніше найбільш авторитетним джерелом літературної норми вважалась класична художня література (ще Л. В. Щерба зазначав, що літературна мовленнєва діяльність, тобто твори письменників, в принципі, вільна від неправильних висловлень, оскільки письменники свідомо уникають ляпсусів, властивих усній мовленнєвій діяльності, і у зв'язку з тим, що, звертаючись до широкого кола читачів, вони уникають і тих елементів групових мов, які не увійшли в тому чи іншому вигляді до структури літературної мови; тому лінгвісти праві в тому, що, розшукуючи норму даної мови, звертаються до творів гарних письменників, які володіють в максимальному ступені тим оцінним “чуттям мови” [240, с.34]).

Зараз центр нормоутворення змістився в напрямі засобів масової інформації (телебачення, радіо, періодичні видання, інтернет). І якщо раніше К. С. Горбачевич зазначав, що не в усіх науково-популярних книжках та масових примірниках з культури мовлення є науково обґрунтоване і достатньо делікатне рішення складних проблем літературної норми [55, с. 32], то сьогодні можна вести розмову про зміну мовного смаку епохи [33]. Змінюється і сам статус літературної англійської мови: норма демократизується, стає більш відкритою для мовних засобів, які раніше вважались нелітературними.

З науковими, соціальними, культурними змінами в суспільстві змінюється не лише уявлення про непорушність літературного зразка при усталеній нормі, а й мовленнєва поведінка представників сучасного суспільства, оскільки ліквідуються стереотипи минулого. Більш натуральною та природною стає мова печаті, змінюється стилістика масового друку: з'являється більше іронії та сарказму, що вимагає розуміння тонкощів в семантиці слова. Разом з тим, набуває поширення і мовленнєва вульгарність, яка дає можливість поширенню лексики-табу. Така ситуація видається досить суперечливою і вимагає кропіткого дослідження всіх ярусів мовної системи.

2.1.2. Джерела варіативної складової літературної норми

Досліджуючи літературну норму як стале, кодифіковане явище, так чи інакше зважаємо на наявність варіантів. Варіативність закладено в самому розумінні терміну “мовна норма”, якому Б. Гавранек, наприклад, дає пояснення, беручи до уваги декілька планів: ототожнюючи норму з мовною системою як сталою одиницею, та співвідносячи норму з планом функціонування мови і, відповідно, вбачаючи динамічну, мінливу сторону [48, с. 339]. Л. Єльмслев, наслідуючи дихотомію, запропоновану Ф. де Соссюром (мова – мовлення), подає своє бачення даної опозиції: схема – узус [190, с. 552], де вбачає відмінність між схемою, тобто мовою в її “чистій формі”, безвідносно до соціальних умовностей, та узусом, тобто практичною мовною реалізацією.

У такому розумінні в різні кінці розводяться поняття літературної норми як ідеалу, та узусу як функціональної сторони англійської мови в рамках мовленнєвого акту, в результаті чого, досліджуючи поняття “норма”, потрібно враховувати співвідношення константних та варіантних її реалізацій, адже варіанти є невід’ємними складовими узусу. Тож, категорія варіативності при визначенні характеру норми на сьогоднішній день є широко визнаною в лінгвістиці [33; 85; 86; 90; 188; 190 та ін.].

На лексичному рівні в рамках варіації можна назвати вибір слова із синонімічного ряду, до якого вдається адресант аби точно донести до реципієнта емоційні переживання і, відповідно, стилістично збагатити своє висловлення

This latest foray “Outside” (Alaskan slang for the rest of the country) culminates a week in which Sarah Palin achieved a typical run of multimedia ubiquity [345].

У висловленні з’являється сленгове “*Outside*” замість описового *the rest of the country*.

The equity that people own in their homes is often their largest source of savings, and as millions upon millions have seen those savings and their home equity decline or disappear altogether, so have their dreams for a better future [326].

У запропонованому прикладі формальне *equity* вживається замість *equal relations*, книжкове *to decline* – на противагу *to be reduced*.

На граматичному рівні – застосування морфологічних чи синтаксичних конструкцій за аналогією (форма *Genitive* іменника на позначення неістоти, що є властивістю синтетичних мов; чергування однини та множини в межах граматичного значення іменника на позначення збірного поняття), порушення існуючих граматичних правил, що демонструє наближення до розмовного варіанту англійської мови:

The world’s biggest bond investment fund PIMCO announced last month that it was dumping U.S. Treasury bonds. The head of PIMCO, Bill Gross, one of the

world's preeminent debt investors, warned that the U.S. is in serious risk of default with our trillion dollar deficits and no end in sight [337].

У висловлюванні Сари Пейлін іде нівелювання правил вживання граматичної категорії узгодження часів, адже в першому реченні дотримання цих правил продемонстровано, а в другому – проігноровано. І в кожному разі фігурують функціональні та стилістичні потреби англійської мови, які створюють умови для можливих її зрушень.

Не зважаючи на те, що першочерговим завданням норми є нейтралізація “індивідуального свавілля в мовленні тією мірою, якою це потрібно, аби утримати мовлення, а разом з ним і мову у відносно стабільній односпайності, що гарантує загальнозрозумілість мовлення та мови” [98, с.5], її невід’ємною характеристикою залишається варіативність. За словами К. С. Горбачевича варіювання форми є об’єктивним і неминучим наслідком мовної еволюції [55, с.25], оскільки сучасна функціональна парадигма в лінгвістиці вбачає основне завдання мови в її дієвості, здатності задовольняти щоденні багатогранні потреби людства.

К. С. Горбачевич розуміє наявність варіантних форм як стадію співіснування старої та нової якості. Більше того, така стадія є цілком виправданою, оскільки варіанти допомагають нам звикнути до нової форми, роблять зрушення норми менш відчутним та болісним [55, с.25].

Щодо умов, за яких відбувається формування варіантів, то серед першочергових Л. В. Щерба зазначав саму мовну систему, в якій вже закладено дану варіативність, оскільки варіанти не вигадуються, вони не приходять ззовні – сама мовна система породжує їх в процесі свого розвитку [97, с. 94]. Мовна система, надаючи можливість для творення нових конструкцій, у різний спосіб провокує до варіацій. Н. М. Семенюк виділяє основні чотири витoki варіантних нормативних реалізацій: 1) паралелізм системних можливостей мови та історичні зміни, які відбуваються в її системі; 2) гетерогенність літературної мови; 3) природні процеси старіння мовних норм і поява інновацій; 4) проникнення явищ розмовного мовлення [190, с. 568 – 569].

1) *Паралелізм системних можливостей мови* подається з посиленням на плин часу і, як результат, виникнення паралельних форм.

And I — I agree with many of the issues that she brings up. But I believe — I don't — I don't see her as running for president [345].

As the Republican campaign of running for the presidency begins to come into focus, a lot of attention is going to be paid to what the candidates say [345].

У двох прикладах вжито одну і ту саму конструкцію, в одному і тому ж лексичному значенні, але в дещо відмінних формах (*running for president* – *running for the presidency*), коли прирівнюється абстрактне поняття *presidency* на позначення неістоти до конкретного *president* на позначення істоти.

“They are more interested in politics than they are in solving the problems,” Mr. Obama told CNN’s Wolf Blitzer in an interview Wednesday [345].

President Obama pulled up to a bucolic community college here in his \$1.1 million black armored bus on Tuesday and... [348]

При використанні назв днів тижня в якості обставини часу відповідно до граматики англійської мови зазвичай вживається прийменник *on*, тим не менш, дане правило, як показує приклад, може ігноруватись.

The Obama administration keeps strangling businesses in red tape... The Obama administration is hanging one regulatory albatross after another around the private sector’s neck [337].

Два речення звернені до одного і того ж денотата (*businesses* чи *private sector*), наповнені експресією, мають схоже образне значення, оскільки сигніфікативне значення на рівні контенціонала у випадку лексем *to strangle* та *albatross around neck* перетинаються, проте за формою це значення набуває абсолютно різного втілення. Для досягнення такого ефекту у даному контексті адресант вдається до метафоричного вживання лексики із залученням стійких виразів *keeps strangling businesses in red tape* та *hanging one regulatory albatross after another around the private sector’s neck*, причому в обох випадках спостерігаємо персоніфікацію економічного поняття “малий бізнес”.

У запропонованих прикладах демонструється паралельне вживання варіантних лексико-граматичних форм, кожна з яких є зразком відхилення від вимог граматичних та лексичних норм чи зразком значенневого вторинного нашарування, але в будь-якому разі адресант діє в межах можливостей системи англійської мови.

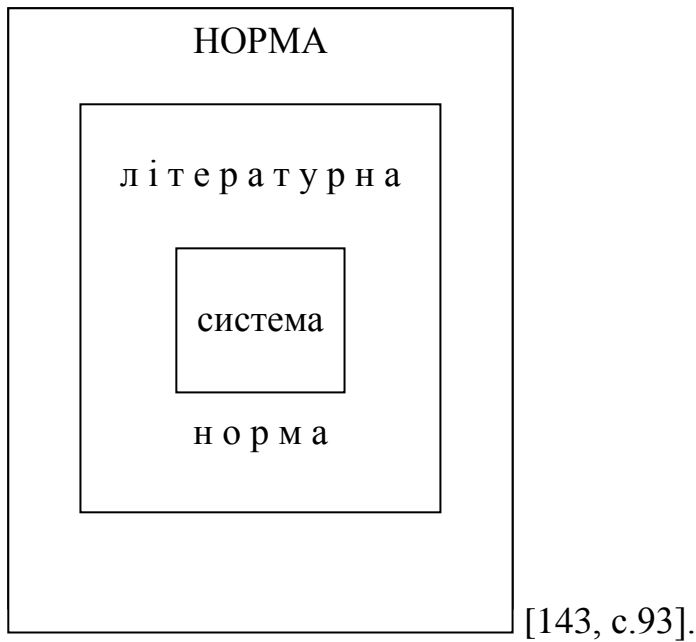
2) *Гетерогенність літературної мови* відображає особливості різних діалектів та територіальних варіантів, які несуть інформацію про свої витoki. Необхідність врахування такого аспекту в рамках вивчення чинників виникнення варіантів є безсумнівною, зважаючи на сучасні політичні, соціальні та економічні спрямування до глобалізації. Але якщо повернутись до питання норми літературної англійської мови та мовної системи можна помітити певні протиріччя. Даючи визначення поняття “мовна норма” та демонструючи основні критерії його формування, перш за все називають дотримання системи мови чи то відповідність моделі [31; 32; 33; 54; 55; 71; 90; 240 та ін.]. Саме системне мовне утворення може породити норму, оскільки норма виявляється однією із можливостей, що пропонується системою, однією з реалізацій системи і, відповідно, сама є системою [71, с. 4]. І таке твердження виявляється цілком правомірним.

Разом з тим, зважаючи на історичні фактори, сучасну тенденцію до глобалізації, не варто виключати і явища ксенізації, проникнення структурних компонентів однієї мовної системи до іншої, в результаті чого з'являється потреба вести розмову про гетерогенність літературної англійської мови. За словами Н. М. Семенюк, територіальна диференціація виконує в мові різні функції: по-перше, вона відмежовує норми літературної мови від явищ діалектних; по-друге, вона розмежовує окремі територіальні та національні різновиди в рамках самої літературної мови [190, с. 571].

I think every program needs to stand the sunshine of righteous scrutiny. Whether it's Social Security, whether it's Medicaid, whether it's Medicare. You've got \$115 trillion worth of unfunded liability in those three. They're bankrupt. They're a Ponzi scheme [336].

Слова *Medicaid*, *Medicare* демонструють специфіку американського варіанту англійської мови, адже дані лексеми належать до словникового складу саме американської англійської, є термінологією на позначення особливостей системи охорони здоров'я в США (*Medicare – a system by which the US government helps to pay for the medical treatment of old people; Medicaid – a system in the US by which the government helps to pay the cost of medical treatment for poor people* [313]). Словосполучення *Ponzi scheme* на позначення економічного поняття “фінансова піраміда” є вже утворенням від італійського прізвища *Ponzi* (*after Charles Ponzi (1882 – 1949), Italian-born speculator who organized such a scheme* [316]). Більше того, за своїм фонетичним складом та орфографією *Ponzi scheme* є типовим прикладом виходу за межі можливостей системи англійської мови, оскільки буквосполучення “*nzi*” у кінці прізвища властиве мовам романської групи, а буквосполучення “*sch*” представляє запозичення з давньогрецької.

Всебічно досліджуючи питання мовної норми та її варіантів, необхідно враховувати не лише мовні чинники, а й позамовні, як то економічний, політичний, культурний рівень розвитку народу, який є носієм даної літературної мови, та інтерлінгвістичні, які можуть підштовхнути до варіювань, що виходять за межі системи даної літературної мови. Саме тому, зауваження Н. М. Семенюк про врахування не лише “паралелізму системних можливостей мови”, а й історичних змін, що можуть вплинути на систему англійської мови, є абсолютно слухним. Більше того, М. М. Пилинський у даному питанні дає своє схематичне бачення. Лінгвіст тлумачить поняття “норма” ширше за поняття “мовна система”, при цьому ставлячи мовну систему в основі, корені формування норми літературної англійської мови: “Цілком природно, що “система” в такому розумінні повністю входить і в поняття “літературна норма”, бо всі основні, суттєві, “системні” ознаки в першу чергу неминуче будуть відібрані як “правильні і зразкові”” [143, с.93].

У такий спосіб досліднику вдається пояснити багатство мовних явищ (на фонетичному, лексичному, граматичному рівнях), які залишаються в межах літературної (кодифікованої) норми чи норми в широкому сенсі розуміння, сягаючи своїм корінням мовної системи, функціонуючи в рамках даної системи, але при цьому відкритих до варіації, обумовленої позамовними та інтерлінгвістичними факторами.

3) *Старіння мовних норм та поява інновацій* є третім чинником варіювань у переліку Н. М. Семенюк [190, с. 568 – 569], що безпосередньо пов'язано з екстралінгвістичними процесами, як то економічні, культурні, політичні зміни в країні, і вимагає лінгвального втілення. Діапазон застосування варіантних форм буде відрізнитись, одні розглядаються як основні і широко вживані, а інші – як допустимі, ті, що ще не увійшли до літературної норми, або ж вважаються архаїзмами.

President Obama's economic policies have failed: employers are paralyzed by record spending and debt, a weakened dollar, exploding energy prices, the explicit threat of new tax increases on top of the highest corporate rates in the world, Obamacare with its burdens on businesses, and a flood of new rules such as carbon regulation from the Environmental Protection Agency – which should be renamed the Jobs Killing Agency [333].

У своєму передвиборчому виступі Мішель Бахманн вживає термін *Obamacare (the Patient Protection and Affordable Care Act (PPACA) is a United States federal statute that was signed into law by President Barack Obama on March 23, 2010 [316])*, який є новоутворенням побудованим шляхом складання основ слів *Obama + care*. Термін пов'язано з політичною діяльністю президента США Барака Обама, прізвище якого послугувало складовою при створенні даного слова, і, відповідно, не зазначається в словниках, опублікованих раніше дати введення Бараком Обамою даного статуту.

Разом з тим, якщо Н. М. Семенюк одним з джерел варіативності мовних засобів називає процеси старіння мовних норм і появу інновацій, то таке термінологічне тлумачення виявляється досить абстрактним і невизначеним. Соціальні, культурні, політичні зміни в країні призводять до перерозподілу в межах стилістично маркованих класів слів, як то книжні, формальні, поетичні, розмовні, сленгові і т.д., що збагачує чи змінює складові, наприклад, синонімічного ряду, і веде до появи архаїзмів чи неологізмів у їх рядах. Аналогічні процеси торкаються також морфологічної та синтаксичної будови, у зв'язку з чим з'являються синтаксичні конструкції чи способи словотвору та словозміни, які набувають особливої розповсюдженості і вживаності у порівнянні з іншими.

Третє джерело виникнення варіантів, назване Н. М. Семенюк, слід розглядати конкретніше, зважаючи на типи норм, які беруться до розгляду (лексичні, граматичні, стилістичні). Щоб переконатися в слушності зазначеного розглянемо такі приклади:

1. *Understanding those tenets is especially important at a time of unprecedented flux and instability in the Middle East and the rise of powerful competitors including China and Russia [333].*

2. *One doesn't need a Harvard Law degree to figure this out! ... With S&P and others now warning that we could face another downgrade if we don't get serious about our debt problem... You see, because the Obama White House won't let us drill domestically, we're forced to import oil that we pay for in dollars... I know none of*

this will be easy, but, “thick” or not, the average American outside the D.C. politico bubble knows that we no longer have a choice! ... Obviously, President Obama doesn’t have a plan or even a notion of how to deal with it [337].

3. You need to free the private sector from all of these regulations, all of this litigation, all of this taxation and if America sees that and they hear that, our best days are in front of us [336].

Для порівняння пропонуємо звернути увагу на лексему *to understand*. Тлумачні словники дають такі трактування лексичного значення цього слова:

<p>a. <i>to know the meaning of what someone is telling you, or the language that they speak;</i></p> <p>b. <i>to know or realize how a fact, process, situation, etc works, especially through learning or experience;</i></p> <p>c. <i>to realize how someone feels and why they behave the way they do, and to be sympathetic;</i></p> <p>d. <i>to believe or think that something is true because you have heard or read it [319, с. 1293];</i></p>	<p>a. <i>to perceive and comprehend the nature and significance of something, to grasp;</i></p> <p>b. <i>to know thoroughly by close contact or long experience;</i></p> <p>c. <i>to infer;</i></p> <p>d. <i>to accept (something) as an agreed fact;</i></p> <p>e. <i>to supply or add (words or a meaning) mentally [323].</i></p>
---	--

Таке семантичне розмаїття дає змогу включити фонові знання не лише в аспекті *to understand* значить *to know*, коли йдеться про конкретний факт чи сферу знань, а й *to understand* – *to grasp, to believe, to think, to see, to hear, to act*. Дієслово *to understand* за своєю семантикою може мати на увазі сферу набутих знань (*to comprehend, to figure out, to learn*), сферу прийняття на віру почутого чи побаченого (*to believe, to hear, to see*), розуміння емоційного та психологічного стану адресата (*to sympathize*), здатності робити висновки (*to infer, to get serious about*) чи розумітися в специфіці певного явища (*to have notion*).

Таким чином, порівнюючи семантику дієслів *to understand, to figure out, to get serious about, to see, to know, to have a notion, to hear* в наведених прикладах, помічаємо, що в рамках запропонованого контексту дані дієслова набувають рис контекстуальних синонімів, представляють єдине семантичне поле. Хоча, якщо проаналізувати семантику кожного з дієслів окремо, поза контекстом, їх важко буде включити до одного синонімічного ряду, що свідчить про контекстуальний перерозподіл у межах стилістично маркованих лексичних засобів. Даний процес потрібно віднести до однієї з складових інноваційних тенденцій у мові, зумовлених потребами людства, що ведуть до появи лексичних варіантів.

Варіативність граматичних конструкцій також займає не останнє місце серед інноваційних процесів в рамках норми англійської мови.

1. *Why not be flying those missions and using that real-time information to help our law enforcement?...Because if we will commit to that, I will suggest to you that we will be able to drive the drug cartels away from that border* [336].

2. *We have a President who stumbles into Libya, without a clear mission or exit strategy, to protect its population, but can't or won't devise a strategy to secure our borders* [333].

Два запропоновані приклади ілюструють поєднання лексико-семантичного та граматичного аспектів при застосування допоміжного дієслова *will*. У сучасних примірниках з граматики англійської мови дане дієслово переважно фігурує в ролі допоміжного при створенні аналітичної форми майбутнього часу. Тим не менш, в конструкції *if we will commit to that*, якщо дотримуватись вимог граматики, вживання майбутнього часу буде помилкою, тож, у такому разі варто залучити ще один нюанс лексико-семантичного значення цього дієслова. *Will*, відтворюючи свою архаїчну форму, може виконувати роль модального дієслова на позначення бажання, наміру чи наполягання з боку адресанта [56, с. 131]. Виходячи з такого бачення, доречним буде звернутися до аналізу семантичного складу дієслова:

a. *is used to make future tenses;*

- b. *is used to show that someone is willing or ready to do something;*
- c. *is used to ask someone to do something, to give an order;*
- d. *is used to say what always happens in a particular situation or what is generally true;*
- e. *is used like “can” to show what is possible;*
- f. *is used to say that you think that something is true;*
- g. *is used to describe someone’s habits, especially when you think they are annoying [322, с. 1088].*

Інтенціонал значення представляють перші три пункти, свідченням чого є достатня частота вживання *will* із зазначеною семантикою, а контенціонал виявляється ширшим, що зумовлено наявністю архаїчної модальності дієслова, адже модальні дієслова передають відношення агенса до дії, де, на думку І. П. Іванової, фігурує злиття граматичного та лексичного в семантиці ставлення, яке передають модальні дієслова [81, с. 48]. Лексична домінанта *will* вбирає в себе численні якості модальності, включаючи до семантичного поля якості з’єднувальної ланки сему “*desirable*” (виходячи на лексичний варіант *want*), що зумовлено прагматичним налаштуванням адресанта, та сему “*physically or theoretically possible*” (виходячи на лексичний варіант *can*), що зумовлено не лише адресантом, а й ситуацією, обставинами. Саме в такому контексті форма *will* виявляється прийнятною і семантично виправданою в конструкції *if we will commit to that*, де семи “*desirable*” і “*physically or theoretically possible*” надто близько стоять один до одного.

Лише завдяки попередньому реченню із граматичною конструкцією *why not be flying those missions*, де адресант вживає інфінітив у формі тривалого виду, чим підкреслює фізичну готовність країни та уряду до здійснення поставленої задачі, повторне вживання “*can*” виявиться зайвою тавтологією. Приходимо до висновку, що *will* несе в собі семантику дії, яка є абсолютно прийнятною, очікуваною, більше того, поєднання *will commit*, вже за врахування семантики дієслова *to commit*, сприяє створенню відтінку значення для реалізації заохочення.

І в другому прикладі в побудові *but can't or won't devise a strategy* негативна форма *won't* зовсім не є відповідником допоміжного дієслова на позначення майбутнього часу. Сполучникове поєднання однорідних членів речення *can't or won't* свідчить про виконання дієсловом *won't* у цьому прикладі модальної функції, що є доповненням до семантики *can't*.

Зрештою, ведучи розмову про старіння мовних засобів чи появу нових, не слід забувати і про моделі словобудови, які також проходять такі етапи, в результаті маємо продуктивні та непродуктивні моделі. Афіксація знаходиться в переліку продуктивних моделей словобудови, не зважаючи на те, що англійська належить до групи аналітичних мов і переживає етап максимальної економії мовних засобів [33], що виражається в подальшій популяризації конверсії, реверсії, лексичного скорочення.

1. *But in addition to offering his message about jobs and the economy, Mr. Perry also fielded questions on everything from the debt-ceiling compromise (he would not have signed it, had he been president) to climate change* [336].

2. *Because a cure is always better and cheaper than care – after all, it was once predicted we would spend billions a year on polio* [333].

3. *The world's biggest bond investment fund PIMCO announced last month that it was dumping U.S.... The IMF has even given us formal notice that, unless we do something to deal with our debt problem, we could tip the world economy into another recession* [337].

В прикладах продемонстровано конверсію (*fielded*), лексичне скорочення з кінцевим усіканням (*polio* – від повної форми назви хвороби *poliomyelitis*), акроніми (*PIMCO* - *Pacific Investment Management Corporation*, *U.S.* – *the United States of America*, *IMF* – *International Monetary Fund*).

Щодо афіксації, то хоча англійська мова і не може продемонструвати такий широкий спектр словотворчих морфем, як то синтетичні мови, адже розповсюдженою є односкладова структура, в якій по звуковому оформленню співпадають корінь і основа слова [81, с. 21], тим не менш перелік таких, що мають високу частоту, вона має. Наприклад, найбільш характерними для

іменника на позначення особи є суфікси *-er, -ist, -ess, -ee* – *singer, naturalist, authoress, legatee*, – а притаманними загальному спектру іменників є *-ness, -ion, (-ation, -ition), -ity, -ism, -ance, -ment* – *lateness, rotation, ignition, security, socialism, elegance, movement* [81, с. 21]. З них продуктивними вважаються *-er, -ist, -ess, -ness, , -ism* [56, с. 15]. Для прикметників виділяють продуктивні суфікси *-less, -like, -ish, -ed* – *hopeless, childlike, foolish, beaded* – та продуктивні префікси *-un, -pre* – *uninteresting, prewar* [56, с. 49–50]. Тож, афіксація як і інші способи словотвору стає в нагоді [188], коли для вербалізації внутрішнього слова у адресанта не знаходиться відповідника, який би точно передавав іллокутивну силу [70]. Тим не менш, у прикладі:

While Texas has fared better than most states, we have not gone untouched by this global recession, and we cannot forget those Texans who are dealing with the fear and uncertainty of joblessness [336] –

демонструється утворення неологізму, для якого семантичний аналог в англійській мові вже існує:

Unemployment is still high [337].

Разом з тим, така складна деривація, коли відбувається нашарування одного суфікса (*-ness* слугує для утворення граматичної категорії іменника на позначення абстрактного поняття: *happiness, fairness, goodness*) на інший (*-less* – для утворення прикметників, які за своїм семантичним значенням вказують на відсутність певної якості), виступає ознакою неабиякої емотивності мовлення. Варто звернути увагу на лексичний вибір – у корені знаходимо лексему *job*, яка семантично відрізняється від більш нейтрального *work*:

<i>job</i> (іменник)	<i>work</i> (іменник)
a. <i>a regular activity performed in exchange for payment, especially as one's trade, occupation, or profession;</i>	a. <i>physical or mental effort or activity directed toward the production or accomplishment of something;</i>
b. <i>a position in which one is employed;</i>	b. <i>a job, employment;</i>
c. <i>a task that must be done.</i>	c. <i>an amount of such activity either done or required;</i>

<p>d. <i>a specific piece of work to be done for a set fee;</i></p> <p>e. <i>the object to be worked on;</i></p> <p>f. <i>something resulting from or produced by work;</i></p> <p>g. <i>Computer Science. A program application that may consist of several steps but is performed as a single logical unit;</i></p> <p>h. <i>(informal) a difficult or strenuous task;</i></p> <p>i. <i>(informal) a bad or unsatisfactory piece of work;</i></p> <p>j. <i>(informal) a criminal act, especially a robbery [312].</i></p>	<p>d. <i>the part of a day devoted to an occupation or undertaking;</i></p> <p>e. <i>one's place of employment;</i></p> <p>f. <i>something that has been produced or accomplished through the effort, activity, or agency of a person or thing;</i></p> <p>g. <i>full action or effect of an agency;</i></p> <p>h. <i>an artistic creation, such as a painting, sculpture, or literary or musical composition;</i></p> <p>i. <i>needlework, weaving, lacemaking, or a similar textile art;</i></p> <p>j. <i>works of internal mechanism;</i></p> <p>k. <i>the manner, style, or quality of working or treatment; workmanship.</i></p> <p>l. <i>works for moral or righteous acts or deeds;</i></p> <p>m. <i>(informal) the full range of possibilities;</i></p> <p>n. <i>(slang) a thorough beating or other severe treatment [312].</i></p>
---	--

У контенціоналі значень двох слів існують точки дотику. Тим не менш, екстенціонал значення лексеми *job* включає елементи, які тяжіють до маркування важкої, неприємної чи юридично незаконної діяльності (порівняйте семи *h.*, *i.*, *j.*), що виступає вказівником конотативного нашарування значення. Більше того, емотивність, закладена в конотативному компоненті значення слова, носить характер деградації на відміну від конотативного компоненту значення лексеми *work*, де помічаємо елевацію значення (зверніть увагу на семи *h.*, *i.*, *l.*). Першочерговий вибір адресанта на користь кореневої форми *job* в лексемі *joblessness* замість нейтрального *unemployment* свідчить про наявність

емоційного психологічного стану, який послуговував основним довербальним чинником при виборі потрібної форми для втілення власної інтенції, а отже, за словами В. Д. Бялик, задовольнив “практичну необхідність”, що виникла за рахунок відмінності емоційно-експресивного забарвлення двох слів [31]. А надалі, потреба в утворенні слова, яке б належало до граматичної категорії іменника і мало б необхідний семантичний компонент на позначення відсутності певної якості, сприяла нагромадженню продуктивних афіксів *-less* та *-ness*. Тому, на рівні конотативної складової значення слова *joblessness* не має відповідника в мові, і утворення такого неологізму, вдаючись до способу афіксації за аналогією, виявляється цілком доцільним.

Вивчаючи природні процеси старіння мовних норм і появу інновацій як один з чинників варіативності мови, слід зважати на склад та специфіку кожного з типів норм літературної англійської мови. Врахування таких особливостей стане в нагоді при визначенні подальших тенденцій у рамках дослідження нормативних змін.

4) *Проникнення явищ розмовного мовлення* виступає потужним джерелом виникнення варіантів, які зумовлюють у подальшому появу інновацій чи старіння певних елементів у рамках мовної структури. Якщо мова художньої літератури і функціональні стилі мають єдину кодифіковану основу, то розмовне мовлення протиставляється їм як некодифікована сфера спілкування [35; 36; 37; 111; 199; 263]. Індивідуальне новаторство, що виникає в розмовному мовленні, може отримати подальше життя і усталення в межах лексичних, граматичних чи стилістичних норм (саме ці норми беруться до розгляду в дисертаційному дослідженні).

I might've forgotten to mention that's a condition of y'all coming to Texas [336].

Економія мовних засобів набуває все більшого розповсюдження. Якщо графічна реалізація здійсненого в усному мовленні злиття слів типу *might've*, *that's* вже зафіксована в граматиці англійської мови і виступає як абсолютний аналог повної версії даних граматичних конструкцій (*might have, that is*),

зберігаючи при цьому у семантиці витoki з розмовного мовлення, то графічна форма *y'all*, утворена в рамках подальшого розповсюдження традиції економії мовних засобів у сучасному усному мовленні, все ще належить до групи розмовних американізмів. Тим не менш, завдячуючи своєму розповсюдженню та вживаності, дана лексема увійшла до словників, і в тлумачному словнику знаходимо наступне її пояснення:

y'all – pron AmE spoken a word meaning “all of you”, used mainly in the southern US states when speaking to more than one person [317, p.1915].

Факт кодифікації лексичних одиниць свідчить про наявність усіх компонентів формування норми літературної англійської мови: дотримання системи мови, регулярне вживання чи вживаність, суспільне схвалення – і, відповідно, розмовне набуває рис унормованого мовного явища (лексичного, граматичного чи стилістичного).

2.1.3. Мовна системність versus варіативність

Зазначені джерела варіативності (паралелізм системних можливостей мови та історичні зміни, які відбуваються в її системі; гетерогенність літературної мови; природні процеси старіння мовних норм і поява інновацій; проникнення явищ розмовної мови) є неправильним розглядати окремо, поодиноці, оскільки мовна система діє як єдиний механізм, який має свою структуру, де кожна складова здійснює свій вклад, виконує свою роль для цілісного, гармонійного функціонування англійської мови в суспільстві. Щодо даного аспекту В. В. Виноградов зазначав: все нове розвивається, що виправдано законами розвитку мови, відповідає її структурі, спирається на живі тенденції народної творчості, на активні процеси в галузі граматики, семантики, слововживання, словотворення, тощо, не може вважатися “неправильним”, не може відкидатися на основі індивідуальних смаків та звичок [41, с. 26].

Разом з тим, кожен з витоків варіативності мовних одиниць першочергово звертається до антиномії узувального та okazіонального, де

узуальне часто тлумачиться як “загальноприйняте вживання мовної одиниці на відміну від його okazіонального (випадкового, індивідуального) вживання” [103, с. 440]. У Л. Єльмслева знаходимо пояснення узусу як практичної мовної реалізації, на відміну від норми – абстрактної схеми [190, с. 552]. У сучасній лінгвістиці можна зустріти точніші та вужчі бачення поняття “узуальне”. Так, за Ж. В. Колоїз: “Узуальне – це вже не індивідуальне, не okazіональне, але й ще ненормативне, несистемне, хоч може ним стати, апробувавшись у мовленні” [98, с. 4]. Таке бачення базується на суто лінгвістичному розумінні узусу, хоча “апробування у мовленні” виконує роль посилення на значущість антропологічного фактору.

У результаті таких розмірковувань можна представити схему формування норми англійської мови: okazіональне → узус → норма. В основі такого схематичного представлення, де вже закладено відкритість до варіативності як можливого okazіонального прояву, що здатен пронизати усі рівні схеми, знаходиться людський фактор. Ще Ф. де Сосюр визнав, що “саме в мовленні перебуває зародок усіх змін, кожен з яких започатковує певна кількість людей, перш ніж ці зміни увійдуть до загального вжитку” [195, с. 125].

Таке твердження дещо уточнюється мовознавцями, які не погоджуються з баченням про “започаткування мовних змін певною кількістю людей”, оскільки “не можна недооцінювати роль індивідуальних явищ у мовній еволюції, адже саме вони є тим джерелом, яке наповнює, збагачує, оновлює мовну систему загалом” [98, с. 3]. Крім того, загальновідомо, що люди створили мову, вони її й удосконалюють, але ніколи не буває, щоб кілька індивідуумів створювали в царині мови щось спільними зусиллями, розподіливши між собою обов’язки [142, с. 168]. “Мова як система є сукупністю властивостей загального характеру, причому, загальне існує тільки в окремому й через окреме” [32, с. 25]. Іншими словами, породження варіації залишається прерогативою індивідуума, а от її подальшу долю визначає суспільство.

Враховуючи усі запропоновані твердження та зважаючи на поліаспектність питання формування та функціонування норми англійської

мови, вважається цілком доцільним переглянути схему взаємозалежності понять “система”, “літературна норма”, “норма”, запропоновану М. М. Пилинським:

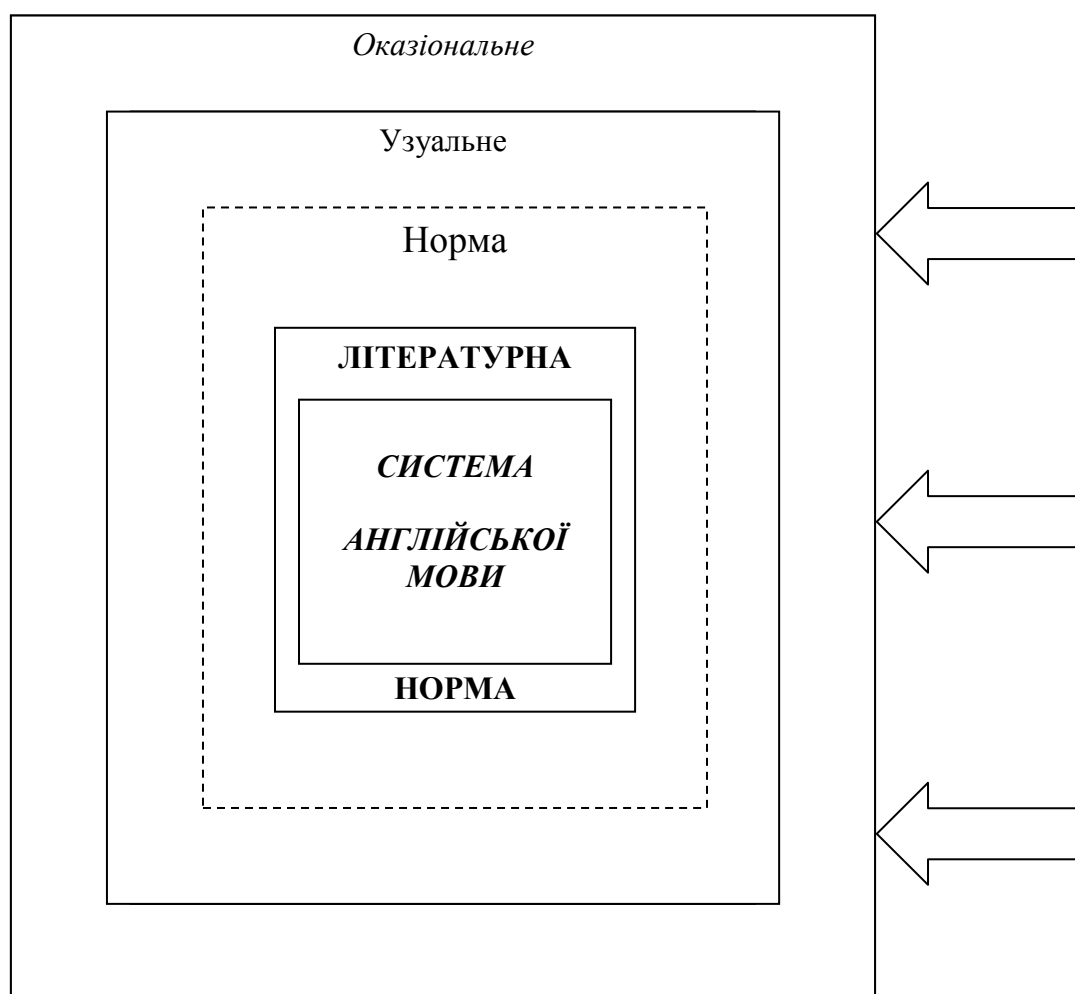

Рис.1. Взаємозалежність мовних та позамовних факторів

Таке схематичне зображення виявляється точнішим, адже враховує різношаровість чинників, які спричиняють до появи варіантів, що, у свою чергу, надалі претендують на місце нормативних явищ у межах системи англійської мови. У поданій схемі мовна система залишається базисом існування будь-якої конкретно узятій мови, а літературна норма, норма, узуальне та okazіональне черпають будівельний матеріал саме з багатства можливостей, закладених в системі англійської мови.

Запропоноване схематичне пояснення дає змогу, з одного боку, оперувати виключно лінгвістичними категоріями і показати ланцюговий взаємозв'язок “система” → “літературна норма” → “норма” → “узуальне” → “оказіональне”.

У такому разі прерогатива надається структурному підходу лінгвістичного дослідження, адже його предметом є “структура мови (langue), її граматики... для структуралістів код (мовна система) є в усіх розуміннях первинним, а узус вторинним, оскільки останній лише реалізує і певною мірою обмежує можливості системи” [243, с. 71].

З іншого боку, представлену схему можна розглядати антропоцентрично, рухаючись у зворотному напрямку: “оказіональне” → “узуальне” → “норма” → “літературна норма” → “система”, – де кожен наступний крок символізує прагнення мовця до правильності мовлення, обмеження, що його накладає потреба життя в суспільстві. За словами Ж. В. Колоїз “норма нейтралізує індивідуальне свавілля в мовленні..., аби утримати мовлення, а разом з ним і мову у відносно стабільній однотайності, що гарантує загальнозрозумілість мовлення та мови” [98, с.5]. Останньою ланкою у такому баченні виступає “мовна система”, яка в останню чергу переживає змін чи доповнень, коли варіантні форми чи новоутворення доведуть свою правомірність та значущість, пройшовши усі попередні шари. Таке тлумачення підкреслює домінантність функціонального підходу, який “зосереджується на структурі мовлення (мовного акту) і способах спілкування,... для нього аналіз узусу в методологічному плані є первинним” [243, с. 71].

Таким чином, ступінь стабільності норм літературної англійської мови – це достатньо невизначена величина, яка зумовлюється структурою мови, розмаїттям історичних ситуацій, у яких формується та функціонує дана літературна мова. Бодуен де Куртене зазначав, що у мові, як і в цілому в природі, все живе, все рухається, все змінюється. Спокій, зупинка, застій – явища, що здаються, це лише окремий випадок руху за умови мінімальних змін. Статика мови є лише окремим випадком її динаміки [27, с. 349]. Стабільність виявляється однією з характеристик норми поряд з тенденцією до диференціації варіантних реалізацій у функціонально-стилістичному та територіальному планах.

Все це є доказом безперервності нормалізаційних процесів та необхідності дослідження зрушень англійської мови із урахування позамовних факторів, де беруться до уваги як структурний, так і функціональний підходи лінгвістичного дослідження. У такому аспекті найдоцільнішим виявляється вивчення питання нормотворчих процесів у дискурсивному переломлюванні, адже категорія дискурсу уможливорює врахування як мовних, так і позамовних чинників, що провокують до появи оказіональних форм, які просуваються до статусу нормативних явищ англійської мови.

2.2. Соціально-особистісний фактор крізь призму норм англійської мови

Розвиток мови без сумніву пов'язаний з історією її етносу-носія. Оскільки мова можлива лише в людському суспільстві, то окрім психічної сторони ми завжди повинні відмічати в ній сторону соціальну. Основою мовознавства повинна слугувати не лише індивідуальна психологія, а й соціологія [39, с. 14]. У результаті чого в полі зору наукового вивчення з'являються такі додаткові виміри, як просторовий, часовий, інформаційний, психічний, соціальний. На думку Ю. В. Кобенка ці мовні виміри формують соціально-історичний простір певної форми мови як фізичне вираження канви її розвитку, що також називають історичним розвитком мови [92, с. 63]. Це означає, що мовні варіації та зрушення зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, адже “для адекватного аналізу висловлювання необхідно використовувати оремі положення теорії лінгвального та екстралінгвального контексту” [173, с. 321].

Природа екстралінгвальної детермінанти варіюється в широкому діапазоні, її експлікація залежить від конкретних соціальних умов функціонування мови. Зв'язок соціальної структури з варіативністю структури мови потрібно розглядати з врахуванням усіх похідних: соціальних прошарків, професійних, культурних та інших груп, аж до первинних колективів (малих

груп) [179; 250]. Обов'язково до уваги береться і вплив на мову елементів соціокультурних та соціопсихологічних систем – соціальних норм, установок, стимулів, мотивацій, орієнтацій, механізмів соціального контролю [230, с. 40]. Саме існування спільних категорій у мікро чи макроколективі забезпечує здійснення комунікативної функції англійської мови, гарантуючи узуальне порозуміння в рамках культурного, соціального, економічного, політичного аспектів.

Науково-технічний, культурний розвиток суспільства потребують нового мовного втілення, заповнення вербальних лакун, що стає можливим шляхом ксенізації, полісемантичного розгалуження, деривації з використанням мовного матеріалу в межах системи англійської мови чи системи мови-донора.

We need to stop this deficit spending, balance our budget, repeal Obamacare, cancel all unused stimulus funds, and reform our entitlement programs...Natural gas is the perfect “bridge fuel” to a future when more renewable sources are available [337].

У промові Сари Пейлін знаходимо і медико-економічний неологізм, пов'язаний з політичною діяльністю Президента США Барака Обами (*Obamacare*), і ксеноморфне утворення *stimulus*, що презентує третій шар запозичень з латинської мови (*1680s, originally as a medical term, “something that goads a lazy organ”, from Modern Latin stimulus “goad”. General sense is from 1791. Psychological sense is first recorded 1894 [305]*), до того ж, не зважаючи на досить тривалий період існування лексеми у вжитку в рамках англійської мови, *stimulus* презентує подальше проникнення екзогლოსної лексеми, що веде за собою семантичні та стилістичні зміни, зберігаючи при цьому граматичні характеристики мови-донора. Крім того, у словосполученні *bridge fuel*, де кожна складова має відмінні витoki та первинні семи в межах лексичного значення (*bridge – from Old English “causeway over a ravine or river”; fuel – early 14century, from Old French foaile “bundle of firewood”, from Latin legal term “focalia” – “right to demand material for making fire”. Figurative use from 1570s. As a verb from 1590s. [305]*), вжите поєднання демонструє дієвість полісемії,

коли, залучаючи увесь контенціонал значення “*bridge*” та “*fuel*”, отримують значення дотичні до первинних, але їх розуміння потребує розгляду сучасного політично-економічного домену США. Правильній семантичній інтерпретації запропонованого словосполучення сприяє і порядок його слів, адже “*bridge*” у такому разі виконує роль означення по відношенню до означуваного “*fuel*”. З семантичного ряду іменника “*bridge*”, який пропонує тлумачний словник:

1. *a structure built over a road, river that allows people or vehicles to cross from one side to the other;*
2. *something that provides a connection between two things;*
3. *the raised part of a ship from which officers control it;*
4. *a card game for four players who play in pairs;*
5. *a part of pair of glasses that rests on your nose;*
6. *a small piece of wood under the strings of violin or guitar, used to keep them in position;*
7. *a small piece of metal that keeps false teeth in place* [314] –

виявляємо, що в складі інтенціоналу значення знаходиться сема “*binding*”, тож наслідуючи його домінуючу роль, робимо висновок, що в словосполученні *bridge fuel* сема “*binding*” зберігається, набуваючи при цьому нового семантичного нашарування, що зумовлено вже запропонованим контекстом (*Natural gas is the perfect “bridge fuel” to a future when more renewable sources are available*), де в рамках екстенціоналу значення *bridge* маркує сему “*road*”, “*hope*”. Подібні оказіональні семантичні зміни можуть отримати узуальне поширення та подальшу кодифікованість.

Разом з тим, загальне зростання культури населення сприяє розширенню сфери вживання літературної мови, нівелюванню меж усної та письмової форм мовлення, пом’якшенню функціонально-стилістичної диференціації, розширенню пласта нейтральної лексики, що пояснюється взаємопроникненням книжкової, розмовної стихії до розмовно-ділового стилю мовлення [190, с. 425–428, 570]. Все це зумовлено потужним розвитком та впливом засобів масової інформації поряд з посиленням контактів з різними

країнами світу, що має на меті обмін досвідом у найрізноманітніших сферах науки та техніки. На цій базі виникає інтернаціональна термінологія (ксеноморфи), спільні для різних мов стилістичні риси та особливості.

In the coming days we'll sort through the repercussions of S&P's downgrade of our credit rating, including concerns about the impact a potential interest rate increase would have on our ability to service our suffocating \$14.5 trillion debt [337].

У публічному зверненні Сари Пейлін помічаємо перевагу книжкової лексики (*in the coming days, sort through, impact, downgrade, increase, suffocating*), вузькоспеціалізованої економічної термінології (*credit rating, S&P, potential interest rate, \$14.5 trillion debt*), що автоматично налаштовує адресата на розмовно-діловий стиль. Більше того, саме перевага книжкової лексики, суворе дотримання норм англійської мови, дотримання правил референції та предикації з виділенням тема-рематичних відносин є вказівкою на письмову форму мовлення. Тим не менш, у тій же промові претендента на посаду Президента США Сари Пейлін нижче знаходимо такі слова:

Many commonsense Americans like myself saw this day coming. In fact, in June 2010, Rick Santelli articulated the view of independent Tea Party patriots everywhere when he shouted on CNBC, "I want the government to stop spending! Stop spending! Stop spending! STOP SPENDING!" So, how shamelessly cynical and dishonest must one be to blame this inevitable downgrade on the very people who have been shouting all along "stop spending" [337]?

У запропонованому викладі іллокутивний прагматичний задум адресанта знаходить свою локутивну реалізацію шляхом повторів окличних речень. Для надання повтору максимального експресивного навантаження адресант вдається до графічного маркування (*STOP SPENDING!*), чим в черговий раз наголошує на письмовій формі презентації інформації, хоча з іншого боку, графічне маркування є директивою до вживання логічного наголосу в процесі усного мовлення. Вживання лексики з негативною оціночною конотацією (*shamelessly cynical and dishonest*), порівняльної конструкції на позначення

включення адресанта до широкого загалу пересічних громадян США (*many commonsense Americans like myself*), застосування гіперболізованих конструкцій (*Tea Party patriots, he shouted on CNBC*), маніпулювання граматичними формами (*must one be, have been shouting*), граматичне та лексичне значення яких, тим не менш, залишається в рамках норм літературної англійської мови, є свідченнями розмовного мовлення, якому притаманні емотивність, широке розмаїття лексичних одиниць, що можуть належать до різних функціональних стилів, невимушеність і, заразом, театральність, аспект включення / виключення адресата до спектру власних інтересів, що є вже прерогативою передвиборчого дискурсу [63, с. 34-42].

Культурний розвиток суспільства, з одного боку, веде до урізноманітнення, ускладнення лексичного, граматичного, стилістичного пластів мови, адже нові соціальні та культурні умови потребують вербалізації, пояснення, фіксації засобами існуючої системи англійської мови чи ксеноморфними елементами. З іншого боку, невинне зростання мовних засобів неможливе і недоречне. Саме діюча норма літературної англійської мови стоїть на заваді подібному процесу, відбираючи та вносячи до системи лише ті корективи, які вже перевірено часом, узусом, рівнем розповсюдження та визнано авторитетними джерелами (письменниками, засобами масової інформації, відомими суспільними діячами).

Разом з тим, як зазначає Ж. В. Колоїз, “не можна недооцінювати роль індивідуальних явищ у мовній еволюції, адже саме вони є тим джерелом, яке наповнює, збагачує, оновлює мовну систему загалом” [98, с. 3]. Суспільство не представляє собою абсолютно однорідного колективу. У ньому спостерігаємо диференціацію, що зумовлена різними причинами. Можна вести розмову про диференціацію відповідно до класової, станової, майнової, професійної приналежності, що буде відбиватися у мові [283]. Така диференціація мови буде особливо посилюватись у зв'язку з ускладненням культурно-технічної бази, що виражається головним чином у появі спеціальної термінології, а тому і професійної лексики, аргю, жаргонів.

Не останню роль у запропонованому аспекті відіграють і демографічні зміни в суспільстві. У такому разі брати до уваги варто не лише кількісне збільшення чи зменшення населення, чисельність етнічних груп, а й співвідношення сільського та міського населення, адже за словами Б. А. Серебреннікова, якщо зростання кількісного показника міського населення зумовлює розширення сфери вживання літературної мови, то збільшення сільського населення веде до поширення нелітературних зворотів, просторіччя, що вказує на розкутість мовлення [190, с.435–437]. Сукупність таких факторів здійснює свій вплив на лексичний та граматичний склад мови, а відтак, веде до зсувів стилістичних норм. У газеті “The New York Times” знаходимо таку характеристику стилів презентації двох претендентів на посаду Президента США:

1. Mr. Perry, the Texas governor, has only given a handful of stump speeches as a presidential candidate. He enters a room with “aw shucks,” “howdy, y’all” and “this is just awesome!” folksy charm. Once inside, he is all about working the room. At the Electric Park Ballroom in Waterloo on Sunday, where and Mrs. Bachmann spoke, he arrived well before his appointed speaking time, chatted with reporters on his way in, and then went from table to table, introducing himself to as many people as possible [345].

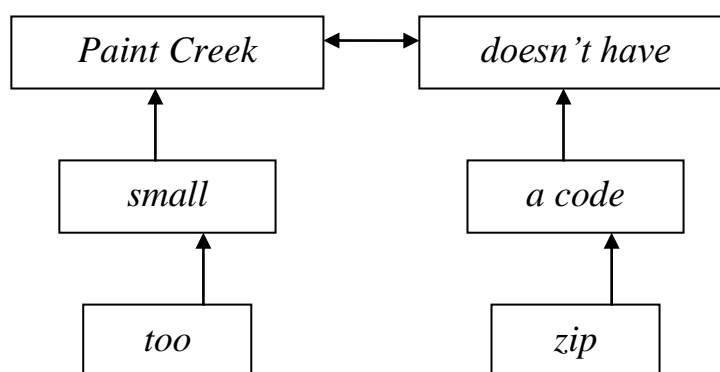
2. Mrs. Bachmann bursts into rooms with intensity and flair. Her stump speech is laced with plenty of “thank you’s” and “I love you all” and “God bless you all.” And she doesn’t start slow — it’s more like one loud burst of sustained speaking from beginning to end [345].

Р. Перрі відзначається своїм “*folksy charm*”, прагненням виявити цілковите розуміння потреб виборців, задля чого політик вдається до тактики кооперації, невимушеної розмови, гарантом якої залишаються лексичні та граматичні елементи розмовного мовлення, що набувають домінуючої ролі в межах передвиборчого дискурсу, надаючи йому необхідного фактору емоційності та значної питомої ваги невимушеності спілкування, театральності [63, с. 34-42].

I'm the product of a place called Paint Creek. Doesn't have a zip code. It's too small to call a small town... It took 154 years to get an Aggie into the governor's office, and some of you are probably wondering if he'll ever leave [336].

Називаючи місце свого походження, Р. Перрі автоматично зачисляє себе до жителів сільської місцевості (*It's too small to call a small town*), чим виправдовує лексичну преференцію (у даному контексті *Aggie – someone presenting or relating to the sphere of agriculture [314]*). А “*folksy charm*” розмовного мовлення знаходить свою вербалізацію за рахунок превалювання скорочених словоформ (*I'm, doesn't, it's, governor's office, he'll*), які націлено на економію мовних засобів, та демонстрації можливих відступів від нормативних вимог граматичної складової системи англійської мови. У запропонованому прикладі в реченні “*Doesn't have a zip code*” відсутній підмет, еліптична конструкція не відповідає граматичним нормам, оскільки речення – це мінімальна синтаксична конструкція, що використовується в актах мовленнєвої комунікації, яка характеризується предикативністю та втілює певну структурну схему [81, с. 165; 205, с. 63]. Базисною складовою такої структурної схеми виявляється конкатенація підмета та присудка [30].

Статус підмета та присудка особливий у порівнянні з іншими членами речення. Лише підмет та присудок взаємно пов'язані один з одним та незалежні по відношенню до будь-якого іншого члена речення, тоді як усі інші можуть бути зведені до підмета чи присудка як до головного елемента на основі зв'язків залежності [81, с.187].

Щоб представити поверхневу структуру синтаксичної конструкції у даному випадку доводиться брати до уваги матеріал не одного речення, а всього контексту запропонованої комунікативної ситуації (*I'm the product of a place called Paint Creek. Doesn't have a zip code. It's too small to call a small town...*), що дозволяє заповнити лакуни, створені еліптичною структурою [227]. Нульові одиниці, які спостерігаємо в синтаксисі, як то в запропонованому прикладі відсутність підмета, можна розпізнати за оточенням, оскільки синтаксичний нуль зберігає навколо себе всі визначені його смислом позиції інших словоформ [47, с. 22].

Вживання еліптичної синтаксичної конструкції виправдовується актуальним членуванням речення. Логічний суб'єкт та логічний предикат представляються в реченні через актуальне, тобто тема-рематичне, членування, а їх зв'язок – через предикативність [81, с. 166; 144, с. 133]. Розподіл членів речення, якщо їх розглядати виходячи з їх ролі в актуальному членуванні речення, виявляється дещо іншим у порівнянні з базисною синтаксичною схемою. Саме другорядні члени речення виявляються комунікативно суттєвими (рематичними), а от підмет та присудок (у якості зв'язки) складають вихідну частину висловлення (тему) [81; 125]. Як вважає Я. Г. Тестелець, між темою та ремою не існує функціональної симетрії: рема – обов'язковий компонент речення, який робить можливим його використання в ролі висловлення; речення позбавлене реми втрачає сенс. Рема може функціонувати без теми, але тема неможлива без реми [205, с. 443]. Цілком зрозумілим виявляється крок адресанта, коли, керуючись економією мовних засобів, він випускає вже відому за попереднім реченням тематичну інформацію (підмет *Paint Creek*), порушуючи граматичну норму англійської мови, але тим не менш, надаючи адресату інформативну рематичну частину повідомлення.

Виступ Р. Перрі, тяжіючи до розмовного стилю, що представляє некодифіковану сферу комунікації, визначається домінантною роллю економії мовних засобів, відносною свободою в дотриманні вимог норми англійської мови, вживанням лексичних та граматичних одиниць, які виступають

маркерами суб'єктивних вподобань, прагматичних спрямувань та комунікативних тактик адресанта, що в цілому визначає нішу соціальної приналежності та соціально-політичних інтересів Р. Перрі. Підтвердженням такого твердження слугують численні виступи кандидата на посаду Президента США Р. Перрі (див. Додаток А).

Щодо М. Бахманн, то її мова, як зазначає “The New York Times”, відзначається *burst of sustained speaking with plenty of “thank you’s” and “I love you all” and “God bless you all”* [345]. М. Бахманн за своїм походженням, освітою представляє інший прошарок суспільства, що і відбивається в стилі, способі її мовлення.

As Commander-in-Chief, I will do whatever it takes to fulfill the federal government’s foremost responsibility under the Constitution: to keep you safe in an increasingly dangerous world. I will uphold America’s values by standing shoulder-to-shoulder with those who share those values and our interests and standing tall against those who don’t. I will devote the resources necessary to maintain our fighting forces as second-to-none, while being judicious in the use of our power. I will ensure our borders are fully secured. And I will not rest until the war on terror is won [333].

Запропонований уривок з передвиборчої агітації М. Бахманн наслідує вимоги ораторського мистецтва, адже тут знаходимо елемент когезії, що забезпечує послідовність та взаємозв’язок окремих елементів виступу, оскільки мовлення впливає на адресата лише у тому випадку, якщо існують чіткі смислові зв’язки, які відображають послідовність у викладі думок [111; 199; 262]; чітку аргументацію, в якій вибір аргументів вмотивовано ситуацією спілкування та складом аудиторії, адже такі аргументи повинні діяти не лише логічно, а й емоційно [111, с. 119]. Разом з тим в ораторській промові спостерігається конкатенація книжкового та розмовного стилів [37; 111; 187; 199]. Книжкові гіперболізовані вислови типу: *I will do whatever it takes, foremost responsibility, standing tall against* – протиставляються повторам *I will*, властивим розмовному стилю, де займенник *I* виконує роль дейксиса сильної

особистості. Крім того, *I* подається в опозиції до *you, our, America*, чим адресант виявляє значущість власних лідерських якостей та маркує звернення до масового слухача (перехід від займенника *you, our* до метонімічного *America*).

Разом з тим, знаходимо: езотеричне *whatever*, за допомогою чого адресант уникає переліку конкретних дій, розраховуючи на контекстуальне розуміння ситуації адресатом; постійну апеляцію до лексичних одиниць, у семантиці яких вже закладено позитивну чи негативну оцінку (*safe / increasingly dangerous, shoulder-to shoulder / tall against, those who share / those who don't*). Оперуючи на рівні інтеціонала значень, М. Бахманн досягає максимальної простоти та зрозумілості. У виступі мінімалізовано скорочені лексичні форми розмовного мовлення. Відповідно, аргументованість, когезія елементів промови, темарематична послідовність, залучення книжкових елементів надають виступу М. Бахманн динамічності, влучності, емоційності і разом з тим простоти та відповідності ситуації (див. Додаток А).

Таким чином, на вибір лексичних одиниць, їх граматичних форм, дотримання вимог літературної норми чи на включення варіативних форм і навіть авторських оказіоналізмів впливає широкий спектр соціальних факторів: суспільний статус, вік, рівень освіти адресанта та адресата, національна приналежність, – які можуть виявитись тими чинниками, які стимулюють просування оказіоналізмів до подальшої узуальної практики, чи навпаки, до їх зникнення як таких, що невизнані суспільством, адже не мають практичної необхідності, чи такі, що не прийняті системою англійської мови, адже не відповідають мовній моделі. У такому разі приходимо до розуміння конкатенації мовних та позамовних чинників у процесі виконання мовою її комунікативної функції.

2.3. Антиномія мовних та позамовних явищ

Будь-які зрушення на внутрішньомовному рівні не можна пояснювати лише змінами крупнішого, тобто позамовного, плану, вони зумовлюються ще й мовною політикою, якій відводиться особлива роль [92, с. 64]. Ще Л. Єльмслев зазначав, що мовна мінливість знаходить своє пояснення не в тому, як влаштована мова, а в тому, яке її призначення [276, с. 204].

Англійська мова є міжнародною мовою, що має колоніальне минуле. Панівного статусу, як відомо, набуває мова, етнос-носієм якої займає лідируюче політичне становище, етнічні ж групи, що не мають контролю над своїм соціально-політичним життям, слабо розвинені в науково-технічному, економічному планах, схильні до втрати власної лінгвістичної бази чи максимального запозичення мовних елементів етносу-донора [284].

Сфера функціонування англійської мови виходить за рамки її етносу-носія, розширюючи комунікативний простір та підсилюючи її функцію комунікативного посередника, адже саме комунікативна функція мови визнана базовою в лінгвістиці, що тісно пов'язана з мислетворчою чи когнітивною функцією [32; 79; 124; 190; 180]. Тому, англійська мова як предмет дослідження у вищій мірі потребує врахування взаємозв'язку позамовного, де б до уваги приймалась мовна політика, та внутрішньомовного факторів, а її вивчення визначається лінгвістичною антиномією “статус мови – корпус мови”.

Під корпусом мови розуміють сукупність підсистем та їх елементів, що конструюють систему певної мови, причому ключовим моментом корпусного порядку є визначення мовного стандарту, норми [92, с. 65; 270, с.5]. Корпус традиційно відносять до внутрішньомовного фактору.

Під статусом розуміють сукупність характеристик культурного, політичного, економічного, юридичного і практичного планів, що визначають рамки використання певної мови [92, с. 65; 270, с.5]. У цьому аспекті В. Г. Костомаров увів поняття смаку та моди як категорій, що впливають на розвиток мови та визначають її динаміку [102]. Лінгвістична мода базується на

розумінні вмотивованості зміни: аби припасти до смаку іншим, так само як і виділитися [283, с. 361]. На думку Ч. Фергюсона, функціонування мови відбивається у поширених уявленнях: наскільки та чи інша мова “красива”, “логічна”, придатна для використання у сфері літератури або релігії, для досягнення цілей національного самоствердження, тощо [267; 268]. Стрижневими моментами статусного порядку можна вважати значимість даної мови (ранг, вага, престижність, роль) на певній території її розповсюдження. Саме у такому розумінні статус мови відносять до позамовного фактору, в результаті чого дане поняття буде включати просторовий, часовий, інформаційний, психічний, соціальний чинники та аспект мовної політики.

Антиномія “статус мови – корпус мови” співпадає з межами ідеального (статусу) та матеріального (корпусу), де статус представляє собою надбудову корпусу, його культурне та духовне продовження в соціальному вимірі, у той час як корпус виконує роль екрану внутрішніх та зовнішніх факторів мовних зрушень. На думку К. Е. Гаделії статус мови залежить від доменів її поширення, як то адміністративний рівень, рівень судової системи, економічної сфери, освіти, засобів масової інформації [270, с.6]. Корпус мови, крім вже зазначених складових мовної системи (як то норм, що висуваються до фонетичного, лексичного, граматичного, стилістичного рівнів), включає наявність друкованих примірників з граматики, словників, художніх творів написаних даною мовою, перекладів Біблії, сюди ж включається і наявність державних закладів, що займаються питаннями мовної політики [245, с. 110].

Приходимо до розуміння існування неподільної, взаємозалежної конкатенації статусу та корпусу, які знаходяться в пропорційній залежності один від одного і в кількісному ідеальному вираженні становлять 50 % + 50 % мовної сутності [92, с. 66]. Така пропорційна взаємозалежність вказує на автоматичне відбиття в корпусі мови будь-яких зрушень, що торкаються її статусу, і навпаки. Кожна з названих сутностей характеризується тонкою реакцією на зміни свого пандана, компенсуючи пропорцію, тобто, за словами Ю. В. Кобенка, якщо мова має багатий корпус (> 50 %), то її статус не повинен

бути високим (< 50 %), якщо ж статус мовної форми (особливо при наявності функції посередництва, яка переважає) надзвичайно високий (у даному аспекті Ю. В. Кобенко посилається на статус міжнародної англійської, який > 50 %), то її корпус виявиться доволі бідним (< 50 %) [92, с. 66], підтвердженням чому слугують дослідження з історії формування новітньої англійської, діяхронічний аналіз її граматичного складу. За словами У. Лабова, у тих мовах, які належать суспільству з нижчим рівнем інтелектуально-культурного розвитку, часто спостерігається високий рівень складності граматичної будови [283, с. 9].

На практиці спрощення корпусного складу сучасної англійської мови можна спостерігати за рахунок граматичних змін (слід зауважити, що даний рівень вважається більш стійким до змін у порівнянні з лексичним чи стилістичним), які лінгвісти пояснюють активацією таких процесів як: парцеляція, сегментація, вживання еліптичних та вставних конструкцій, витіснення сильних лексичних та парадигматичних зв'язків слабкими – що в сумі сприяє підвищенню експресивності висловлення. На перелічені синтаксичні особливості вказала Н. Д. Арутюнова, назвавши їх синтаксисом актуалізації, що руйнує гармонійну систему ієрархії, пропорції, співвіднесеності [10].

“You know yesterday the President said I needed to watch what I say,” Mr. Perry said. “I’d just like to respond back, if I may: Mr. President, actions speak louder than words. My actions as governor are helping create jobs in this country. The president’s actions are killing jobs in this country. It’s time to get American working again” [336].

На зміну ієрархії приходить самостійне предиккування кожного компоненту інформації, порушується відповідність граматичній структурі [247], що несе ефект неочікуваного і, відповідно, експресії, яка привертає увагу адресата, адже руйнує природній збіг граматичних та інтонаційних меж речення і, відповідно, вимагає від адресата більшої уваги для правильного декодування та розуміння інформації.

На лексичному рівні найбільш активним процесом на шляху до спрощення, продиктованого вимогою експресивності мовлення, стало змішування стилів, що іде суміжно з потужною тенденцією запозичення.

Англійська мова, залишаючись мовою глобалізації, тобто такою, розповсюдження якої перевищує межі етнічної лінгвотериторії, а також так званою колоніальною мовою, є розвиненою, що співзвучне з ксенізацією, яка має на увазі приріст, оскільки будь-який розвиток можливий шляхом інтеріоризації запозиченого [92, с. 68]. З одного боку, мова, що виходить за межі своєї етнічної лінгвотериторії, є домінантною, нав'язуючи свій мовний матеріал мовам-реципієнтам. З іншого боку, така мова також проходить довгий шлях аби отримати статус мови глобалізації, і сама на певному етапі розвитку виконує роль мови-реципієнта, що запозичує корпусні характеристики мов, які статусно знаходяться вище, є престижними. Запозичуючи одиниці корпусу мови-стандарту, мова-реципієнт прагне набути такого ж статусу, розвинувшись до такого ж рівня. Фактор ксенізації націлено на зміцнення статусу мови, фактор архаїзації – корпусу мови.

I will stop the Environmental Protection Agency's cap-and-trade rules in their tracks, and end this "Job Killing Agency's" threats against our rapidly growing domestic shale gas industry and the energy and manufacturing bonanza it is offering [333].

Елементом, що за своєю морфологічною та фонетичною будовою не належить до мовної системи англійської, є лексема *bonanza*, яка, відповідно до даних етимологічного словника, представляє собою запозичення з іспанської *bonanza* "a rich lode" та з 1844 року внесена до словників як американський варіант англійської, але своїм корінням дана лексема сягає латинської мови *bonus* "good" [305]. Вважається, що для збереження мовою своєї генетичної приналежності потрібна наявність 50 % словникового запасу [93, с. 51], під яким розуміють корінну лексику мови, але таке твердження виявляється далеким від істини, оскільки сама життєдіяльність мови навіть у ядерному прошарку доводить наявність елементів іншомовного походження. Так, у

наведеному прикладі маємо випадки запозичення з французької, куди лексика потрапила з латинської мови (*protection, rule, domestic, industry, manufacture, offer*), прямі запозичення з латинської (*agency, rapid, cap*), непрямі запозичення з грецької, при цьому останньою мовою-донором була голландська (*gas*) чи французька (*energy*) [324].

Запозичені лексичні одиниці складають 70% лексичного складу англійської мови і становлять пласти лексики, запозиченої в різні історичні епохи та під впливом різних історичних, соціальних, географічних, економічних, культурних чинників; відповідно, кількісний склад лексики суто англійської мови становить 30% [9, с.249; 74, с.204].

Разом з тим, якщо надмірна ксенізація може привести до втрати мовної ідентичності, то крайня форма архаїзації – до інволюції мови, вичерпування внутрішніх ресурсів. Чергування даних процесів, що є темпорально обумовленим певними соціальними аспектами життя етносу-носія, виявляється основним корегуючим чинником. Обравши орієнтир розвитку (ksenізацію чи архаїзацію), мовний колектив автоматично змінює мовну форму, а зрушення, що мають місце в даній мовній системі, стають часткою її природи. Відтак, ксенізація буде стимулювати все більшу потребу мовного колективу в запозиченні ксеноморфного мовного матеріалу, а мовна форма, що ксенізується, буде оновлювати свій корпусний склад набагато інтенсивніше за мови, що архаїзуються.

Мови, що ксенізуються прагнуть вийти за межі власної етнічної лінгвотериторії, оскільки глибинно-типологічна ксенізація відповідає орієнтації на статус, на підвищення ролі в суспільстві. Крім того, мови, зорієнтовані на ксенізацію, на статус, у вищій мірі виявляють схильність до економії мовного матеріалу, що реалізується у спрощенні морфологічної структури, а відтак, і до симпліфікації корпусного складу та аналітизму мовних форм. Статус таких мов значно вищий за статус побутових форм мови, що дозволяє їм функціонувати в якості мов-посередників.

Висновки до другого розділу

1. Мовна норма – це сукупність найбільш стійких, традиційних реалізацій елементів мовної структури, відібраних і закріплених суспільною мовною практикою, адже саме поняття “норма” має на увазі відбір, селекцію. Диспозитивність, пермісивність мовної норми виокремлює її узуальну характеристику, відкритість до варіативних мовних засобів, що забезпечують динамічність норми англійської мови, її змінюваність, про яку можна вести розмову в рамках діячності, адже з точки зору миті така норма статична, однак, з точки зору часового проміжку – змінювана.

2. Серед основних критеріїв формування норми англійської мови, які забезпечують просування оказіоналізмів до їх узуального розповсюдження з подальшим переходом до категорії нормативних мовних явищ, лінгвісти вирізняють: дотримання системи мови, регулярне вживання чи вживаність, суспільне схвалення (мова може йти не лише про твори художньої літератури, а й про засоби масової інформації).

3. Розуміння літературної норми як динамічного (в рамках синхронічного розгляду – статичного, а в рамках діячності – змінюваного) явища наголошує на її варіативності, яка є стадією співіснування старої та нової сутностей. Варіювання форми є об’єктивним і неминучим наслідком мовної еволюції, оскільки сучасна функціональна парадигма в лінгвістиці вбачає основне завдання мови в її дієвості, здатності задовольняти щоденні багатогранні потреби людства. У зв’язку з цим, виділяють основні чотири витоки варіантних нормативних реалізацій: 1) паралелізм системних можливостей мови та історичні зміни, які відбуваються в її системі; 2) гетерогенність літературної мови; 3) природні процеси старіння мовних норм і поява інновацій; 4) проникнення явищ розмовного мовлення.

4. Перехід від оказіонального до нормативного мовного явища має таке схематичне представлення: “оказіональне” → “узуальне” → “норма” → “літературна норма” → “система”. Запропонований шлях, оперуючи

лінгвістичними категоріями, візуалізує не лише просування мовленнєвих явищ, що знаходяться за межами норм літературної англійської мови, до їх нормативного статусу в межах мовної системи, а й дає змогу розглядати їх антропоцентрично, де кожен наступний крок символізує прагнення мовця бути зрозумілим та сприйнятим адресатом, прагнення до правильності мовлення, символізує обмеження, що його накладає потреба життя в суспільстві.

5. Сучасна лінгвістика характеризується дослідженням англійської мови у тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю, з людиною-мовцем, творцем різних за своєю спрямованістю текстів, з людиною-представником певного соціуму. Серед типових випадків взаємодії внутрішніх та зовнішніх чинників мовних зрушень варто назвати нові суспільні умови, які виступають прискорювачем мовних процесів, що самі по собі є внутрішньо зумовленими. Завдяки суспільному характеру мови, що створена суспільством, мислення людини також набуває суспільних рис, оскільки кожна людина мислить тими ж категоріями, що й оточуючі її люди, користується тими ж поняттями, що й носії даної мови; мова, тим самим, перетворюється на одну з первинних умов існування суспільства.

Таким чином, суспільний статус, вік, рівень освіти адресанта та адресата, національна приналежність – це ті соціальні фактори, які разом з особливостями системи англійської мови можуть стимулювати просування оказіоналізмів до подальшої узуальної практики, чи навпаки, до їх зникнення як таких, що невизнані суспільством, адже не мають практичної необхідності, чи такі, що не прийняті мовною системою, адже не відповідають мовній моделі. У такому разі приходимо до розуміння панданної сутності мовних та позамовних факторів у процесі виконання мовою її комунікативної функції.

Основні положення першого розділу знайшли відображення у публікаціях [154; 160; 162; 163].

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ДИСКУРС США В АСПЕКТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ДИНАМІКИ

3.1. Характеристики передвиборчого дискурсу США

Справа мовлення наради – схилити та відхилити, оскільки оратори, які вимовляють промову публічно, роблять одне з двох: або схиляють, або відхиляють [8, с. 25]. Основна дія, до якої “схиляють” політики, тобто закликають, – голосувати за того чи іншого кандидата, партію, блок і т.д., переслідуючи такі цілі:

- завоювати авторитет та укріпити свій імідж, “сподобатись народу”;
- створити певний емоційний настрій, викликати певний емоційний стан у адресата;
- дати адресату нові знання, нові уявлення, інформувати про свої позиції;
- переконати адресата погодитись з мовцем, його думкою, прийняти його точку зору;
- спонукати адресата проголосувати на виборах за певного кандидата, партію, блок, рух і т.д. [141, с. 21].

Такий перелік цілей уособлює генезис політичного діяча на його шляху до влади, тобто передвиборчу кампанію та її соціально-лінгвістичний прояв – передвиборчий дискурс. Тому, первинність емотивності та вторинність інформативності залишаються домінантами передвиборчого дискурсу.

В. М. Базилев вважає, що передвиборчий дискурс може розглядатись як варіант фатичного мовлення (його жанровий різновид) у тому плані, що часто цілі передвиборчого дискурсу (окрім власне інформативного змісту) підпорядковуються початковому контактному імпульсу, а інформативна задача висловлення набуває вторинного значення [13]. Спостерігаємо домінування емотивно-маркованих категорій над інформативними, де під емоціями

розуміємо особливу форму ставлення людини до явищ дійсності, що зумовлено їх відповідністю або невідповідністю до потреб людини [191; 226].

Абсолютно логічним буде постулювати до твердження Фр. Данеша, що будь-яке висловлювання – емоційне, що не буває емоційно-нейтрального мовлення [255, с. 274], адже когнітивно сприймаючи об'єктивну дійсність, залежно від власних відчуттів, бачень, виховання, людина буде реагувати абсолютно суб'єктивно, керуючись тією інтелектуальною, мовленнєвою, етичною базою, яку має на момент конкретної ситуації. Когніція викликає емоції, а емоції впливають на когніцію, оскільки вони втручаються в усі рівні когнітивного процесу; вони є двома головними параметрами здібності людського розуму, досвіду з особистими та соціальними аспектами, вони тісно пов'язані один з одним: когнітивні процеси супроводжуються емоціями, а емоції когнітивно осмислюються [255]. Таким чином, суб'єктивні емоції семантизуються, вербалізуються, тобто проходять ряд трансформацій, що стосуються вже царини лінгвістики.

Sarah Palin is basically invisible in Alaska but as big a celebrity as Princess Di everywhere else [345].

Автор даних слів виявляє далеко не нейтральне ставлення до об'єкту свого висловлення – політичного діяча Аляски (США) Сари Пейлін. Конотативно нульова лексема *invisible*, та такі, що несуть позитивне емотивно-оцінне навантаження (*celebrity, Princess Di*) за умов даного контексту набувають іронічної конотації, що свідчить про освіченість, дотепність адресанта, його вміння донести інформацію таким чином, щоб не вдатись до вживання вульгаризмів, а гіперболізувавши суспільно-політичне положення Сари Пейлін до статусу Принцеси Діани, принизити першу в очах реципієнта тексту. Запропонований приклад демонструє залучення емоцій і є абсолютно виправданим з точки зору основної мети передвиборчого дискурсу: здобути потрібної для адресанта реакції реципієнта, донести суб'єктивно зумовлену інтенцію, створити вигідний для мовця образ ситуації.

Передвиборча кампанія – це проміжок часу, протягом якого політичні суб'єкти (особи, партії, суспільні організації) повинні постати перед виборцем, привернути до себе увагу електорату (об'єкту свого впливу) і заохотити людей проголосувати за кандидата тієї чи іншої політичної орієнтації, який обіцяє своєму електорату певні соціальні переваги [5; 244; 293]. З лінгвістичної точки зору, передвиборча кампанія – це складна комунікативна подія, що відбувається між адресантом та адресатом у процесі комунікативної дії у часовому, просторовому та інших контекстах [198, с. 482]. Відповідно, досліджуючи саме лінгвістичну сторону передвиборчого дискурсу, звертаємось до аналізу властивої йому підмови (лексики, фразеології).

The central issue of the election is going to be an administration that believes Washington must be our caretaker, and the people who want Washington to only care for their Constitutional responsibility [336].

Політично зорієнтовані лексичні одиниці у запропонованому прикладі виявляється вже на денотативному рівні, адже інтенціонал значення таких слів, як: *central issue, election, administration, Constitutional responsibility* – знаходиться в межах юридичної спрямованості на рівні державного впорядкування і, відповідно, такі лексичні одиниці пов'язані з політичною діяльністю. Підсиленню політичного спрямування при сприйнятті ситуації сприяє метонімічне *Washington must be our caretaker*.

У наступному прикладі інтенціонал значення переважної більшості слів не має нічого спільного з моделлю державотворчої діяльності.

Over the long term, the unfunded liabilities of Social Security and Medicare alone – two programs which already consume 95 percent of federal revenues – have recently been estimated at more than \$45 trillion. As never before, we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders [333].

Поєднання офіційно-ділової, формальної лексики (*to consume, to estimate, to sentence, servitude*), економічної термінології (*unfunded liabilities, federal revenues, indentured*), лексем-маркерів соціального, економічного, політичного

стану розвитку держави (*Social Security, Medicare*), апеляція до квантитативних одиниць (*95 percent, \$45 trillion*) – все це націлено на конденсовану подачу інформації, що відбиває суб’єктивне контекстуальне бачення світу. Політика визначається як набір певних дій, спрямованих на розподіл влади, економічних ресурсів у певній країні [78, с. 371]. Цілком природнім виявляється той факт, що офіційний рівень політики включає в себе засоби масової інформації, систему освіти та усі соціальні інститути, які контролюють явища соціального життя, і, відповідно, вдається до застосування лексичних маркерів таких соціальних інститутів.

Більше того, передвиборчий дискурс, у силу притаманних йому динамічності, емотивності та езотеричності [63, с. 34–42], у другому реченні запропонованого прикладу демонструє: по-перше, включення адресанта до відповідальності за виконувану адресатом дію, що сигніфікують дейксиси *we, our*; по-друге, фіксує невизначеність за рахунок вживання узагальненого *foreign lenders* замість безпосереднього конкретизованого переліку держав-кредиторів, що розраховано на володіння адресатом контекстом ситуації; по-третє, реалізацію емотивності мовлення, що досягається, на противагу попередньому фактично обумовленому, квантитативно-підтвердженому реченню, шляхом езотеричної гіперболізації (*we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders*).

У результаті текст прикладу – за використання офіційно-ділової, термінологічної лексики, яка може і не належати за своїм денотативним значенням до політичної сфери вживання; демонструючи при цьому маркери суб’єктивного емоційного стану, що набувають перлокутивної дієвості за рахунок розуміння адресатом контексту ситуації; при маніпулюванні дейктичними одиницями – перетворюється на сукупність елементів, що є складовими підмови передвиборчого дискурсу.

Передвиборчий дискурс, при врахуванні значущості ситуативно-культурного контексту, представляє собою феномен, сутність якого може бути виражена у формулі “дискурс = підмова + текст + контекст” [234, с. 15], коли

вагомим стає не текст як готове сигніфікативне явище, а текст як процес поєднання мовних одиниць – елементів політичної підмови, що слугують репрезентативами особистісно, соціально та ситуативно зумовленої діяльності його продуцента.

Передвиборчий дискурс рухається обома шляхами (інформативність та емотивність) одночасно, залучаючи мовні та позамовні категорії. В. З. Дем'янков, деталізуючи соціокультурну складову та проектуючи її лінгвально, вказує на фактор дистанційності та наявності масового адресата, що зумовлено сьогоденним потужним розвитком засобів масової інформації, і, відповідно, наголошує на театральності, необхідності політиків працювати на публіку, привертаючи до себе увагу за допомогою створеного іміджу [63, с. 34–42].

It is an election we have to win because our country is a complete mess and it is our patriotic duty to turn it around and give it a better future [345].

У запропонованому висловленні претендент на посаду Президента США Рік Перрі, вдаючись до численних стилістичних засобів та реалізуючи комунікативну стратегію співпраці, залучає тактики кооперації та заохочення, які націлено нагуртування усіх громадян у єдиний народ, на зв'язок керівництва держави і народу [202, с. 48; 233, с. 207]. На формально-семіотичному рівні це втілюється за допомогою займенника *we* та словосполучення *our country*. Рік Перрі презентує себе як пересічного громадянина, представляє ідею спільної праці, акцентує увагу адресата на наявності спільних проблем, які потрібно вирішувати спільними зусиллями (*we have to win*). Завдяки вживанню подібних займенників відбувається звернення до численного електорату, що наголошує на наявності масового слухача. Спостерігаємо вживання високих книжкових фраз (*our patriotic duty, a better future*), гіпербол, що реалізуються вже на синтаксичному рівні (*our country is a complete mess*) – все це надає висловленню театральності, емоційності, фантомності.

Передвиборчий дискурс будується відповідно до менталітету, національних особливостей того чи іншого електорату, прилаштовуючись до когнітивних механізмів обробки дискурсу [59, с. 35–38; 234, с. 176; 297, с. 272]. Передвиборчий дискурс США, у свою чергу, визначається тривалістю існування, що пов'язано з багатою історією розбудови демократичного суспільства, наявністю сталих схем впровадження, реалізації передвиборчих агітаційних кампаній, які виключають фактор одноразового явища, що не матиме продовження.

Відповідно, матеріал англійської мови, що стає в нагоді в рамках функціонування передвиборчого дискурсу США, є практично доцільним та отримує потужний поштовх для подальшого вживання. “Розмитість межі між літературною та нелітературною лексикою в американському варіанті, відносна легкість прийняття сленгу до стандарту” [306, с.7], помножена на дієвість передвиборчого дискурсу лише сприяє зростанню узуального розповсюдження лексико-стилістичних та граматико-стилістичних оказіональних та варіативних форм.

Передвиборчий дискурс США унаочнює реалізацію основних дискурсивних властивостей, в цілому, та мовних і позамовних якостей передвиборчих агітаційних кампаній, безпосередньо. Крізь призму передвиборчого дискурсу США адресат отримує так звану комунікативну правду, тобто препаровану відповідно до стратегічних цілей фактичну інформацію [171, с. 248].

Цілком слушним у даному аспекті виявляється порівняння, запропоноване В. З. Дем'янковим, у якому дискурс ЗМІ і, безпосередньо, передвиборчий – це щось на кшталт Мак Дональда: такий дискурс повинен легко перетравлюватись і швидко здійснювати свій ефект (засвоюватись як будь-яка *fast food*), дозволяючи по можливості непомітно маніпулювати свідомістю аудиторії [62, с. 374]. Політик повинен уміти зачепити необхідні емоції, переконати адресата у правильності свого міркування та бачення ситуації, сформувавши певне ставлення до тих чи інших політичних подій у

спосіб, що є вигідним для нього, що зрештою спрямовано на формування світогляду та впливу на поведінку людей [128, с. 164].

Така конкатенація інформативного та емотивного, де перше поступається другому, цілком виправдовується езотеричністю та смисловою невизначеністю. Сміслова невизначеність, пов'язана з фантомністю ряду денотатів, адже політики переважно висловлюють думку в узагальненому плані, коли певні знаки політичної мови не мають реального денотата, а езотеричність – результат використання маніпулятивних стратегій, проявом яких є навмисне ухиляння, натяки, посилення, що в сумарному плані підкріплюється динамічністю мови політики, яка відбиває напружену реальність та зміну політичної ситуації [63, с. 34–42].

Передвиборчий дискурс США як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, що є невід'ємною складовою передвиборчих агітаційних кампаній; відбиває у власному формально-семіотичному комплексі основні узуальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної англійської мови; залишається потужним джерелом оказіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення. У такому формулюванні передвиборчий дискурс виявляється цілком валідним об'єктом дослідження, що уможливорює усестороннє охоплення зрушень англійської мови, керованих мовними та позамовними чинниками.

3.2. Функціональна складова передвиборчого дискурсу США

3.2.1. Багат шаровість передвиборчого дискурсу

Передвиборчий дискурс – це влада [88; 175; 213; 216; 256; 265; 281; 293; 295; 298]. “При цьому виявляється, що влада (не суто політична, але влада як будь-який різновид домінування і впливу) досягається завдяки владі над мовою” [243, с. 15]. Політична комунікація представляє собою будь-яку

передачу повідомлень, що впливають на розподіл та використання влади в суспільстві, особливо якщо такі повідомлення надходять від офіційних урядових інститутів [295, с. 311].

У рамках каналу комунікації, де С. В. Чистякова називає певний набір технічних, виразних та інших засобів, та занурюючись у середину каналу комунікації, тобто вбачаючи об'єм інформації, часову тривалість чи площу звернення, наявність та співвідношення вербальних та візуальних складових, характер впливу на аудиторію [223, с. 178], передвиборчий дискурс здатен продемонструвати свою поліаспектність.

Справа у тому, що передвиборча агітація може набувати різних форм: програмний виступ кандидата (в усній чи письмовій формі), передвиборчі теле- чи радіо-дебати (в залежності від режисерського рішення та технічного устаткування можуть з'являтися додаткові креативні рішення практичного втілення), інтерв'ю кандидата, безпосередні зустрічі кандидата з виборцями і т.д. Такий перелік можна безкінечно продовжувати, зважаючи на технічні рішення засобів масової інформації, піар-рішення передвиборчого табору того чи іншого кандидата, темпоральне наближення до дати виборів. У кожному разі буде фігурувати відмінний спектр можливостей мовного наповнення: лексичні, граматичні та стилістичні ресурси.

Зважаючи на поліфункціональність передвиборчого дискурсу США, звернемось до вивчення провідних його якостей та їх формальної реалізації.

Основною характеристикою передвиборчого дискурсу є прагнення до апологізації, тобто представлення у кращому світлі [175; 309] свого кандидата, партії та спрямованість на критику і дискредитацію свого опонента, тому позиціонування адресанта включає в себе не лише позитивну самохарактеризацію, але й негативну характеристику інших учасників передвиборчих перегонів.

1) *I would not be running for President if I didn't believe with all my heart that this is what the vast majority of Americans want for this country. This union may never be perfect, but generation after generation has shown that it can always be*

perfected. And today, whenever I find myself feeling doubtful or cynical about this possibility, what gives me the most hope is the next generation – the young people whose attitudes and beliefs and openness to change have already made history in this election [330].

2) It is a disgraceful and embarrassing situation when the United States finds itself justifiably chastised in the same tone normally reserved for near-bankrupt economies. And in this, like in shutting off your water, the federal government has failed you. Their reckless spending and destruction of the dollar will make access to available credit for farmers and small business owners harder to get. And it will make transportation costs higher because it will hit everyone at the gas pump [337].

Якщо у першому прикладі іде позитивна самопрезентація, причому не лише за рахунок вживання особового займенника *I*, який вже містить семантику лідерства, одноосібності, а й за допомогою орієнтації, адресації свого виступу до підростаючого покоління (*what gives me the most hope is the next generation*), де агент дії *I* перетворюється на реципієнта *me*, поступаючись своїми повноваженнями новому агенту *the next generation*, за допомогою чого Бараку Обамі вдається викликати позитивні емоції у адресата, адже словосполучення *the next generation* сигніфікує щасливе майбуття; то другий приклад представляє беззаперечну критику діючої влади. Досягає цього претендент на посаду Президента США Сара Пейлін за рахунок вживання лексики, контенціонал значення якої вже містить негативну оцінку (*disgraceful and embarrassing, chastised, near-bankrupt, to fail, reckless spending and destruction*).

Більше того, адресант вдається до застосування розповсюдженої характеристики передвиборчого дискурсу – фантомності ряду денотатів [235, с. 120], невизначеності, адже не називає безпосередніх політичних опонентів (*the federal government*). Таким чином, у передвиборчому дискурсі виділяються суб'єкт позиціонування, об'єкт впливу, контрагенти та мета, що декларується суб'єктом і досягнення якої забезпечується перемогою на виборах.

Для передвиборчого агітаційного дискурсу особливу роль відіграє корпус фактів, які представляють собою агітаційний матеріал. Факти відбираються з

метою спонукати виборців до участі у виборах та у голосуванні у суворо обмеженому часовому просторі [212, с. 40; 281, с. 236]. Виходячи з того, що будь-яка комунікація маніпулятивна, оскільки будь-яке використання мови, у тому числі і нейтральне, передбачає вплив на світосприйняття та спосіб його структурування [73, с. 68], у передвиборчому дискурсі така маніпулятивність набуває особливої вагомості, включаючи відбір фактів, висвітлення певної події, створення образу, формування стереотипу, формування певного культурно-ідеологічного контексту [66, с. 196], упровадження в модель світу реципієнта нових знань, думок, ставлення та модифікування уже існуючих за допомогою різного роду стратегій [52, с. 8].

Аналіз передвиборчих кампаній примушує дослідників працювати в рамках термінів “бажане” та “дійсне” [5, с. 18]. У якості бажаного виступає передвиборча кампанія, в ході якої сторони представляють виборцям свої програми та організують їх детальне та аргументоване тлумачення. Обговорення програм передбачає достатньо високий рівень раціоналізації суспільної свідомості, здатність людей відсторонитися від емоційного ставлення до того чи іншого кандидата та оцінити його раціональні пропозиції [4, с. 27]. Але таке положення є просто недосяжним, оскільки справжня передвиборча кампанія протікає як боротьба іміджів та формування груп пристрастей, а не груп інтересів [4, с. 28], де знову повертаємось до розуміння превалювання емотивності над інформативністю.

Особливістю передвиборчої кампанії є те, що в цьому процесі можуть розходитись цілі адресанта та адресата (кандидата та виборців), оскільки виборець може не мати жодного бажання голосувати за даного кандидата. Адресант повинен володіти певним набором знань (інформаційною зброєю [177, с. 155]), які б дозволили йому прийти до поставленої мети (перемоги на виборах). Поряд з такими факторами як канал комунікації, адресант, повідомлення, важливу роль відіграє і знання про фактор аудиторії, куди відносять наступний мінімальний набір складових: політичні вподобання,

біографічна інформація, процеси прийняття рішень, інформація про демографічні питання, тощо [170; 261; 262].

Мовлення впливає на слухача інтелектуально та емоційно. Але вплив здійснюється лише у тому разі, якщо адресант добре розуміє психологію аудиторії та враховує її, оскільки мистецтво промови глибоко психологічне та глибоко соціальне явище [111; 80; 194; 229; 259; 260; 263; 292]. Знаючи про тенденцію обирати найбільш релевантні стимули, адресант може створювати стимул, що приваблює увагу та відтворює певні контекстуальні припущення, які підштовхнуть адресата до необхідного висновку. При цьому опорою для вибору інтерпретації слугує не лише безпосередній контекст повідомлення, а й когнітивне середовище, що включає в себе знання адресата, а також припущення про навколишній світ, який він (адресат) може мисленнево прийняти як дійсний [52, с. 8]. Маніпуляція здійснюється за допомогою повідомлення релевантної інформації. У результаті, сценою, на якій зустрічаються іміджі політиків, є соціально структурований “міфологічний простір”, звернений до сфери ірраціонального (стереотипів, віри, емоцій) [5, с. 18].

Our country's broke. Well, actually, Washington's broke; our country's going to be just fine. But we've got to have men and women who are willing to stand up to proclaim the values that this country was based upon [336].

Адресант маніпулює емоціями виборців за рахунок метонімічного *Washington's broke*, де, маючи на увазі представників влади, втілює ідею боротьби, опозиціонування провладним структурам, гіперболізованого *men and women who are willing to stand up*, що підсилює ту ж ідею боротьби і, разом з тим, втілює стратегію кооперації, єдності, зрештою звертається до фантомного архітипу *the values that this country was based upon*, розраховуючи на історичну та соціальну обізнаність адресата, що підкріплюється спільними знаннями.

Використання політичної міфології є невід’ємною частиною будь-якої передвиборчої кампанії у будь-якій країні [151, с. 78]. Міф дозволяє спростити реальність та існуючі в ній численні протиріччя звести до декількох найбільш

очевидних [220, с. 131]. Позиціонований при цьому політичний суб'єкт (особистість чи партія) постає як герой у протиставленні до антигероя. Відмінність свого та чужого, доброго та поганого, що відповідає глибинним уявленням, спрощує картину дійсності та полегшує маніпулятивний вплив на виборців.

Міф важливий своєю простотою, узагальненістю, впорядкованістю подій, надаючи смислу тому, що відбувається у політичному житті країни. Він зручний тим, що спрощує картину світу, малюючи її лише декількома яскраво насиченими фарбами, розташовуючи в центрі головного персонажа політичної кампанії [5, с. 18], який постає вже не реальним політичним діячем, а публічним образом, віртуальною реальністю [146, с. 133].

Міфу властива яскравість, образність, що забезпечує його головну дію на почуття та емоції, він апелює до архітипів, що знаходяться у соціальній пам'яті, забезпечуючи свою впізнаваність та легкість у запам'ятовуванні [22]. У такому духовному утворенні зливаються основні характеристики іміджу, моделі поведінки, ідеї та тези програми, ключові лозунги та агітація [260], в результаті чого з'являється думка про правомірність порівняння передвиборчої кампанії та реклами, оскільки, як і звичайна реклама, політична передвиборча агітація повинна привернути увагу адресата, пробудити цікавість до предмету розмови, розбурхати бажання бачити кандидата, якого рекламують, на певній політичній посаді і спонукати до дії – голосувати за дану особу чи політичне об'єднання.

Основна мета реклами – зміна поведінки дійсної чи потенційної цільової аудиторії за допомогою створення у свідомості реципієнта позитивного образу товару, що рекламується [119, с. 293]. І під час передвиборчої кампанії політики прагнуть створити в свідомості електорату власний позитивний образ. Мовленнєвий вплив полягає у тому, що адресант кодує бажані зміни у смислового полі реципієнта у вигляді мовленнєвих повідомлень, а реципієнт, декодує їх, здобуває приховану зовнішнім планом значень глибинну інформацію.

As a constitutional conservative, I believe in the Founders' vision of a limited government that trusts in and preserves the unlimited potential of the American people. I don't believe that the solutions to our problems come from Washington: more than ever, Washington IS the problem, and the real solutions will come from your businesses, your communities, your schools and the most basic and powerful unit of all, your families. We need to reclaim our independence from a government that has gotten too big, spends too much and has accumulated too much power – so that we can allow you to achieve your potential and expand the American dream for the next generation [333].

У продемонстрованому прикладі спостерігаємо реалізацію і тактики єдності (*the American people, your businesses, your communities, your schools*), і тактики боротьби (*more than ever Washington IS the problem*), але в кожному разі Мішель Бахман, яка є автором цих слів, у рамках своєї президентської передвиборчої кампанії вдається до самопрезентації, маніпулюючи лексичними одиницями “американська мрія” та “американський народ”. Вживаючи такі словосполучення як *the American dream, the American people*, вона автоматично звертається до міфологічного простору, торкаючись тих знань, які апріорно мають виключно позитивну оцінку та викликають дух єдності та боротьби за славетне майбутнє своєї країни. Такі лексичні одиниці є зрозумілими для кожного представника американського народу, адже за рахунок міфологічності, прецедентності глибинний план значення наближається до зовнішнього, омовлення авторської інтенції здійснюється за рахунок залучення лексичних одиниць, які адресант добирає, керуючись виключно інтенсіоналом їх значення.

Претендент на посаду Президента США у 2012 році прагне бути зрозумілою для максимальної кількості виборців, тому найлегшим шляхом для досягнення такої мети є звернення до міфологічного представлення, що завдяки спільних соціально, культурно та історично зумовлених складових буде мати єдино можливий варіант декодування адресатом і, відповідно, очікуваний перлокутивний ефект [287; 291; 292]. Більше того, Мішель Бахман не дає жодної конкретики щодо політичних кроків, лише визначає опонента

(*Washington* – метонімічне позначення провладних структур) та апелює до американської мрії та американського народу, перелічуючи різні прошарки суспільства, вдаючись у такий спосіб до розповсюджених у політичному дискурсі дистанційності, невизначеності, емоційності та театральності.

Передвиборчий дискурс опосередкований фактором масмедіа, оскільки засоби масової інформації є основним каналом здійснення політичної комунікації [221; 236; 275; 288; 290]. Зважаючи на багатожанровість передвиборчого дискурсу, зумовлену набором характерних ознак та стильових рис його текстів (в результаті чого говоримо про передвиборчі дебати, рекламну промову, заяву, звернення до виборців, інтерв'ю, листівки, передвиборчі програми, біографічні дані кандидата, тощо), засоби масової інформації дають можливість для поліаспектного втілення передвиборчих схем, стратегій та тактик.

Однією з головних ознак сучасного суспільства є наявність розвинутої системи масової комунікації, під якою розуміють особливим чином організований засіб соціальної та культурної комунікації людей, найпотужніший фактор розповсюдження ідей [209], мовленнєвих стилів та формування у споживачів масової комунікації певних смаків та переваг у сфері мовлення [65]. Засоби масової інформації несуть аудиторії інформацію, розраховану на формування світоглядних установок, засвоєння картини світу, цінностей, норм, моделей поведінки, прагнень, ідей, переконань [Медведь Влияние].

Засоби масової інформації – це установи, створені для відкритої, публічної передачі за допомогою спеціального технічного інструментарію різних відомостей будь-яким особам [204, с. 14]. Найголовніші їх особливості – це публічність, тобто необмежене коло користувачів; наявність спеціальних технічних приладів, апаратури. Засоби масової інформації, через вплив на суспільство, в цілому, впливають на кожну людину окремо, формуючи певні однакові емоції й дії, що цілком відповідає потребам передвиборчого дискурсу, покликано спонукати адресата проголосувати на виборах за певного

кандидата, партію, блок, адже засоби масової інформації не просто віддзеркалюють події, а фактично конструюють їх віртуальне відображення на основі таких відомих медіатехнологій впливу, як відбір фактів, інтерпретація подій, використання сталих образів і формування мовленнєвих / мовних стереотипів [130].

Таким чином, засоби масової інформації також звертаються до маніпулятивних стратегій, що включають ретельний відбір і спеціальне компонування понять, які викликають позитивні або негативні асоціації, що дозволяє впливати на сприйняття інформації. Метод, заснований на певних асоціаціях, дозволяє легко вплинути на людину в силу її звичок і переконань.

Разом з тим, за допомогою засобів масової інформації здійснюється формування стереотипів, які набувають когнітивного відбиття шляхом безсвідомої колективної переробки й індивідуальної абсорбції соціокультурного середовища, а також, безумовно, при цілеспрямованому ідеологічному впливі за допомогою засобів масової інформації [112]. Стереотипи дають змогу легко маніпулювати свідомістю людини, оскільки вони тісно пов'язані із життєдіяльністю суспільства, в цілому, й конкретних груп людей, зокрема.

У силу наявності спільних дотичних та перетину сфер застосування політичний та медіа дискурси набувають спільних рис [130]. Кожен з них націлений на передачу певної інформативної бази, що здійснюється за допомогою застосування маніпуляцій, звернення до стереотипів та міфологічного простору, відповідно, відбувається нашарування емотивності, яка покликана прискорити процес абсорбції наданого інформативного блоку [288, с. 199]. Кожен з цих дискурсів спрямований на реалізацію чи здобуття влади, адже медіадискурс, завдяки своїй багатоформатності, розповсюдженості, впроваджує контроль над соціальною свідомістю, а політичний дискурс, використовуючи можливості попереднього, націлений на завоювання авторитету, створення емоційного настрою, спонукання виборців до бажаної для адресанта дії (голосування на його користь), віддаючи у такий спосіб йому

владні повноваження. Разом з тим, кожен з цих дискурсів здійснює вплив на стан англійської нормативної літературної мови, впроваджуючи оказіоналізми та сприяючи їх узуальній практиці, усталенню. Даний аспект детально розглянуто у четвертому розділі дисертаційного дослідження.

Невід'ємною рисою передвиборчого дискурсу є його риторичність. Предмет риторики – мовлення, яке є усним чи письмовим, прозаїчним чи віршованим вираженням наших думок. Риторика показує ті умови та правила, які є прийнятними усім родам усного та письмового мовлення [6, с. 4]. Риторика – це наука про переконливе та оптимальне мовлення [7, с. 3; 273, с. 323], про способи переконування, різні форми мовленнєвого впливу на аудиторію з перевагою, що здійснюється з врахуванням особливостей останньої в цілях отримання бажаного ефекту [67, с. 10]. Адже ораторська промова, за визначенням В. В. Виноградова – це синкретичний жанр, це одночасно і літературний твір, і сценічна вистава [40, с. 120].

У кожному разі, повертаємось до сутності передвиборчого дискурсу – впливати на свідомість виборців, доносячи свою інтенцію, досягати перлокутивного ефекту, тобто маніпулювати виборцями, примушуючи їх діяти відповідно до поставлених адресантом цілей, і у кожному разі зберігати театральність мовлення, властиву передвиборчому дискурсу. В. І. Андреев, даючи поради щодо етики ораторського мистецтва, називає: аргументованість виступу, відповідно, компетентність та ерудованість адресанта щодо теми виступу; доброзичливе ставлення до адресата, що включає постійну акцентуацію бажання добра реципієнту; порядність адресанта, яка полягає у добробуті реципієнта як основній місії адресанта [6, с. 61]. Такі складові є базовими факторами передвиборчого дискурсу.

Разом з тим, виступ у межах передвиборчої агітації належить до ораторської промови, що народжується на ґрунті конфліктних суспільних відносин, із суперечностей інтересів і переконань, як вираз незгоди і суперечки [135; 203; 229; 253; 273]. Ораторська ж промова, на думку С. В. Новоселецької та Н. В. Шапран, “може бути зумовлена об’єктивними (що залежать від

особливостей мови) та суб'єктивними (що залежать від психологічних характеристик промовця) факторами, які ведуть до появи трьох стилів політичних промов:

- 1) суворо раціонального, якому притаманна сила і пафос при аргументації основних положень, характерна чітка, зовнішньо спокійна, емоційно не забарвлена, розмірена за темпом мова;
- 2) емоційного, насиченого, темпераментного, оскільки досконала політична промова має бути ефектною, багато прикрашеною художніми мовними засобами;
- 3) синтетичного, що містить характерні особливості суворо раціонального та емоційного стилів” [135, с. 74].

...The President's economic advisor calls this state of affairs a "bump in the road." But it's more like the Grand Canyon. President Obama's economic policies have failed: employers are paralyzed by record spending and debt, a weakened dollar, exploding energy prices, the explicit threat of new tax increases on top of the highest corporate rates in the world, Obamacare with its burdens on businesses, and a flood of new rules such as carbon regulation from the Environmental Protection Agency – which should be renamed the Jobs Killing Agency. As the co-owner with my husband of a small business, I understand what it takes to grow a company and meet a payroll. That's why as your Representative, I have been working to reverse the current state of affairs by ensuring businesses the resources, freedom and flexibility to do what they do best: create jobs... [333].

Уривок з виступу Мішель Бахман відповідає вимогам ораторської промови, адже кандидат на посаду Президента США, вдаючись до стратегії нападу та дескредитації політичного опонента, демонструє свою фахову обізнаність, адже апелює до економічної термінології (*employers, record spending, debt, a weakened dollar, exploding energy prices, new tax increases*) та соціальних умов, відомих адресату; розуміння ситуації, що склалася в суспільстві (*I understand*) та готовність виступити на захист прав простих американців, тобто свого адресата (*as your Representative, I have been working to*

reverse), у результаті чого вербалізує міну стратегій: від нападу до самопрезентації. Відповідно, мовець прагне акцентувати зацікавлення у добробуті своїх виборців, поставивши це головною ціллю свого майбутнього президентства, чим викликає довіру адресата.

Можна помітити і невизначеність, узагальненість семантичного простору слів, вжитих у виступі, адже Мішель Бахман не називає жодних конкретних кроків, уникає точних кількісних показників, апелюючи до стилістичних тропів, покликаних спричинити певний емоційний вплив, прагне оперувати радше емотивним фактором, ніж інформативним, що, знову таки, є невід'ємною рисою передвиборчого дискурсу. Тож, з одного боку, вона слідує вимогам ораторського мистецтва, з іншого боку, діє в межах маніпулятивних стратегій, вправно компенсуючи інформативний недолік емотивним.

Передвиборчий дискурс США, залишаючись різновидом політичного, представляє собою поле комунікативних практик, мовленнєву діяльність у певному соціальному просторі, що володіє ознакою процесуальності, пов'язаний з реальним життям та часом, є взаємодією внутрішньомовних та позамовних факторів. Він вирізняється на фоні політичного дискурсу на основі наявності специфічних цілей та комунікативної ситуації, під якою розуміємо передвиборчу кампанію, що має місце напередодні виборів. До основних цілей передвиборчого дискурсу відносяться спонукання до дії, прагнення мовця переконати аудиторію у необхідності здійснення свідомої дії, а також внесення емоційного запалу та оцінки подій, що відбуваються.

Передвиборчий дискурс США належить до числа складних комунікативних утворень, що володіє суспільно-політичною значущістю, у якому перехрещуються ознаки інституційної, ритуальної та риторичної комунікації. Особлива специфіка передвиборчого дискурсу полягає у наступних його функціях: впливовій, інспіративній, агітаційно-пропагандистській, інформативній.

Впливова функція допомагає здійснити емоційний тиск на виборців, апелювати до їх почуттів, торкаючись системи цінностей, переконати віддати

голос за того чи іншого кандидата. Значущість інспіративної функції виявляється у заохоченні адресата (виборця), прославленні традицій, культурних цінностей. Агітаційно-пропагандистська функція сприяє розповсюдженню та закріпленню у свідомості потенційних виборців ідей та ідеології партії того чи іншого кандидата. Інформативна функція, перш за все, допомагає надати інформацію про кандидата, який рекламується, та створити в свідомості виборців його стійкий образ.

У такому функціональному визначенні передвиборчий дискурс повною мірою демонструє дискурсивні властивості, адже у кожному разі повертаємось до необхідності розгляду образу автора, доцільності врахування знань про образ адресата і, зрештою, вихідні характеристики інформативності, інтенційності, оцінності, емотивності, агональності, агресивності, ідеологічності, театральності, тощо.

3.2.2. Емотивність комунікативного процесу

Мовленню властива емотивність, а в межах передвиборчого дискурсу вона залишається невід'ємною характеристикою [3; 14; 45; 89; 100; 218; 234; 237; 255.; 269]. Комунікативно-дієва складова емотивності надає дискурсивній практиці процесуальності (динамічності), а лінгвально-прагматичний продукт комунікативної діяльності співрозмовників – продукований ними текст як актуалізовані речення, котрі експліцитно чи імпліковано виражають емоції – надає результативності (статичності) [231].

За рахунок емотивності здійснюється віддзеркалення емоцій, наявних у мовця, осмислення власного відношення до позамовних об'єктів (котрими можуть виступати адресат, його певні дії, певні події чи ситуація, що склалася). Емоції мовця відображають його світобачення та ціннісні орієнтири, конструюють актуальні для мовця смисли [14; 140; 174; 272]. Типовими експлікаторами емоцій мовця постають емотивні лексичні та синтаксичні одиниці, які позначають позитивно чи негативно оцінене сприйняття мовцем певного позамовного об'єкту.

The thing we need to do is to get this economy boosted. This economy is stalled. It's like a train on the tracks with no engine. And the administration has simply been putting all of this money in the caboose. We need an engine called the private sector. That means lower taxes, lower the capital gains tax rate to zero, suspend taxes on repatriated profits, then make them permanent. Uncertainty is killing this economy. This is the only way we're going to get this economy moving, and that's to put the right fuel in the engine, which is the private sector [328].

Запропонований приклад насичений стилістичними засобами, що реалізуються як на лексичному, так і на синтаксичному рівнях: термінологією зі сфери механіки (*to stall, engine, tracks, caboose*), економічною термінологією (*taxes, capital gains, tax rate, profits*), розмовною лексикою (*to boost*), метафорами (*to get this economy boosted, economy is stalled, to put all of this money in the caboose, uncertainty is killing this economy, to get this economy moving, the right fuel is the private sector*), порівняннями (*It's like a train on the tracks with no engine, an engine called the private sector*), метонімією (*the administration has simply been putting*), персоніфікацією (*uncertainty is killing this economy, to get this economy moving*).

Не зважаючи на те, що стилістичний компонент покликаний прив'язати мовну одиницю до певної сфери спілкування [38, с. 98], у запропонованому прикладі паралельне вживання різнопланової лексики, маркуючи експресивність мовлення, слугує чинником деспеціалізації фахової лексики, яка є зручною за рахунок своєї термінологічності і, відповідно, обмеженості семантики при сприйнятті та інтерпретації реципієнтом, адже здатна висвітлювати конкретну, інтендовану адресантом, інформацію чи сферу знань, що гарантує її розуміння.

Разом з тим, вживання такої лексики безвідносно до фахової сфери (сфера механіки) свідчить про наявність образності висловлювання, адже денотативний компонент значення виявляється у запропонованому контексті недієвим. Беручи до уваги інтенціонал значення, реципієнт під час декодування отриманої інформації не в змозі знайти значеннєві дотичні, тому, аби віднайти

семантичний зв'язок, звертається до усього контенціоналу значення. Відповідно, спрацьовує вже не пряме, а переносне значення, яке буде конотативно забарвленим, відбиваючи особистісні характеристики мовця, адже Херман Кейн, автор слів запропонованого прикладу, має математичну освіту, працював у Військово-морських силах США, а його батько – водієм [331], що й пояснює частоту лексики, пов'язаної зі сферою механіки (*to stall, engine, tracks, caboose*), адже вона репрезентує досвід, конкретні події, свідком та учасником яких був претендент на президентську посаду.

Така лексична комбінаторика свідчить про вербальну реалізацію кооперативної стратегії в рамках глобальної маніпулятивної, адже деспеціалізація фахової лексики, присутність розмовних одиниць розраховані на масового реципієнта, для якого інформативне посилення адресанта має бути зрозумілим, більше того, прийнятним, тобто узгоджуватись із ментальними моделями адресата [189].

Лексичний вибір Хермана Кейна сприяє інтимізації комунікативної ситуації, віртуально скорочуючи дистанцію між адресантом та адресатом, що продиктовано вживанням різнопланової лексики (від термінологічної до розмовної), оскільки у такий спосіб виявляється, що знання, якими володіють та оперують мовець та реципієнт, є суміжними, тобто вони мають спільний життєвий досвід, а звідси і здатність політика вже на президентській посаді вирішити проблеми та потреби адресата (виборця).

Привертає увагу не лише вживання різнопланової лексики, а її синтаксична презентація в межах численних метафор, метонімії, які, як засіб пізнання та рубрикації інформації, виявляються матеріалом для подальшої вербальної практики [196], що здійснюється вже іншими мовцями і за інших комунікативних обставин у рамках того ж передвиборчого дискурсу.

1) *And if you do those things, as I've proposed, including cut spending, you'll get this economy moving and growing the private economy by shrinking government ...*[328].

2) *And what's happened in this administration is that they have passed oppressive policy and oppressive regulation after — Obamacare being first and foremost...[328].*

3) *Dismal June job figures could also prompt the Federal Reserve to take further action to try to boost the economy [325].*

4) *President Obama believes that entrepreneurs and small businesses are engines of economic growth and are at the forefront of the nation's economic recovery, which is why he's already cut taxes for small businesses 18 times [348].*

Для продукування мовлення адресант використовує власну базу знань, а процес декодування, в свою чергу, залишається одним із засобів поповнення інформативної бази знань комунікантів, адже представляє собою комунікативний досвід, який виступає джерелом не лише інформації, що підлягає декодуванню, а й будівельних складників, які уможливають вербальну комунікацію (лексичні, граматичні складові), способу їх застосування, комбінування (жанрових, стилістичних, дискурсивних вимог) [272; 287].

Якщо індивід як представник соціуму та потенційний комунікант, володіє певними знаннями, які містять у собі інформацію про сучасну дійсність, події, учасників, а також тривалі знання про світ, що утворюють загальний контекст [58, с. 24; 299, с. 210], то саме фактор соціалізації, комунікації слугує джерелом щоденного збагачення досвіду і, відповідно ментальних моделей, про які зазначають вчені.

Ще О. О. Потєбня писав, що “нове сприйняття, зливаючись з попереднім, неодмінно або вводить його в свідомість, або принаймні приводить до непостійного для нас стану, який назвемо рухом; але так як це попереднє сприйняття було дано разом чи взагалі знаходилося у певному зв'язку з іншими, то входять у свідомість і ці інші. Так, за допомогою злиття утворюється зв'язок між такими представленнями, які спершу не були пов'язані ані одночасністю, ані послідовністю своєї появи в душі. Разом з такою спорідненістю, що викликає в свідомості деякі з попередніх представлень, дано

засіб видаляти інші, якщо нове сприйняття *B* має найбільше спільних точок не з *B*, яке в цю мить знаходиться в свідомості, а з одним із попередніх варіантів сприйняття, а саме з *A*, то *B* буде витіснено з мислення шляхом залучення *A*. *A* та *B* знаходяться у зв'язку, перше з *Г, Д, Е*, друге – з *Ж, З, И*, і можуть вважатися початками рядів, які через них і самі входять до свідомості; мислення слідує у тому напрямку, початком якому слугує *A*, видаляє інший напрямок *B*, але спорідненість *B* з *A*, а не з *B* не є одноразово визначеною незмінною величиною: вона мінлива як почуття, що супроводжує та змінює колорит сприйняття і в свою чергу залежить від невлловимих змін в змісті цього останнього” [169, с. 121]. Оскільки мова можлива лише в людському суспільстві, то, окрім психічної сторони, ми повинні відмічати в ній сторону соціальну [39, с. 14; 174, с. 106]. Соціальна сторона є джерелом поінформування, впливу на розум та почуття реципієнта.

Емотивний фактор, що є соціально зумовленим, слугує як для індивідуального висловлення емоційної оцінки об'єктів світу, так і для суб'єктивної інтерпретації отриманої інформації. При цьому йдеться про двояку залежність, оскільки відчуття дозволяє здійснити предметний контакт з конкретним тілом, але у той же час демонструє психічну суб'єктивність, яка поєднується з тілом як соматичним суб'єктом. Відчуття психічно відбувається в людському “я”, і ця подія якраз і демонструє суб'єктивність, адже ця демонстрація, так би мовити, розігрується перед свідомістю, яка на противагу почуттям та відчуттям зберігає свою власну систему пріоритетів та переваг [239, с. 96].

Не дивним виявляється прагнення політиків-ораторів впливати на емоції аудиторії, адже, як зазначав А. В. Луначарський, кожне слово після того, як воно було вимовлено, вступає в особливий світ, у психіку іншої людини через її органи чуття, воно знову одягається у той же, начебто, одяг і перетворюється на емоцію та ідею внутрішнього світу того ближнього, до якого мовець звертався з промовою [111, с. 80]. Тож, мистецтво мовлення – глибоко психологічне та глибоко соціальне явище, що в рамках передвиборчого дискурсу при

раціональній, комунікативно та інтенційно обумовленій реалізації дозволяє маніпулювати свідомістю аудиторії: способом міркування, світосприйняття, вірою та переконаннями.

В епоху потужного розвитку цифрових технологій з'являється враження, що політики постійно звертаються до електорату, адже сцена перетворюється на інтегральну частину політичного процесу, а політичний процес – на нескінченну драму, основними властивостями якої є *“persona and narrative”* [279, с. 15–22]. Образна форма привертає увагу адресата і здатна зробити висловлювання більш дієвим. Влучність образних форм часто сприймається як ознака глибини та смислової точності висловлювання. Роль красивої мовної форми нагадує роль гарної упаковки товару: вона не гарантує якості, але вагома для успішної реалізації товару [224].

Аудиторія налаштована на сприйняття інформації, яку той чи інший політик прагне донести, оскільки політика проникає у всі аспекти буденного життя, торкаючись не лише глобальних питань політичного чи суспільного устрою держави, навколишнього середовища, а й питань охорони здоров'я, стандартів життя, освіти, транспортного та харчового забезпечення, т.д.

Передвиборчий дискурс зачіпає не лише суспільно-політичні питання, які цікавлять масову аудиторію, а й те, як громадяни продукують та використовують його аби конструювати та інтерпретувати різні аргументи, думки, посилення [266; 249]. Мовні зрушення провокують люди, які знаходяться у центрі соціально-політичних подій, на яких посиляються інші, і які мають широкий спектр соціальних зв'язків [283, с. 356].

У свою чергу, представники “масової аудиторії”, сприйнявши інформативну та емотивну базу даних, “ввівши їх у свою свідомість”, “одягнувши їх у той же, начебто, одяг”, збагативши у такий спосіб власний фреймовий простір, забезпечують цю базу даних подальшою узуальною практикою. Відтак, спостерігається радикальна деінституціоналізація в розумінні політичних процесів, адже політичні питання переносяться зі звичайної інституційної арени до різноманітних обставин, які раніше

розглядались як суто “неполітичні”, а саме: місце роботи, вулиця, сфера відпочинку і, понад усе, дім та родина [257, с. 4]. “Таким чином, влада нібито “розповзається” по соціальному та культурному простору і вже жодним чином не розглядається як ексклюзивна власність репресивного апарату. Вона пронизує офіційні і водночас неформальні шляхи і закутки, якими відбувається циркуляція культурних смислів” [243, с. 220].

Саме фактор адресата, гарантуючи регулярне вживання і, як результат, поширення та суспільне схвалення, виявляється дієвим на шляху до нормалізації оказіональних та варіативних проявів англійської мови. А передвиборчий дискурс, враховуючи значущість та вагомість політичного аспекту у сучасному демократичному суспільстві, знаходиться в полі зацікавлення всіх громадян країни, які автоматично перетворюються на адресата, що сприймає та декодує отриману інформацію, залишаючись при цьому потенціальним адресантом.

Якщо у такому контексті врахувати валідність засобів масової інформації, що зумовлено соціальнокультурною ситуацією, з одного боку, та здатністю викликати зміни цієї ситуації, з іншого, які, разом з тим, можна охарактеризувати як дистантний, ретильний тип комунікації з індивідуально-колективним суб’єктом та масовим розосередженням адресата [35; 111; 128; 130; 133; 134; 206], то дієвість передвиборчого дискурсу США в межах нормативних процесів англійської мови виявляється необмеженою.

Пердвиборчий дискурс США, будучи джерелом оказіональних та варіативних мовних проявів, засоби масової інформації – посередником, а виборці – реципієнтом, здатним забезпечити подальше вживання та поширення узуальних одиниць англійської мови, в сумарному плані перетворюються на потужний чинник, що призводить до появи варіативних форм у мові та їх усталення. Таким чином, темпи та спектр усталених мовних одиниць потребують подальшого ретельного дослідження.

3.2.3. Темпоральний аспект у передвиборчому дискурсі

Передвиборча кампанія, що триває певний проміжок часу, від дати початку передвиборчих перегонів до останніх днів їх проведення здатна продемонструвати варіації мовного компоненту (лексичного, граматичного, стилістичного представлень), продиктовані інтенційним потенціалом кандидата як окремої особистості і як представника цілого політичного блоку. Досліджуючи характеристики передвиборчого дискурсу, варто звернути увагу на їх прогресію в темпоральному плані, адже будь-яке висловлювання є особистісно зумовленим і зорієнтованим, відповідно, воно є емоційним, оскільки не буває емоційно-нейтрального мовлення [255, с. 274]. Передвиборчому дискурсу властиві інтенційність, емоційність, оцінність, агональність, тощо [3; 89; 100; 218].

Крім того, соціальний вплив, психологічна значущість концепту “ВЛАДА”, що з кожним днем набуває все більшої вагомості для кандидатів на ті чи інші політичні посади, відіграють у даному питанні не останню роль. До контент-аналізу було узяті передвиборчі агітаційні виступи на той час претендента на посаду Президента США на термін 2008 – 2012 роки Барака Обама (перелік та тематика у загальній кількості 163 виступи [330]).

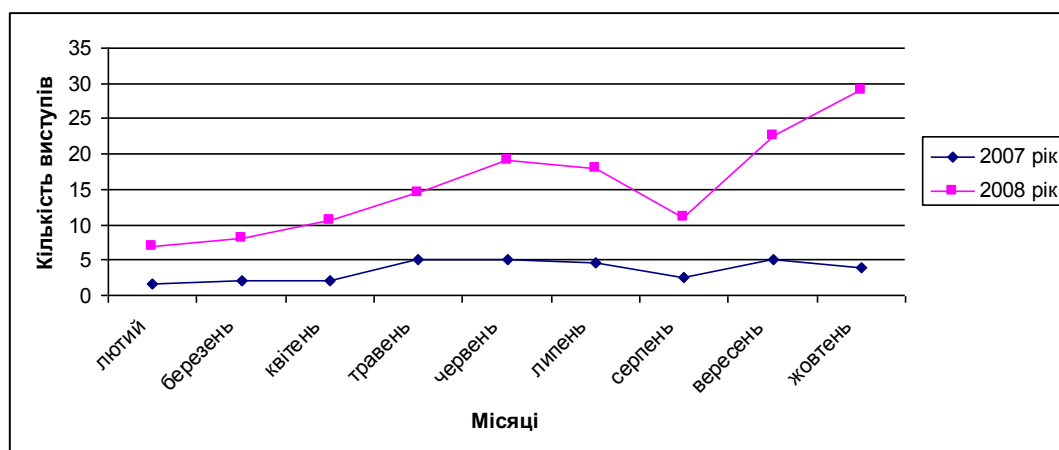

Рис.2. Частота зустрічей з електоратом

Зважаючи на дати звернення Барака Обама із агітаційними промовами до виборців, можна помітити їх кількісну зростаючу динаміку. Якщо за 2007 рік передвиборчої агітації претенденту на посаду Президента вдалось

реалізовувати в середньому 3,5 звернення до електорату за один місяць, то у 2008 році ця цифра становить вже 11,9 виступів за місяць. Така прогресуюча динаміка свідчить про вагомий роль темпорального аспекту в передвиборчому дискурсі, адже, темпорально наближаючись до дати виборів (у 2008 році президентські вибори в США відбулись 4 листопада), мовець-претендент на певну політичну посаду прагне максимально повно реалізувати провідні функції передвиборчого дискурсу: впливову, інспіративну, агітаційно-пропагандистську, інформативну. Досягнення такої мети можливе, перш за все, за рахунок збільшення кількості зустрічей зі своїми виборцями, і зрештою, за рахунок способу подачі інформації, вербалізації своєї інтенції.

Передвиборчому дискурсу апріорно властива емотивність, а за умов наближення дати виборів, коли з'ясується рівень успішності реалізації цілей передвиборчого дискурсу, досягнення перлокутивного ефекту (перемоги на виборах), така емотивність набуває кульмінаційних показників, оскільки адресант обмежений у часі, аби донести аудиторії свою інформацію, розраховану на формування світоглядних установок, цінностей, норм, прагнень, ідей, переконань.

Наступним кроком є з'ясування способів вербалізації психологічного емоційного стану адресанта. Для порівняльного аналізу було взято по п'ять промов Барака Обами та Джона Маккейна як кандидатів на посаду Президента США у 2008 році та по п'ять промов їх заступників (Джозефа Байдена та Сари Пейлін), які прозвучали напередодні виборів (жовтень – листопад 2008 року), а також по п'ять промов цих же кандидатів – за рік і більше до дати проведення виборів (серпень 2007 року – лютий 2008 року) [326; 332; 337].

Промови вказаних політиків повною мірою демонструють усі характеристики передвиборчого дискурсу США, адже у кожному виступі знаходимо інформативний блок про самого адресанта (...*But let me tell you how I came to be here...*), його політичні вподобання та переконання (*My health care plan will make sure...; If I am President, I will invest \$15 billion a year in...; And we'll give every child, everywhere the skills and the knowledge they need...*);

постійне звернення до реципієнта (*You have enriched my life, you have moved me again and again...; Tomorrow you can turn the page on policies...; you can give this country the change we need...*), що в черговий раз підкреслює театральність передвиборчого дискурсу, адже один з учасників комунікації – народ – виконує у ній переважно роль не прямого адресата, а адресата-спостерігача, який сприймає політичні події як певне театральне дійство, де є актори – політики, режисер – агенти впливу, ролі – публічні іміджі [236.]. Переслідуючи головну інтенцію – самопрезентацію у максимально вигідному світлі, адресант дає оцінку політичній, суспільній ситуації в країні, вербалізуючи у такий спосіб свої емоції, прагнення нейтралізувати політичних опонентів.

Відповідно, беззапаречною залишається наявність глобальної театральної стратегії за включенням маніпулятивної та аргументативної складової.

Виступ Б. Обама від 03 листопада 2007 року:

Now, Senator Clinton is certainly not the only one in Washington to play this game. It's gone on for years, and I understand the reasoning behind it. It's a game that usually gets politicians where they need to go. But I don't believe it gets America where we need to go. When it comes to issues like war and diplomacy; energy and health care, I don't believe we can bring about real change if all we do is change our positions based on what's popular or politically convenient. If we are going to seize this moment of challenge and promise, the American people deserve more when they head to the voting

Виступ Б. Обама від 03 листопада 2008 року:

The men and women who serve on our battlefields come from many walks of life, different political parties, but they fought together and they bled together. Some die together under the same proud flag. They have not served red America or blue America, they have served the United States of America. And that is what this campaign has been about, we're calling us to serve the United States of America [330].

<i>booth in 2008</i> [330].	
-----------------------------	--

В обох випадках адресант інформує реципієнта, тобто аргументує причинно-наслідкову сутність процесів, які відбуваються, демонструючи свою обізнаність щодо соціальних потреб та благ населення, свою всецілу відданість Америці та американському народу, за рахунок чого з'являється апеляція до міфологічного простору (*the men and women who serve on our battlefields, they fought together and they bled together, they have served the United States of America; a game that usually gets politicians where they need to go*), де реалізується позитивна чи негативна оцінка ситуації і, відповідно, емотивне сприйняття адресантом ситуації, тактика амальгамування (*we, our*), що спонукає до довіри адресата мовцю, який включає себе до широкого спектру пересічних американців і, відповідно, діючи в рамках вимог до ораторської промови, маніпулює потрібними фактами для досягнення своєї інтенції – привернення уваги електорату та здобуття його довіри і, в подальшому, голосів на виборах.

Інтенція в прикладі за 2008 рік достатньо експліцитно вербалізується за рахунок некатегоричного директива (*we're calling us to serve the United States of America*), де за допомогою амальгамування іде ототожнення адресанта та адресата, відповідно, впевненість адресанта у тому, що ті блага, про які йдеться саме у його передвиборчій програмі, цілком і повністю відповідають образу щасливого майбуття американців і всієї країни. У такий спосіб здійснюється імпліковане нашарування стратегії самопрезентації.

У виступі Барака Обама за 2007 рік, навпаки, спостерігаємо превалювання цілком експліцитної тактики самопрезентації та кооперації (*I, we*) при імплікованому втіленні інтенції заклику проголосувати за свою кандидатуру (*the American people deserve more when they head to the voting booth in 2008*). Для розуміння значення лексеми *more* у запропонованому прикладі доводиться оперувати на рівні екстенціоналу значення, звернувшись до його контекстуального компоненту. Імпліковано адресант наголошує, що саме він,

як кандидат на посаду Президента США, здатен надати американцям соціальні та політичні блага, на які вони так заслуговують.

Така відмінність комбінаторики стратегій та тактик у передвиборчих виступах Барака Обами, розірваних у часовому просторі, є непоодиноким. Для підтвердження пропонується графічна реалізація підсумків компаративного аналізу провідних тактик, використаних Б. Обамом, Дж. Маккейном, Дж. Байденом та С. Пейлін у виступах, датованих 2007 та 2008 роками.

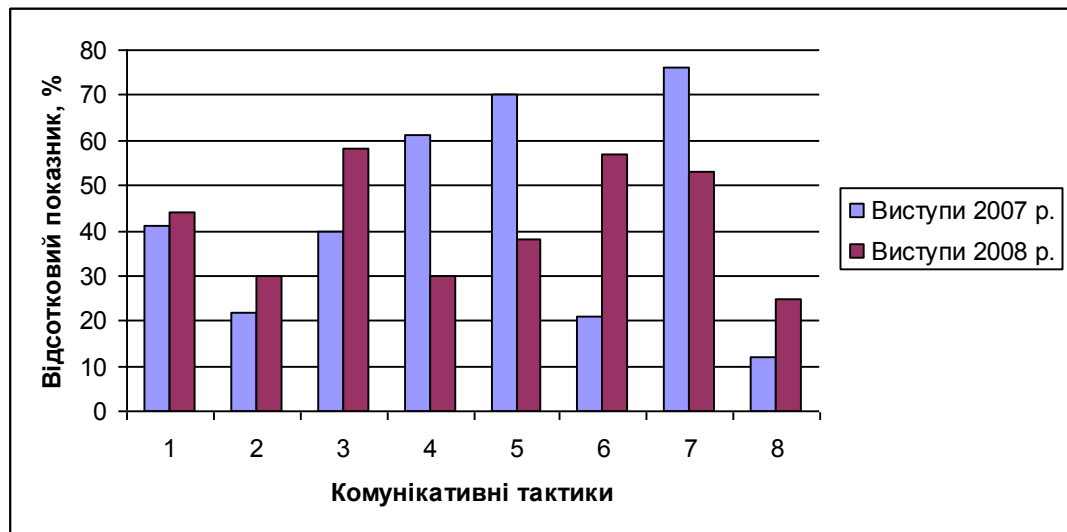

Рис.3. Реалізація комунікативних тактик в агітаційних виступах

Пояснення	позначень
<p>комунікативних тактик:</p> <p>1. Тактика інформування;</p> <p>2. Тактика амальгамування;</p> <p>3. Тактика емотивного заклику;</p> <p>4. Тактика міфологізації;</p>	<p>5. Тактика прихованої критики діючої влади та опонентів;</p> <p>6. Тактика відкритої критики діючої влади та опонентів;</p> <p>7. Тактика самопрезентації;</p> <p>8. Тактика самовиправдання.</p>

У сорока виступах, узятих до розгляду, поряд з глобальною стратегією театральності беззаперечно фігурує стратегія на підвищення, що втілюється як за допомогою тактики самопрезентації, самовиправдання, так і критики опонента чи діючої влади. У двадцяти виступах, темпорально віддалених від фактичної дати проведення виборів, критика діючої на той час влади і опонентів на 70% здійснюється езотерично, шляхом натяків, узагальнюючих

коментарів, які базуються на апеляції до міфів, прецедентних феноменів, тощо (див. Додаток Б).

У двадцяти виступах, датованих жовтнем – листопадом 2008 року, тактика нападу та критики опонентів та влади здійснюється відкрито: у 57% посилянь до провладних структур та опонентів іде чітка номінація політичного супротивника та його програмних недоліків чи помилок під час роботи у державних структурах (див. Додаток Б). Це пояснюється володінням політиками та їх політичними таборами на даному етапі передвиборчої кампанії необхідною “інформаційною зброєю”, коли вже чітко окреслились можливості та політичні перспективи кожного з опонентів на виборах. Знаючи про психологічну схильність адресата обирати найбільш релевантні стимули, адресант створює такі стимули, які приваблюють увагу та підштовхують адресата до необхідного висновку.

Відповідно, кандидати на посаду Президента США надають чітку, аргументовану інформацію щодо політичних похибок своїх головних опонентів, урізноманітнюючи її розмовною, емотивно маркованою лексикою, адже надмірна книжковість сушить мовлення, при сприйнятті письмового мовлення людина здатна відтворити 50% отриманого повідомлення, а при сприйнятті того ж повідомлення, побудованого за законами усного викладу думок, можна відтворити вже до 90% змісту [111, с. 80].

Варто зазначити, що емотивність, образність, фігуративність властиві передвиборчим агітаційним виступам у цілому, не залежно від темпорального фактору, а от комбінація та міна стратегій і тактик, як свідчить компаративний аналіз, у цьому аспекті варіюються.

Такий аналіз підтверджує значущість та вагомість мовного компоненту при вербалізації інтенції. Керуючись прагматичними пріоритетами, аналізуючи екстралінгвальні умови комунікації, підсвідомо слідує вимогам даної дискурсивної практики, адресант на іллокутивному етапі добирає лексичні, граматичні, стилістичні одиниці, які мають максимально релевантно, точно відтворювати його інтенцію.

Здійснюючи пошук лексико-граматичних, стилістичних відповідників, мовець оперує базою англійської нормативної літературної мови, залучаючи варіативні форми, якщо такі відповідають потребі. При цьому в мовленнєвій практиці завжди залишається місце для лексико-стилістичних та граматико-стилістичних okazionalizmів, які, будучи інтенційно вмотивованими, обґрунтованими внутрішніми законами мови та підкріплені безпосереднім зв'язком передвиборчого дискурсу США та засобів масової інформації, отримують можливість подальшої узуальної пратики та усталення в рамках норм літературної англійської мови.

Висновки до третього розділу

1. Враховуючи антропоцентричність та функціональність сучасної наукової парадигми, невід'ємною складовою розвідки у царині зрушень англійської мови є дискурсивність. Основною функцією передвиборчого дискурсу можна вважати його використання в якості інструмента політичної влади (боротьби за владу, оволодіння нею, її збереження, стабілізації, використання, перерозподілу), оскільки політична комунікація – це будь-яка передача повідомлень, що впливають на розподіл та використання влади у суспільстві.

2. Передвиборчому дискурсу США властива домінантність емотивності над інформативністю, що продиктовано мовними та позамовними корегуючими. Конкатенація інформативного та емотивного, де перше поступається другому, цілком виправдовується езотеричністю та смисловою невизначеністю, агональністю та агресивністю, ідеологічністю та театральністю, що притаманні передвиборчому дискурсу США.

3. Передвиборчий дискурс США, виконуючи впливову, інспіративну, агітаційно-пропагандистську, інформативну функції, належить до числа складних комунікативних утворень, що володіє суспільно-політичною значущістю. У ньому перехрещуються ознаки інституційної, ритуальної та риторичної комунікації.

Вагому роль відіграють такі фактори, як: канал комунікації, адресант, повідомлення, що наголошують на подальшій значущості знань про політичні вподобання аудиторії, демографічні питання, рівень освіченості. Знання адресантом корпусу фактів забезпечує маніпулятивність комунікації, яка, враховуючи домінантність фактору боротьби за владу в рамках передвиборчого дискурсу США, виявляєть основним корегуючим чинником конструювання та протікання комунікативного акту. У такому визначенні передвиборчий дискурс зберігає характеристики, властиві політичному дискурсу, і демонструє їх з інтенсифікацією емотивного конституента.

4. Зважаючи на домінантну маніпулятивність передвиборчого дискурсу, політик повинен говорити так, як того вимагає його статус та ситуація, і у той же час висловлювати власну позицію, його слова повинні бути концентрованим висловленням думки його виборців і у той же час виражати його власну точку зору, здійснювати вплив на політичні події. Приходимо до розуміння багатошаровості та поліаспектності процесу породження мовлення, де вагому роль відіграють персональні вірування, переконання, досвід, тобто – знання.

5. Процес декодування – один із засобів поповнення інформативної бази знань комунікантів, адже представляє собою комунікативний досвід, який виступає джерелом не лише інформації, що підлягає декодуванню, а й будівельних складників, які уможливають вербальну комунікацію (лексичні, граматичні складові), способу їх застосування, комбінування (стилістичних, жанрових, дискурсивних вимог). Фактор соціалізації, комунікації слугує джерелом щоденного збагачення досвіду.

Основні положення третього розділу знайшли відображення у публікаціях [156; 157; 159; 161; 165; 167].

РОЗДІЛ 4. ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ДИСКУРС США В АСПЕКТІ ДИНАМІКИ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

4.1. Літературна норма англійської мови у передвиборчому дискурсі США

4.1.1. Норма як точка відліку мовних процесів

Не зважаючи на різні підходи до вивчення поняття літературної норми, вчені (як то: В. Д. Бялик, Н. С. Валгіна, К. С. Горбачевич, Ж. В. Колоїз, Л. П. Крисін та інші) одностайні в тому, що норма – це складне діалектичне утворення. Тому, вивчаючи дану лінгвістичну категорію, вони наголошують, що можна говорити про літературну норму і в проекції територіального діалекту чи мови соціуму на будь-якому етапі його історичного розвитку, і в проекції окремих стилів та жанрів мови, і відносно рівнів мовної системи [33; 54; 55; 90; 105; 106; 190].

У рамках нормативної диференціації називають: диференціацію норм письмової та усної форм літературної мови; диференціацію норм різних функціонально-стилістичних сфер вживання мови; територіально зумовлені нормативні диференціації за наявності територіальних варіантів літературної мови [303, с. 338].

Звертаючись до письмової та усної форм літературної мови, то на думку Н. М. Семенюк, у випадку, коли усна та письмова форми мають одну і ту ж вихідну лінгвістичну базу, норми усного та письмового різновидів літературної мови можна звести до одного спільного інваріанта [190, с. 570]. Тим більше, розмежування норм письмової та усної літературної англійської мови на сьогоднішній день досить часто представляє велику складність.

Антиномія узусу та можливостей мови (норми та системи), яка зумовлена ширшими можливостями мови (системи) у порівнянні з прийнятим в літературній мові унормованим вживанням мовних знаків, шукає свого мовного і, як результат, мовленнєвого втілення, що реалізується в стилістичних зсувах,

антиномії усного та письмового мовлення. Особливо складним їх розмежування виявляється тоді, коли сфера усного спілкування неоднорідна, тобто в ній активно використовуються різні форми існування англійської мови (літературна, розмовна мова, діалекти). Значні складнощі спостерігаються і в тих випадках, коли усна форма мови у своїх характеристиках спирається на ті самі структурні ознаки, що і письмова літературна мова. Усне мовлення запозичує елементи книжковості, а письмове – вдається до принципів розмовності.

Враховуючи багату палітру функцій та характеристик передвиборчого дискурсу, що реалізуються в текстах різних жанрів за умов залучення усної та письмової форм мови, та беручи до уваги той факт, що норми існують на всіх рівнях мови і у всіх функціональних стилях [50, с.33; 190, с. 561], цілком слушним є звернення до лексичних, граматичних та стилістичних норм. Сучасним літературним мовам притаманна тенденція до зближення норм письмової та усної форм мови, і саме лексичні, граматичні та стилістичні норми знаходяться на перетині провідних характеристик названих форм мови.

а) Лексичні норми – це норми, які визначають правильність вибору слова із переліку одиниць, близьких за значенням чи формою, вживання слова в тих значеннях, які воно має в літературній мові, а також врахування історичних процесів у лексиці [309]. Лексичні норми фіксуються в тлумачних словниках, словниках зі словами іншомовного походження, термінологічних словниках, довідниках. Точний вибір лексичних одиниць сприяє максимальній влучності слова, яке набуває заданої адресантом іллокутивної сили, досягненню перлокутивного ефекту, що й має на меті будь-який комунікативний акт.

Harry Reid of Nevada, the Senate majority leader, is a tricky figure to pigeonhole or predict, a Democrat who is a Mormon opposed to abortion, and who looks more like a civics teacher than the most powerful person in the Senate. Mr. Reid is low-key, deferential and somewhat sheepish, qualities that make it easy to misread or underestimate him [348].

Прагнучи достеменно описати двоякість характеру та політичної діяльності Гаррі Рейда, адресант вдається до вживання лексики, яка в своєму денотативному значенні має мало спільного (*Senate majority leader, a tricky figure, a Democrat, a Mormon, a civics teacher, to pigeonhole, to predict*), і, здавалось би, не підлягає поєднанню в рамках одного контексту. У запропонованому висловлюванні знаходимо прикметники, які об'єднують негативна оцінка і які чітко передають авторське прагматичне бачення: *tricky, sheepish*. Слова *low-key, to pigeonhole* поза контекстом несуть нейтральне забарвлення, але у даному висловлюванні створюють негативну оцінку професійних здібностей Гаррі Рейда.

Разом з тим, даний приклад буде неправильним розглядати так односторонньо, оскільки метафора *a Mormon opposed to abortion* та порівняння *like a civics teacher* вже на рівні образних мовленнєвих конструкцій втілюють авторське бачення даної особи як людини суворих правил та принципів, а введення лексеми з позитивною оцінкою *deferential* на синтаксичному рівні створює протиставлення, нівелюючи заздалегідь створену негативну картину, приводячи тим самим до сум'яття почуттів і бачень.

Запропонований приклад демонструє потужну силу влучного добору слів, коли денотативний компонент значення разом з конотативним, із залученням стилістичних засобів лексичного, семантичного, синтаксичного рівнів слугують для максимально точної передачі авторського задуму. І не зважаючи на те, що лексичні одиниці *Senate majority leader, a Mormon, a civics teacher* термінологічно представляють абсолютно різні сфери діяльності, у даному контексті їх поєднання та застосування відносно однієї людини задля досягнення перлокутивного ефекту виявляється абсолютно доречним і доцільним.

Потрібно мати на увазі не лише добір слів відповідно до їх значень, але й уникати тавтології, слідкувати за сполучуваністю слів, адже вони володіють різною валентністю, яку можна розглядати як у семантичному зрізі, так і синтаксичному, виходячи вже на граматичні норми [247].

It's a fancy term for running the printing presses and creating money out of thin air – which drives down the value of the dollar and makes the price of everything more expensive [347].

Поєднання *makes the price of everything more expensive* є порушенням лексичних норм, валентності лексичних одиниць, за рахунок тавтології семи “*value*”, покладеної в основу двох лексем. *Price* на позначення “підвищення вартості”, відповідно до сучасних тлумачних словників, може будувати словосполучення наступним чином: *high price, prices go up / rise / increase* [317, с.1298]. Слово *expensive* вживається щодо речей, які мають певну вартість.

Таким чином, пряме відношення до лексичних норм має і розподіл лексики відповідно до її стилістичного навантаження, соціальної та територіальної обумовленості, коли оцінка прийнятності слів, правильності їх вживання пов'язана з ідеологією, світосприйняттям носіїв мови; і залучення граматичних норм, що носять прескриптивний характер відносно принципів словобудови, вживання тих чи інших словоформ, синтаксичної будови.

б) *Грамматичні норми* – це норми, які регулюють послідовність морфологічних складників слова, правильність вживання морфологічних форм різних частин мови та синтаксичних конструкцій. Відповідно, граматичні норми поділяються на морфологічні та синтаксичні. Словотворчі норми в межах морфології визначають порядок поєднання частин слова, утворення нових слів [309].

To the folks on Main Street, it means not appointing Kafkaesque committees to measure “quality-adjusted life years” but fostering a vibrant climate of scientific research and opening a wider pipeline for new medicines [345].

У запропонованому висловлюванні прагматична інтенція досягається не лише за рахунок поєднання різнопланової лексики (адже слова *committees, to measure, research, pipeline, medicines* належать до різних наукових сфер, причому всі вони вжиті у своєму прямому значенні, окрім *pipeline*, яке у даному контексті набуває вторинного значення; а словосполучення *the folks on Main Street, Kafkaesque committees, vibrant climate* демонструють метафоричність

розмовного стилю, що є властивістю публіцистики), а й за допомогою залучення адресантом традиційних для англійської мови способів словобудови. Так, у лексемі *Kafkaesque* (*relating to or in the manner of Franz Kafka or his writings* [315]) бачимо непродуктивний суфікс *-esque* в дії, а в “*quality-adjusted life years*” продемонстровано схильність англійської мови, як однієї з аналітичних, до словобудови шляхом поєднання бажаних автором основ слів для створення нової лексичної одиниці, яка б за своїм денотативним та конотативним значенням відповідала інтенції адресанта, що допомагає створити метафоричні порівняння, надавши висловлюванню виразності та образності [94; 280]. Подібні шляхи вирішення питань словобудови в черговий раз слугують базою для розхитування усталених традиційних норм.

Морфологічні норми – це правила словозміни, які вимагають коректного утворення граматичних форм слів різних частин мови (як то: форми роду, числа, ступенів порівняння і т.д.) [309]. У порівнянні з іншими мовними рівнями морфологічні норми найбільш формалізовані, описуються в граматичних посібниках і тому відносно легше піддаються уніфікації та регламентації. Хоча і тут спостерігаємо певні коливання, які можуть бути викликані як історичними причинами, так і впливом внутрішньо системних факторів.

The world's biggest bond investment fund PIMCO announced last month that it was dumping U.S. Treasury bonds. The head of PIMCO, Bill Gross, one of the world's preeminent debt investors, warned that the U.S. is in serious risk of default with our trillion dollar deficits and no end in sight [334].

Форма *Genetive* англійського іменника виступає основною рисою слів на позначення живої істоти, щодо неістоти, то виключення робляться для іменників на позначення відношення “частина-ціле”, на позначення часового проміжку, мір ваги та простору [285, с. 294–300]. У даному разі в словосполученнях *world's biggest bond investment fund* та *world's preeminent debt investors* лексема *world's* виконує синтаксичну роль означення, отже, описує об'єкт, вказуючи на його якісні властивості.

Крім того, не зважаючи на те, що *world* в рамках лексичного значення має свій безпосередній денотат, в межах конвенціонала значення можна знайти відповідник на позначення просторових властивостей (1. *the planet we live on*; 2. *the society we live in*; 3. *a particular group of countries*; 4. *a particular period in history*; 5. *...used to emphasize, stress smth out of the group of the same things, etc.* [313]), завдяки чому у прикладі слово набуває якостей гіперболізованої одиниці виміру значущості чогось чи когось у просторі. Вживання форми *Genitive* іменника з словами на позначення неістоти є черговою вказівкою на розхитування кодифікованих правил граматики англійської мови. Більше того, подібні випадки непоодинокі (див. Додаток В), а спектр правил, що підлягають сучасній переоцінці, набирає все ширших і ширших обрисів.

And in this, like in shutting off your water, the federal government has failed you. Their reckless spending and destruction of the dollar will make access to available credit for farmers and small business owners harder to get [337].

У наведеному прикладі демонструється коливання в розумінні граматичного значення числа, закріпленого за лексемою *government*, оскільки в першому реченні за даною лексемою, виконуючою роль підмета, слідує присудок у формі 3-ої особи однини (*has failed*), що свідчить про розуміння *government* як єдиного цілого, а от в другому реченні контекстуальним заміником даного слова слугує дейксис *their*, який, відповідно, позначає 3-ю особу, але вже в множині.

Враховуючи функціональний стиль (публіцистичний), подібні коливання виявляються доцільними, оскільки допомагають адресанту реалізувати психологічний аспект емоційності. Претенденту на посаду Президента США в 2012 році Сарі Пейлін, яка представляє опозиційну політичну силу і, безперечно, бажає нівелювати політичні досягнення та підкреслити помилки опонента, за допомогою варіювань граматичного значення вдається зачепити своїм *federal government* як владу в цілому, що є абстрактним уособленням панівної політичної сили, так і кожного провладного представника, який винен у *reckless spending and destruction of the dollar*.

Синтаксичні норми передбачають правильну побудову граматичних конструкцій та дотримання форм узгодження членів речення, що включає правила узгодження слів та синтаксичного керування, правила співвіднесення частин речення за допомогою граматичних форм слів [309]. Англійській мові, яка представляє аналітичні мови, притаманний фіксований порядок слів та чіткий перелік правил побудови граматичних конструкцій. Тим не менш, оперуючи на синтаксичному рівні, до уваги потрібно брати і морфологічні, і лексичні, а разом, і прагматичні аспекти, оскільки вони можуть слугувати чинниками недотримання або варіювання норм на даному рівні.

With S&P and others now warning that we could face another downgrade if we don't get serious about our debt problem (i.e., recklessly spending money we don't have), Washington needs to wake up before things get worse! ...The loss of the dollar's reserve currency status would adversely impact us in every conceivable way. Our standard of living would decline as imports become more expensive (including imports of foreign oil), government wouldn't be able to finance deficits as cheaply, and American corporations – employers – would lose a competitive edge. It would be another crack in our status as a financial superpower [337].

Сара Пейлін, продовжуючи коментувати політичний та економічний стан країни, вдається до застосування аналітичної форми умовного способу дієслова (*could face, would impact, would decline, wouldn't be able* і т.д.), причому дана форма відповідає нереальній умові відносно теперішнього чи майбутнього часу, що є цілком доречним аби, з одного боку, показати свою обізнаність та компетентність у даному питанні, а з іншого боку, дошкулити політичному опоненту у “м'який”, неагресивний спосіб. Якщо ж розглянути комбінаторику синтаксичних конструкцій, то в запропонованому прикладі демонструється синтез абсолютно реальної умови та нереального наслідку, який подається безвідносно до часу, що наголошує на можливості поєднання різних типів умови та наслідку дії [25, с. 197]. Адресант, діючи за аналогією та використовуючи вже існуючу в граматиці англійської мови схему, утворює граматичну конструкцію умовного речення, яка задовольняє його інтенції.

в) Стилістичні норми – визначають вживання мовних засобів відповідно до законів жанру, особливостей функціонального стилю, мети та умов спілкування. Норма неоднорідна за складом явищ, які до неї входять. Ядро літературної норми складають стилістично нейтральні і, відповідно, найбільш вживані мовні засоби, периферію – явища архаїчні чи нові, а також явища функціонально та територіально марковані, але ті, що використовуються в рамках норм літературної мови [303, с. 338].

Стилістичні норми не можна протиставляти літературній нормі, адже кожен стиль, в першу чергу, реалізує загальнономовні чи міжстильові норми (орфоепічні, орфографічні, лексико-фразеологічні, граматичні), у той же час, кожному стилю властиві свої функціонально-стильові норми, які конкретизують загальнономовні норми і, одночасно, розширюють та збагачують їх. Специфіка функціонального стилю полягає в тому, що він дозволяє у найкращій спосіб здійснити процес комунікації за даних типових умов та даних типових цілей спілкування [50, с.34]. Як зазначає М. М. Пилинський: “Для норм окремих функціональних стилів розвиненої літературної мови характерним є не тільки усвідомлення їх відмінностей з боку мовців, а й високий ступінь обов’язковості” [143, с.49].

Тим не менш, далі вчений веде розмову про те, що “добір мовних елементів відбувається згідно з потреб певних сфер комунікації, тобто підлягає насамперед позамовним факторам” [143, с.49]. У такий спосіб дослідник переконує в доцільності врахування екстралінгвальних явищ при аналізі внутрішньомовних процесів та питань мовної норми і її варіативності, яка є невід’ємною властивістю мовної норми.

Функціонально-стилістична варіативність спирається у сучасній літературній англійській мові головним чином на диференціацію синтаксичних та лексичних явищ [190, с. 572]. Для обґрунтування знову повернемося до попереднього прикладу, де, окрім названого синтаксичного вибору адресанта (комбінування різних типів умовних речень), помічаємо залучення окличної конструкції, чергування вставних, асиндетичних та полісиндетичних

конструкцій, які в сумі, враховуючи використання умовного способу дієслова, надають висловлюванню градації, підсилюючи емотивне навантаження та створюючи ефект поступового, посинтагматичного нашарування та зростання напруги, що допомагає виявити відтінок агресії, властивий текстам передвиборчої агітації, поєднаний з певною невизначеністю.

Щодо лексичного складу, то задля вербалізації своїх емоцій Сара Пейлін вживає образні метафори (*to face another downgrade, competitive edge, crack in our status*), метонімію (*S&P warning, Washington needs to wake up*), епітети (*recklessly spending money we don't have, conceivable way, financial superpower*). Такий підбір стає в нагоді для подальшого підсилення емотивності, конотаційного урізноманітнення складової лексичного значення використаних слів.

Враховуючи багату палітру умов, за яких відбувається комунікація, та обмежену кількість функціональних стилів, які виділяють у сучасній лінгвістиці, абсолютно зрозумілими виявляються випадки виходу за межі стилю, використання певних стилістичних засобів поза рамками стилю. Відступи від норми – одна з ознак публіцистичного стилю. Вони сприймаються як обґрунтовані й доречні, адже публіцистиці властива багатожанровість та розмаїття стилістичного оформлення, що пояснюється основними функціями даного стилю: інформативністю та впливовістю.

г) *Територіально зумовлені нормативні диференціації* з'являються за умов наявності територіальних варіантів літературної мови [303, с. 338], хоча ступінь варіантності територіально-маркованих одиниць у літературній мові залежить від історичного періоду в розвитку мови, а також від сучасної мовної ситуації. Способи прояву та територіальне розмежування варіантних засобів мови, за словами Н. М. Семенюк, пов'язані, перш за все, з фонетичними, лексичними та морфологічними явищами [190, с. 572].

He signaled his plan to campaign aggressively for the Iowa caucuses, which open the nominating fight, saying, "If you're not in Iowa, you ain't happening" [336].

Американська англійська є національним різновидом в рамках літературної мови. Вона має свою історію, яка як позамовний фактор здійснила вплив на запозичений британський варіант англійської, в результаті чого в американській англійській спостерігаємо певні відмінності. Запропонований приклад при базовій відповідності стандартам британської англійської демонструє вживання лексеми *caucus*, що є виключним набуттям американської культури та американського варіанту англійської мови (*caucus – a meeting of the local members of a political party especially to select delegates to a convention or register preferences for candidates running for office. One of the most important features of American politics, the caucus, seems to have an American Indian origin and still remains a distinctively American way for like-minded politicians to arrive behind closed doors at a common cause or candidacy that they can then separately support in public [312]*).

Ще одна лексема (*Iowa*), яка належить вже до класу адміністративних топонімів, за своїм походженням сягає часів, коли на території Америки панували індіанці, адже *Iowa* походить від назви племені *Iowa (Native North Americans whose language belongs to the Siouan branch of the Hokan-Siouan linguistic stock; also called the Ioway [315])*, яке мешкало до 17 століття на території даного штату.

Крім того, сучасному усному мовленню властива економність мовного матеріалу, що графічно втілено у граматичних формах *you're* та *ain't*. Якщо перший випадок (*you're*) зафіксовано в граматичних посібниках, то другий (*ain't*) – є транскрибуванням звукового відповідника і набуває все більшого поширення у сучасному мовленні.

I think he has, as they would say here in Texas, plenty of 'splaining to do about his positions [336].

Адресант відтворює специфіку техаської вимови дієслова *to explain*, вжитого в герундіальній формі, що графічно позначається *'splaining*, особисто вказуючи на цей факт, аби бути максимально зрозумілим для реципієнта.

Проаналізовані приклади демонструють територіальні та національні варіанти літературної англійської мови, підтверджуючи слова Н. М. Семенюк, що основні відхилення від норм літературної мови спостерігаються саме на лексичному, фонетичному та морфологічному рівнях. Такі приклади вказують на необхідність ретельного вивчення історичних, суспільно-політичних тенденцій країни чи регіону, мова якого береться до розгляду, адже перелічені аспекти виявляються чинниками, що спричиняють до відхилень від загальних норм літературної англійської мови і через масовість вживання, розповсюдження, визнання можуть набути статусу територіальних нормативних варіантів і пройти етап кодифікації.

Таким чином, зважаючи на потужний розвиток різних форм засобів масової інформації, які створюються для слухача і читача, причому адресат може сприймати інформацію зорово та на слух одночасно, доцільним буде дослідити мовні норми, які є спільними для усної та письмової форм літературної мови. Вивчаючи характеристики передвиборчого дискурсу США, спрямуємо увагу на дотримання, відступи та можливі варіації лексичних, граматичних (словотворчих, морфологічних, синтаксичних) та стилістичних норм.

4.1.2. Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу

У передвиборчому дискурсі спостерігається особливе вживання мови для вираження особистісної ментальності, ідеології, що зумовлює активізацію деяких рис мови і, зрештою, використання особливої граматики та особливих правил лексики [197, с. 39]. Лексичні представлення передвиборчого дискурсу США, які за своїм денотативним значенням відносяться саме до політичної сфери вживання, вирізняються незначною кількістю канонізованих слів, виразів та кліше [299, с. 213] (*government, election, poll, ballot, federal, Democrats, Republicans, President, Commander-in-Chief, Administration, Tea Party, Constitutional responsibility, the White House* і т.д.).

На діаграмі візуалізовано частоту вживання лексики у текстах передвиборчих кампаній, денотативне значення якої відбиває домінуючу сферу вживання (терміни, професіоналізми). Для здійснення такого контент-аналізу до розгляду було взято по десять передвиборчих агітаційних виступів М. Бахманн [333], Б. Обама [330], Р. Перрі [336] та М. Ромні [334] відповідно до економічного, медичного, наукового, соціального стану держави на момент виступу кожного з претендентів на посаду Президента США та їх погляди щодо перспектив у зазначених питаннях.

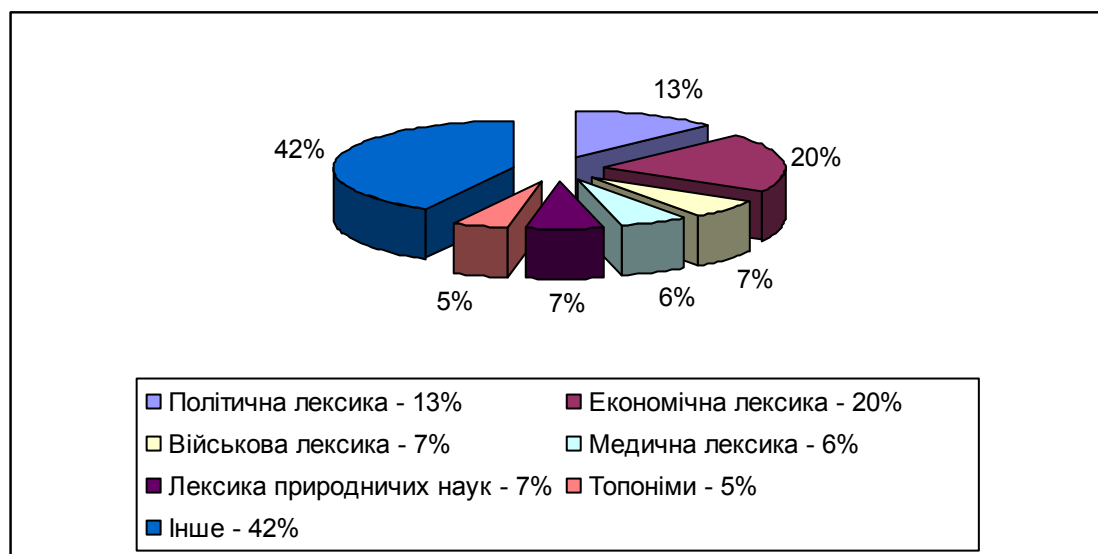

Рис.4. Денотативне представлення лексичного складу передвиборчого дискурсу США

Вибір лексичних категорій, які взято до розгляду під час контент-аналізу, та теми виступів продиктовані поширеністю та нагальністю тем, яких політики торкаються під час агітаційних виступів і які цікавлять виборців.

Представлені дані є середнім показником, адже відповідно до тематики виступу кількісний склад лексики, денотативне значення якої збігається з зазначеною темою, збільшується. Так, наприклад, у виступах Р. Перрі [336] та М. Бахманн [333], присвячених військовій боєздатності США, кількісний склад військової лексики, вжитої мовцями, збільшується від середнього показника 7% до 25% та 22% відповідно.

Склад політичної лексики, відповідно до даних діаграми, залишається відносно низьким (13%), значно поступаючись категорії “Інше” (42%), яка вбирає в себе як лексичні одиниці, що презентують не представлені у категоріальному переліку сфери діяльності людини, так і лексичні одиниці, конотативне значення яких домінує над денотативним, що в черговий раз доводить первинність емотивності та вторинність інформативності передвиборчого дискурсу.

Разом з тим, фактор малої чисельності політичної лексики у передвиборчому дискурсі знаходить і інше пояснення. О. А. Філінський посилається на наявність спільних когнітивних схем, які призводять до деспеціалізації політичної лексики, як тематичного поєднання загальноживаних слів, яке збагачується за рахунок політологічної термінології, у політичному (і, відповідно, передвиборчому) дискурсі, що зумовлює її розуміння практично усіма представниками мовної спільноти.

Детермінуючою обставиною повсюдної деспеціалізації політичної лексики є те, що політична комунікація, як ніякий інший домен суспільних відносин, спрямована на масового споживача (адресата) [213, с. 22]. Політична лексика завдяки частому вживанню, зумовленому домінуючою театральністю передвиборчого дискурсу та підкріпленому засобами масової інформації, отримує можливість для розширення семантичного поля, коли з’являється безмежна кількість концептуальних сітьових моделей, які розгортаються “вшир” та “вглиб”, забезпечуючи тим самим нарощування та специфікацію інформації [72, с. 12], тобто внутрішньої форми. Такий процес відкриває шлях до появи полісемантичності того чи іншого політичного терміна, за рахунок чого збагачується і синонімічний ряд.

1) *Let’s get government out of the way and give the private sector room to breathe, grow, and thrive.*

2) *The permanent political class in D.C. might be fooling themselves with these Enron-like accounting games, but they’re not fooling the world’s capital markets.*

3) *Every other generation has weathered recessions by sacrifice and belt tightening. But our leaders today decided that they could magically paper over the tough decisions by running the printing presses.*

4) *Last November, the so-called smart people all laughed at me when I warned them of this. They told me not to make such a big deal about rising prices. Well, guess what – it became a big deal all on its own [337].*

Відповідно до етимологічного словника *government* – “*ruling*” (*late 14 century, “act of governing or ruling”, “system by which a thing is governed” (especially a state), from O.Fr. “gouvernement” [305]*). Надалі, адресант, керуючись власними мовними та позамовними знаннями, образом керівника, який здійснює правління, та комунікативною ситуацією, отримує інтенцію висловити думку щодо даної особи чи осіб. У пошуку вербального відповідника відбувається профілювання потрібної інформації, що втілюється за рахунок метонімічного перетину із семантикою слова *government*. На сьогоднішній день тлумачні словники дають наступне семантичне розмежування даної лексеми:

- a) *the group of people who govern a country or state;*
- b) *a form or system of government;*
- c) *the process or way of governing;*
- d) *the degree to which the government controls economic and social activities*
[321, с. 403].

Government, зберігаючи первинне значення, отримує нові семантичні нашарування: семема “*ruling*” включає не лише сему “що?”, а й “хто?” (для позначення особи, яка виконує дію), “як?” (для позначення способу, манери виконання дії). Більше того, саме семантичний компонент “хто?” фігурує як домінуючий у межах семема “*ruling*” для лексичної одиниці *government* на сучасному етапі. Тому, межі між політичною лексикою та політологічною термінологією, спеціалізованою та загальноживаною лексикою доволі умовні [46], ми не завжди здатні точно визначити рубіж, на якому слово стає

загальноновживаним чи перестає бути таким, перетворюється на архаїзм чи знову виявляється сучасним [224].

Разом з тим, прагматична сторона в рамках семантичних зрушень не залишається осторонь, адже людина реагує на зовнішній світ у міру своєї освіченості, психологічного емоційного стану, тобто суб'єктивно, що буде відбиватись у конотативному складі лексичного значення чи за рахунок контекстуального лексико-граматичного оточення. У запропонованому переліку уривків з виступів Сари Пейлін привертає увагу контекстуальний синонімічний ряд: *government, political class, our leaders, smart people*.

Перелічені слова виявляються контекстуальними синонімами не лише за рахунок наявності семи “*ruling*” (як то у лексичних одиниць *government, political class, our leaders*), а й завдяки залученню у кожному випадку модальності, суміжного авторського емоційного ставлення до провладних структур, що підтверджується вживанням *smart people* по відношенню до представників влади. Не зважаючи на належність перелічених слів до одного семантичного поля, сема “*ruling*” не входить до семантики кожної лексичної складової. Вказаний синонімічний ряд базується не лише на перетині інтенціоналу значень, а й екстенціоналу, формування та розуміння якого обумовлює саме комунікативна ситуація.

Крім того, контекстуальне розуміння синонімічного ряду: *government, political class, our leaders, smart people* – вказує на процес деградації значень, не зважаючи на вживання лексичних одиниць, які в межах конотативного компоненту лексичних значень мають виключно позитивну оцінку, що обумовлено історично сформованим міфологічним ментальним образом влади та провладних структур.

У сучасному суспільстві, коли відбувається його демократизація та демократизація діючих у ньому мовних норм, руйнування закоренілих суспільних норм, цілком природнім виявляється і розширення конотативної складової лексичного значення. Таке розширення конотативної складової носить поступовий варіативний характер, як і будь-який оказіональний прояв у

мові, що має підтвердитись практикою, здобути схвалення суспільства, адже про деградацію значень можна судити лише із контексту, за допомогою лексичного оточення (*let's get government out of the way; permanent political class might be fooling themselves; the so-called smart people*), де вживається лексика з негативною оцінкою, або ж створюється загальний негативний образ за рахунок іронії, вжитої автором (як у третьому прикладі).

Деспеціалізація політичної лексики в передвиборчому дискурсі США є не єдиним проявом особливостей лексичного рівня дискурсу. В силу актуальності теми політичних виборів у сучасному демократичному суспільстві, всеосяжній тематиці передвиборчих агітаційних текстів, політики-претенденти на певні політичні посади, будучи керованими прагненням перемоги на виборах, торкаються різних сфер суспільної діяльності, вживаючи відповідну термінологію чи професійну лексику, яка, з огляду на вживаність, також схильна до деспеціалізації, в результаті чого лексичний склад передвиборчого дискурсу охоплює весь лексичний потенціал мови.

Більше того, завдяки домінантності емотивного фактору передвиборчого дискурсу, який зростає в межах темпорального наближення до дати виборів, потребуючи нового, максимально відповідаючого інтенції, вербального втілення, вербалізація інтенцій адресанта здійснюється за використання усіх можливостей, які надає система англійської мови. Тому, варіативне існування лексичних форм у передвиборчому дискурсі США (за рахунок паралелізму системних можливостей мови, гетерогенності, старіння та появи інновацій в межах лексичного складу, проникнення розмовного мовлення) є невід'ємною його характеристикою.

До контент-аналізу з точки зору наявності okazіональних та варіативних лексичних одиниць було узято по 15 агітаційних виступів політиків-претендентів на посаду Президента США у 2012 році (Х. Кейна [331], Б. Обама [330], С. Пейлін [337], Р. Перрі [336]) та 15 скриптів теледебатів за 2011 – 2012рр. [338]. Шляхом суцільної вибірки здійснювався відсотковий підрахунок середнього показника частоти okazіональної та варіативної лексики на

противагу нормативним лексичним одиницям, властивим передвиборчому дискурсу. Як доводить дослідження, не зважаючи на те, що передвиборчий дискурс належить до ораторського мистецтва [111; 194; 203], вбирає в себе елементи офіційно-ділового та публіцистичного стилів (хоча саме цей аспект дозволяє оперувати широким спектром лексичного матеріалу), йому властиві авторські прагматично мотивовані новоутворення, залучення розмовних чи запозичених елементів, пейоративної лексики і т.д.

Відтак, у результаті аналізу виявилось, що сукупний склад оказіональних та варіативних лексичних одиниць у середньому становить 3,55 % від загального лексичного складу. Такий показник не є значущим, але зважаючи на вагомість передвиборчих агітаційних кампаній у сучасному суспільстві, їх поширеність і, відповідно, масовість адресата, така цифра може виявитись суттєвою на шляху до подальшого розхитування норм американської англійської.

Наступним кроком є з'ясування складових та їх середнього відсоткового показника в межах комплексу оказіональних та варіативних лексичних одиниць, що вживаються у передвиборчому дискурсі США, адже такий аналіз дає змогу визначити основне джерело мовного матеріалу, яким керується адресант при вербалізації власної інтенції. Для візуалізації результати дослідження представлено у формі діаграми.

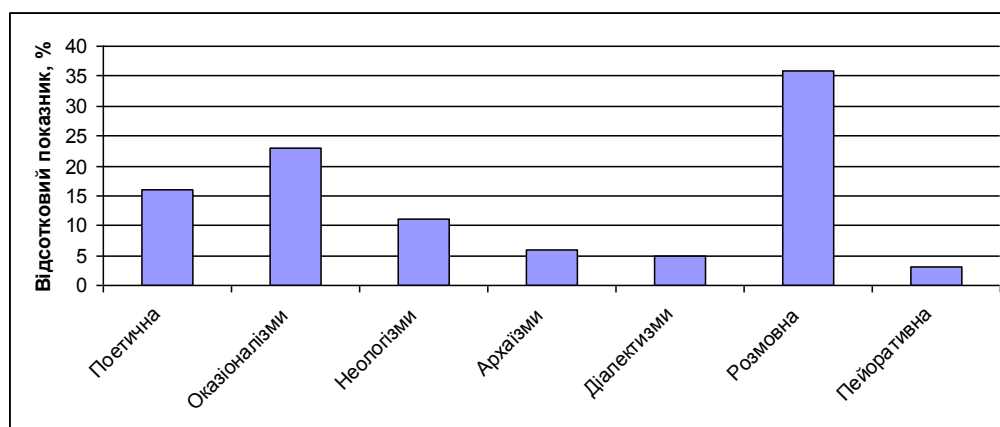

Рис.5. Варіативні складові лексики передвиборчого дискурсу США

Вибір категорій у рамках варіативних складових лексики передвиборчого дискурсу (поетична лексика, okazіоналізми, неологізми, архаїзми, діалектизми, розмовна чи пейоративна лексика) зумовлено наявністю у кожній з перелічених категорій тих значеннєвих властивостей, які не є суміжними з основними характеристиками передвиборчого дискурсу США.

Такий дискурс, по-перше, розрахований на масового реципієнта, відповідно, інформація, а звідси і мовний матеріал, що використовується адресантом для вербалізації, повинні бути максимально зрозумілими для слухача, представника будь-якого прошарку суспільства та будь-якого штату в межах кордонів країни; по-друге, агітаційні виступи належать до ораторських промов, що реалізуються на сьогоднішній день за допомогою засобів масової інформації, набуваючи рис публіцистичного стилю, тому мусять вразити адресата влучністю, релевантністю, естетичністю мовних форм. Наявність okazіоналізмів, діалектизмів, розмовної лексики і тим більше пейоративної лексики порушують загальну картину вражень, яку має залишити по собі передвиборчий дискурс (див. Додаток Г).

Враховуючи, що загальна складова таких okazіональних та варіативних лексичних проявів становить лише 3,55% від сумарного лексичного складу текстів агітаційних виступів, це явище має характер точкового вкраплення, але, разом з тим, підсилює відповідність виступів сьогоденним тенденціям до глобалізації та демократизації (у тому числі і в межах літературної норми), а також відбиває прагматичну сторону процесу продукування мовлення, наголошуючи на вагомості індивідуального людського фактору в мовних процесах.

Відповідно до показників діаграми найбільш поширеними серед варіативних лексичних проявів у передвиборчому дискурсі США є розмовна лексика (36%) та okazіоналізми (23%). Така інформація свідчить про значущість індивідуального новаторства, що виникає в розмовному мовленні і може отримати подальше життя та усталення в рамках лексичних норм. Будівельним матеріалом для okazіоналізмів слугують форми, якими забезпечує сама система

англійської мови, знання морфологічних особливостей та можливостей мови та внутрішні закони аналогії, економії мовних засобів [69, с. 48] (*Obama-Pelosi-Reid-spending-binge, near-bankrupt, Obamneycare, reregulation, lamestream media, econ classes*). Жодна з лексичних форм не виникає безпідставно, а надалі такі лексеми вже за рахунок узуальної практики набувають поширення та перспектив до усталення.

4.1.3. Граматико-стилістична складова передвиборчого дискурсу

Торкаючись лексичного складу, шляхів його формування та синтагматичної будови, звертаємось до граматичного складу мови, який регламентує лексичні девіації.

Особливе положення граматичного складу політичного мовлення пояснюється основними функціями та характеристиками, які виконує передвиборчий дискурс США. Політики під час агітаційних кампаній користуються тими знаннями (лінгвістичними, соціальними), які вони, як індивіди, представники соціуму на даному етапі його розвитку, здобули, які і є потенціалом для здійснення дискурсивної практики. При цьому не варто переоцінювати значущість функцій та характеристик передвиборчого дискурсу, оскільки корегуючим залишається антропоцентричний фактор – адресант є продуцентом вербального тексту і точкою відліку лінгвістичних досліджень.

Whether we're talking about cutting-edge energy solutions, the latest in biotechnology, innovative filmmakers or the development of state-of-the-art chip production facilities, you'll find 'em here in Texas [336].

Не зважаючи на лексичну представленість у прикладі (наукову лексику: *energy solutions, biotechnology, innovative filmmakers, chip production facilities*; – стилістично марковану лексику: *cutting-edge energy solutions, the latest in biotechnology, state-of-the-art chip production facilities*), яка сприяє елевації загальної контекстуальної семантики, викарбовуючи образ мовця – сильного, розумного лідера; адресант, керуючись макроінтенцією – можливими варіаціями комунікативних стратегій, властивих передвиборчому дискурсу, –

вдається до стратегії кооперації, солідаризації з масовим реципієнтом за допомогою антиномічного зниження стилю розмови.

Такий граматичний, за своєю семантикою контекстуально опозиціональний до лексичного, крок втілюється шляхом вживання колоквіальних скорочених граматичних форм *we're, you'll find 'em*, які слугують віртуальному наближенню адресанта до масового слухача, адже розмовні форми мовлення виявляються цілком зрозумілими та максимально прийнятними. У такий спосіб адресант одягає маску пересічного американця, чим заслуговує на довіру реципієнта, для якого, політик, який вживає розмовні форми мовлення – це політик-виходець з народу, який відстоюватиме справжні потреби народу.

Керовані стратегією самопрезентації автори текстів передвиборчих кампаній часто вдаються до інклюзивного використання особових займенників *we, our*, хоча вживання такої форми дейктичного елемента лише підкреслює кооперативну тактику.

We don't need any more happy talk from the White House about "investing" in solar shingles and really fast trains. The White House shouldn't even bother floating these new spending programs. We can't afford them. We have to have an adult conversation about our spending commitments; circumstances have changed, and we must adapt [337].

Якщо взяти до розгляду першу форму особового займенника однини, який, за рахунок своєї експліцитності, примушує реципієнта ототожнювати почуте, побачене чи прочитане саме з конкретною особою-мовцем, викарбовуючи в когніції адресата образ, то, залежно від екстралінгвальних умов, попереднього досвіду (знань), створений образ щодо адресанта мовлення може набувати в свідомості реципієнта і негативної оцінки, не зважаючи на безумовну наявність стратегії самопрезентації, яку адресант переслідує, вживаючи дейктичне *I*. А вживання *we, our* презентує включення адресата до спектру дій, зацікавлень адресанта, що викликає образ єдності, цілісності, згуртованості нації, адже саме ці складові конструюють семантику лексичної

одиниці “*nation*”. Таким чином, добір відповідного займенника представляє собою складову маніпуляції вже в рамках глобальної театральної стратегії.

Передвиборчий дискурс уміло маніпулює самим поняттям істини, видаючи суб’єктивне за об’єктивне [57]. У цей процес включаються і комісиви, в яких даються обіцянки та зобов’язання виконати бажану для адресата дію [64; 116].

On his first day in office, Romney will submit a jobs package to Congress consisting of at least five major proposals and will demand that Congress act on the package within 30 days, using every power at his disposal to ensure its passage. He will also take immediate and specific steps within his sole authority as president by issuing a series of executive orders that gets the U.S. government out of the economy’s way. The goal: restore America to the path of robust economic growth necessary to create jobs [334].

Вербалізація комісива здійснюється за рахунок використання аналітичної форми майбутнього часу англійського дієслова (*will submit, will demand, will take steps*), де фігурує допоміжне дієслово *will* та повнозначне дієслово з лексичною семантикою фізичної дії, обмеженої у часі (*submit, demand, take*), а також за допомогою вербалій (*using, to ensure, issuing*). Така форма дієслівного представлення, властивого комісивам, є найпоширенішою, проте, не єдино можливою, що забезпечує спектр можливостей системи англійської мови. Слово *will* за рахунок своєї архаїчності вбирає в себе численні якості модальності, виходячи як на сему “*desirable*” (лексичний варіант *want* та відповідний синонімічний ряд), так і на сему “*physically or theoretically possible*” (лексичний варіант *can* та відповідний синонімічний ряд), зумовленого не лише адресантом, а й комунікативною ситуацією. У комісивах можуть бути наведені розрахунки, але вони залишаються такими мовленнєвими актами, які потрібно приймати на віру [64, с. 22].

Не безпідставним у запропонованому прикладі виявляється і вираження підмета формою третьої особи однини особового займенника (*he*), оскільки при використанні особового займенника у формі першої особи однини чи множини

(*I, we*), адресат, декодуючи інформацію у пошуках профільованої, висвітленої у даній комунікативній ситуації складової семантики вжитих лексико-граматичних одиниць, та порівнюючи з існуючими знаннями, сам вибудовує образ адресанта [139]. У випадку презентації інформації від третьої особи її перцепція адресатом здійснюється вже як апробована база даних, підтверджена соціальною думкою і така, що не потребує додаткової верифікації.

Директиви представляють собою улюблені мовленнєві акти передвиборчого дискурсу США. Вони створюють ефект гіпнотичного впливу і підштовхують адресата до прийняття бажаного рішення [64; 116].

Our government should work for us, not against us. It should help us, not hurt us. It should ensure opportunity not just for those with the most money and influence, but for every American who's willing to work [330].

У рамках наказової функції комунікативних стратегій визначають частоту вживання модальних дієслів зі значенням примусовості дії *must, should, have to, ought to*, повнозначних дієслів з акціональною семантикою (*take, make, work, bring*). Відзначається частота граматичної конструкції *it's time to*, функціонального кореляту типу *it's important, it is necessary*, які за рахунок формального підмета *it* набувають функції риторичної заповіді, адже спрямовані до масового адресата (*It's high time to stop acting process of economic falling, degradation...* [330]). У випадку “втрати конкретного адресата” змінюється комунікативний статус мовлення, перетворюючи наказ у риторичну заповідь, етичну рекомендацію або сентенцію невизначеного призначення [11, с. 360], що в межах театральності, езотеричності, фантомності ряду денотату, властивих передвиборчому дискурсу, виявляється цілком валідним вербальним рішенням.

Серед граматичних особливостей передвиборчого дискурсу називають домінантність номіналізованих конструкцій [181]; питому вагу формального чи неозначено-особового вираження підмета, що сприяє вербалізації стратегії нападу та делегітимізації в рамках тактики безособового звинувачення та тактики викриття; поширення граматичних конструкцій, які представляють

порушення граматичних норм літературної англійської мови; відносну синтаксичну складність з використанням складних речень та підрядних відношень [118; 152].

Такий перелік лише підкреслює широкий спектр граматичних можливостей, який стає в нагоді в процесі реалізації передвиборчого дискурсу США, адже вербалізація інтенції в передвиборчому дискурсі, як і в будь-якому іншому, синтагматичне конструювання вимагають від адресанта знання усіх парадигмальних особливостей, які закладено у даній мовній системі. Щодо чинників внутрішньомовних процесів у межах граматичного складу, то тут вагомим виявляється поширення граматичних конструкцій, які представляють порушення граматико-стилістичних норм літературної англійської мови чи варіативне їх вживання, адже саме вони сприяють “динамічній стабільності” норм.

Досліджуючи конструкції, що представляють собою порушення чи варіативне вживання граматичних норм літературної англійської мови, автоматично звертаємось до морфологічної та синтаксичної складової. Тим не менш, такий розгляд виявиться достатньо одностороннім, оскільки невід’ємним компонентом залишається стилістика, яка долучає свої корективи: маються на увазі особливості усної чи письмової форм мови (де невід’ємними рисами письмової форми вважаються перевага книжкової лексики, наявність складних прийменників, суворе дотримання правил референції та предикації з виділенням тема-рематичних відносин; а усної – свобода у виборі слів, використання простих речень, вживання спонукальних, питальних, окличних речень різного типу, повтори, еліптичні конструкції, тощо), специфіка функціональних стилів.

Стилістичні норми не можна протиставляти лексичним чи граматичним нормам, адже кожен стиль, у першу чергу, реалізує загальномовні чи міжстильові норми (орфоепічні, орфографічні, лексико-фразеологічні, граматичні), у той же час, кожному стилю властиві свої функціонально-стильові норми, які конкретизують загальномовні норми і, одночасно,

розширюють та збагачують їх. Враховуючи багату палітру умов, за яких відбувається передвиборча комунікація, та обмежену кількість функціональних стилів, які виділяють у сучасній лінгвістиці, абсолютно зрозумілими виявляються випадки виходу за межі стилю, використання певних стилістичних засобів поза рамками стилю.

Перелік граматичних, стилістичних чи граматико-стилістичних особливостей передвиборчого дискурсу США, які розхитують норми літературної англійської мови, тобто є порушенням відповідних норм, може виявитись безкінечним, враховуючи прагматичну керуючу, що є індивідуально мотивованою та ситуативно зумовленою. У такому разі цілком доречним виявляється звернення до порівняльного аналізу текстів різних жанрів передвиборчого дискурсу США щодо кількісного співвідношення форм та конструкцій, які демонструють порушення граматичних та стилістичних норм та їх варіативне вживання.

До аналізу було узято 15 скриптів дебатів політиків-претендентів на президентську посаду в США за 2011 – 2012 рр. [338], усні публічні звернення Н. Гінгріча [335], С. Пейлін [337], Р. Перрі [336] та М. Ромні [334] до електорату (у загальній кількості – 40 текстів) та їх письмові звернення у формі презентації власних інтернет-сторінок, блогів (у загальній кількості – 40 текстів). Кожен із запропонованих варіантів реалізації передвиборчого дискурсу США включає підготовку адресанта до виступу чи звернення, тобто, планування, лексичний добір та його синтагматичну будову, що є прерогативою письмової форми мовлення, яка має продемонструвати максимальну відповідність лексичним, граматичним та стилістичним нормам. Надалі, з огляду на безпосередню жанрову реалізацію, вже сама комунікативна ситуація вносить свої корективи, коли іде нашарування особливостей усної форми мовлення і властивих їй розмовних та оказіональних елементів.

Для побудови діаграми в якості “джерел граматичних варіантів” було взято шість категорій, які на морфологічному чи на синтаксичному рівнях презентують найбільшу частоту випадків, коли відбувається порушення

граматичних норм англійської мови чи адресант вдається до узуального застосування варіативних граматичних форм. Дані, подані у діаграмі, представляють підрахунок оказіонального та варіативного вживання граматичних форм, де шляхом суцільної вибірки добирались конструкції, в яких виключено фактор повторення.

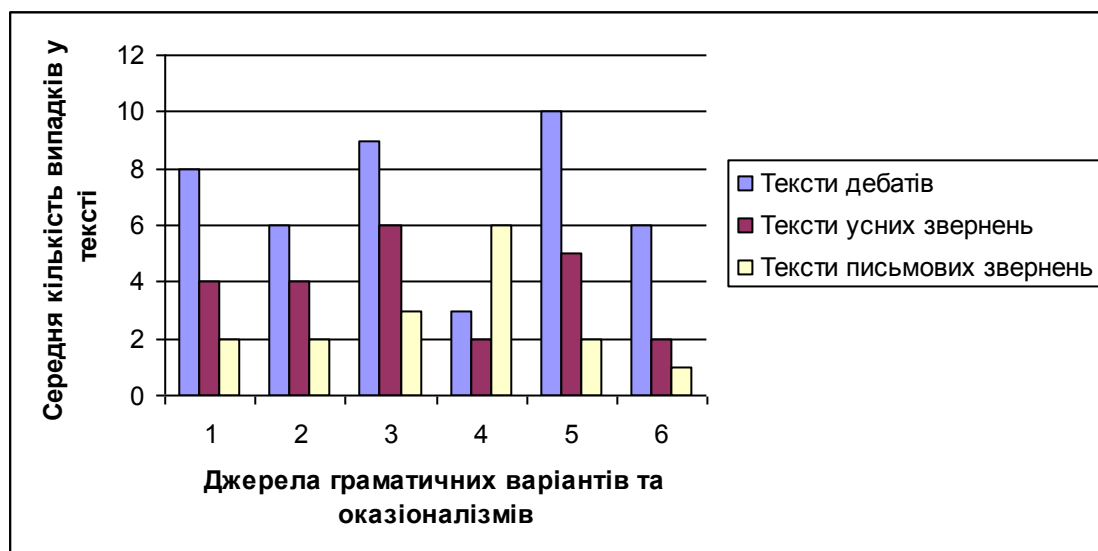

Рис.6. Граматичні варіанти та оказіоналізми передвиборчого дискурсу США

Пояснення граматичних оказіоналізмів:	позначень варіантів	джерел та
1. Паралельність словоформ;		3. Категорія часу та виду;
2. Категорія числа;		4. Категорія відмінку;
		5. Валентність;
		6. Категорія предикативності

Категорія “паралельність словоформ” маркує вживання в агітаційних виступах та зверненнях політиків лексичних одиниць, дериваційні складові яких мають семантичні та граматичні синоніми, існування яких забезпечують широкі можливості системи англійської мови та гетерогенність самої літературної мови (*inexcusable – unexcusable, to run for Presidency – to run for President, got - gotten*). Категорії “числа”, “часу та виду”, “відмінка” демонструють розхитування мовних норм у межах відповідних парадигмальних властивостей дієслова, іменника, займенника. Категорія “валентність” торкається як семантичної, так і синтаксичної сполучуваності слів.

Таке подвійне спрямування провокує okazionale чи в подальшому узуальне варіативне вживання лексичних одиниць, які можуть бути виправдані семантично, адже керовані прагматичними вподобаннями та переконаннями адресанта, проте можуть порушувати вимоги синтаксису (*He really is a future of our nation!; Today you look well*). Категорія “предикативність” відбиває порушення базового принципу синтаксису англійської мови – двоскладовість речення, тобто наявність підмета та присудка. До даної категорії було включено випадки, де еліптична конструкція реалізовувалась за рахунок повної відсутності підмета (*Today come here to thank you for your support...*) чи то шляхом лакунарної вербалізації присудка, де випущено допоміжне дієслово чи дієслово зв'язку (*I've never voted for a budget deficit. I never voted to increase the national debt*) (див. Додаток Г).

Як свідчать результати дослідження, найбільшою частотою серед граматичних okazionalizmів та варіантів користуються “паралельність слівформ”, “категорія часу та виду”, “валентність”, що пояснюється, з одного боку, браком знань про мову у адресанта щодо її парадигматичної та синтагматичної будови, а з іншого боку, домінуванням прагматичного аспекту в процесі продукування мовлення, що спричинено психологічною та емоційною складовою мовлення. На превербальному рівні мовець, за рахунок відсутності знань у сфері словобудови, морфології чи синтаксису, користується тими знаннями, які має на момент мовлення у розпорядженні. Якщо до такого тлумачення додати умови конкретної комунікативної ситуації, та жанрові обмеження, що їх накладають, наприклад, політичні дебати на телебаченні, то цілком зрозумілою та виправданою виявляється та кількісна різниця граматичних okazionalizmів та варіантів, яку представляють тексти дебатів у порівнянні з письмовими зверненнями політиків до виборців.

В аспекті категорії відмінку, як показують результати дослідження, спостерігається зворотня тенденція: кількісне превалювання варіативних форм саме в письмових зверненнях політиків до своїх виборців. Таку тенденцію можна пояснити внутрішнім законом до економії мовних засобів, яка

підкріплюється відсутністю часового обмеження в період продукування мовлення, а отже, здатністю адресанта дібрати максимально релевантні лексичні одиниці та граматичні конструкції. Крім того, у письмовому мовленні графічна форма синтетичного варіанту реалізації відмінку *Genitive* іменника, що позначає, наприклад, неістоту, експлікує граматичне значення, яке за аналогічної реалізації в усному мовленні може залишитись незрозумілим за рахунок парадигмальної омонімії з формами множини іменника.

Наявність категорій, зазначених серед джерел граматичних варіантів, як у текстах усних звернень політиків до електорату, так і в текстах письмових звернень, свідчить про просування граматичних окупаціоналізмів на шляху до їх подальшого узуального використання та закріплення як нормативних граматичних варіантів.

Більше того, якщо звернутись до синтаксичної будови, то в трьох узятих до розгляду жанрах текстів передвиборчого дискурсу США спостерігається відношення 58% простих речень до 42% складних, причому, в текстах дебатів превалюють полісиндетичні конструкції, а в текстах письмових звернень – асиндетичні, що можна пояснити не лише функцією зв'язки, яку виконують сполучники в полісиндетичних конструкціях, властивих усному мовленню, а й їх здатністю заповнювати лакуни, властиві усному непідготовленому мовленню. Такий показник в черговий раз доводить процес нівелювання відмінностей усної та письмової форм мовлення, коли відбувається запозичення елементів та характеристик однієї для реалізації іншої.

Відповідно, як лексичні, так і граматичні особливості передвиборчого дискурсу США ідуть у конкатенації з стилістичними засобами, адже продиктовані емотивністю передвиборчого дискурсу. Емотивна конотація, тобто емоції, що супроводжують лінгвально-звуковий комплекс і завдяки яким оцінка того, про що йдеться, сприймається як емоційне схвалення чи несхвалення, спричиняє вживання лексичних одиниць у невластивому для них оточенні, що може бути конвенційним чи дискурсивним явищем. Оскільки лексичні експлікатори самі по собі не можуть слугувати дійсними носіями

сміслової інформації в конкретному акті спілкування [1, с. 39], вони вживаються не ізольовано, а як обов'язкові конституенти синтаксичних конструкцій, котрі є синтаксичними експлікаторами емоцій мовця.

“Речення як лінійно-синтагматична послідовність лексичних одиниць характеризується певною структурною організацією, котра й наділяє ці одиниці їхніми семантико-номінативними та функціонально-комунікативними характеристиками. Причому засобами експресивного синтаксису визначаються як трансформації структури речення, так і всі стилістичні фігури, лінгвістичною основою яких слугують словосполучення” [38, с. 100].

В. А. Ущина, даючи тлумачення спектру стилістичних засобів у межах передвиборчого дискурсу, звертається до імплікованого значення, яке “є дієвим засобом для відволікання уваги реципієнтів від непевних та небезпечних референтів” [211, с. 398], адже домінуючу роль серед стратегій передвиборчого дискурсу США відіграє маніпулятивна, яка представляє собою вид психологічного впливу, при якому майстерність маніпулятора використовується для прихованого упровадження в психіку адресата цілей, бажань, намірів, відношень чи установок, які не співпадають з тими, які адресат має на даний момент [57; 133].

Усі мовленнєві стратегії сучасного передвиборчого дискурсу США діють в одному напрямку: створити вплив на адресата, переконати прийняти рішення, необхідне для суб'єкта політичної діяльності – маніпулюють. А основними складовими маніпулятивної стратегії є приховування та викривлення інформації, гіперболізація, узагальнення [64; 227; 271]. Відповідно, “для передачі власних інтенцій мовці-політики активно використовують такі стилістичні засоби, як евфемізми, метафора, метонімія, гіпербола, літота, антитеза, іронія, інверсія, еліпсиси, повтор, антитеза, полісиндетон і т.д. ... Усі перераховані стилістичні прийоми вживаються політиками для виконання симулятивної функції й трактуються як семасіологічні засоби реалізації стратегій секретності та емоціоналізації. Вони слугують для дефокусування

небажаних референтів та фокусування бажаних, з точки зору продуцента, незалежно від того, чи це об'єкти, чи дії” [211, с. 398–399].

Таким чином, граматичні та стилістичні особливості не є рисами, властивими виключно передвиборчому дискурсу США, – дані форми та конструкції вживаються і в інших видах комунікації (з відмінною частотою та прагматичною орієнтацією) [213; 234; 237]. А поширеність лексичних, граматичних та стилістичних явищ, притаманних передвиборчому дискурсу США в тому числі, свідчить про широкий спектр тем, які можуть піднімати у своїх агітаційних виступах політики, значущість інтенцій, які в певній комунікативній ситуації набувають своєї вербалізації.

Мовні знаки, які використовуються для вербалізації питань, що належать до політичної сфери людської діяльності, не можна розглядати ізольовано від тих, які забезпечують повсякденну комунікацію, оскільки, залежно від комунікативної ситуації, будь-які мовні знаки здатні обслуговувати політичне мовлення. Факт обслуговування мовою суспільної сфери діяльності людини має на увазі її релевантність у свідомості людей і політичній сфері [266, с. 6].

Передвиборчий дискурс США, у силу своєї сучасної суспільної актуальності, поліаспектності та поліфункціональності, здійснює значний вплив на стан системи англійської мови. Політики як представники соціуму, які володіють певною базою знань, що відбивають як етап соціального, культурного, наукового розвитку суспільства, так і індивідуальні психологічні характеристики, життєві етапи, за допомогою засобів масової інформації та фактору передвиборчих перегонів отримують змогу поширення не лише інформації для здобуття певних політичних переваг, а й певних мовних моделей, які раніше носили виключно okazionalnyy характер. Використання мови у публічній сфері, яка є передумовою існування політичної сфери, визначається зростаючою потужністю засобів масової інформації, нових комунікативних технологій, напрямком до глобалізації і уніфікації мовних засобів.

4.2. Динаміка мовних процесів у передвиборчому дискурсі США

4.2.1. Лексико-стилістичний фактор в аспекті діяхронії

Поява оказіональних та варіантних мовних форм на лексичному та граматичному рівнях з урахуванням стилістичної складової є незаперечним фактом. Варіювання форми – це об'єктивний і неминучий наслідок мовної еволюції [55, с.25], оскільки сучасна функціональна парадигма в лінгвістиці вбачає основне завдання мови в її дієвості, здатності задовольняти щоденні багатогранні потреби людства.

Разом з тим, розглядати внутрішньомовні процеси виключно в синхронічному діапазоні буде недостатнім для ґрунтовного наукового аналізу, адже таке дослідження зводиться до аналізу літератури, яка представляє собою збірку унормованих, кодифікованих мовних одиниць чи мовних схем (словники та посібники з граматики), та порівняння існуючих норм англійської мови з узуальною практикою та узуальними мовними одиницями, які можуть співпадати чи не співпадати зі стандартами нормативної літератури. У результаті, такий аналіз не дає жодної інформації щодо темпів та перспектив внутрішньомовних процесів. Зважаючи на те, що з точки зору миті мовна норма статична, а з точки зору часового проміжку – змінювана, та наголошуючи на неминучому процесі мовної еволюції, саме діяхронічний аналіз дає змогу з'ясувати динаміку зрушень англійської мови.

Добір лексичних одиниць у процесі мовленнєвої практики відбиває не лише інтенційно зумовлені прагматичні потреби адресанта, а й його мовну та позамовну базу знань, що формується під впливом конкретних соціальних процесів та умов. Таким чином, вжиті лексичні одиниці віддзеркалюють, з одного боку, індивідуальні характеристики мовця в аспекті рівня його загальної обізнаності, куди входять знання і зі сфери лінгвістики [126, с 2]. З іншого боку, вже крізь призму такої знаннєвої бази отримуємо змогу судити і про панівні соціально-культурні, політичні умови епохи чи періоду в історії держави та державності.

Більше того, пропорційне співвідношення вжитих стилістично маркованих лексем, які свідчать про джерело свого походження чи приналежність до того чи іншого функціонального стилю, дає змогу вести розмову про домінування рис такого функціонального стилю в межах передвиборчого дискурсу США, адже саме він виступає об'єктом дисертаційного дослідження.

Взявши до розгляду різні періоди в історії демократичної республіки США (50 – 60-ті роки та 80 – 90-ті роки ХХ століття і 2011-2012 рр.), отримуємо змогу за допомогою контент-аналізу порівняти лексичний склад передвиборчого дискурсу трьох темпорально розірваних десятиліть. Результати такого порівняльного діахронічного аналізу уможливають вихід на домінантні та рецесивні стилістичні характеристики текстів передвиборчого дискурсу США та вивчення подальших тенденцій, адже як зазначалось, передвиборчий дискурс у силу своєї поліфункціональності та значущості у сучасному демократичному суспільстві, що прямує до глобалізації, отримує вихід на усі соціально-культурні сфери життя і побуту населення, а звідси і перетікання мовних, зокрема, лексичних особливостей, властивих передвиборчому дискурсу, у будь-який інший.

Для порівняльного діахронічного контент-аналізу було узято по 5 скриптів політичних теле-дебатів [338] та по 45 текстів звернень політиків до свого електорату від кожного десятиріччя (по 15 текстів-звернень політиків: Х. Кейна [331], С. Пейлін [337] та Р. Перрі [336]; Дж. Г. У. Буша [339], Б. Клінтона [340] та Р. Рейгана [344]; Д. Д. Ейзенхауера [341], Д. Ф. Кеннеді [342] та Р. М. Ніксона [343]).

При здійсненні порівняльного аналізу залишимося у межах категорій зазначених у діаграмі “Варіативні складові лексики передвиборчого дискурсу США” (у пункті “Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”): поетична лексика, неологізми, архаїзми, okazіоналізми, розмовна, пейоративна лексика. Саме такі категорії взято до розгляду при дослідженні лексичних особливостей передвиборчого дискурсу США на сучасному етапі, адже вони

представляють ті значеннєві властивості, які не є суміжними з основними властивостями передвиборчого дискурсу. Крім того скрипти дебатів за 2011 – 2012 рр. та тексти виступів кандидатів на посаду Президента США у 2012 році Х. Кейна [331], С. Пейлін [337] та Р. Перрі [336] вже фігурували при здійсненні підрахунків для побудування діаграми “Варіативні складові лексики передвиборчого дискурсу США” (у пункті “Лексико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”), тому скористаємось тими даними як відправним пунктом для здійснення подальших підрахунків відносно 50 – 60-тих років та 80 – 90-тих років ХХ століття.

У межах категорій, за якими здійснюються підрахунки для конструювання діаграми щодо динаміки процесів у складі лексичних okazіоналізмів та варіантів, відбувається одна заміна, адже в діаграмі “Варіативні складові лексики передвиборчого дискурсу США” фігурує категорія “діалектизми”, а в діаграмі “Динаміка лексичних okazіоналізмів та варіантів у передвиборчому дискурсі США” на її місці з’являється категорія “гетерогенна лексика”. У такий спосіб розширюємо спектр лексики, яку можна охопити, адже “гетерогенна лексика” включає як діалектизми, територіальні лексичні варіанти так і ксенізовані елементи.

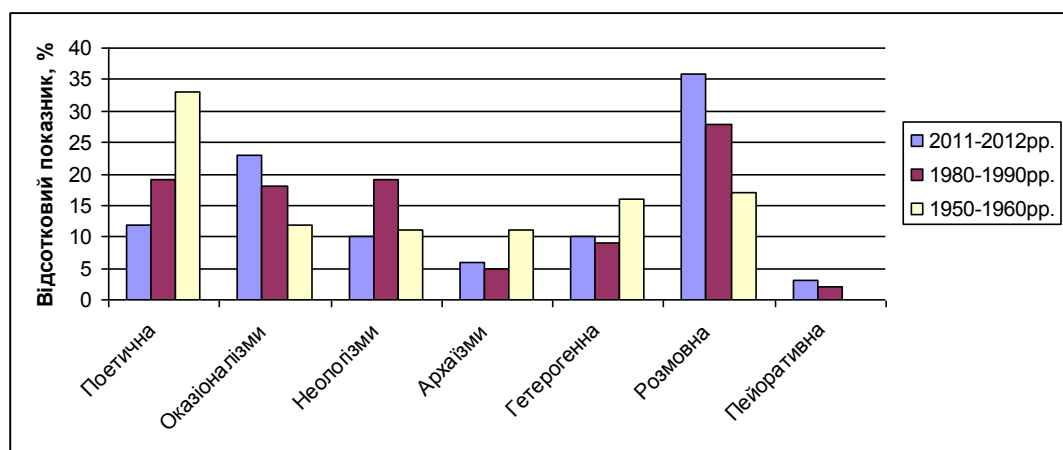

Рис.7. Динаміка лексичних okazіоналізмів та варіантів у передвиборчому дискурсі США

Результати дослідження та підрахунків, представлені у діаграмі, дають змогу однозначно визнати відсутність узагальненої, домінантної тенденції до

кількісного зростання чи рецесії кожної з категорій лексичних okazіоналізмів та варіантів. Тим не менш, середній показник загальної кількості вжитих лексичних okazіоналізмів та варіантів, безвідносно до визначених категорій, свідчить про їх прогресуючу динаміку: якщо в текстах за 2011-2012 роки їх кількість у середньому становить 3,55% від загального лексичного складу, то на 1980-1990 роки припадає 3,47%, а на 1950-1960 роки – 2,37%.

Разом з тим, якщо в контент-аналізі текстів різних жанрів, які представляють передвиборчий дискурс, за 2011-2012 роки йшлося про домінування розмовної (36%) та okazіональної лексики (23%), засвідчуючи значущість індивідуального новаторства, що виникає в усному чи письмовому мовленні і може отримати подальше життя та усталення в рамках лексичних норм, а також вказуючи на домінування розмовного функціонального стилю в межах передвиборчого дискурсу США сьогодення, то 50 – 60-ті роки ХХ століття демонструють пріоритет поетичної лексики (33%), що надає мовленню витонченості, книжковості, пафосу.

Крім того, варто відзначити повну відсутність пейоративної лексики в публічних виступах, зверненнях та дебатах політиків-претендентів на посаду Президента США тих років. Такі елементи є маркерами максимальної відповідності передвиборчого дискурсу США 50 – 60-их років вимогам та принципам ораторського мистецтва, адже завдання ораторської промови – усестороннє виявлення краси, енергійності, розуму людського слова, співвіднесення цих властивостей слова з почуттями, волею та розумом людини [50, с. 119].

There can be no enduring peace for any nation while other nations suffer privation, oppression, and a sense of injustice and despair. In our modern world, it is madness to suppose that there could be an island of tranquility and prosperity in a sea of wretchedness and frustration. For America's sake, as well as the world's, we must measure up to the challenge of the second imperative; the urgent need for mutual economic and military cooperation among the free nations, sufficient to deter or repel aggression wherever it may threaten [341].

Виразність мовлення, що дозволяє підсилити враження від сказаного, викликати та утримати увагу та зацікавлення адресата, впливати на його розум, почуття, уяву, у запропонованому прикладі реалізується за допомогою лексичного добору, вибору максимально валідних у даному контексті тропів: книжкової лексики (*privation, oppression, the second imperative, to deter or repel*), розмовних елементів (*for America's sake, as well as the world's*), контекстуальних синонімів (*privation and oppression; injustice and despair; tranquility and prosperity; wretchedness and frustration*), контекстуальних антонімів (*peace – privation, oppression; tranquility and prosperity – wretchedness and frustration*), метафор (*enduring peace, an island of tranquility and prosperity, a sea of wretchedness and frustration, to deter or repel aggression*), метонімії (*to deter or repel aggression*), персоніфікації (*enduring peace, to deter or repel aggression*), антитези (*an island of tranquility and prosperity in a sea of wretchedness and frustration*), градації, що гіперболізує проблемність ситуації (*while other nations suffer privation, oppression, and a sense of injustice and despair*).

Емоційний вплив мовлення підсилюється тоді, коли оратор знає та вмiло використовує у своєму виступі мовні засоби виразності [182, с. 77]. За рахунок вживання необхідних компонентів конотативної складової значення та звернення до релевантних у цьому контексті сем, висловлювання набуває неабиякої виразності, емотивності, інформуючи, гуртуючи, орієнтуючи, спонукаючи адресата до дії, що і входить до складу основних функцій передвиборчого дискурсу [173; 200].

Як свiдчить контент-аналiз текстiв виступiв полiтикiв вiд 50 – 60-тих рокiв, передвиборчий дискурс того часу оперує елементами художнього, наукового, публiцистичного стилiв iз вкрапленнями розмовного. Показники 80 – 90-тих рокiв вiдзначають прогресування розмовностi, що паралельно ведуть до кiлькiсного зростання оказiоналiзмiв, появи вульгаризмiв, витiсняючи поетичну лексику, адже однiєю з умов виразностi залишається самостiйнiсть мислення мовця, що передбачає глибоке та усестороннє знання та осмислення

предмету повідомлення, а також висловлення автором свого ставлення до ситуації та самого повідомлення (див. Додаток Д).

Така індивідуальність мовлення помножена на науковий прогрес (на що вказує високий відсотковий показник у межах категорії “неологізми” – 19%: *V-chip, Medicare, Medicaid, Internet, HIV, AIDS, stalker, mortgage, monetization*) та швидкий розвиток технічних засобів масової інформації [188] відкриває шлях розмовному стилю, що станом на сьогоднішній день у межах оказіональних та варіативних проявів лексичного складу передвиборчого дискурсу займає домінуючу позицію.

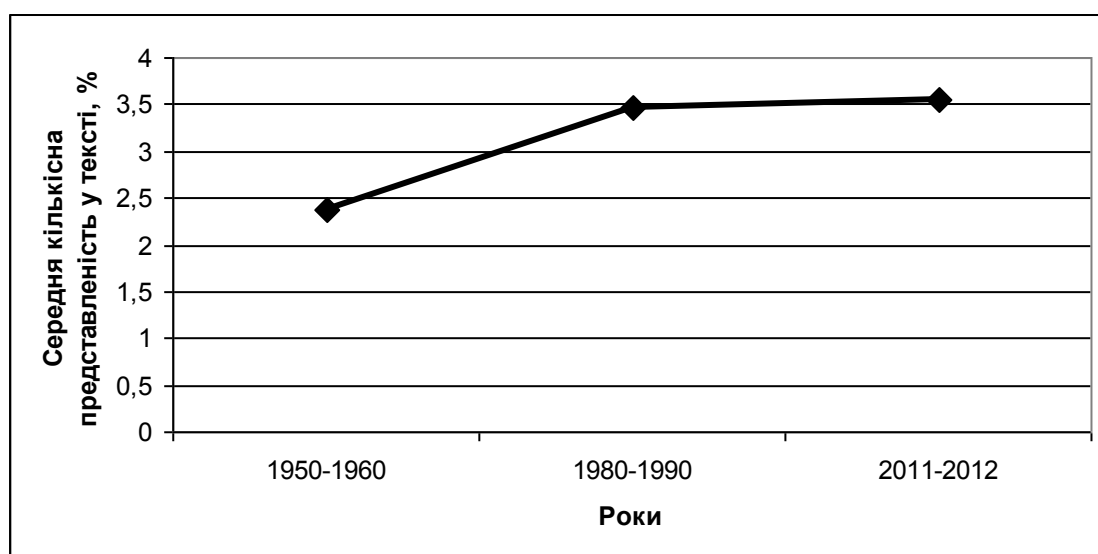

Рис.8. Динаміка кількісного складу лексичних оказіоналізмів та варіантів англійської мови у передвиборчому дискурсі США

Разом з тим, говорити про повне витіснення розмовним стилем інших панданих функціонально-стильових компонентів передвиборчого дискурсу США ще зарано, адже розмовна лексика на сучасному етапі, представляючи 33% від загального складу лексичних оказіоналізмів та варіантів, є лише складовою такого лексичного блоку, який, як показало дослідження, представляє 3,55% від сукупного лексичного наповнення тексту в рамках передвиборчого дискурсу.

Прогресуюча динаміка в межах оказіональних та варіативних лексичних утворень дійсно спостерігається. Тим не менш, за останні 30 років можна констатувати уповільнення темпів збагачення лексичного складу англійської

мови за рахунок її okazіональних та варіативних проявів. Такі показники засвідчують, що поняття “норма”, у тому числі “лексична норма”, по своїй суті включає відбір, селекцію.

Передвиборчий дискурс США за рахунок маніпулятивних стратегій, здатних приховати небажану інформацію, піднести вигідну для мовця-політика у кращому світлі, має впливати на свідомість адресата-виборця, політик має досягти перлокутивного ефекту (максимальної кількості голосів на виборах на свою користь), тому, інформація, що подається, повинна бути зрозумілою.

Таким чином, з одного боку, визнається необхідність та доцільність розмовності в межах передвиборчого дискурсу США, адже це наближає політиків-адресантів до свого електорату (вони у такий спосіб оперують мовним матеріалом, що належить до бази знань, лінгвістичної бази знань слухачів), з іншого боку, знову таки, наголошується, що такий лексичний матеріал має знаходитись у мовній базі знань слухачів, аби вони могли його сприйняти та зрозуміти, а наявність okazіоналізмів, джерело, спосіб утворення і, відповідно, значення яких є невідомим для адресата, виявляється перешкодою на шляху до порозуміння.

Приходимо до усвідомлення вмотивованої емотивності передвиборчого дискурсу США, коли залучення лексичних елементів розмовного функціонального стилю разом з okazіональними компонентами виявляється підпорядкованим інтенції мовця, цілком і повністю прагматично-керованим, розрахованим вплинути не лише на свідомість адресата, а й на його психологічний емоційний стан.

There is more we will do. We should say to parolees, we will test you for drugs. If you go back on them, we will send you back to jail. We will say to gangs, we will break with the same anti-racketeering law we used to put mob bosses in jail. You're not going to kill our kids anymore or turn them into murderers before they're teenagers. My fellow Americans, if we're going to build that bridge to the 21st century, we have to make our children free – free of the vise grip of guns and gangs and drugs; free to build lives of hope [340].

Адресант вживає узуально поширені розмовні лексичні одиниці, а вдаючись до авторських утворень, оперує на рівні традиційних для англійської мови способів словотвору (*parolee* = *parole* + *-e-*; *anti-racketeering* = *anti* + *racketeering*). Тому, такі okazionalні лексичні одиниці, відповідаючи можливостям системи англійської мови, знайшовши підтримку серед масової аудиторії, яка забезпечує їх вживаність, адже дані okazionalізми слугують для вербалізації аспектів, що є обумовленими соціально-політичною дійсністю, набувають усталення і, відповідно, фіксації в сучасних словниках.

Okazionalна та варіативна складова лексичного представлення передвиборчого дискурсу США, будучи індивідуально та соціально вмотивованою, знаходячись у постійній антиномії з нормами літературної англійської мови, не зважаючи на подальше поширення тенденцій до демократизації таких норм, повинна узгоджуватись та підпорядковуватись основним критеріям формування мовної норми, на які вказують В. Д. Бялик, О. Я. Гойхман, К. С. Горбачевич, М. М. Пилинський, Т. П. Плещенко, Н. В. Федотова, Р. Г. Чет, адже залишається елементом даної мовної системи.

Демократизація норм англійської мови, якщо зважати на лексичний рівень мовної системи, спричинена саме вимогами екстралінгвістичного порядку, тобто потужним розвитком науки та техніки у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть, коли в свідомості людства з'являються соціально, науково, політично спровоковані образи, які потребують номінації. А мовна система, реагуючи на такі метаморфози, у межах своєї структури повинна знайти вербальні відповідники, які підпорядковуються не лише семантичним, а й її граматичним вимогам.

4.2.2. Граматико-стилістичний фактор в аспекті діахронії

Вважається, що граматичний рівень мовної системи є найстійкішим по відношенню до будь-яких чинників, що провокують виникнення варіантів, адже граматики, як така, представляє собою базові схеми даної мовної системи,

користуючись якими за традицією чи за аналогією мовець здатен побудувати безкінечну кількість вербальних варіантів.

Ще Л. В. Щерба зазначав, що у процесах мовлення ми часто повторюємо сказане (чи почуте) нами раніше за аналогічних обставин, хоча не можна цього стверджувати про все, сказане нами, оскільки у мовленні ми часто вживаємо форми, які ніколи не чули від даних слів, утворюємо слова, які не перетбачено у жодному словнику, і що найголовніше та у чому ніхто не сумнівається, сполучуємо слова хоча і за певними законами їх сполучуваності, але досить часто у найнесподіваніший спосіб, в усякому разі вживаємо не лише сполучення, які чули раніше, але постійно утворюємо нові [340, с. 24].

Аналіз граматичної складової, що здійснювався на матеріалі дебатів, усних та письмових звернень політиків-претендентів на президентську посаду в США у 2011-2012 роках, продемонстрував наявність не лише варіантів, зумовлених особливостями та можливостями системи англійської мови (як у категоріях “паралельність словоформ” та “відмінок”), а й okazіоналізмів, що ідуть у розріз із нормами граматики англійської мови, хоча й залишаються в межах компетенції даної мовної системи, адже оперують її структурними елементами. Такий процес є свідченням поширення розмовності мовлення, тобто експансіоналізму розмовного стилю.

Разом з тим, наявність okazіоналізмів в межах морфології чи синтаксису англійської мови свідчить не тільки про порушення певних норм (як у рамках категорії “часу та виду” чи “предикативності”), а й про рух мови до спрощення, економії мовних засобів. Ще У. Лабов зазначав, що боротьба за життя постійно відбувається серед лексичних та граматичних форм у будь-якій мові: кращі, коротші, легші форми отримують перемогу і завдячують цим їх власній “вродженій” якості [283, с. 9].

Більше того, такі порушення керовані не запозиченням елементів з інших мовних систем, а ігноруванням, пробуксовуванням певних парадигматичних аспектів у даній мовній системі, що в черговий раз підтверджує положення

англійської як мови глобалізації, домінантної мови, статус якої зростає за рахунок спрощення корпусу.

1) *But there's bigger issues* [338].

2) *We were going to say that poverty is not a disability* [338].

3) *I've lived balancing budgets. I also served in the Olympics, balanced a budget there. And – and served the states...* [338].

Саме аспект усного непередготовленого мовлення, адже приклади узяті з скриптів дебатів політиків-претендентів на президентську посаду в США у 2012 році, спричиняє появу порушень граматичних норм у кожному із запропонованих речень (категорія числа – у першому прикладі, категорія часу та виду – в другому та третьому прикладах, предикативності – у третьому прикладі). Адресант, будучи керованим контекстуальною інтенцією, одночасно знаходиться під впливом прагматичних чинників, темпоральної обмеженості, що її задає режим роботи теле-дебатів, знаходить вербальне втілення за рахунок використання тих граматичних елементів, які у базі знань знаходяться на поверхні, тобто є найвживанішими. А обмеженість у часі долучає ще й економію мовних засобів, яка здійснюється за рахунок еліптичної синтаксичної будови в останньому реченні, що в сумі сприяє підвищенню експресивності висловлювання.

Якщо ж врахувати невід'ємність усного мовлення в передвиборчому дискурсі, то можна припустити, що подібні “пробуксовування” граматичних норм завжди мали місце. Тобто, граматичні норми вже тривалий час (в усякому разі, якщо брати до уваги не термін існування демократичної республіки в США, а дієвість засобів масової інформації та телебачення, безпосередньо, в рамках роботи передвиборчих агітаційних кампаній) піддаються частковому нищенню, адже оказіональний елемент шляхом повторення, узуальної практики набуває поширення, статусу граматичного варіанту і, зрештою, здатен увійти до норми.

Для з'ясування рівня поширення оказіональних та варіативних граматичних форм звернемося до текстів виступів та дебатів на той час

кандидатів, а в подальшому і президентів США Д. Д. Ейзенхауера (промови від 1952 та 1956 рр.), Д. Ф. Кеннеді (тексти промов та дебатів від 1960 р.), Р. М. Ніксона (тексти промов та дебатів від 1960 р.), Р. Рейгана (тексти виступів та дебатів від 1979 та 1984 рр.), Дж. Г. У. Буша (тексти виступів та дебатів від 1988 р.), Б. Клінтона (тексти виступів та дебатів від 1992 та 1996 рр.). Часовий інтервал у 20 років, адже до розгляду беруться виступи політиків-претендентів на посаду Президента США від 2011-2012 рр. та виступи, що датуються 50 – 60-ми та 80 – 90-ми роками 20-го століття, дає змогу в рамках діахронії порівняти стан граматичних норм англійської мови, які вважаються більш стійкими до змін у порівнянні з лексичними чи стилістичними нормами, з'ясувати місце варіантів та okazіоналізмів у них, їх кількісну представленість, чинники, що провокують їх появу, та прогресію їх поширення.

Щоб зберегти відносний баланс в обсязі текстів, до розгляду було взято по 5 скриптів дебатів [338] та по 45 текстів виступів від кожного десятиріччя: по 15 текстів виступів Н. Гінгріча [335], Б. Обама [330] та М. Ромні [334]; Дж. Г. У. Буша [339], Б. Клінтона [340] та Р. Рейгана [344]; Д. Д. Ейзенхауера [341], Д. Ф. Кеннеді [342] та Р. М. Ніксона [343].

Для здійснення такого діахронічного аналізу залишимося у рамках категорій, визначених у діаграмі “Грамматичні варіанти та okazіоналізми передвиборчого дискурсу США” (пункт “Грамматико-стилістична складова передвиборчого дискурсу”), тобто категорій: “паралельність слівформ”, “число”, “час та вид”, “відмінок”, “валентність” та “предикативність”. За рахунок того, що на даному етапі дослідження звертаємось до діахронічного порівняння okazіональних та варіативних проявів граматичного рівня, а також доведеності та беззаперечності факту більшості okazіональних проявів саме в усному непідготовленому мовленні у порівнянні з письмовим (кількість граматичних okazіоналізмів та варіантів в усному мовленні складає 2/3 від загального складу граматичних зрушень), жанровий розподіл у межах передвиборчого дискурсу виявляється недоцільним, адже лише ускладнює процес діахронічного аналізу.

Тому, до уваги було взято середні показники по кожній із зазначених категорій за підсумком контент-аналізу як скриптів дебатів, так і усних та письмових звернень претендентів на посаду Президента США в різні десятиріччя.

Результати такого дослідження свідчать про прогресуючу динаміку в межах граматичних зрушень, спровокованих саме запозиченням елементів розмовності, які впливають не лише на лексико-стилістичну представленість у передвиборчому дискурсі США, а й на граматичну складову. Будучи більш статичним у порівнянні з лексичним рівнем, граматичний, за рахунок постійного вкраплення оказіональних елементів, що триває десятиріччями, причому зі зростаючою динамікою, починає лояльніше сприймати такі зрушення.

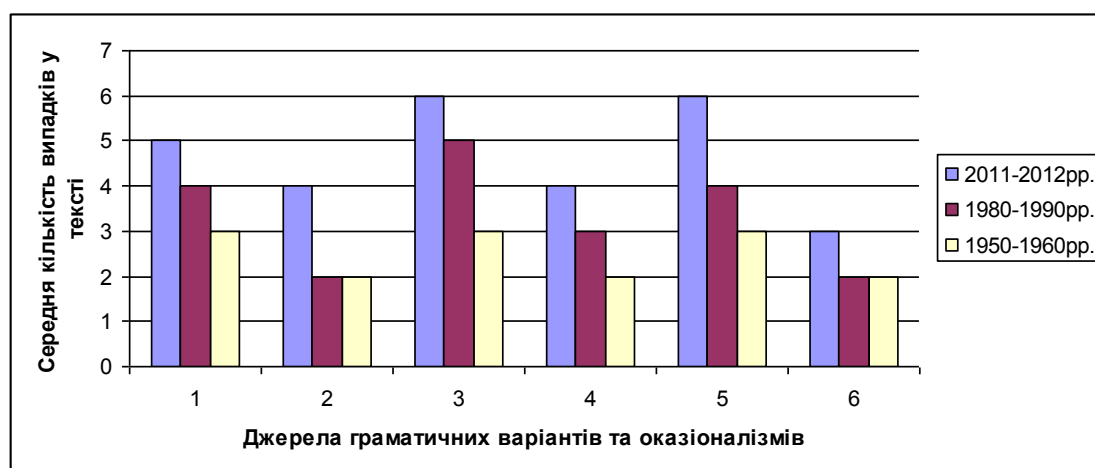

Рис.9. Граматичні оказіоналізми та варіанти в часовому просторі

Пояснення граматичних оказіоналізмів:	позначень варіантів	джерел та
1. Паралельність словоформ; 2. Категорія числа;		3. Категорія часу та виду; 4. Категорія відмінку; 5. Валентність; 6. Категорія предикативності

Якщо в текстах за 1950-1960 рр. у рамках передвиборчого дискурсу такі морфологічні та синтаксичні оказіоналізми і варіанти становили лише 0,075% та 0,05% від відповідного сукупного складу морфологічних та синтаксичних

представлень у тексті, засвідчуючи тим самим значне підвищення психологічної емоційної напруги, а отже, маркуючи експресивність мовлення, то станом на 2011-2012 рр. відсотковий показник, як свідчать підрахунки по результатам проведеного аналізу скриптів дебатів, усних та письмових звернень політиків до виборців, зростає до 0,12% та 0,1% відповідно, маркуючи скоріше наявність панданного утворення емотивності та експресії у мовленні, оскільки експресія, як засіб виразності, досягається за рахунок несподіванки, незвичайності явища, а часте повторення оказіональних елементів, надаючи їм повноважень варіантів, торує шлях до узуальної практики і, відповідно, узвичаєння.

1) *I don't believe in big government, but I believe in effective governmental action, and I think that's the only way that the United States is going to maintain its freedom; it's the only way that we're going to move ahead. I think we can do a better job. I think we're going to have to do a better job if we are going to meet the responsibilities which time and events have placed upon us. We cannot turn the job over to anyone else. If the United States fails, then the whole cause of freedom fails, and I think it depends in great measure on what we do here in this country. The reason Franklin Roosevelt was a good neighbor in Latin America was because he was a good neighbor in the United States, because they felt that the American society was moving again. I want us to recapture that image. I want people in Latin America and Africa and Asia to start to look to America to see how we're doing things, to wonder what the President of the United States is doing, and not to look at Khrushchev, or look at the Chinese Communists. That is the obligation upon our generation [338].*

2) *So government as a size of the economy went down when I was in the United States Senate. Sure I had some votes. Look, I think we've all had votes that I look back on I — I wish I wouldn't have voted — No Child Left Behind, you're right, it leads to education spending. That's why I've said that we need to cut and eliminate No Child Left Behind and — and education funding from the federal government, move it back to the local level where it belongs where parents and local communities*

can deal with that. But if you look at my record on spending, on taking on entitlements, never having voted for an appropriation bill increase. You look at — at my record of never having raised taxes. Governor Romney raised \$700 million in taxes and fees in Massachusetts. I never voted to raise taxes. Governor Romney even today suggested raising taxes on the top 1 percent, adopting the Occupy Wall Street rhetoric. I'm not going to adopt that rhetoric. I'm going to represent 100 percent of Americans. We're not raising taxes on anybody [338].

До розгляду узято приклади, які демонструють варіювання в межах категорії “часу та виду” англійського дієслова. Якщо перший приклад представляє слова Д. Ф. Кеннеді з політичних дебатів від 26.09.60, то другий приклад – слова Н. Гінгріча з політичних дебатів від 22.02.12. В обох уривках мовці оперують широким спектром елементів у межах категорії “часу та виду” дієслова.

Тим не менш, зважаючи на контекст та варіації в межах часо-видового застосування дієслів, у кожному разі мовцями допущено спрощення конструкції, економія мовних засобів за рахунок застосування форм *Present Simple* (у першому прикладі) чи *Past Simple* (у другому прикладі), які за кількістю формоутворюючих складників є коротшими, і відповідно, простішими за контекстуально бажані та граматично релевантні форми: у першому прикладі – видова форма *Present Continuous*, а в другому прикладі – *Present Perfect*. Така економія мовних засобів у черговий раз наголошує на присутності елементу розмовного мовлення, у якому використовуються варіативні елементи, що їх надає сама система англійської мови в межах граматичної категорії.

У другому прикладі привертає увагу кількісне превалювання варіативних граматичних форм у межах категорії, що розглядається. Така частота свідчить, з одного боку, про зростаючу емоційну напругу, коли адресант, будучи під впливом власних прагматичних переконань, спровокованих комунікативною ситуацією, вдається до вживання граматичних конструкцій за аналогією, обираючи найпростіші за формою, що уможлиблює за економії мовних засобів

вербалізувати власну інтенцію. З іншого боку, частота вживання форм *Past Simple*, де контекстуально та граматично релевантним є *Present Perfect*, спричиняє нівелювання категоричності ознак кожної з часо-видових форм у рамках категорії, розхитування даних ознак, провокуючи їх контекстуальне синонімічне вживання.

Зважаючи на меншу частоту подібних okazіоналізмів та варіантів у текстах передвиборчих виступів та дебатів за 50 – 60-ті роки, буде неправильним твердження про відсутність емотивності та експресії мовлення. Відтак, у першому прикладі прагматична сторона, модальність, а звідси і емотивність мовлення виявляється за рахунок чергування тактик амальгамування та самопрезентації, повторного залучення комісивів (*we are going, we can*), некатегоричних директивів (*we need, I want us to recapture..., I want people to start to look...*) та транспонування комісива в директив (*we're going to have to do*).

Як показує аналіз звернень політиків-претендентів на посаду Президента США, на той час у політичному дискурсі відзначається домінування рис ораторського мовлення, що має художнє та естетичне спрямування. Ораторське мовлення – мовлення підготовлене, і готується воно відповідно до книжково-письмових джерел, які здійснюють безпосередній прямий вплив на структуру мовлення [111, с. 80]. Тому, виступам за 50 – 60-ті роки (у вищій мірі) та виступам за 80 – 90-ті роки властиве дотримання граматичних норм англійської мови, а їх порушення носить виключно okazіональний характер, засвідчуючи зародки розмовності, що на сьогоднішній день у межах передвиборчого дискурсу США набули неабиякого поширення (див. Додаток Е).

На діаграмі (див. Рис.10.) візуалізовано темпи прискорення поширення граматичних okazіоналізмів та в подальшому варіантів у межах передвиборчого дискурсу США. Обравши рівні інтервали як у темпоральному аспекті, так і в аспекті кількісної представленості таких okazіональних та варіативних проявів граматики англійської мови, отримуємо можливість зафіксувати подвоєне прискорення кількісного зростання порушень граматичних норм, починаючи з

1990 року. Така динаміка пояснюється потужним розвитком технічної сторони засобів масової інформації, коли набуває поширення не лише телебачення, а й Інтернет, що розширює спектр можливостей при реалізації передвиборчого дискурсу США, і, відповідно, спричиняє постійну присутність претендентів на ту чи іншу політичну посаду на публіці, тобто повною мірою забезпечує таку характеристику передвиборчого дискурсу, як його сценічність, театральність.

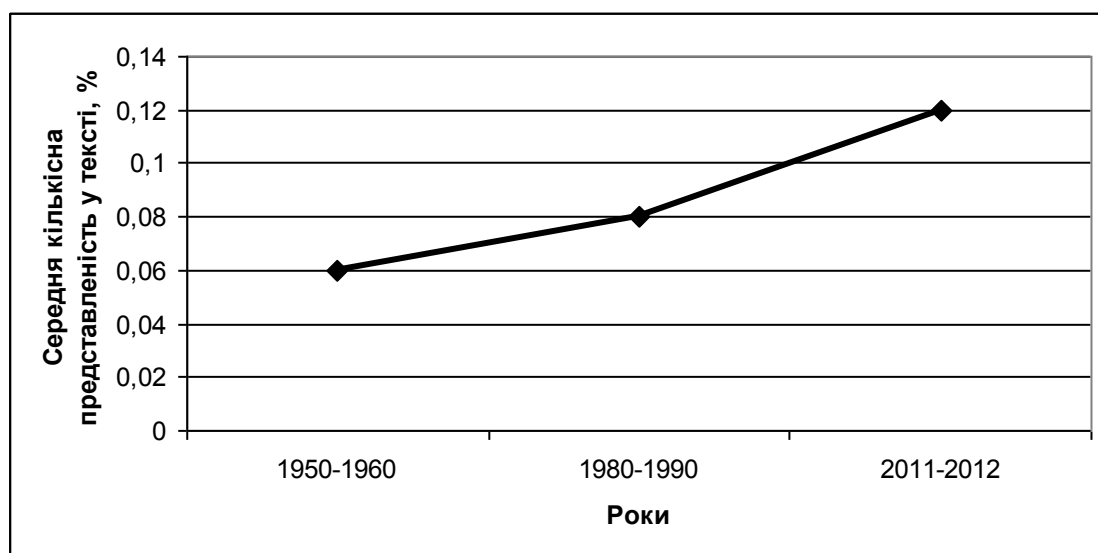

Рис. 10. Динаміка граматичних оказіоналізмів та варіантів англійської мови у передвиборчому дискурсі США

Зникає можливість стовідсоткової підготовленості мовлення, його планування, що є основною рисою ораторського мовлення, відбувається конкатенація елементів книжковості та розмовності, дотримання правил референції та предикації з виділенням тема-рематичних відносин, перевагою поширених, складних синтаксичних конструкцій і в той же час простих, окличних, питальних, спонукальних речень, квазі-речень. Більше того, навіть аналіз синтаксичних конструкцій говорить про зрушення від письмової форми мовлення до конкатенації письмової та усної з подальшою перспективою домінування усної, адже станом на 1950 – 1960-ті роки співвідношення простих та складних речень у виступі в середньому становило 41% та 59%, відповідно, у порівнянні з сьогоденними показниками 58% та 42%, відповідно.

Саме таке поєднання елементів усного та письмового мовлення виявляється прийнятним та релевантним стосовно передвиборчого дискурсу

США сьогодні, коли політик-претендент на певну політичну посаду здатен залучити граматичні елементи розмовності, здійснюючи тим самим маніпулювання в рамках кооперативної стратегії, чи вдатись до книжковості, естетичності, властивої письмовому мовленню, для втілення стратегії самопрезентації, позиціонування себе чи свого політичного блоку, партії. Конкатенація елементів усного та письмового мовлення, художнього, наукового, публіцистичного та розмовного функціональних стилів розкривають широкий спектр вербальних можливостей передвиборчого дискурсу США, де залучаються як лексичні, так і граматичні засоби виразності, озброюючи адресанта безмежним багатством мовного матеріалу.

При цьому говорити про руйнівний ефект процесів демократизації норми англійської мови буде неправильним, адже мова, будучи статичною з точки зору синхронії, завжди еволюціонує в аспекті діакронії, засвідчуючи панданну залежність мовних та позамовних факторів при невід'ємній антропоцентричності. Мовна система крізь призму коректив у межах норм літературної англійської мови адаптується до змін екстралінгвістичного порядку, відповідаючи потребам комунікантів. Більше того, у процесі стабілізації в межах постійного еволюційного мовного плину значну роль відіграє саме фактор антиномії безмежних можливостей мовної системи, якими прагнуть скористатись комуніканти, та бажання комунікантів бути зрозумілими, тобто необхідність користуватись відомими, узуально розповсюдженими мовними кодами.

4.3. Закономірності мовних процесів

Обслуговуючи суспільство в якості засобу спілкування, мова постійно піддається змінам, накопичуючи ресурси для більш адекватного вираження змісту того, що відбувається у суспільстві. Сама норма, залишаючись сукупністю найбільш стійких, традиційних реалізацій елементів мовної структури, відібраних і закріплених суспільною мовною практикою,

характеризується узуальністю, що зумовлена внутрішніми законами розвитку мови, але в той же час як еталон мовлення вона відбиває мовленнєві смаки, вибір соціокультурної еліти певного історичного періоду.

У мові постійно протистоять дві сили, одна з яких спрямована на руйнування знаку (спричинена відокремленістю синтагматичних та парадигматичних відносин плану вираження та плану змісту), інша сила спрямована на поєднання сторін знаку і виявляється у дії аналогії, уніфікації, зменшення алломорфії, адже вона паралізована нормативною фіксацією [190, с. 183]. Подібний процес є природнім і закономірним для живої мови, оскільки основу для змін закладено в самій мові, де діють внутрішні закономірності.

Визначаючи такі внутрішні закономірності, Н. Д. Арутюнова, О. С. Кубрякова вказують на наявність чинників, зумовлених самою мовною системою (синтагматичні та парадигматичні відносини плану вираження), разом з тим, апелюють до когнітивного фактору (плану змісту), який несе вже антропоцентричне спрямування. В обох випадках йдеться про причини, які не мають ніякого часового обмеження, “оскільки можна стверджувати, що ці причини діяли в усіх мовах, що існували раніше, але на сьогоднішній день зникли, реалізуються зараз і будуть функціонувати в мовах майбутнього” [190, с. 234].

Керуючись можливостями мовної системи та враховуючи антропоцентричне спрямування, О. С. Кубрякова називає такі внутрішньомовні закономірності: 1) пристосування мовного механізму до фізіологічних особливостей людського організму (тенденція до полегшення вимови, тенденція до вираження різних значень різними формами, тенденція до вираження однакових чи близьких значень однією формою, тенденція до створення чітких меж між морфемами, тенденція до економії мовних засобів, тенденція до обмеження складнощів мовленнєвого повідомлення, тенденція до зміни фонетичної будови слова при втраті його лексичного значення, тенденція до створення мов з простою морфологічною структурою); 2) необхідність вдосконалення мовного механізму (тенденція до усунення надмірності засобів

вираження, тенденція до вживання більш експресивних форм, тенденція до усунення форм, що втратили свою початкову функцію або мають незначне семантичне навантаження); 3) процеси не пов'язані з дією певних тенденцій (вплив форми одного слова на форму іншого, поєднання різних за походженням форм по принципу єдності значення, виникнення нових способів вираження в результаті переміщення асоціацій і т.д.) [190].

Розгалуження таких закономірностей виявляється численним і в певних аспектах повторюваністю (порівняйте: тенденція до економії мовних засобів та тенденція до усунення надмірності засобів вираження; тенденція до вираження однакових чи близьких значень однією формою та тенденція до усунення форм, що втратили свою початкову функцію або мають незначне семантичне навантаження). Повторюваність можна пояснити різностороннім та пошаровим підходом до розуміння і вивчення зазначеного питання, проте численність вказаних тенденцій помножена на їх повторюваність ускладнює розуміння питання внутрішньомовних процесів.

Свій перелік закономірностей внутрішньомовних зрушень пропонує Н. С. Валгіна: 1) закон системності (глобальний закон, який виявляє і властивість, і якість мови); 2) закон традиції (зазвичай стримує інноваційні процеси); 3) закон економії (зорієнтований на прискорення темпів життя суспільства); 4) закон аналогії (стимулює підриг традиційності); 5) закон антиномій (боротьба протилежностей, що закладена в самій системі мови) [33]. На існування перших чотирьох вказує К. С. Горбачевич [55] та В. Д. Бялик [32].

У такому складі маємо відбиття суто мовних особливостей (мовна система, фільтруюча функція норми літературної англійської мови в межах усталеної традиції), враховується антропоцентрична спрямованість, яка дається взнаки як у плані змісту, так і в плані вираження (побудова лексичних та граматичних конструкцій за аналогією, спрямованість на економію мовних засобів і, зрештою, всеохоплююча сутність закону антиномій). Такий перелік закономірностей мовних зрушень виявляється цілком валідним при вивченні

зрушень англійської мови, провокованих передвиборчим дискурсом США, адже відповідає комплексному характеру дисертаційного дослідження.

1) *Закони системності та традиції*. Про критерій відповідності законам мови, системі та про існування мовної традиції говорить М. М. Пилинський, визначаючи умови формування мовної норми [143, с.103]. К. С. Горбачевич серед характеристик мовної норми також апелює до відповідності даного способу вираження можливостям системи літературної мови (з врахуванням її історичної перебудови) та до регулярності вживання (відтворення) даного способу вираження і суспільного схвалення, що зумовлено традицією, яка утворилась на даному етапі суспільно-історичного розвитку [54]. “Норми, зумовлені системою мови, – це норми, які визначаються системою конкретної мови, на відміну від інших мов. Ці норми обов’язкові, і їх порушення означає вихід за межі можливостей системи” [31, с. 167].

Відповідно, закон системності та закон традиції стримують миттєві кардинальні зміни англійської мови, підпорядковуючи їх загальноприйнятим нормам даної мови. Саме вони дають змогу говорити про існування норм літературної англійської мови, адже вони виступають тими фундаментальними чинниками, які слугують стабілізації узуальної практики, фільтруючи оказіональні нововведення та гарантуючи загальнозрозумілість мовлення і мови.

Разом з тим, практична необхідність, на яку вказує В. Д. Бялик [31, с.168], неминучий аспект прагматичного фактору в рамках іллокутивного процесу, де до уваги беруться не лише лінгвістичні категорії, а й соціальні, психологічні, гетерогенність мови і, зрештою, тенденції статусно-корпусної конкатенації на сучасному етапі функціонування системи англійської мови – все це виконує роль мовного та позамовного джерел оказіональних утворень, спрямованих на підриг нормативних вимог мови.

Більше того, якщо закон традиції спрямовано на збереження консервативних рис мовної норми, що диктуються авторитетними джерелами [33], то внутрішній закон мови про її системність можна тлумачити і виходячи з

принципу “гнучкої стабільності” [190, с. 572], оскільки він виявляється як у межах окремого мовного рівня, так і у взаємодії рівнів у рамках системи [33], можливості якої є ширшими за нормативні. Система представляє собою зв'язок усіх рівнів, тому виникнення лексично, граматично, стилістично варіативних чи нових функцій та форм на одному з рівнів системи англійської мови спричинить зрушення інших мовних рівнів.

Not to mention threatening energy companies with new levies and cap-and-trade rules that would further hike costs and which the President has openly acknowledged are intended to price our coal industry out of business [Michele Bachmann].

Дієслово *hike* у запропонованому контексті має значення *to increase a price, tax, etc. by a large amount* [317, с. 769] і належить до американського розмовного варіанту англійської. Як зазначає етимологічний словник, *to hike* з'явилося в 1809 як діалектний варіант американської англійської із невідомим джерелом походження і мало значення “*to walk vigorously*” [305]; семантичної складової *to increase (prices, wages, etc.)* лексема набула пізніше (у 1931) і вже з таким значенням досить швидко поширюється за межі американської англійської, слугуючи маркером розмовного мовлення в Британії у сфері журналістики [308]. Неологізм *to hike* торує шлях від діалектичного до розмовного варіанту американської англійської, отримуючи свою нішу в рамках кодифікованого лексичного складу англійської мови. Разом з тим, дієслово *to hike* підпорядковується категоріальним граматичним вимогам англійської та потужному способу словотвору в англійській мові – конверсії (іменник *hike* діє з 1865 [305]), що впливає на зміну валентності даної лексеми (*to hike costs – a hike of costs, to hike quickly – a quick hike*).

Такий приклад демонструє появу оказіоналізму, що може бути зумовлено індивідуальною потребою, його рух до узуальної практики та кодифікації, де задіюються лексичний, граматичний і стилістичний рівні системи англійської мови. *To hike* підпорядковується вимогам, які накладають структурні елементи мовної системи, і разом з тим, вносить коректив до лексичного та

стилістичного рівнів, адже дієслово міняє статус від діалектного до розмовного, виявляючи тенденції до подальшої нейтралізації початкового емотивного забарвлення, опановує публіцистичну сферу вживання. Мова, як визначає Н. Д. Арутюнова, є самопороджуючим організмом, який з себе самого створює нову структуру [190, с. 172].

Враховуючи розповсюдженість та гетерогенність англійської мови, її аналітичну сутність, можна констатувати, що подібні приклади є домінантним явищем. Їх поширенню сприяють внутрішні закони мови, перелічені Н. С. Валгіною: закон аналогії, економії та антиномії, – які виступають панданними відповідниками нестійких варіативних зовнішньомовних чинників. У сукупності вони є рушійною силою змін норм літературної англійської мови.

2) *Закон економії* спрямовано на скорочення фонетичного → лексичного → синтагматичного складу, що зумовлено прискореними темпами розвитку сучасного суспільства. Реалізація цього закону здійснюється на різних рівнях.

It's a Washington where George Bush hands out billions in tax cuts year after year to the biggest corporations and the wealthiest few who don't need them and don't ask for them - tax breaks that are mortgaging our children's future on a mountain of debt; tax breaks that could've gone into the pockets of the working families who needed them most [326].

Конструкції *it's*, *don't*, *could've* на формально-семіотичному рівні відбивають усний варіант скорочення звукової форми та економії мовного засобу. Подальшого поширення набувають: форма *Genitive* англійського іменника (*our children's future* замість *the future of our children*), підтвердження чому знаходимо в численних статтях, виступах, промовах (Додаток В); неозначений артикль перед власною назвою (*a Washington*), що не є загальноприйнятим правилом граматики англійської мови і тягне за собою семантичне навантаження типу *one, some* [285, с. 260–263]; субстантивізація прикметника *the wealthiest few*, що здійснюється в рамках традиційної для англійської мови конверсії, тим не менш, у даному контексті це допомагає зекономити лексичні одиниці (*the wealthiest few people*).

As a point of comparison, the campaign also provided in-district and out-of-district fundraising totals from McMahon and Grimm's G.O.P primary opponent, Michael Allegetti. However, they did not provide an out-of-district campaign filing from Grimm, but only a file of Jewish donors to him [329].

У прикладі демонструється сила словобудови англійської мови, як варіант економії лексичних одиниць, адже традиційними, легалізованими у мовленні є явища синтаксичних лакун (еліпсиси) та моделі словотвору – аббревіації, акроніми, згортання фраз [227, с. 119]. Афіксація, складання основ слів (*in-district* – *that one which is within a certain territory*; *fundraising* – *the activity of collecting money for a special purpose* [320]), аббревіація (*G.O.P.* – *Grand Old Party or Republican Party* [320]) виступають у даному разі наочними прикладами, що уможливають процес подальшої словобудови за аналогією, в результаті чого як відбиття вимог сучасності з'являються нові лексеми, що поповнюють склад словника:

Some pollsters say it has to do with the interaction of the telephone interviewer and the respondent... [326],

де *pollsters* (*someone who works for a company that prepares and asks questions to find out what people think about a particular subject, also called polltaker* [323]) – новоутворення сучасної англійської мови від *poll* за допомогою суфікса *-ster* для позначення особи чоловічого роду, хоча початково у старій англійській мові суфікс *-estre* слугував для позначення іменника жіночого роду (*spinster* – *a woman who spins thread*) [316].

У процесі вживання мови як засобу спілкування здійснюється принцип найбільш раціонального і економного відбору дійсно необхідних для цілей спілкування мовних засобів [190]. Крім того, даний принцип зумовлює тенденцію до обмеження складнощів мовленнєвих повідомлень. Дослідження у сфері синтагматики свідчать про те, що в процесі породження мовлення діють фактори психологічного плану, що обмежують складність мовленнєвих повідомлень, оскільки при збільшенні кількості складів слів та самих слів у висловленні погіршується якість його сприйняття [190]. Ємкість оперативної

пам'яті накладає обмеження не лише на довжину слів, а й на довжину синтагм, речень:

If we want to train our workforce for a knowledge economy / it's also time / that we brought down the cost of a college education / and put it within reach of every American // I know / how expensive this is // At the beginning of our marriage / Michelle and I / were spending more to payoff our college loans / than we were on our mortgage // So / I'll create a new and fully refundable tax credit worth \$4,000 for tuition and fees every year / a benefit / that students will get in exchange for community or national service / which will cover two-thirds of the tuition at the average public college or university // And I'll also simplify the financial aid application process / so that we don't have a million students / who aren't applying for aid / because it's too difficult [326].

Уривок узято з виступу Барака Обама в рамках президентської передвиборчої кампанії. Відповідно, така промова зорієнтована, щоб вразити публіку та привабити новий електорат. Мета виправдовує характер синтаксичної та синтагматичної побудови тексту, адже максимальна конкретика, влучність та стислість зумовлюють порозуміння між адресантом та адресатом.

Таким чином, закон економії, починаючи з фонетичного рівня, де, як у продемонстрованих прикладах, з'являються скорочені форми підмета та допоміжного дієслова чи дієслова-зв'язки, продовжуючи надалі маніпуляціями на рівні лексичного та граматичного складу англійської мови, де разом переслідуються і стилістично обумовлені цілі, набуває у сучасній узуальній практиці значного поширення.

3) Дія закону мовної аналогії виявляється у внутрішньому подоланні мовних аномалій, що здійснюється за рахунок уподібнення однієї форми мовного вираження іншій [33]. Такий принцип функціонування закону є одним з чинників уніфікації, спрощення мовних форм і, відповідно, потужним фактором мовної еволюції. У рамках ілюстрації внутрішнього закону економії вже здійснювались посилення на застосування аналогії, але дублювання різних

способів словотвору є не єдиним шляхом втілення аналогії. Функціонування закону аналогії як і закону економії можна спостерігати на всіх рівнях мовної системи.

It's been estimated that opening up offshore areas for greater development could add two percent a year to our gross domestic product and bring in more than \$2.2 trillion in revenue and royalties. The natural gas industry has already proven what's possible through new technologies that have dramatically increased reserves, resulting in more than a century of supplies. That's the kind of "game-changing" advance that could reduce costs, create jobs and increase our security – if only government would get out of the way [333].

На формально-семіотичному рівні знаходимо скорочені форми *it's*, *what's*, *that's*, які графічно відбивають економію звукового елемента. Тим не менш, звуковий елемент, що випадає у такий спосіб, відповідно до запропонованого прикладу, буде відмінним (*it has been estimated, what is possible, that is the kind*). Скорочені форми *it's*, *what's*, *that's*, демонструючи формальну уніфікацію, несуть різне граматичне та семантичне навантаження. Семіотичний аналіз запропонованих форм показує, що в конструкціях *it's* (*it has*), *what's* (*what is*), *that's* (*that is*) від допоміжного дієслова чи дієслова-зв'язки у кожному разі графічно маркується останній формальний елемент, який має звукове вираження у скороченому відповіднику. За такою аналогією в англійській мові з'являються не лише суб'єктно-предикатні сполучення, а й численні варіанти скорочених лексичних форм, що виконують інші синтаксичні ролі і, відповідно, виражені різними частинами мови. Такі скорочені лексичні одиниці є маркерами розмовного мовлення.

У продемонстрованому прикладі варто звернути увагу на останнє речення з точки зору граматичного складу, оскільки форма *would* у підрядних речення умови не вживається [81, с. 72; 82, с. 155; 214, с. 154]. Якщо розглядати його за аналогією вживання модальних дієслів, то *would* виявляється відповідником *will* у минулому часі на позначення бажання, наміру чи наполягання з боку адресанта [25, с. 198; 56, с. 131; 285, с. 456, 484]. У підрядних умови, що

позначають нереальну умову відносно теперішнього, майбутнього чи безвідносно до часу спостерігаємо особливу форму вживання дієслова, що відповідає простому минулому часу (*Past Indefinite*) смислового дієслова [81, с. 73; 214, с. 152], тому вживання *would* як і будь-якого іншого дієслова за даних умов і у подібній формі виявляється цілком виправданим.

And I confess that if all that I knew of Reverend Wright were the snippets of those sermons that have run in an endless loop on the television and You Tube, or if Trinity United Church of Christ conformed to the caricatures being peddled by some commentators, there is no doubt that I would react in much the same way [326].

Закон аналогії дає пояснення сучасній домінації аналітичного допоміжного дієслова *will* у порівнянні з *shall* при побудові майбутнього часу англійського дієслова.

1) *Some will see this as an attempt to justify or excuse comments that are simply inexcusable* [326].

2) *We will have entitlement reform and a balanced budget; it's just a matter of how* [337].

3) *As President, I will work to lift the restraints that keep America from energy security. I will fight to increase access to the billions of barrels of oil and trillions of feet of natural gas on the Outer Continental Shelf and reverse the Administration's "permatorium" in the Gulf of Mexico* [333].

Вживання *will* в усіх особах у якості допоміжного дієслова предикативних конструкцій майбутнього часу спричинено існуванням уніфікованої для *will* та *shall* скороченої форми *'ll*, що відбиває розмовний варіант мовлення:

They think somehow we'll escape from the consequences of their policies [337].

Разом з тим, розглядаючи дане питання, не варто нехтувати і фактором історичного розвитку зазначених лексичних одиниць:

The use of "will" / "shall" as a future auxiliary was already developing in Old English. "Will" has the implication of intention or volition distinguishes it from "shall", which expresses or implies obligation or necessity. It was the custom to use

“will” to translate Latin “velle”; because “shall” had no exact equivalent in Latin...Contracted forms, especially after pronouns, began to appear 16 century. The form with an apostrophe is from 17 century [305].

Відповідно, закон аналогії діяв спільно з іншими мовними (модальне значення *will / shall*, поява скорочених форм) та позамовними чинниками (традиція перекладу латинського варіанту Біблії, врахування традицій розмовного мовлення). Більше того, вести розмову про повну відсутність вживання *shall* у якості допоміжного дієслова на позначення майбутнього часу буде неправильним, адже його модальне значення *which expresses or implies obligation or necessity* [305] збережено і до сьогодні і функціонує шляхом нашарування лексичного та граматичного значень.

We want to talk about how to bring them home from a war that never should've been authorized and never should've been waged, and we want to talk about how we shall show our patriotism by caring for them, and their families, and giving them the benefits they have earned [326].

Крім того, приклад мутації парадигмального наповнення дієслів *will / shall* слугує підтвердженням слів Н. Д. Арутюнової, що граматичні форми є стійкішими у порівнянні з граматичними функціями [190, с.174].

У рамках застосування аналогії можна пояснити поширення форми *Genitive* іменників в англійській мові, коли з'являються варіанти на позначення неістоти:

I will stop the Environmental Protection Agency's cap-and-trade rules in their tracks, and end this “Job Killing Agency's” threats against our rapidly growing domestic shale gas industry and the energy and manufacturing bonanza it is offering [333].

Закон аналогії потужно реалізується в межах стійких виразів та фразеологічних одиниць, адже застарілі, закарбовані у пам'яті адресата вирази не викликають такого ж емоційного сплеску від почутого, як їх оновлений авторський варіант:

There is not one bone of complacency in my body [326],

де *bone of complacency* утворено за аналогією від фразеологічної єдності *bone of discord*, надавши вислову нового відтінку значення шляхом заміни залежного слова у даному словосполученні *discord* на семантично бажане автором *complacency*. Крім того, у даному контексті відбувається подальша семантична зміна початкового фразеологізму за рахунок вкраплення квантитативного елементу (*not one*) в якості літоти, в результаті чого новоутворення набуває семантичного значення та емотивного навантаження абсолютно відмінного від початкового.

Аналізуючи внутрішньо-зумовлені зрушення англійської мови в рамках закону аналогії спостерігаємо неабиякий потенціал, адже такий процес підпорядковано потребі адресанта передати внутрішній емоційний стан, а мова розвивається в рамках тенденції до вживання більш експресивних форм, адже при наявності декількох форм з паралельними або близькими значеннями перевага надається найбільш експресивним формам [190].

Разом з тим, сутність закону аналогії полягає в уподібненні, вирівнюванні форм, що веде до структурного спрощення в рамках системи англійської мови. Але такий процес може позбавити мову певних нюансів семантичного та граматичного плану (як, наприклад, модальне значення дієслів *will* та *shall*), тому стримуюча функція внутрішнього закону традиції та існування мовних норм, що виконують роль фільтра, відбираючи узуально усталений, виправданий авторитетними джерелами матеріал, виявляються цілком слухними в парадигмі внутрішніх законів мови.

4) *Закон антиномії* є наступним серед названих Н. С. Валгіною законів, що зумовлюють внутрішні зміни мови. Виділяють шість основних антиномій: антиномія адресанта та адресата; антиномія узусу та можливостей мовної системи; антиномія коду та тексту; антиномія, зумовлена асиметричністю мовного знаку; антиномія експресивної та інформативної функцій мови; антиномія усної та письмової форм мовлення [33]. Кожна з таких антиномій виявляє антропоцентричне (антиномія адресанта та адресата) чи суто лінгвальне спрямування (антиномія узусу та можливостей мовної системи;

антиномія коду та тексту і т.д.), але в кожному разі мовні одиниці проходять етап мисленнєвого добору, оформлення, пошуку синтагматичної та парадигматичної відповідності, що має на увазі врахування як психологічних, соціальних особливостей мовця, реципієнта та комунікативної ситуації, так і знання нормативних відповідників у межах літературної англійської мови та можливостей даної мовної системи.

У той же час виникає антиномія узусу та можливостей мови (норми та системи), адже можливості мови (системи) значно ширші, ніж прийнятне в літературній мові вживання мовних знаків; традиційна норма діє в бік обмеження, заборони, а система здатна задовольнити значні вимоги комунікації [33].

Паралельно з цим реалізується і антиномія коду як суми фонем, морфем, слів та синтаксичних одиниць, і тексту як способу їх вживання у зв'язному мовленні, що підкріплюється асиметричністю мовного знаку, нашаруванням експресивної та інформативної функцій мови і антиномією усної та письмової форм мовлення. С. О. Карцевський зазначав, що складові знаку, тобто позначаюче (звучання) та позначуване (функція), постійно пливуть по похилій площині реальності, кожне виходить за межі, призначені йому його партнером: знак прагне володіти іншими функціями, ніж його власні, позначуване прагне того, щоб виразити себе іншими засобами, ніж його власний знак; вони асиметричні, залишаючись парними, вони опиняються у стані нестійкої рівноваги. Саме завдяки цьому асиметричному дуалізму структури знаків лінгвістична система здатна еволюціонувати [77, с. 90].

При вербалізації інтенції адресант шукає мовного і, як наслідок, мовленнєвого рішення, що втілюється в стилістичних зрушеннях, стилістичному перерозподілі, опозиції норм, які висуваються до усної та письмової форм мовлення: широко використовуються принципи розмовності, зростає варіантність засобів англійської мови у межах норми, відбувається диференціація норми відносно різних мовленнєвих ситуацій та послаблення норми в бік її демократизації.

The President's economic advisor calls this state of affairs a "bump in the road." But it's more like the Grand Canyon [333].

Американський політичний діяч Мішель Бахманн у своєму офіційному виступі вдається до вживання метафори та порівняння (*this state of affairs = a "bump in the road = the Grand Canyon*), де образність мислення вербалізується за рахунок залучення лексичних одиниць, семантика яких включає семи якісної ознаки розміру. Адресат, відповідно, сприймаючи таку метафору та порівняння, знаходить у рамках семантики лексичних складових семи, які породжують у його свідомості як ментальні, так і емотивні образи, закладені адресантом [94, с. 14]. Запропоновані слова претендента на посаду Президента США виходять за межі офіційної презентації, адже торкаються емоційної сфери реципієнта, набуваючи риси спільні для офіційно-ділового, розмовного, художнього, публіцистичного стилів.

Разом з тим, перенасичення мовлення різностильовою лексикою веде до нейтралізації її стилістично маркованого лексичного значення.

Wouldn't America be stronger economically if we removed all those strings that have been attached to everything - seems like, whether it's our EPA regulations or whether it's the way we deliver health care or what the heck business is it of the federal government to tell us how to educate our kids [336]?

Антиномія різностильових лексичних одиниць у запропонованому прикладі та їх кількісна насиченість веде до нівелювання конотативної складової значення та втрати вузькоспеціалізованого економічного спрямування в рамках денотативного значення. Висловлювання набуває рис спільних для офіційно-ділового та розмовного стилів, тим самим торуючи шлях у межах публіцистичного стилю до нового більш демократичного розуміння та вербального втілення норм літературної мови, оскільки консервативні рамки норм при вживанні різностильової лексики починають пробуксовувати і не давати практичних результатів [33].

Таким чином, протистояння узусу та можливостей мови, коду та тексту, експресивної та інформативної функцій мови, письмової та усної форм

мовлення, адресанта та адресата, що підкріплюється бажанням адресанта достеменно донести свою інтенцію, максимально точно втілити її у зовнішньому слові і при цьому по можливості залишитись у рамках літературної норми призводять до внутрішніх зрушень англійської мови: синтагматика презентує помилкове парадигматичне тлумачення лексичних одиниць чи граматичних конструкцій, переосмислюється значення слів та форм, повнозначні лексеми перетворюються на афікси та виникають нові способи вираження, що ведуть до стильового перерозподілу і, відповідно, до змін в межах конкатенації позначуваного та знаку, що позначає, форми та функції.

Процеси подібного роду відбуваються в англійській мові постійно, оскільки норма – це історично рухоме і в той же час стійке та традиційне явище, але їх важко кваліфікувати як прояв певних цілеспрямованих тенденцій, тому вони вимагають постійної уваги та вивчення. Джерелом таких процесів виступають як мовні, так і позамовні фактори, які неодмінно потрібно враховувати для досягнення максимально точного результату та визначення подальших перспектив та темпів нормативних змін, оскільки мова – це складний інтегральний феномен, і її дослідження повинно відбуватись у широкому системному контексті.

Висновки до четвертого розділу

1. Політична лексика передвиборчого дискурсу США вирізняється незначною кількістю канонізованих слів, виразів та кліше, що пояснюється, з одного боку, її деспеціалізацією, детермінуючою обставиною якої є те, що політична комунікація, як ніякий інший домен суспільних відносин, спрямована на масового споживача (адресата). З іншого боку, невід'ємною характеристикою передвиборчого дискурсу США як дискурсивної практики, що крізь призму жанрового розгалуження торкається усіх сфер людської діяльності, є варіативне існування лексичних форм за рахунок паралелізму

системних можливостей мови, гетерогенності, старіння та появи інновацій у межах лексичного складу, проникнення розмовного мовлення.

2. Передвиборчий дискурс США марковано набором граматичних особливостей, серед яких: домінантність номіналізованих конструкцій; питома вага формального чи неозначено-особового вираження підмета, що сприяє вербалізації стратегії нападу та делегітимізації в рамках тактики безособового звинувачення та тактики викриття; відносна синтаксична складність з використанням складних речень та підрядних відношень.

3. Серед граматичних конструкцій, які представляють порушення граматичних норм літературної англійської мови, як свідчать результати дослідження, найбільшою частотою користуються: “паралельність слівформ”, “категорія часу та виду”, “валентність” – що пояснюється, з одного боку, браком знань про мову у адресанта щодо її парадигматичної та синтагматичної будови, а з іншого боку, домінуванням прагматичного аспекту в процесі продкування мовлення, який спричинено психологічною емоційністю мовця.

4. Відповідно до результатів контент-аналізу еволюція лексико-стилістичного складу передвиборчого дискурсу США вказує на перехід від домінування лексичних елементів, притаманних художньому, науковому, публіцистичному стилям із вкрапленнями рис розмовності, до прогресування розмовності, що супроводжується кількісним зростанням оказіоналізмів, появою вульгаризмів, витісняючи поетичну лексику. Тим не менш, прогресуюча динаміка кількісного представлення лексичних оказіоналізмів і варіантів відносно загального лексичного складу передвиборчого дискурсу США свідчить про уповільнення темпів збагачення лексичного складу англійської мови за рахунок її оказіональних та варіативних проявів, підтверджуючи той факт, що поняття “норма”, у тому числі “лексична норма”, по своїй суті включає відбір, селекцію.

5. Аналіз граматико-стилістичної складової продемонстрував наявність не лише варіантів, зумовлених особливостями та можливостями мовної системи (як у категоріях “паралельність слівформ” та “відмінок”), а й

оказіоналізмів, що ідуть у розріз із нормами граматики англійської мови, хоча й залишаються в межах компетенції даної мовної системи, адже оперують її структурними елементами. Наявність оказіоналізмів у межах морфології чи синтаксису англійської мови свідчить не тільки про порушення певних норм (як у рамках категорії “часу та виду” чи “предикативності”), а й про рух мови до спрощення, економії мовних засобів, адже ці порушення керовані ігноруванням, пробуксовуванням певних парадигматичних аспектів у даній мовній системі, що в черговий раз підтверджує положення англійської як мови глобалізації, домінантної мови, статус якої зростає за рахунок спрощення корпусу.

б. Мовна норма, залишаючись тим фільтром, який з широкого спектру можливих лексичних, граматичних чи стилістичних узуальних варіантів обирає максимально релевантну мовну складову, вводячи її до переліку нормативних явищ, відбиває вимоги екстралінгвістичного порядку. Разом з тим, динамічна сутність норми англійської мови зумовлена внутрішніми законами розвитку мови: 1) закон системності (глобальний закон, який виявляє і властивість, і якість мови); 2) закон традиції (зазвичай стримує інноваційні процеси); 3) закон аналогії (стимулює підрив традиційності); 4) закон економії (зорієнтований на прискорення темпів життя суспільства); 5) закон антиномій (боротьба протилежностей, що закладена в самій системі мови). Внутрішні закони мови оперують як суто лінгвістичними категоріями (мовною системою, фільтруючою функцією норми літературної мови в межах усталеної традиції), так і мають антропоцентричну спрямованість, яка дається взнаки як у плані змісту, так і в плані вираження (побудова лексичних та граматичних конструкцій за аналогією, спрямованість на економію мовних засобів і, зрештою, всеохоплююча сутність закону антиномії).

Основні положення четвертого розділу знайшли відображення у публікаціях [155; 158; 164; 166].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дисертаційне дослідження реалізовано в рамках сучасної наукової функціональної антропоцентричної парадигми. Аналіз динаміки англійської мови крізь призму передвиборчого дискурсу США здійснено за рахунок конкатенації мовних та позамовних чинників, що спричинено умовами комунікації та самими функціональними характеристиками передвиборчого дискурсу США.

Така панданна залежність внутрішньомовних та позамовних аспектів стала гарантом дослідження мови в дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану сутність мовних одиниць, які в конкретній комунікативній ситуації дають змогу зазирнути в природу потенційних сенсів лексико-стилістичного та граматико-стилістичного okazіональних та варіативних форм, рухаючись від конкретних ситуативних прикладів омовлення авторської інтенції до виокремлення провідних тенденцій у межах внутрішньомовних процесів вже на системному рівні, обґрунтовуючи у такий спосіб зрушення в межах норм літературної англійської мови.

Таким чином, дослідження здійснюється при залученні дедуктивних та індуктивних методів, адже перехід від мовного до мовленнєвого рівня має на увазі звернення від загальних наукових тверджень до конкретних прикладів їх вербального втілення у комунікативному процесі. Надалі, базуючись вже на домінантних тенденціях у межах омовлення авторських інтенцій, які вербалізуються за рахунок залучення okazіональних чи варіативних лексико-стилістичних та граматико-стилістичних форм, підводяться підсумки, що повертаються до мови як системи, існування якої є гарантом існування її етносу-носія, національної самосвідомості.

Для дослідження динаміки англійської мови з середини ХХ до початку ХХІ століть першочерговим є з'ясування поняття та місця мовної норми і варіантів у межах мовної системи, адже внутрішньомовні процеси передбачають вивчення аспектів перерозподілу структурних складових мовної

системи, які, в результаті, ведуть до зрушень норм літературної англійської мови, що здатні спричинити, в остаточному плані, появу коректив у межах мовної системи. Саме поява okazіоналізмів та лексичних, граматичних, стилістичних варіантів є джерелом нормативних зрушень та тверджень про можливу її неадекватність чи невідповідність сучасним комунікативним вимогам.

Тим не менш, не зважаючи на зміну соціальних, політичних, наукових чи культурних аспектів життя, мовна норма залишається системою обов'язкових реалізацій, прийнятих у мовленнєвій практиці даного суспільства на даному етапі його історичного (культурного) розвитку. При цьому іде посилення на таку її характеристику як “динамічність”, що має на увазі, з одного боку, розуміння норми англійської мови як сукупності стійких, традиційних реалізацій складових мовної системи у мовленні в аспекті врахування їх жанрово-стилістичних особливостей, що диктуються комунікативною ситуацією.

З іншого боку, норма англійської мови має відповідати комунікативним потребам етносу-носія, тобто, вона має залишатись сукупністю найбільш придатних для комунікативних цілей мовних засобів, якими користується мовне суспільство на даному етапі свого розвитку. Таким чином, мовна норма реагує на зовнішні зміни, зберігаючи відповідність системі даної мови чи то відповідність моделі, та враховуючи регулярне вживання чи вживаність, суспільне схвалення та практичну необхідність okazіоналізмів чи варіативних форм, вона сприяє їх просуванню до усталення в рамках норм літературної англійської мови.

Розуміння мовної норми як динамічного і, водночас, стабільного явища наголошує на невід'ємній варіативності, що закладена в самому сенсі терміну “мовна норма”. Наявність лексичних, граматичних чи стилістичних варіантів свідчить про співіснування старої та нової форм, які є об'єктивним і неминучим наслідком мовної еволюції, і кожна з яких за допомогою практичної необхідності чи суспільного схвалення, регулярної вживаності торує шлях до унормованості.

Як об'єктивна соціолінгвістична категорія “норма” характеризується узуальністю, що зумовлена закономірностями внутрішніх змін мови (законами системності, традиції, аналогії, економії, антиномії), які оперують не лише суто лінгвістичними категоріями, безвідносно до антропологічного фактору, а й прагматичними, коли до уваги беруться індивідуальні психологічні, інтелектуальні характеристики.

Безпосередніми ж чинниками появи лексико-стилістичних та граматико-стилістичних оказіональних і варіативних форм залишаються паралелізми системних можливостей мови та історичні зміни, які відбуваються в її системі, гетерогенність літературної англійської мови, природні процеси старіння мовних норм і поява інновацій, проникнення явищ розмовного мовлення. Більше того, глибинне розуміння таких чинників, що ведуть до появи лексико-стилістичних та граматико-стилістичних оказіональних і варіативних форм, також передбачає залучення прагматичних категорій.

Мовна норма відбиває мовленнєві смаки, вибір соціокультурної еліти певного історичного періоду. Тому, саме комплексне розуміння питання мовної еволюції та сучасного стану системи англійської мови, де до уваги беруться як мовні, так і позамовні фактори, цілком виправдовує потребу в застосуванні комплексних теоретико-методологічних засад.

Оперуючи на рівні горизонтального (мовленнєвого) та вертикального (фонових знань) контекстів, отримуємо змогу аналізувати типи знань та інформації, що вербалізується. Дискурсивна складова уможлиблює розгляд мови в дії, де увагу спрямовано як на вербалізовані форми, тобто мовні одиниці в межах їх синтагматичного та парадигматичного представлень, що потребує розкриття лінгвістичного спектру знань комунікантів, так і перехід до прагматичної складових комунікації, де вагому роль відіграють позиції комунікантів, їх соціальна приналежність, позамовні чинники, що характеризують комунікативний акт у соціально-політичному, культурному, науковому аспектах.

Передвиборчий дискурс США за рахунок притаманних йому

інституційності, ритуальності та риторичності, і беручи до уваги рушійну силу засобів масової інформації, що гарантують максимальне поширення як інформативної бази, так і нормативних, узуальних та okazіональних мовних елементів, які реалізуються в межах мовлення політиків-претендентів на ту чи іншу політичну посаду, виявляється найкращим об'єктом для дослідження динаміки внутрішньомовних процесів.

Передвиборчий дискурс США є основним інструментом боротьби за владу та оволодіння нею, тому його базовими функціями є: впливова, інспіративна, агітаційно-пропагандистська, інформативна. У такому функціональному визначенні передвиборчий дискурс США повною мірою реалізує характеристики: інформативності, інтенційності, оцінності, емотивності, агональності, агресивності, ідеологічності, театральності, тощо – які наголошують на конкатенації інформативного та емотивного, де перше поступається другому, що цілком виправдовується езотеричністю та смисловою невизначеністю, властивим передвиборчому дискурсу США.

Перелік провідних функцій та характеристик передвиборчого дискурсу США примушує звернутись до прагматичних аспектів породження та сприйняття мовлення, адже за допомогою мовлення і кризь призму мовлення можна вести розмову про реалізацію та функціонування як передвиборчого, так і будь-якого іншого дискурсу. Мовлення політика-претендента на певну політичну посаду, за рахунок нашарування дискурсивних та жанрових характеристик, набуває конкретних рис, що їх накладає дискурсивна практика, які обмежують лексико-стилістичний та граматико-стилістичний вибір. Тому, вербальні форми не бувають вільно вибраними, мовні вибори узгоджуються із серією політичних, соціальних, культурних та суб'єктивних обмежень.

Приходимо до розуміння абсолютної умотивованості та контрольованості лексико-стилістичних та граматико-стилістичних форм, які вживаються у передвиборчому дискурсі США. Разом з тим, як показали дослідження, як у межах лексико-стилістичної складової передвиборчого дискурсу, так і в межах граматико-стилістичної складової спостерігається прогресуюча динаміка

залучення okazіональних форм, які набувають повноважень варіантів відповідних рівнів системи англійської мови. Адресант та адресат у процесі породження та сприйняття мовлення під впливом характеристик, властивих передвиборчому дискурсу США (значну роль відіграє саме емотивність), і за рахунок власної бази знань та контексту здатні виконувати роль джерела okazіональних лексико-стилістичних чи граматико-стилістичних утворень, що знаходиться в межах внутрішніх законів мови та основних чинників появи варіативних форм, а надалі забезпечити їх життям вже за рахунок узуальної практики, продиктованої релевантністю та валідністю новоутворень.

Результати діахронічного аналізу зрушень англійської мови у рамках передвиборчого дискурсу США виявили значну питому вагу саме елементів розмовності як на лексичному, так і граматичному та стилістичному рівнях, які торують шлях до унормованості. Більше того, не зважаючи на вагому кількісну відмінність okazіональних та варіативних форм на лексичному і граматичному рівнях з урахуванням стилістичного аспекту (домінантність тримає за собою лексичний рівень), прогресуюча динаміка, виходячи з порівняльного аналізу показників передвиборчих агітаційних виступів, звернень та дебатів розмежованих у часовому просторі, більше властива саме граматичному рівню.

Таке спостереження можна пояснити недостатньою освіченістю сучасних політиків, які за допомогою передвиборчого дискурсу США та суміжних позамовних факторів (засобів масової інформації) отримують змогу максимального поширення такого помилкового вживання граматичних форм. Надалі, такі okazіональні граматико-стилістичні форми як, власне, і лексико-стилістичні за рахунок своєї контекстуальної неочікуваності, експресивності, викарбовуються в свідомості реципієнта разом із запозиченою семантикою, поповнюючи базу знань адресата та отримуючи у такий спосіб можливість подальшого мовленнєвого функціонування.

Разом з тим, наявність okazіоналізмів у межах лексичного, граматичного чи стилістичного складу англійської мови свідчить не тільки про порушення певних норм, а й про рух англійської мови до спрощення, економії мовних

засобів, адже ці порушення керовані не запозиченням елементів з інших мовних систем, а ігноруванням, недостатнім функціонуванням певних парадигматичних аспектів у даній мовній системі. Фактор економії мовних засобів, зважаючи на сьогоденний статус англійської мови як мови глобалізації, лише наголошує на подальшій тенденції до підсилення статусу мови за рахунок її корпусної симпліфікації, адже комуніканти в рамках невідповідного мовлення оперують тими знаннями, обирають ті вербальні знаки, які є найпростішими, найуживанішими, тобто розмовні.

Тим не менш, діахронічне дослідження, що охоплює приклади реалізації передвиборчого дискурсу США розділені у часовому просторі десятиліттями, на сучасному етапі функціонування американського варіанту англійської мови фіксує уповільнення прогресуючої динаміки її внутрішньомовних процесів на лексичному рівні, що підкреслює наявність фільтруючої функції мови, адже у протилежному випадку не було б сенсу говорити про систему англійської мови як таку та національну мову, що забезпечує комунікативний процес її носіїв.

Така картина свідчить про поетапні процеси у системі англійської мови, коли етап відкритості мовної системи, здатної вбирати в себе та фіксувати варіативні лексичні, граматичні та стилістичні форми, змінюється етапом відносною стагнації, покою, коли відбувається усталення накопичених узуальних ресурсів. Чергування таких етапів у розвитку мови гарантує її повноцінне функціонування, відповідність комунікативним потребам її етносу-носія.

Результати проведеного дослідження закладають необхідний фундамент для подальших глибинних розробок у царині внутрішньомовних процесів, спричинених індивідуальними когнітивно-прагматичними чинниками, де береться до уваги не лише аспект породження того чи іншого оказіоналізму чи варіативної форми, а й лінгвальні, екстралінгвальні фактори, якими керується адресат, відтворюючи запозичений концепт та його вербальну форму у іншій комунікативній ситуації, виконуючи вже роль адресанта; вивчення чинників, що стимулюють набуття одними варіативними лексико-стилістичними та

граматико-стилістичними формами статусу нормативних, а іншими – збереження їх оказіональної природи та подальшого зникнення. Перспективою такого вивчення є звуження предмету дослідження до порівневого аналізу нормативних зрушень літературної англійської мови з виходом за межі передвиборчого дискурсу США, що уможливить об'єктивну оцінку реальної картини положення норми англійської мови та варіантів у ній на сучасному етапі розвитку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова О. В. Проблемы экспрессивного синтаксиса / О. В. Александрова. – М. : Высшая школа, 1984. – 211 с.
2. Александрук І. В. Когнітивні та мовні механізми утворення неологізмів та okazіоналізмів у творах жанру фентезі (на матеріалі творів сучасних англійських та американських авторів) / І. В. Александрук // *Studia Linguistica*. – 2010. – Вип. 4. – С. 469–475.
3. Алексеева М. В. Научный текст как полилог : Монография / М. В. Алексеева. – М. : Сигнал, 2001. – 162 с.
4. Амелин В. Н. Выборы – институт свободы или институт подавления / В. Н. Амелин // *Избирательные технологии или избирательное искусство*. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2001. – С. 25–37.
5. Амиров В. М. Агитационный предвыборный свертхтекст : организация содержания и стратегии реализации : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.01 / Амиров Валерий Михайлович. – Екатеринбург, 2002. – 228 с.
6. Андреев В. И. Деловая риторика / В. И. Андреев. – М. : Народное образование, 1995. – 208 с.
7. Аннушкин В. И. Первая русская «Риторика». (Из истории риторической мысли) / В. И. Аннушкин. – М. : Знание, 1989. – 63 с.
8. Аристотель. Риторика. Поэтика / Аристотель. – М. : Лабиринт, 2000. – 224 с.
9. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / И. В. Арнольд. – М. : АспектПресс, 2001. – 303 с.
10. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл : Логико-семантические проблемы / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с.

11. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата / Н. Д. Арутюнова // Изв. АН СССР – Серия литературы и языка. – М. : Наука, 1981. – Т. 40. – № 4. – С. 356–367.
12. Бабенко Н. Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ : Учебное пособие / Н. Г. Бабенко. – Калининград : Калинингр. ун-т., 1997. – 84 с.
13. Базылев В. Н. Российский политический дискурс (от официального до обыденного) / В. Н. Базылев // Политический дискурс в России. – М. : Диалог–МГУ, 1997. – С. 7–9.
14. Балли Ш. Язык и жизнь / Ш. Балли. – М. : Едиториал УРСС, 2010. – 232 с.
15. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику / А. Н. Баранов. – М. : Едиториал УРСС, 2001. – 360 с.
16. Баранов А. Н. Парламентские дебаты : традиции и новации. Советский политический язык (от ритуала к метафоре) / А. Н. Баранов, Е. Г. Казакевич. – М. : Знание, 1991. – 42 с.
17. Бахтин М. М. Собр. соч. в 7 т. : Т. 5. [Работы 1940х – начала 1960х годов] / М. М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1997. – 732 с.
18. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 423 с.
19. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
20. Безуглая Л. Р. Имплицитные смыслы в дискурсе : когнитивно-коммуникативный подход / Л. Р. Безуглая // Когниция, коммуникация, дискурс. – 2010. – № 1. – С. 8–21.
21. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1974. – 447 с.
22. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії : лінгвокогнітивний аспект : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Белехова Лариса Іванівна. – К., 2002. – 476 с.

23. Бисималиева М. К. О понятиях «текст» и «дискурс» / М. К. Бисималиева // Филологические науки. – 1999. – № 2 – С. 26–31.
24. Блажевич М. В. Еристика чи мистецтво суперечки / М. В. Блажевич, А. Ф. Селіванов. – К. : Либідь, 1993. – 312 с.
25. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка / М. Я. Блох. – М. : Высшая школа, 1983. – 383 с.
26. Богданов В. В. Текст и текстовое общение / В. В. Богданов. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1993. – 67 с.
27. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: В 2 т. // И. А. Бодуэн де Куртенэ. – М. : Академии наук СССР, 1963. – Т.2. – 391 с.
28. Бок Ф. К. Структура общества и структура языка / Ф. К. Бок // Новое в лингвистике. Вып. VII. Социолингвистика. – М., 1975. – С. 382–396.
29. Борисова И. Н. Категория цели и аспекты текстового анализа / И. Н. Борисова // Жанры речи : Сб. науч. статей. – Саратов : Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 1999. – Вып. 2. – С. 81–97.
30. Буніятова І. Р. Синтаксичні константи в германських мовах (історичний аспект) / І. Р. Буніятова // Проблеми семантики слова, речення та тексту : Зб. наук. статей. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 2001. – С. 17–23.
31. Бялик В. Д. Генезис лексичних інновацій як результат еволюції мовної норми / В. Д. Бялик // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2007. – С. 167–170.
32. Бялик В. Д. Епістемологія лексичного квантора / В. Д. Бялик. – Чернівці : Золоті литаври, 2012. – 420 с.
33. Валгина Н. С. Активные процессы в современном русском языке : Учебное пособие / Н. С. Валгина. – М. : Логос, 2001. – 304 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту : <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook050/01/part-002.htm#i28>

34. Варшавская А. И. Субкатегоризация и широкое / узкое понимание дискурса (грамматика дискурса) / А. И. Варшавская // Материалы XXXII междунар. Филол. конф. – СПб : МГПИ им. А. И. Герцена, 2003. – С. 14–16.
35. Введенская Л. А. Культура и искусство речи. Современная риторика / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 576 с.
36. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая [Пер. с англ. А. Д. Хмелева]. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
37. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
38. Велівченко В. О. Експлікація емоцій мовця в англomовному емотивному дискурсі / В. О. Велівченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». – 2010. – № 928. – Випуск 63. – С. 97–103.
39. Виноградов В. В. И. А. Бодуэн де Куртенэ / В. В. Виноградов // Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: В 2 т. / И. А. Бодуэн де Куртенэ. – М. : Академия наук СССР, 1963. – Т.1. – С. 6–20.
40. Виноградов В. В. Избранные труды : О языке художественной прозы / В. В. Виноградов [Т. 5]. – М. : Наука, 1980. – 362 с.
41. Виноградов В. В. Проблемы литературных языков и закономерностей их образования и развития / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1967. – 134 с.
42. Виноградов С. И. Выразительные средства парламентской речи / С. И. Виноградов // Русская речь. – 1994. – № 1. – С. 43–48.
43. Винокур Г. О. Маяковский – новатор языка / Г. О. Винокур. – М. : Сов. писатель, 1943. – 136 с.
44. Вознесенская Ю. В. Речевые стратегии конфликта в немецкой политической коммуникации : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд.

- филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Ю. В. Вознесенская. – Санкт-Петербург, 2010. – 18 с.
45. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 228 с.
46. Воробьева О. И. Политическая лексика. Ее функции в современной устной и письменной речи : Монография / О. И. Воробьева. – Архангельск : Пом. гос. ун-т, 2000. – 120 с.
47. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса / М. В. Всеволодова. – М. : Изд-во Московского университета, 2000. – 502 с.
48. Гавранек Б. Задачи литературного языка и его культура / Гавранек Б. // Пражский лингвистический кружок : Сборник статей [сост., ред. Н. А. Кондрашов]. – М. : Прогресс, 1967. – С. 338–377.
49. Гайкова О. В. Предвыборный дискурс как жанр политической коммуникации (на материале английского языка) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О. В. Гайкова. – Волгоград, 2003. – 19 с.
50. Гойхман О. Я. Речевая коммуникация / О. Я. Гойхман, Т. М. Надеина. – М. : Инфра, 2007. – 272 с.
51. Головин Б. Н. Как говорить правильно. Заметки о культуре речи. [3-е изд., испр.] / Б. Н. Головин. – М. : Высшая школа, 1988. – 160 с.
52. Голубева Т. М. Языковая манипуляция в предвыборном дискурсе (на материале американского варианта английского языка) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т. М. Голубева. – Н. Новгород, 2009. – 22 с.
53. Гольдин В. Е. Жанровая организация речи в аспекте социальных взаимодействий / В. Е. Гольдин, О. Н. Дубровская // Жанры речи. Вып. 3. – Саратов : Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2002. – С. 5–17.
54. Горбачевич К. С. Вариантность слова и языковая норма / К. С. Горбачевич. – Л. : Наука, 1978. – 238 с.

55. Горбачевич К. С. Нормы современного русского литературного языка / К. С. Горбачевич. – М. : Просвещение, 1989. – 208с.
56. Грамматика английского языка / [Каушанская В. Л., Ковнер Р. Л., Кожевникова О. Н. и др.]. – [7-е изд.]. – М. : Старт, 2000. – 320 с.
57. Грачев Г. В. Манипулирование личностью : организация, способы и технологии информационно-технологического воздействия / Г. В. Грачев, И. К. Мельник. – М. : ИФ РАН. – 1999. – 342 с.
58. Даньшина Е. В. Стратегии и тактики американского предвыборного дискурса / Е. В. Даньшина // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». – 2007. – № 1. – Том 2. – С. 24–28.
59. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М. : БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.
60. Дементьев В. В. Социопрагматический аспект теории речевых жанров / В. В. Дементьев, К. Ф. Седов. – Саратов : Изд-во Сарат. Гос. Пед. Ин-та, 1998. – 107 с.
61. Демецкая В. В. Дискурс и текст в переводе / В. В. Демецкая // Когниция, коммуникация, дискурс. – 2010. – № 2. – С. 6–17.
62. Демьянков В. З. Интерпретация политического дискурса в СМИ / В. З. Демьянков // Язык средств массовой информации; [учебное пособие для вузов, под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический Проект. Альма Матер, 2008. – С. 374–393.
63. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс : История и современные исследования. – М., 2002. – № 3. – С. 32–43.
64. Джинджолия Г. П. Речевые стратегии современного политического дискурса / Г. П. Джинджолия // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 20 (207). – Ч. II. – С. 17–23.

- 65.Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика : системный подход к изучению языка СМИ : современная английская медиаречь / Т. Г. Добросклонская. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 264 с.
- 66.Добросклонская Т. Г. Язык качественной британской прессы : новости, комментарий, публицистика / Т. Г. Добросклонская // Язык современной публицистики. – М. : Флинта : Наука, 2005. – С.179–212.
- 67.Дюбуа Ж. Общая риторика / Ж. Дюбуа, Ф. Пир, А. Тринон и др. [Общ. ред. и вступ. ст. А. К. Авеличева]. – М. : Прогресс, 1986 – 392 с.
- 68.Ємельянова О. В. Адресат, як комунікативна та мовна категорія / О. В. Ємельянова // Методологічні проблеми сучасного перекладу : матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції, 23-25 січня 2009 року / Ред.кол. : С. О. Швачко, І. К. Кобякова, С. В. Баранова, О. М. Медвідь. – Суми : СумДУ, 2009. – С. 31–34.
- 69.Єнікєєва С. М. “Вербоформанти” як елементи словотвірної системи сучасної англійської мови / С. М. Єнікєєва // Вісник Запорізького національного університету : Збірник наукових статей. Філологічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. – С. 46–51.
- 70.Єнікєєва С. М. Формування нових словотворчих елементів англійської мови шляхом афіксалізації лексичних одиниць / С. М. Єнікєєва // Загальні питання філології : Зб. наук. пр. – Т.1. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С. 85–90.
- 71.Ерофеева Е. В. К вопросу о соотношении понятий норма и узус / Е. В. Ерофеева // Проблемы социо- и психолінгвистики : Сб. ст. / Отв. Ред. Т. И. Ерофеева; Перм. Ун-т. – Пермь, 2003. – Вып.2. – С. 3–8.
- 72.Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». – 2010. – № 928. – Випуск 63. – С. 6–20.

73. Желтухина М. Р. Комическое как средство гармонизации в политическом дискурсе / М. Р. Желтухина // Вопросы языковой политики и языкового планирования в условиях информационного общества : Тезисы докладов международной научной конференции. – Иркутск : ИГЛУ, 2001. – С.4–47.
74. Жук В. А. Роль заимствований как одного из главных способов словообразования в английском языке / В. А. Жук // Функциональная лингвистика. Научный журнал. – Ялта, 2011. – № 2. – т. 1. – С. 203–206.
75. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови в 80-ті – 90-ті роки ХХ століття : дис...доктора філол. наук : 10.02.04 / Юрій Антонович Зацний. – К., 1999. – 403с.
76. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів : ПАІС, 2007. – 228 с.
77. Звегинцев В. А. История языкознания XIX—XX веков в очерках и извлечениях / В. А. Звегинцев. – М., 1965. – Ч. II. – С. 85–109.
78. Зеленский В. В. Послесловие / В. В. Зеленский // В. Одайник. Психология политики. Психологические и социальные идеи Карла Густава Юнга / Одайник В. – СПб. : Ювента, 1996. – С. 368–380.
79. Зенков Г. С. Введение в языкознание / Г. С. Зенков, И. А. Сапожниов. – Бишкек : ИИМОП КГНУ, 1998. – 218 с.
80. Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво : практичний посібник / Л. Г. Зубенко. – К. : Довіра, 2002. – 96 с.
81. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
82. Ильиш Б. А. Строй современного английского языка / Б. А. Ильиш. – Л. : Просвещение, 1971. – 367 с.
83. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – Омськ : Изд-во Омского гос. ун-та, 1999. – 284 с.
84. Истомин В. С. Язык политического дискурса / В. С. Истомин // Текст. Язык. Человек. Неделя русской филологии в Мозырском

- государственном педагогическом университете им. И. П. Шамякина : сборник научных трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина; редкол.: С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2011. – Ч. 1. – С.147–149.
- 85.Ицкович В. А. Очерки синтаксической нормы / В. А. Ицкович. – М. : Наука, 1982. – 199с.
- 86.Ицкович В. А. Языковая норма / В. А. Ицкович. – М. : Просвещение, 1968. – 98 с.
- 87.Ицкович Т. В. Жанр и текст / Т. В. Ицкович // Текст. Язык. Человек. Неделя русской филологии в Мозырском государственном педагогическом университете им. И. П. Шамякина : сборник научных трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина; редкол.: С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2011. – Ч. 1. – С. 19–21.
- 88.Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : Сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5–20.
- 89.Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М. : ГНОЗИС, 2004. – 389 с.
- 90.Кислова Е. И. К вопросу о феномене языковой нормы / Е. И. Кислова // Современные вопросы общественно-речевой практики / Сост. А. А. Любимова. – М. : Макс Пресс, 2005. – С. 4–33.
- 91.Китайгородская М. В. Современная политическая коммуникация / М. В. Китайгородская, Н. Н. Розанова // Современный русский язык : Социальная и функциональная дифференциация. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – С.161–240.
- 92.Кобенко Ю. В. Культурная политика и языковая система : связь корпуса и статуса в ракурсе языковых изменений / Ю. В. Кобенко // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 13 (194).Филология. Искусствоведение. – Вып. 43. – С. 63–70.

- 93.Кобенко Ю. В. Экзогlossный и эндогlossный типы языковой политики / Ю. В. Кобенко // Вестник ТГПУ. – 2010. – Выпуск 7 (97). – С. 51–54.
- 94.Кобозева И. М. Семантические проблемы анализа политической метафоры / И. М. Кобозева // Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. – 2001. – № 6. – С. 12–18.
- 95.Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англomовному художньому дискурсі : Монографія / І. К. Кобякова. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 128 с.
- 96.Ковалевская Е. Г. Вопрос об узуальном и окказиональном в лингвистической литературе / Е. Г. Ковалевская // Узуальное и окказиональное в тексте художественного произведения. – Л. : Изд-во ЛГПИ имени А.И.Герцена, 1986. – 136 с.
- 97.Колесов В. В. Люди науки. Л. В. Щерба / В. В. Колесов. – М. : Просвещение, 1987. – 160 с.
- 98.Колоїз Ж. В. Антиномія окказиональності / узуальності і мовна норма / Ж. В. Колоїз // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». – 2009. – № 846. – Випуск 56. – С. 3–6.
- 99.Конецкая В. П. Социология коммуникации / В. П. Конецкая. – М. : Междунар. ун-т бизнеса и упр., 1997. – 304 с.
100. Коньков В. И. Речевая структура газетного текста / В. И. Коньков. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 1995. – 160 с.
101. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история / Э. Косериу // Новое в лингвистике. – Вып. 3. – М. : Изд-во иностр. лит, 1963. – С. 123–344.
102. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи : Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа [изд. 3-е, испр., доп.] / В. Г. Костомаров. – М. : Златоуст, 1999. – 320 с.
103. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2003. – 464 с.

104. Красных В. В. Структура коммуникации в свете лингво-когнитивного подхода: коммуникативный акт, дискурс, текст : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / Красных Виктория Владимировна. – М., 1999. – 463 с.
105. Крысин Л. П. Социолингвистические аспекты изучения современно русского языка / Л. П. Крысин. – М. : Наука, 1989. – 188 с.
106. Крысин Л. П. Языковая норма и речевая практика / Л. П. Крысин // Отечественные записки. – М., 2005. – № 2(23). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.philology.ru/linguistics2/krysin-05.htm>
107. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1986. – 157 с.
108. Кубрякова Е. С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике / Е. С. Кубрякова // Дискурс, речь, речевая деятельность. – М., 2000. – С. 7–25.
109. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е. С. Кубрякова. – М. : Ин-т языкознания РАН, 1997. – 237 с.
110. Кубрякова Е. С. Язык и знание : На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
111. Культура русской речи : учебник для вузов / [С. И. Виноградов, Л. К. Граудина, Е. В. Карпинская и др.]; под ред. проф. Л. К. Граудиной и проф. Е. Н. Ширяева. – М. : Издательская группа НОРМА – ИНФРА М, 1998. – 560 с.
112. Лазуткина Е. М. Публицистический стиль : новые черты / Е. М. Лазуткина. – М. : Издательство ЭЛПИС, 2008. – 79 с.
113. Лассан Э. Дискурс власти и инакомыслия в СССР : когнитивно-риторический анализ / Э. Лассан. – Вильнюс : Изд-во Вильнюс. ун-та, 1995. – 232 с.

114. Левицкий А. Э. Функциональная переориентация номинативных единиц современного английского языка : Монография / А. Э. Левицкий. – Житомир : Редакционно-издательский отдел ЖГПУ, 2001. – 168 с.
115. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі англійської мови) / А. Е. Левицький // Вісник Житомирського держ. ун-ту. ім. І. Франка. – 2005. – № 23. – С. 16–21.
116. Любавина А. Ю. Функционально-прагматические особенности агитационно-политического текста : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.20 / Анастасия Юрьевна Любавина. – Челябинск, 2009. – 178 с.
117. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
118. Макаров М. Л. Социально-дейктическое измерение стиля / М. Л. Макаров // Языковое общение : процессы и единицы : Межвузовский сборник научных трудов. – Калинин : Калининский гос. ун-т, 1988. – С. 76–81.
119. Макарова О. С. Мифотворчество в дискурсивных рекламных практиках / О. С. Макарова // Язык. Текст. Дискурс : Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК [Под ред. проф. Г.Н. Манаенко]. – 2009. – Выпуск 7. – С. 293–300.
120. Малиновська І. В. Універсалізація термінології ХХІ століття : особливості вербалізації концептів у просторі англомовного дискурсу наук про складність / І. В. Малиновська // Лінгвістика ХХІ століття : нові дослідження і перспективи / НАН України. Центр наук. дослідж. і викладання інозем. мов; редкол. : А. Д. Белова (голов. ред) та ін. – К. : Логос, 2007. – С. 189–198.
121. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
122. Мартыненко Н. Г. Субъективизация новостийного дискурса аналитических программ ТВ / Н. Г. Мартыненко // Проблемы речевой

- коммуникации : Межвуз. сб. науч. тр. – Саратов : Изд-во Саратовского университета, 2000. – С. 113–118.
123. Мартинюк А. П. Основні принципи когнітивно-дискурсійного дослідження концептів / А. П. Мартинюк // Методологічні проблеми сучасного перекладу : матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції, 23-25 січня 2009 року / Ред.кол. : С. О. Швачко, І. К. Кобякова, С. В. Баранова, О. М. Медвідь. – Суми : СумДУ, 2009. – С. 9–11.
124. Маслов М. Ю. Введение в языкознание / М. Ю. Маслов. – М. : Высшая школа, 1997. – 272с.
125. Матезиус В. Избранные труды по языкознанию / В. Матезиус [Изд.2]. – М. : Едиториал УРСС, 2010. – 232 с.
126. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови у сфері новітніх технологій : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Р. К. Махачашвілі. – Запоріжжя, 2005. – 22 с.
127. Медведь Е. Н. Влияние СМИ на динамику интерлингвистических и интралингвистических словосочетаний / Е. Н. Медведь // Філологічні трактати. Науковий журнал. – 2010. – Том 2, №3. – С.74–82.
128. Медведь Е. Н. Средства речевого воздействия политспичей / Е. Н. Медведь, А. В. Прокопенко // Текст. Язык. Человек. Неделя русской филологии в Мозырском государственном педагогическом университете им. И. П. Шамякина : сборник научных трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина; редкол.: С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2011.– Ч. 1. – С. 163–165.
129. Медвідь О. М. Прагматичні інтерпретації текстів політичного дискурсу / О. М. Медвідь, І. Г. Ізмайлова // Вісник Сумського державного університету. – 2008. – № 1. – С. 66–71.
130. Медвідь О. М. Роль мови в межах медіапростору / О. М. Медвідь, О. М. Волков // МОВА І КУЛЬТУРА. (Науковий журнал). – К. :

- Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. – Т. VI (142). – С. 280–285.
131. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика / Н. Б. Мечковская. – М. : Аспект Пресс, 1994. – 207с.
132. Михалёва О. Л. Политический дискурс. Специфика манипулятивного воздействия / О. Л. Михалева. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2008. – 256 с.
133. Михальская А. К. Основы риторики / А. К. Михальская. – М. : Дрофа, 1996. – 496 с.
134. Михальская А. К. Педагогическая риторика : история и теория / А. К. Михальская. – М. : Изд. Центр «Академия», 1998. – 432 с.
135. Новоселецька С. В. Теоретико-методологічні основи політичної комунікації / С. В. Новоселецька, Н. В. Шапран // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2011. – № 4. – С. 72–77.
136. Норманн Б. Ю. О креативной функции языка (на материале славянских языков) / Б. Ю. Норманн // Славяноведение. – 1997. – № 4. – С. 26–33.
137. Об актуальных значениях теории словообразования (на рубеже веков) : материалы международной конференции, посвященной научному наследию профессора М. Д. Степановой и его дальнейшему развитию : к 100-летию со дня рождения / под ред. Е. С. Кубряковой. – М. : Изд-во МГЛУ, 2001. – С. 12.
138. Ожегов С. И. Очередные вопросы культуры речи / С. И. Ожегов //Лексикология. Лексикография. Культура речи. – М., 1974. – С. 259–260.
139. Ончуленко М. І. Особовий дейксис у зверненнях Б. Обама / М. І. Ончуленко // Англїстика та американїстика. – 2011. – Випуск 8. – С. 63–67.

140. Пальчун Г. М. Семантическая структура аффективных глаголов / Г. М. Пальчун // Психолингвистические исследования. – Калинин : Изд-во КГУ. – 1983. – С. 119–124.
141. Паршина О. Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : дис... доктора филол. наук : 10.02.01 / Паршина Ольга Николаевна. – Саратов, 2005. – 325 с.
142. Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль // История языкознания XIX – XX веков в очерках и извлечениях [сост. В. А. Звегинцев]. – М. : Изд-во иностранной л-ры, 1960. – Ч. 1. – С. 165–183.
143. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль / М. М. Пилинський. – К. : Наук. Думка, 1976. – 288 с.
144. Пихтовникова Л. С. Актуальное членение текста и проблема сохранения контекста и стиля при переводе / Л. С. Пихтовникова // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2004. – № 4(63). – С. 133–138.
145. Пихтовникова Л. С. Синергетический метод для исследования дискурса в прагмастилистическом аспекте/ Л. С. Пихтовникова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 848. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип. 58. – С. 48–52.
146. Пищева Т. Н. Барьеры восприятия публичного образа политика / Т. Н. Пищева // ПОЛИС. – 2000. – №4. – С. 132–135.
147. Плещенко Т. П. Стилистика и культура речи / Т. П. Плещенко, Н. В. Федотова, Р. Г. Чечет. – Минск : НТООО «ТетраСистемс», 2001. – 544 с.
148. Политическая наука : Сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН, Ин-т сравн. политологии, Рос. ассоц. полит. науки; [Отв. ред. и сост. В. И. Герасимов, М. В. Ильин]. – М., 2002. – № 3 : Политический дискурс : История и современные исследования. – С. 7–86.

149. Полюжин М. М. Дискурсивні стратегії та організуючі стереотипні висловлювання в англійській мові / М. М. Полюжин // Дискурс іноземної комунікації [Коллективна монографія]. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2001. – 295 с.
150. Попов С. А. Основные проблемы лингвистики текста / С. А. Попов // Язык и дискурс : Когнитивные и коммуникативные аспекты : Сб. научн. трудов. – Тверь : Тверской госуниверситет, 1997. – С. 48–53.
151. Попов С. А. Центральный миф в стратегии избирательной кампании / С. А. Попов // Избирательные технологии и избирательное искусство. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2001. – С. 75–87.
152. Попова Е. А. Культурно-языковые характеристики политического дискурса (на материале газ. интервью) : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / Попова Елена Александровна. – Волгоград, 1995. – 201 с.
153. Попова Е. А. Политический дискурс как предмет культурно-лингвистического изучения / Е. А. Попова // Языковая личность : проблемы значения и смысла : Сб. научных трудов. – Волгоград : Перемена, 1994. – С. 143–152.
154. Попова Е. В. Двойственная природа языковой нормы / Е. В. Попова // Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода. Сборник научных статей. – Н. Новгород : Бюро переводов "Альба", 2011. – Выпуск 2. – С. 76–84.
155. Попова Е. В. Демократизация языковой нормы в рамках закона антиномии (на материале политического дискурса) / Е. В. Попова // Текст. Язык. Человек. Неделя русской филологии в Мозырском государственном педагогическом университете им. И. П. Шамякина : сборник научных трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина; редкол. : С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2011. – Ч. 1. – С. 175–177.
156. Попова Е. В. Когнитивные механизмы номинативного процесса (на материале предвыборного дискурса) // Е. В. Попова // Мир языка :

- сборник научных статей [отв. соред. Г. Н. Кенжебалина, М. В. Пименова]. – Павлодар-Кемерово-Витебск : Кереку, 2012. – Выпуск 1. – С. 238–245.
157. Попова Е. В. Предвыборный дискурс – многовекторность лингвистического исследования / Е. В. Попова // Сборник научных трудов «Проблемы современной науки». – Ставрополь : Логос, 2012. – Выпуск 5. – Часть 1. – С. 46–54.
158. Попова Е. В. Размывание лексических норм предвыборного дискурса / Е. В. Попова // Новые парадигмы и новые решения в современной лингвистике. Научный журнал. Серия «Славянский мир». Вып. 9 [гл. ред. М. В. Пименова]. – Кемерово, 2013. – С. 75–77.
159. Попова О. В. Вплив темпорального аспекту на інтенційно-прагматичні трансформації текстів передвиборчої кампанії / О. В. Попова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2011. – № 5 (Частина 2). – С. 115–119.
160. Попова О. В. Динамічна стабільність норм англійської літературної мови / О. В. Попова // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Випуск 23. – 2012. – С. 124–127.
161. Попова О. В. Емотивність як складова конотативної структури слова / О. В. Попова // Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 14. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2010. – С. 110–115.
162. Попова О. В. Імперативна та диспозитивна традиції розгляду мовної норми / О. В. Попова // Філологічні трактати. Науковий журнал. Том 3, № 4. – Суми – Харків : СумДУ – ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – С. 47–53.
163. Попова О. В. Конкатенація екстра- та інтралінгвальних факторів / О. В. Попова // Філологічні трактати. Науковий журнал. Том 4, № 2. – Суми – Харків : СумДУ – ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. – С. 71–77.

164. Попова О. В. Лексико-семантична складова політичного мовлення (на матеріалі передвиборчого дискурсу) / О. В. Попова // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 32. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 316–319.
165. Попова О. В. Мовленнєва актуалізація емотивності / О. В. Попова // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка : Філологічні науки. Випуск 22. Том 2. – Чернівці : Книги – XXI, 2010. – С. 102–106.
166. Попова О. В. Нормативність мови в аспекті комунікації / О. В. Попова // Тези доповідей X наукової конференції “Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація” з міжнародною участю. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 235–236.
167. Попова О. В. Системоутворюючі характеристики дискурсу передвиборчої кампанії в аспекті перекладу / О. В. Попова // Філологічні трактати. Науковий журнал. Том 2, № 3. – Суми – Харків : СумДУ – ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – С. 188–193.
168. Потапенко С. І. Мовна особистість у просторі медійного дискурсу / С. І. Потапенко. – Київ : КНЛУ, 2004. – 360 с.
169. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня // Слово и миф. – М. : Правда, 1989. – С. 17–200.
170. Почепцов Г. Г. Профессия : имиджмейкер / Г. Г. Почепцов. – СПб. : Алтейа, 2001. – 181 с.
171. Почепцов Г. Г. Теория и практика коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М. : Центр, 1998. – 656 с.
172. Приходько А. М. Концепти і концептосфери в когнітивно-дискурсивній парадигмі / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
173. Приходько Г. І. Контекстуальна детермінованість реалізації оцінного висловлювання / Г. І. Приходько // Наукові праці Кам'янець-

- Подільського національного університету ім. Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 32. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 319–323.
174. Приходько Г. І. Концептосфера оцінності в мовній картині світу / Г. І. Приходько // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка : Філологічні науки. Випуск 22. Том 2. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – С. 106–108.
175. Проскуряков М. Р. Дискурс боротьби : (Очерк языка выборов) / М. Р. Проскуряков // Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. – 1999. – № 1. – С. 96–101.
176. Пушкин А. А. Способы организации дискурса и типология языковых личностей / А. А. Пушкин // Язык, дискурс и личность : Межвуз. сб. научн. тр. – Тверь : Тверской государственной университет, 1990. – С. 50–57.
177. Расторгуев С. П. Философия информационной войны / С. П. Расторгуев. – М. : Аутопан, 2000. – 446 с.
178. Ревзина О. Г. Дискурс и дискурсивные формации / О. Г. Ревзина // Критика и семиотика . – 2005. – № 8. – С. 66–78.
179. Ревзина О. Г. Язык и дискурс / О. Г. Ревзина // Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. – 1999. – № 1. – С. 25–33.
180. Реформатский А. А. Введение в языковедение / А. А. Реформатский; [под ред. В. А. Виноградова]. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
181. Рижинашвили И. У. Лингвистические механизмы тенденциозного представления событий в англо-американской периодике : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / И. У. Рижинашвили. – СПб., 1994. – 17 с.
182. Савкова З. В. Искусство оратора / З. В. Савкова. – СПб. : ИВЭСЭП, 2003. – 211 с.

183. Самохіна В. О. Гумор у політиці (на матеріалі промов Б. Обама) / В. О. Самохіна, К. І. Ластовка // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – № 897. – С. 114–120.
184. Седов К. Ф. Человек в жанровом пространстве повседневной коммуникации / К. Ф. Седов // Антология речевых жанров : повседневная коммуникация. – М. : Лабиринт, 2007. – С. 7–38.
185. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Брама, 2004. – 336 с.
186. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : Напрямки та проблеми / О. О. Селіванова– Полтава : Довкілля – К, 2008. – 711с.
187. Семенюк А.А. Вербалізація ціннісної орієнтації політичної промови / А.А. Семенюк // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – Луганськ : Видавництво національного університету „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – № 16(227). – С. 104–109.
188. Семенюк А. А. Особливості словотвору та функціонування неологізмів у мережі Інтернет / А. А. Семенюк // Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 14. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2010. – С. 168–174.
189. Семенюк А.А. Реалізація стратегій і тактик кооперативного сімейного дискурсу [монографія] / А.А. Семенюк. – Луцьк : Східноєвропейський національний ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 208 с.
190. Серебренников Б. А. Общее языкознание / Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева, Н. Д. Арутюнова, Е. С. Кубрякова и др. – М. : Наука, 1970. – 600 с.
191. Серио П. Русский язык и советский политический дискурс : Анализ номинаций / П. Серио // Квадратура смысла : Французская школа анализа дискурса. – М. : Прогресс, 1999. – С. 337–383.
192. Скворцов Л. И. Теоретические основы культуры речи / Л. И Скворцов. – М. : Наука, 1980. – 352с.

193. Слышкин Г. Г. Дискурс и концепт (о лингвистическом подходе к изучению дискурса) / Г. Г. Слышкин // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : Сб. научн. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 38–45.
194. Сопер П. Основы искусства речи / П. Сопер. – М. : Прогресс, 1992. – 415 с.
195. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр; [пер. з франц. мови А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – 324 с.
196. Степаненко А. В. Лингвокогнитивные особенности функционирования метафоры в политическом дискурсе : (На материале русского и немецкого языков) : дис. ... кандидата филол. наук : спец. 10.02.19 / Степаненко Анна Викторовна. – М., 2001. – 227 с.
197. Степанов Ю. С. Альтернативный мир. Дискурс. Факт и принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РГГУ, 1995. – С. 36–48.
198. Степанова М. М. Лексические особенности предвыборного дискурса США / М. М. Степанова // Активные процессы в различных типах дискурсов : политический, медийный, рекламный дискурсы и интернет-коммуникация. Материалы международной конференции 19-21 июня 2009 года. – М. – Ярославль : Ремдер, 2009. – С. 482–486.
199. Стернин И. А. Риторика и демократия / И. Я. Стернин // Речевое общение : вестник Российской риторической ассоциации. – 2000. – Вып. 2. – С. 78–82.
200. Стрельников А. М. Метафорическая оценка политического лидера в дискурсе кампании по выборам президента в США и России : дис. ... кандидата филол. наук : спец. 10.02.20 / Стрельников Александр Михайлович. – Екатеринбург, 2005. – 177 с.
201. Струганец Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття / Л. Струганець. – Тернопіль : Астон, 2002. – 352 с.

202. Тазмина А. Т. Проблемы современной американской президентской риторики / А. Т. Тазмина. – Абакан : Изд-во Хакасского гос. Ун-та, 2001. – 156 с.
203. Тарасов Е. Ф. Речевое воздействие : достижения и перспективы исследования / Е. Ф. Тарасов // Язык как средство идеологического воздействия. – М., 1983. – С. 76–95.
204. Татаринов В. А. Язык СМИ как объект филологического исследования и как предмет медиалингвистики / В. А. Татаринов // Язык средств массовой информации. – 2007. – С. 14–30.
205. Тестелец Я. Г. Введение в общий синтаксис / Я. Г. Тестелец. – М. : Российский государственный гуманитарный университет, 2001. – 797 с.
206. Трескова С. И. Язык и массовая коммуникация в США / С. И. Трескова // Язык как средство идеологического воздействия. – Москва, 1983. – С. 183–204.
207. Трошина Н. Н. Стилистические параметры текстов массовой коммуникации и реализация коммуникативной стратегии субъекта речевого воздействия / Н. Н. Трошина // Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации. – М. : Наука, 1990. – С. 62–69.
208. Труфанова И. В. О разграничении понятий : речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика / И. В. Труфанова // Филологические науки. – 2001. – №3. – С. 56–65.
209. Туманян Э. Г. Место и значение периодики в образовании литературных языков / Э. Г. Туманян // Язык и массовая коммуникация. Социалингвистическое исследование. – 1984. – С. 14–35.
210. Ушакова Т. Н. Слово в действии. Интент-анализ политического дискурса / Т. Н. Ушакова, Н. Д. Павлова. – СПб : Алетейя, 2000. – 316 с.
211. Ущина В. А. Стратегії риторичної домінантності та їх реалізація в політичному дискурсі / В. А. Ущина // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Л. Українки. Філологія. – 2009. – № 5. – С. 394–400.

212. Федосеев А. А. Метафора как средство манипулирования сознанием в предвыборном агитационном дискурсе (на материале русского языка) : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / Федосеев Алесандр Алексеевич. – Иркутск, 2003. – 170 с.
213. Филинский А. А. Критический анализ политического дискурса предвыборных кампаний 1999 – 2000 гг. : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / Филинский Алексей Анатольевич. – Тверь, 2002. – 163 с.
214. Хаймович Б. С. Теоретическая грамматика английского языка / Б. С. Хаймович, Б. И. Роговская. – М. : Высшая школа, 1967. – 299 с.
215. Халатян А. Б. Российский предвыборный дискурс : стратегии победы / А. Б. Халатян // Язык. Текст. Дискурс : Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК / Под ред. проф. Г.Н. Манаенко. – 2009. – Выпуск 7. – С. 271–281.
216. Халипов В. Ф. Кратология как система наук о власти / В. Ф. Халипов. – М. : Республика, 1999. – 303 с.
217. Ханпира Э. Н. Окказиональные элементы в современной речи / Э. Н. Ханпира // Стилистические исследования. – М. : Наука, 1972. – С. 303–308.
218. Хлевава Ю. А. Типы модальных значений / Ю. А. Хлевава // Вестник Амурского государственного университета. – 1999. – Вып. 7. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту : http://www.amursu.ru/vestnik/7/9_7_99.html.
219. Хомутова Т. Н. Научные парадигмы в лингвистике / Т. Н. Хомутова // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. Вып. 37. – 2009. – № 35 (173). – С. 142–151.
220. Цуладзе А. М. Миф как политтехнология / А. М. Цуладзе // Избирательные технологии и избирательное искусство. – М. : «Российская политическая энциклопедия», 2001. – С. 130–149.
221. Чахоян Л. П. Особенности использования аргументации в средствах массовой информации (на материале американской прессы) /

- Л. П. Чахоян, В. Ю. Голубев // Проблемы семантики и прагматики : Сб. научн. тр. – Калининград, 1996. – С. 71–76.
222. Чередниченко О. І. Про мову і переклад / О. І. Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
223. Чистякова С. В. Место политического интервью в жанровой структуре политического дискурса / С. В. Чистякова // Альманах современной науки и образования. – Тамбов : Грамота, 2010. – № 11 (42) – Ч. I. – С. 178–180.
224. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации : Монография / А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 2003. – 248 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту : <http://www.philology.ru/linguistics2/chudinov-03a.htm>
225. Чудинов А. П. Политическая лингвистика / А. П. Чудинов [4-е издан.]. – М. : Флинта : Наука, 2012. – 256 с.
226. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 208 с.
227. Швачко С. О. До питання про лакунарність у мові та мовленні / С. О. Швачко // Філологічні науки. Вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2011. – №4. – С.119–121.
228. Швачко С. О. Лінгвокогнітивна поліаспектність комунікативних одиниць / С. О. Швачко // Філологічні науки. Вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2008. – №5. – С.362–365.
229. Шведов И. А. Искусство убеждать. Беседы о современном красноречии / И. А. Шведов. – К. : Изд-во ЦК ЛКСМУ Молодь, 1986. – 224 с.
230. Швейцер А. Д. К проблеме социальной дифференциации языка / А. Д. Швейцер // Вопросы языкознания. – М., 1982. – № 5. – С. 39–48.
231. Шевченко И. С. Дискурс как мыслекоммуникативное образование / И. С. Шевченко, Е. И. Морозова // Вісник Харківського національного

- університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». – 2003. – № 586. – С. 33–38.
232. Шевченко И. С. Интердискурсивность предвыборного дискурса / И. С. Шевченко // Коммуникативное пространство : измерения, пределы, возможности. Материалы выступлений на 5 Международной конференции РКА «Коммуникация – 2010». – М. : Изд-во Моск. Ун-та, 2010. – С. 384–386.
233. Шейгал Е. И. Инаугурационное обращение как жанр политического дискурса / Е. И. Шейгал // Жанры речи : Сб. науч. статей. – Саратов : Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2002. – Вып. 3. – С. 205–214.
234. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса : Монография / Е. И. Шейгал. – Волгоград : Перемена, 2000. – 368 с.
235. Шейгал Е. И. Семиотическое пространство политического дискурса / Е. И. Шейгал // Политический дискурс 3 : Материалы рабочего совещания. – М. : Диалог – МГУ, 1999. – С. 114–123.
236. Шейгал Е. И. Театральность в политическом дискурсе / Е. И. Шейгал // Единицы языка и их функционирование. – 2000. – Вып. 6. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту : www.vspu.ru/vsputxt/index.php?path=books&info=biblindx&indx=biblindx
237. Шейгал Е. И. Функциональная структура политического дискурса / Е. И. Шейгал // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : Сб. научн. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 45–57.
238. Шехтер С. Аналіз політичних виступів / Стівен Шехтер // Розвиток громадської грамотності. Робота з друкованими матеріалами. – К. : Наук. думка, 2003. – 25 с.
239. Шульц П. Философская антропология. Введение для изучающих психологию/ П. Шульц. – Новосибирск : НГУ, 1996. – 118 с.
240. Щерба Л. В. О тройком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Л. В. Щерба // Языковая система и речевая деятельность. – Л. : Наука, 1974. – 425с.

241. Эпштейн О. В. Семантико-прагматические и коммуникативно-функциональные категории политического дискурса / О. В. Эпштейн // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2008. – № 2 (2). – С. 150–156.
242. Эрвин-Трипп С. М. Язык. Тема. Слушатель : Анализ взаимодействия / С. М. Эрвин-Трипп // Новое в лингвистике. – М. : Прогресс, 1975. – Вып. VII. – С. 336–362.
243. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс : Мова, культура, влада / Г. М. Яворська. – К. : Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, 2000. – 288 с.
244. Agranoff R. The Management of Election Campaigns / R. Agranoff. – Boston : Holbrook Press, 1976. – 481 p.
245. Bamgbose Ayo. Language and the Nation. The Language Question in Sub-Saharan Africa / Ayo Bamgbose. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 1991. – 350 p.
246. Bitzer Lloyd F. Political Rhetoric / Lloyd F. Bitzer // Handbook of Political Communication; [Edited by Dan D. Nimmo and Keith R. Sanders. – Beverly Hills and London : Sage Publications, 1981 – P. 225–248.
247. Bolinger D. Language – the Loaded Weapon : the Use and Abuse of Language Today / D. Bolinger. – London and New York : Longman, 1980. – 214 p.
248. Brown G. Discourse Analysis / G. Brown, G. Yule. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1983. – 288 p.
249. Campbell A. The Voter Decides / A. Campbell, P. Converse, W. E. Miller. – New York : Harper & Row, 1954. – P. 1–53.
250. Chaika E. Language : the Social Mirror / E. Chaika. – Cambridge : Newbury, 1989. – 274 p.
251. Chilton P. Analysing Political Discourse : Theory and Practice / P. Chilton. – New York and London : Routledge, 2004. – 264 p.

252. Chilton P. Discourse and Politics / P. Chilton, Ch. Schäffner // Teun A. Van Dijk, ed. Discourse as Social Interaction 2. – London : Sage, 1997. – P. 206–230.
253. Corcoran P. E. Political Language and Rhetoric / P. E. Corcoran. – St. Lucia, Queensland : University of Queensland Press, 1979. – 216 p.
254. Coulthard M. Studies in Discourse Analysis / M. Coulthard, M. Montgomery. – London : Routledge & Kegan Paul, 1981. – 198 p.
255. Danes Fr. Cognition and Emotion in the Discourse Interaction : A Preliminary Survey of the Field / Fr. Danes // Preprints of the Plenary Session Papers. – XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL, Berlin 10-15. August, 1987. – 448 p.
256. Diamond J. Status and Power in Verbal Interaction : a Study of Discourse in a Close-knit Social Network / J. Diamond. – Amsterdam and Philadelphia : John Benjamins Publ. Co., 1996. – 178 p.
257. Dirk N. B. Introduction / N. B. Dirk, G. Eley, S. B. Ortner // Culture. Power. History : a Reader in Contemporary Social Theory. – Princeton, N. J. : Princeton Univ. Press, 1994. – P. 3–45.
258. Discourse Analysis and Evaluation : Functional Approaches / ed. by Leo Lentz and Henk Pander Maat. – Amsterdam : Atlanta (Ga); Rodopi, 1997. – 175 p.
259. Edelman M. The Political Language of the Helping Professions / M. Edelman // Politics and Society. – 1974. – № 4. – P. 295–310.
260. Edelman M. The Symbolic Uses of Politics / M. Edelman. – Urbana : University of Illinois Press, 1964. – 164 p.
261. Eemeren F. H. Analysing Argumentative Discourse / F. H. Eemeren, R. Grootendorst // Studies in Pragma-Dialectics. – Dordrecht : ICG Printing, 1994. – P. 145–164.
262. Eemeren F. H. Argumentation / F. H. Eemeren, R. Grootendorst, S. Jackson, S. Jacobs // Discourse as Structure and Process. Discourse Studies :

- A Multidisciplinary Introduction [ed. by T. A. van Dijk]. – London : Sage Publications, 1997. – Vol. 1. – P. 208–229.
263. Eichhoff-Cyrus K. Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. Sprachkultur oder Sprachverfall? / Eichhoff-Cyrus K., Hoberg R. – Mannheim : Dudenverlag, 2000. – 344 S.
264. Fagen R. Politics and Communication : an Analytic Study / R. Fagen. – Boston : Little Brown, 1966. – 162 p.
265. Fairclough N. Language and Power / N. Fairclough. – London : Longman, 1989. – 259 p.
266. Feldman O. Politically Speaking : a Worldwide Examination of Language Used in the Public Sphere / Ofer Feldman, Christ'l De Landtsheer. – Westport, Connecticut, L. : Praeger Publishers, 1998. – 212 p.
267. Ferguson Ch. A. Diglossia / Ch. A. Ferguson, D. Hymes // Culture and Society. A Reader in Linguistics and Anthropology. – New York : Harper & Row, 1964. – P. 429–439.
268. Ferguson Ch. A. On Sociolinguistically Oriented Language Surveys / Ch. A. Ferguson, Ohanessian, E. C. Polo // Language Surveys in Developing Nations. – Arlington, Virginia, 1975. – P. 1–5.
269. Franz Alexander M. D. Emotional Factors in Voting Behaviour / Alexander M. D. Franz // American Voting Behaviour; [ed. by Eu. Burdick and Auth. J. Brodbeck]. – Grelcol, Illinois : The Free Press, 1959. – P. 300–307.
270. Gadelii K. E. Language Planning : Theory and Practice / Karl Erland Gadelii // Evaluation of Language Planning Cases Worldwide for the Languages Division. – Paris : UNESCO, 1999. – 28 p.
271. Goodin R. E. Manipulatory Politics / R. E. Goodin. – New Haven and London : Yale University Press, 1980. – 250 p.
272. Graber D. A. Political Languages / D. A. Graber // Handbook of Political Communication. – Beverly Hills : Sage Publications, 1981. – P. 195–223.
273. Gutenberg N. Orality and Public Discourse. On the Rhetoric of Media and Political Communication / N. Gutenberg // Aspects of Oral

- Communication. [ed. by U. M. Quasthoff, Walter de Gruyter. – Berlin and New York, 1995 – P. 322–339.
274. Halliday M. *Current Ideas in Systemic Practice and Theory* / M. Halliday. – London : Pinter, 1991. – 157 p.
275. Hershey M. R. *The Campaign and the Media* / M. R. Hershey // *The Election of 2000 : Reports and Interpretations*. – LLC : Chatham House Publishers of Seven Bridges Press, 2001. – P. 46–73.
276. Hjelmslev L. *La notion de rectiyn* / L. Hjelmslev // *Acta Linguistica*. – Copenhagen, 1939. – V. 1. – p. 194–263.
277. Hymes D. *Models of Interaction of Language and Social Life* / D. Hymes, J. Gumperz // *Directions in Sociolinguistics : the Ethnography of Communication*. – New York, 1972. – P. 35–71.
278. Jakobson R. *Essais de linguistique generale* / R. Jakobson. – Paris : Minuit. – 1963. – 175 p.
279. Jamieson K. H. *Dirty Politics : Deception, Distraction and Democracy* / K. H. Jamieson. – New York : Oxford University Press, 1993. – 352 p.
280. Kemmer S. *Schemas and Lexical Blends* / S. Kemmer // *Motivation in Language : Studies in Honour of Gunter Radden*. – New York, 2003. – P. 69–97.
281. Kessel J. H. *Presidential Campaign Politics*/ J. H. Kessel. – Pacific Grove, California : Cole Publishing Company, 1992. – 334 p.
282. Kress G. *Ideological Structures in Discourse* / G. Kress // *Handbook of Discourse Analysis, Vol.IV*. – London : Academic Press, 1985. – P. 27–41.
283. Labov W. *Principles of linguistic change : Social factors* / W. Labov. – Malden, MA : Blackwell Publishers, 2001. – 572 p.
284. *Linguistic Sustainability for a Multilingual Humanity* // CUSC – Centre Universitari de Sociolinguística i Comunicació (University Centre of Sociolinguistics and Communication), and Department of General Linguistics. – Barcelona : Albert Bastardas-Boada, 2007. – 32 p.

285. Longman Grammar of Spoken and Written English / [Douglas Biber, Stig Johansson, Geoffreg Leech, etc.]. – London : Lerson Education Limited, 1999. – 1204 p.
286. Maitland K. Pronominal Selection and Ideological Conflict / K. Maitland, J. Wilson // Journal of Pragmatics. – 1987. – № 11 (4). – P. 495–512.
287. McClelland J. L. The Trace Model of Speech Perception / J. L. McClelland, J. Elman // Cognitive Psychology. – 1986. – V. 18. – P. 1–86.
288. McWilliams W. C. The Meaning of the Election / W. C. McWilliams // The Election of 2000 : Reports and Interpretations. – LLC : Chatham House Publishers of Seven Bridges Press, 2001. – P. 177–201.
289. Munat J. Lexical Creativity as a Marker of Style in Science Fiction and Children's Literature / Judith Munat // Lexical Creativity, Texts and Contexts: [edited by J. Munat] – J. Benjamins Publishing Company, 2007. – V 58. – P. 163–189.
290. Nimmo D. P. New Directions in Political Communication / D. P. Nimmo, D. L. Swanson. – Newbury Park : Sage Publications, 1990. – 413 p.
291. Nimmo D. P. Political Communication and Public Opinion in America / D. P. Nimmo. – Santa Monica : University of Tennessee, Goodyear Publishing Company, 1978. – 465 p.
292. Pomper G. M. The Presidential Election / G. M. Pomper // The Election of 2000 : Reports and Interpretations. – LLC : Chatham House Publishers of Seven Bridges Press, 2001. – P. 125–155.
293. Presidential Politics : Readings on Nominations and Elections / Ed. by James I. Lingle, Byron E. Shafer. – New York : St. Martin's Press. Cop., 1980. – 562 p.
294. Schiffrin D. Approaches to Discourse / D. Schiffrin. – Oxford (UK) and Cambridge (Mass.) : Blackwell, 1994. – 470 p.

295. Schudson M. Sending a Political Message : Lessons from the American 1790s / M. Schudson // *Media, Culture and Society*. – 1997, Vol. 19. – № 3. – P. 311–330.
296. Seidel G. Political Discourse Analysis / G. Seidel // *Handbook of Discourse Analysis*. – L., etc., 1985. – Vol. 4. – P. 43–60.
297. Stevens J. D. Historical Research on Political Communication / J. D. Stevens // *Political Communication. Issues and Strategies for Research*. Ed. by St. H. Chaffee. – Beverly Hills, London : Sage Publications, 1975. – P. 263–282.
298. Tannen D. Remarks on Discourse and Power / D. Tannen // *Power through Discourse*. – Norwood : Ablex Publishing Corporation, 1987. – P. 3–10.
299. Van Dijk T. A. Political Discourse and Ideology / T. A. Van Dijk // *Doxa Communication*. – 2001. – № 1. – P. 207–225.
300. Van Dijk T. A. What is Political Discourse / T. A. Van Dijk // *Political Linguistics* / Ed. Jan Blommaert, Chris Bulcaen. – Amsterdam : Benjamins, 1998. – P. 53–67.
301. Wilson J. Politically Speaking. The Pragmatic Analysis of Political Language / J. Wilson. – Oxford : Blackwell, 1990. – 203 p.
302. Wodak R. We Demand that Foreigners Adapt to our Life-style : Political Discourse on Immigration Laws in Austria and the United Kingdom / R. Wodak, M. Seldak // *Combating Racial Discrimination*. – Oxford, 2000. – P. 217–237.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

303. Арутюнова Н. Д. Лингвистический энциклопедический словарь / Н. Д. Арутюнова [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.

304. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов (около 7000 терминов) / О. С. Ахманова. – 2-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1998. – 607 с.
305. Етимологічний електронний словник on-line – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.etymonline.com/>
306. Зацний Ю. А. Нова розмовна лексика і фразеологія : Англо – український словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 224 с.
307. Новейший философский словарь / [сост. и гл. ред. А. А. Грицанов]. – 3-е изд., испр. – Мн. : Книжный Дом, 2003. – 1280 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.term.ru/dictionary/175/word/%CD%CE%D0%CC%CO>
308. Новый англо-русский словарь / [авт.-сост. В. К. Мюллер]. – М. : Русский язык, 2001. – 880с.
309. Российский гуманитарный энциклопедический словарь : В 3 т. – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС : Филол. Фак. С.-Петерб. гос. ун-та, 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://slovari.yandex.ru/>
310. Русский язык : Энциклопедия / [гл. ред. Ю. Н. Караулов]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1997. – 721 с.
311. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2006. – 716 с.
312. Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://dictionary.cambridge.org/>
313. Collins English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.collinslanguage.com/>
314. Dictionary Reference – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://dictionary.reference.com>

315. Encyclopedia – Featured Articles [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту :
<http://encyclopedia.jrank.org/articles/pages/5425/Nonsense-Verse.html>.
316. English on-line Encyclopedia – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.answers.com/topic/>
317. Longman Dictionary of Contemporary English / [director Della Summers]. – 4th edition. – Edinburgh : Person Education Limited, 2005. – 1950 p.
318. Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.oed.com/>
319. The Concise Oxford Dictionary / [general editor J. B. Sykes]. – 6th edition. – Oxford : Oxford University Press, 1976. – 1369 p.
320. The Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.thefreedictionary.com>.
321. The Scribner-Bantam English Dictionary / [general editor Edwin B. Williams]. – New York : Bantam Books, 1977. – 1095 p.
322. Webster's New Collegiate Dictionary. – 2nd edition. – Springfield : G. & C. Merriam. Co. Publishers, 1956. – 1175 p.
323. Webster's New World Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/nonsense>.
324. Wikipedia : The Free Encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://en.wikipedia.org/wiki>.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

325. Breaking Political News [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.politisite.com/2012/07/06/obama-administration-delivers-another-swift-kick-to-the-gut/>

326. Candidate Speeches [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта: <http://2008election.procon.org/view.resource.php?resourceID=1568>
327. CNN Edition [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://edition.cnn.com/2011/POLITICS/>
328. CNN WMUR New Hampshire Debate [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.politisite.com/2011/06/13/cnn-wmur-new-hampshire-debate-transcript-part-1-of-4-cnndebate/>
329. Observer [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.observer.com/>
330. Page of Barack Obama [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.asksam.com/ebooks/obama-speeches/>
331. Page of Herman Cain [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.hermancain.com/>
332. Page of Joe Biden [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.4biden.com/>
333. Page of Michele Bachmann [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.michelebachmann.com/issues/>
334. Page of Mitt Romney [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.mittromney.com/>
335. Page of Newt Gingrich [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.newt.org/>
336. Page of Rick Perry [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.rickperry.org/>
337. Page of Sarah Palin [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.sarahpac.com/posts/conquering-the-storm>
338. Presidential Debates 1960 and 1976 – 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.presidency.ucsb.edu/debates.php>
339. Speeches of Bush G. H. W. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://millercenter.org/president/bush>

340. Speeches of Clinton B. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта:
http://cstl-cla.semo.edu/Renka/Modern_Presidents/clinton_speeches.htm
341. Speeches of Eisenhower D. D. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : http://cstl-cla.semo.edu/renka/modern_presidents/eisenhower_speeches.htm#Pre-presidential
342. Speeches of Kennedy J. F. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : http://cstl-cla.semo.edu/renka/Modern_Presidents/kennedy_speeches.htm
343. Speeches of Nixon R. M. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : http://cstl-cla.semo.edu/renka/modern_presidents/nixon_speeches.htm#Vice_president
344. Speeches of Reagan R. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : http://cstl-cla.semo.edu/renka/Modern_Presidents/reagan_speeches.htm
345. The New York Times Blog [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта :
<http://thecaucus.blogs.nytimes.com/2011/04/25/best-political-quotes-of-the-weekend-9/>
346. The Red State Report [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта : <http://www.redstatereport.com/>
347. The Vice Presidential Debate [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта :
http://www.msnbc.msn.com/id/6187803/ns/msnbc_tv-about_msnbc_tv/t/vice-presidential-debate/
348. The White House Blog [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайта :
<http://www.whitehouse.gov/blog/2012/07/11/numbers-97-percent>

ДОДАТКИ

Додаток А

Добірка прикладів, які ілюструють віддзеркалення соціально-особистісного фактору у вербальних формах.

Слова Р. Перрі:

a) On one hand, the Obama Administration opposes fossil fuel development at home, and then on the other hand encourages countries like Brazil to drill offshore and sell it to American consumers, creating foreign jobs and foreign profits. That's wrong. That's hypocritical. That's unfair. In my first days in office, I will reverse Department of Interior policies that prohibit exploration on federal lands and in federal waters [345].

b) In other words, it's the kind of economic stimulus President Obama could have achieved if he wasn't hell-bent on passing big government schemes that have failed American workers [345].

c) The federal nanny state's heavy-handed regulations are keeping our economy in the ditch. It is time to review and scrap regulations that harm jobs and growth [345].

d) Dodd-Frank is killing small banks, and freezing access to credit just when small businesses need it most. It enshrines bailouts and the notion of “too big to fail” in federal law, benefiting Wall Street while killing Main Street. It's wrong. It's unfair. It must go [345].

e) Some have offered limited laundry lists of potential reductions in federal spending to address the nation's fiscal mess – this approach suggests that any items not found in the laundry list are therefore pure and should be ignored and left alone. Instead of offering up token spending cuts, the next president should be direct and open with the American people and let them know that when it comes to federal spending, every single penny will be examined and all options are on the table [336].

f) To be sure, congressional offices can provide vital help to those whose Social Security benefits or passport applications fell through the cracks due to the

bureaucratic incompetence of federal agencies. But if the Founding Fathers managed to draft the Declaration of Independence, direct the American Revolution, and author the U.S. Constitution without the assistance of thousands of paid staffers, then current lawmakers can find a way to get through the day with fewer personal assistants [336].

Слова М. Бахманн:

a) Unfortunately, the president's strategy for recovery was to spend a trillion dollars on a failed stimulus program, fueled by borrowed money. The White House promised us that all the spending would keep unemployment under 8%. Not only did that plan fail to deliver, but within three months, the national jobless rate spiked to 9.4%. It hasn't been lower for 20 straight months. While the government grew, we lost more than 2 million jobs [327].

b) After the \$700 billion bailout, the trillion-dollar stimulus, and the massive budget bill with over 9,000 earmarks, many of you implored Washington to please stop spending money that we don't have. But instead of cutting, we saw an unprecedented explosion of government spending and debt. It was unlike anything we've ever seen before in the history of the country [327].

c) Over the long term, the unfunded liabilities of Social Security and Medicare alone – two programs which already consume 95 percent of federal revenues – have recently been estimated at more than \$45 trillion. As never before, we are sentencing our children and grandchildren to a future of indentured servitude to foreign lenders [333].

d) Please know how important your calls, visits and letters are to the maintenance of our liberties. Because of you, Congress is responding, and we're just beginning to start to undo the damage that's been done the last few years, because we believe in lower taxes, we believe in a limited view of government and exceptionalism in America. And I believe that America is the indispensable nation of the world [245].

Додаток Б

Добірка прикладів, що ілюструють реалізацію стратегії “на зниження” за рахунок:

- тактики прихованої критики діючої влади та опонентів (за рік до виборів):

a) Remarks of Senator Obama: The War We Need to Win, Washington, DC (від 01 серпня 2007 р.)

I was driving to a state legislative hearing in downtown Chicago when I heard the news on my car radio: a plane had hit the World Trade Center. By the time I got to my meeting, the second plane had hit, and we were told to evacuate. People gathered in the streets and looked up at the sky and the Sears Tower, transformed from a workplace to a target. We feared for our families and our country. We mourned the terrible loss suffered by our fellow citizens. Back at my law office, I watched the images from New York: a plane vanishing into glass and steel; men and women clinging to windowsills, then letting go; tall towers crumbling to dust. It seemed all of the misery and all of the evil in the world were in that rolling black cloud, blocking out the September sun. What we saw that morning forced us to recognize that in a new world of threats, we are no longer protected by our own power. And what we saw that morning was a challenge to a new generation.

The history of America is one of tragedy turned into triumph. And so a war over secession became an opportunity to set the captives free. An attack on Pearl Harbor led to a wave of freedom rolling across the Atlantic and Pacific. An Iron Curtain was punctured by democratic values, new institutions at home, and strong international partnerships abroad. After 9/11, our calling was to write a new chapter in the American story. To devise new strategies and build new alliances, to secure our homeland and safeguard our values, and to serve a just cause abroad. We were ready. Americans were united. Friends around the world stood shoulder to shoulder with us. We had the might and moral-suasion that was the legacy of generations of Americans. The tide of history seemed poised to turn, once again, toward hope [330].

b) Governor Sarah Palin's VP Nomination Speech (від 15 серпня 2007 р.)

I accept the call to help our nominee for president to serve and defend America. I accept the challenge of a tough fight in this election... against confident opponents ... at a crucial hour for our country. And I accept the privilege of serving with a man who has come through much harder missions ... and met far graver challenges ... and knows how tough fights are won – the next president of the United States, John S. McCain.

It was just a year ago when all the experts in Washington counted out our nominee because he refused to hedge his commitment to the security of the country he loves. With their usual certitude, they told us that all was lost – there was no hope for this candidate who said that he would rather lose an election than see his country lose a war.

But the pollsters and pundits overlooked just one thing when they wrote him off. They overlooked the caliber of the man himself – the determination, resolve, and sheer guts of Senator John McCain. The voters knew better. And maybe that's because they realize there is a time for politics and a time for leadership ... a time to campaign and a time to put our country first.

Our nominee for president is a true profile in courage, and people like that are hard to come by [326].

c) McCain Addresses The National Guard Association the USA (від 27 серпня 2007р.)

Good morning, and thank you for the honor of being here with you for this 129th General Conference. I am proud to address such a distinguished group of patriots. I am here, in part, to say thank you for your service and your sacrifice on behalf of our beloved country. Every American who understands the true value of freedom, and the price that must be paid to preserve it, owes an eternal debt of gratitude to each you and to all of the brave and honorable "citizen-soldiers" you are privileged to lead. The men and women of the National Guard are a national treasure.

I was blessed to have been born into a family who made their living at sea in defense of our security and ideals. My grandfather was a naval aviator; my father a

submariner. Their respect for me was one of the great ambitions of my life. And so it was nearly pre-ordained that I would find a place in my family's profession, and that occupation would one day take me to war.

Such was not the case for many of you. Your ambitions might not have led you to war; the honors you sought were not kept hidden on battlefields. Many of you were citizen-soldiers. You answered the call when it came; took up arms and served for your country's sake; and fought because you believed America's security was as much your responsibility as it was the professional soldier's. And when you came home, you built a better a country than the one you inherited [326].

d) A Challenge for Our Times (від 02 листопада 2007 р.)

I know how sixty years ago, the NAACP's James Hinton dared to ask why white children could ride buses to school but black children had to walk.

I know how Reverend J.A. DeLaine, a preacher and teacher in Summerton, heard that call and joined with Levi Pearson, a father who was sick and tired of seeing his children walk nine miles to school, and with Harry and Eliza Briggs and more than a dozen other Black parents to challenge unequal education.

I know that because of that challenge, Harry Briggs lost his job at the local service station, Eliza Briggs lost hers at a local hotel, and Reverend DeLaine's home was burned to the ground while the fire department stood by and watched.

It would have been easy for them to stay home. To heed the voices of caution and convenience that said, "wait," "the timing isn't right," or "the country just isn't ready." It would have been easy for them to give in to the fears that no doubt kept them awake some nights.

But I know that because they were willing to overcome their fears and reach for a larger dream, the Supreme Court overturned "separate but equal," and Congress passed the Civil Rights Act and the Voting Rights Act.

And I know that I stand on their shoulders, that their courage and sacrifice six decades ago makes it possible for me to run today for President of the United States [330].

e) A Change We Can Believe In (від 03 листопада 2007 р.)

Here's the good news – for the first time in a long time, the name George Bush will not appear on the ballot. The name Dick Cheney will not appear on the ballot. The era of Scooter Libby justice, and Brownie incompetence, and the Karl Rove politics of fear and cynicism will be over.

But the question you will have to ask yourselves when you pick up your ballot a year from today is, "What next?" How do we repair the enormous damage of these dismal years and recapture that sense of common purpose that has seen America through our toughest times?

I'm running for President because I believe we find ourselves in a moment of great challenge and great promise – a moment that comes along once in a generation.

It's a moment of challenge because America is less safe and less respected than at any time in recent history. We are more dependent on oil from dictators and closer to the day when climate change becomes a climate catastrophe.

In the midst of great prosperity, families all across this country feel further from the American Dream. You know this from your own lives. Most Americans are working harder for less and paying more for health care and college than ever before. It's harder to save. Harder to retire. And the policies of the last seven years have added to that unfairness [330].

f) Senator Joe Biden “A New Approach to Pakistan” (від 8 листопада 2007 р.)

To help defuse the current political crisis, we must be far more pro-active, not reactive and make it clear to Pakistan that actions have consequences. President Bush's first reaction was to call on President Musharraf to reverse course. Given the stakes, I thought it was important to actually call him – which is exactly what I did. I also spoke to opposition leader Benazir Bhutto. President Musharraf and I had a very direct and detailed discussion. I told him how critical it is that elections go forward as planned in January, that he follow through on his commitment to take off his uniform, and that he restore the rule of law to Pakistan.

It was clear to me that President Musharraf understands the consequences for his country and for relations with the United States if he does not return Pakistan to

the path of democracy. Now, President Bush finally got around to calling Musharraf yesterday. As a few of you may know, I'm running for President and I can tell you this: if I'm elected, I won't wait five days to pick up the phone or delegate matters of this magnitude to my secretary of state or to my ambassador. There is too much at stake to leave this kind of conversation to others.

If President Musharraf does not restore his nation to the democratic path, U.S. military aid will be in great jeopardy. I would look hard at big-ticket weapons systems intended primarily to maintain the balance of power with India, not to combat the Taliban or Al Qaeda: hardware like F-16 jets and P-3 maritime surveillance aircraft. President Musharraf doesn't want this aid suspension – and neither does the military establishment whose support he needs. Nor can they afford for this crisis to undermine confidence in Pakistan's economy, which has already taken a hard hit. So I believe there is incentive for cooler heads in Pakistan to prevail. But if they don't and if President Bush does not act, Congress almost certainly will [332].

g) Remarks By John McCain On New Hampshire Primary Victory (від 8 січня 2008 р.)

We came back here to this wonderful state we've come to trust and love. And we had just one strategy: to tell you what I believe. I didn't just tell you what the polls said you wanted to hear. I didn't tell you what I knew to be false. I didn't try to spin you. I just talked to the people of New Hampshire. I talked about the country we love; the many challenges we face together; and the great promise that is ours to achieve; the work that awaits us in this hour, on our watch: to defend our country from its enemies; to advance the ideals that are our greatest strength; to increase the prosperity and opportunities of all Americans and to make in our time, as each preceding American generation has, another, better world than the one we inherited.

I talked to the people of New Hampshire. I reasoned with you. I listened to you. I answered you. Sometimes, I argued with you. But I always told you the truth, as best as I can see the truth. And you did me the great honor of listening. Thank you, New Hampshire, from the bottom my heart. I am grateful and humbled and more

certain than ever that before I can win your vote, I must win your respect. And I must do that by being honest with you, and then put my trust in your fairness and good judgment.

Tonight, we have taken a step, but only the first step toward repairing the broken politics of the past and restoring the trust of the American people in their government. The people of New Hampshire have told us again that they do not send us to Washington to serve our self-interest, but to serve theirs. They don't send us to fight each other for our own political ambitions; but to fight together our real enemies. They don't send us to Washington to stroke our egos; but to help them keep this beautiful, bountiful, blessed country safe, prosperous and proud. They don't send us to Washington to take more of their money, and waste it on things that add not an ounce to America's strength and prosperity; that don't help a single family realize the dreams we all dream for our children; that don't help a single displaced worker find a new job, and the security and dignity it assures them; that won't keep the promise we make to young workers that the retirement they have begun to invest in, will be there for them when they need it. They don't send us to Washington to do their job, but to do ours [326].

- Тактики відкритої критики діючої влади та опонентів (напередодні виборів):

a) Remarks Dayton, OH (від 09 жовтня 2008 р.)

Senator McCain actually wants the government to pay the full face value of mortgages on the books, even though they're not worth that much anymore. It's a plan that would guarantee that American taxpayers lose by handing over \$300 billion to underwrite the kind of greed and irresponsibility on Wall Street that got us into this mess.

But it's not just that the McCain bailout rewards irresponsible lenders, it's that his bailout would make it more likely that those lenders keep up their bad behavior. Just yesterday, Countrywide, one of the nation's largest lenders, reached an agreement to help homeowners refinance their mortgages. Under Senator McCain's

plan, lenders like Countrywide wouldn't have any incentive to come forward and help homeowners – because they could just wait for the government to bail them out.

Now, this is just the latest in a series of shifting positions that Senator McCain has taken on this issue. His first response to this crisis in March was that homeowners shouldn't get any help at all. Then, a few weeks ago, he put out a plan that basically ignored homeowners. And now, in the course of 12 hours, he's ended up with a plan that punishes taxpayers, rewards banks, and won't solve our housing crisis [330].

b) Remarks By John McCain On The Pension And Family Security Plan in Arlington, VA (від 14 жовтня 2008 р.)

It is essential that we avoid an exodus of capital from the market. Senator Obama yesterday offered up a proposal that would have the effect of encouraging early withdrawal of funds from 401(k) accounts, by suspending penalties through 2009. This is an invitation to capital flight, and therefore to continued instability in the market, at a moment when exactly the opposite is needed. Any family that takes part in this will not see the benefits of the market recovery that smart policy can help bring about. In my administration, we will instead revive the market by attracting new investment. I will cut in half the capital gains tax on stocks purchased and held for more than a year from a rate of 15 to 7.5 percent. This vital measure will promote buying, raise asset values, help companies and shore up the pension plans for workers and retirees [326].

c) Keynote Address to Business Leaders for Sensible Priorities (від 18 жовтня 2008 р.)

The Senate passed a resolution, the equivalent of a declaration of war, which I had a hand in drafting. That resolution gave the President the authority to go after bin Laden and Al Qaeda and prosecute the war in Afghanistan. The President told us, from the outset, that it would take time; and it will. He told us it would not be easy; and we know it won't. He told us it would be a hard-fought war waged against enemies a world away, and against enemies within; and it is. Some have criticized me for not being supportive enough, even though, on many occasions, I have publically supported his conducted of the war in Afghanistan. But make no mistake, supporting

the President cannot and should not mean that we will be silent on other issues of national importance. I know this organization will not be silent, nor should it be. Yes, we must do what needs to be done to stop Al Qaeda's reign of terror. We must spend what needs to be spent to win. But we cannot shy away from a lively national debate, based on deeply held principles and values, to set our priorities and keep them straight even in time of war [332].

c) Remarks of Senator Barack Obama: Growing American Jobs Summit, Lake Worth, FL (21 жовтня 2008 р.)

Earlier this month, with major financial institutions on the verge of collapse and global markets on the brink, we took unprecedented action and passed a \$700 billion rescue plan. I have no doubt this was the right thing to do to address the immediate crisis and put our economy on firmer footing. But it was also just the beginning – not the end – of our work to rebuild our struggling economy.

Some of the folks on this stage know this better than just about anyone. They are on the front lines, dealing with the fallout from eight years of greed on Wall Street and irresponsibility in Washington. When we spend \$10 billion a month in Iraq, that means less money to fix crumbling roads and bridges here at home. When our President passes tax breaks for big corporations and multimillionaires, that leaves our states without the resources to provide health care and good schools and police and firefighters. Today, twenty – one states are facing budget shortfalls – including Florida. And governors across America are facing an impossible choice: cut vital services or raise property taxes on families already struggling to stay afloat.

Now, let's be clear: the financial crisis that states, businesses and families are facing didn't just spring up full – blown overnight. This has been a long time coming, and the warning signs have been very clear. But while President Bush and Senator McCain were ready to move heaven and earth to address the crisis on Wall Street, President Bush has failed to address the crisis on Main Street – and Senator McCain has failed to fully acknowledge it. Instead of commonsense solutions, month after month, they've offered little more than willful ignorance, wishful thinking, and outdated ideolog [330].

e) «Strategic Policy and the Future of Arms Control» (від 27 жовтня 2008 р.)

The debate between those who understand the continuing relevance of deterrence and those who would cast it aside has had a debilitating impact upon strategic policy and arms control.

The Clinton Administration came into office in 1993 and won several significant achievements in the area of strategic arms control and non-proliferation in the four years that followed: the Nuclear Non-Proliferation Treaty was extended indefinitely; the Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty was signed; and the Senate approved U.S. ratification of both START Two and the Chemical Weapons Convention. But that's about as far as we got. The Russian Duma has not ratified Start Two – which would reduce strategic warheads by half and eliminate MIRVed ICBMs and I will be truly surprised if it does so this week, although that's the latest Moscow rumor.

Meanwhile, Republicans want to abrogate the ABM Treaty, even if that causes a collapse of the START process. Congress also cut back the Nuclear Cities Initiative, which combats proliferation by helping Russian nuclear weapons experts to find new careers. And of course, you know the fate of the Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty. That, in turn, casts a shadow on the Non-Proliferation Treaty. In 1995, we used the promise of that test-ban to convince non-nuclear weapons states to agree to an indefinite extension of the Non-Proliferation Treaty. Now we are failing to keep our end of that bargain.

That vote two months ago today – rejecting the Comprehensive Test-Ban Treaty on a nearly party-line vote, after a straight party-line vote on procedure – was a watershed event. It has become, for the moment, the defining political reality for U.S. foreign policy [332].

f) Remarks by John McCain in Columbus, OH (від 31 жовтня 2008 р.)

If I'm elected President, I won't spend nearly a trillion dollars more of your money. Senator Obama will. And he can't do that without raising your taxes or digging us further into debt. I'm going to make government live on a budget just like you do. I will freeze government spending on all but the most important programs

like defense, veterans care, Social Security and health care until we scrub every single government program and get rid of the ones that aren't working for the American people. And I will veto every single pork barrel bill Congresses passes. I'm not going to spend 750 billion dollars of your money just bailing out the Wall Street bankers and brokers who got us into this mess. Senator Obama will. I'm going to make sure we take care of the working people who were devastated by the excesses of Wall Street and Washington.

I have a plan to fix our housing market, so that your home value doesn't go down when your

neighbor defaults, and so that people in danger of defaulting have a way to stay in their home. That's the American dream and I'm going to protect it.

If I'm elected President, we're going to stop spending 700 billion dollars to buy oil from countries that don't like us very much. Senator Obama is eloquent, but listen carefully to his words: he says he will consider drilling offshore. When I am president, we will drill offshore, and we will drill now. We will invest in all energy alternatives wind, solar, tide and safe nuclear power. We will encourage the manufacture of hybrid, flex fuel and electric automobiles. We will invest in clean coal technology. We will lower the cost of energy within months, and we will create millions of new jobs [326].

g) Remarks Columbus, OH (від 02 листопада 2008 р.)

Now, Senator McCain has served this country honorably. And he can point to a few moments over the past eight years where he has broken from George Bush. But when it comes to the economy – when it comes to the central issue of this election – the plain truth is that John McCain has stood with this President every step of the way. Voting for the Bush tax cuts for the wealthy that he once opposed. Voting for the Bush budgets that spent us into debt. Calling for less regulation twenty-one times just this year. Those are the facts.

After twenty-one months and three debates, Senator McCain still has not been able to tell the American people a single major thing he'd do differently from George Bush when it comes to the economy. When John McCain wants to give a \$700,000

tax cut to the average Fortune 500 CEO, that's not change. It's not change when he wants to give \$200 billion to the biggest corporations or \$4 billion to the oil companies or \$300 billion to the same Wall Street banks that got us into this mess. It's not change when he comes up with a tax plan that doesn't give a penny of relief to more than 100 million middle-class Americans.

President Bush is sitting out the last few days before the election. But yesterday, Dick Cheney came out of his undisclosed location and hit the campaign trail. He said that he is, and I quote, "delighted to support John McCain."

I'd like to congratulate Senator McCain on this endorsement because he really earned it. That endorsement didn't come easy. Senator McCain had to vote 90 percent of the time with George Bush and Dick Cheney to get it. He served as Washington's biggest cheerleader for going to war in Iraq, and supports economic policies that are no different from the last eight years. So Senator McCain worked hard to get Dick Cheney's support [330].

Додаток В

Вживання форми *Genitive* іменника з словами на позначення неістоти є черговою вказівкою на розхитування кодифікованих правил граматики англійської мови:

a) Reverend Wright's comments were not only wrong but divisive, divisive at a time when we need unity; racially charged at a time when we need to come together to solve a set of monumental problems... [326].

b) I will uphold America's values by standing shoulder-to shoulder with those who share those values and our interests and standing tall against those who don't [333].

c) Besides driving up prices, the Administration's actions are costing jobs and hurting our economy [333].

d) I will stop the Environmental Protection Agency's cap-and-trade rules in their tracks, and end this "Job Killing Agency's" threats against our rapidly growing

domestic shale gas industry and the energy and manufacturing bonanza it is offering [333].

e) Tea Party Americans weren't the ones "fiddling" while our country's fiscal house was going up in smoke [337].

f) The loss of the dollar's reserve currency status would adversely impact us in every conceivable way [337].

g) Last May, I gave a speech at Westhills Community College in Lemoore, California, to an audience that included farmers from California's Central Valley [337].

h) The world's biggest bond investment fund PIMCO announced last month that it was dumping U.S. [337].

i) Thursday's event far exceeded anyone's expectations [335].

Додаток Г

Лексичні варіанти та okazіоналізми передвиборчого дискурсу США на сучасному етапі.

1. Пейоративна лексика:

a) And this idea that we can't have 5 percent growth in America is hogwash [338].

b) I'm for a fair and open trade but I'm not for being stupid and I'm not for being a chump [338].

c) This has been probably the biggest whopper that's been told during the course of this campaign [338].

d) If I were governor, it would work a heck of a lot better [338].

2. Діалектизми:

a) We're going to do it by having the courage of our convictions, and by convincing the American people that we will not yield, waffle, mislead, or shirk our responsibilities to keep this country safe, prosperous and proud [331].

b) It took 154 years to get an Aggie into the governor's office, and some of you are probably wondering if he'll ever leave [336]

c) Hola, Wolf. We're at the viewing party for the Hispanic Leadership Network, and it really is a party [338].

d) You've got a president of the United States that held a Colombian free trade agreement – Colombia, who's out there on the front lines, working with us against the narco-terrorists, standing up to Chavez in South America [338].

3. Архаїзми:

a) The question put, which I participated in passing, in seven years created for this current economy the equivalent of 25 million new jobs, raised federal revenue by \$800 billion a year in terms of the current economy, and clearly it worked [338].

b) And so we stemmed the heedless stampede to Washington [337].

c) You mentioned the Navy, for example, and that we have fewer ships than we did in 1916. Well, Governor, we also have fewer horses and bayonets – because the nature of our military has changed [338].

d) There are still enough needless sufferings to be cured, enough injustices to be erased, to provide careers for all the crusaders we can produce or find [338].

4. Неологізми:

a) By 2019 Medicare will be broke. We are currently spending more on Medicare than we are collecting in payroll taxes and cashing in the few IOU's left in the trust fund [331].

b) They must be defeated, defeated utterly, wherever they are. Yet much of Washington remains mired in irresolution and defeatism because the challenge is hard and complex and long [331].

c) Back in November of last year, I predicted this would happen when the Federal Reserve dropped a \$600 billion money bomb called QE2 on us! That's short for "quantitative easing 2." [337].

d) We need to stop this deficit spending, balance our budget, repeal Obamacare, cancel all unused stimulus funds, and reform our entitlement programs [337].

e) The Congress this year, this next week ought to repeal the Dodd-Frank bill, they ought to repeal the Sarbanes-Oxley bill, they ought to start creating jobs right now, because for those 14 million Americans, this is a depression now [338].

5. Поетична лексика:

a) And it turns out that she is famous for her chant [330].

b) She's stealing my thunder [330].

c) You might not agree with me on every issue, but I hope you know I'm not trying to trick you or misrepresent my intentions should I be so privileged to be elected to the office I seek [331].

d) Here at the Citadel, you do all that but you have another specialty – you produce heroes [336].

e) Over 1400 of your alumni have served in Iraq, Afghanistan, and elsewhere fighting the war against terrorism [336].

f) We are a people who, in the language of our Declaration of Independence, hold certain truths to be self-evident: namely, that all men are endowed by their Creator with certain unalienable rights [336].

6. Оказіоналізми:

a) I knew that the size of our challenges had outgrown the smallness of our politics [330].

b) So I expect we're going to see a lot more of that over the next few days. More of the slash and burn, say-anything, do-anything politics that's calculated to divide and distract; to tear us apart instead of bringing us together [330].

c) It expands the proven benefits of market competition by encouraging a more efficient process for bringing cheaper generic drugs to consumers sooner and

developing a workable system that permits the safe reimportation of drugs to keep competition vigorous [331].

d) No more cuts in “out-years” that never materialize. The permanent political class in D.C. might be fooling themselves with these Enron-like accounting games, but they’re not fooling the world’s capital markets [337].

e) We’re trying to unwind a Keynesian bubble that’s been going on for 70 years, and you’re not going to touch this problem until you liquidate the bad debt and the mal-investment, go back to work [338].

f) Governor Romney, just yesterday, Governor Pawlenty, who is to your left on the stage tonight, called your Massachusetts plan, which you know has become a focal point of the criticism in this campaign from your friends here, Obamneycare, Obamneycare [338].

g) We’re asking them to climb the mountain with a big backsack full of rocks on their back [338].

h) Secondly, we need to have employer enforcement, which means E-verify and then we need to have not only employers sanctioned, but we have to have people who are found who are working here illegally, they need to be deported [338].

i) That's simply unexcusable. That's inexcusable [338].

j) This president is a declinist [338].

7. Розмовна лексика:

a) I met one of those women in Greenwood, South Carolina. It was back early when we were way back in the polls. Nobody gave us much of a chance back then [330].

b) It turns out that she was a city Councilwoman from Greenwood who also moonlights as a private detective. I'm not making this up. And it turns out that she is famous for her chant [330].

c) That's how we've come so far and so close – because of you. That's how we'll change this country – with your help. And that's why we can't afford to slow

down, sit back, or let up for one day, one minute, or one second in these last few days [330].

d) Do you think John McCain and Dick Cheney have been talking about how to shake things up, and get rid of the lobbyists and the old boys club in Washington [330]?

e) We are currently spending more on Medicare than we are collecting in payroll taxes and cashing in the few IOU's left in the trust fund [331].

f) When Congress sends me one of these huge, pork barrel bills to my desk, I will veto it, and I will make the authors who wrote it famous [331].

g) The central issue of the election is gonna be an administration that believes Washington must be our caretaker, and the people who want Washington to only care for their Constitutional responsibility [336].

h) And what do we say to our children? Y'all figure it out [336]?

i) How could Obama skip through Columbia and Harvard without learning that [334]?

j) If you want to, we need to get the Fed to quit printing the money and if you want capital, you have to entice those individuals to repatriate their money and take the taxes office, set up a financial system, deregulate and de-tax to invite people to go back to work again [347].

k) When you get over the punch in the gut and the feeling of betrayal, you should recognize that it's a hand we could play all the way to a pretty big win [335].

l) For every single mom who feels heartbroken when she has to explain to her kids that she needs to take a second job ... for grandparents who can't afford the gas to visit their grandchildren ... for the mom and dad who never thought they'd be on food stamps ... for the small business owner desperately cutting back just to keep the doors open one more month – to all of the thousands of good and decent Americans I've met who want nothing more than a better chance, a fighting chance, to all of you, I have a simple message: Hold on a little longer [337].

m) So their economy is in a shambles [338].

Додаток Г

Граматичні варіанти та okazіоналізми передвиборчого дискурсу США на сучасному етапі.

1. Паралельність словоформ:

- a) That's simply unexcusable. That's inexcusable [338].
- b) The central issue of the election is gonna be an administration that believes Washington must be our caretaker, and the people who want Washington to only care for their Constitutional responsibility [336].
- c) That was just three months ago, and things have already gotten worse [337].
- d) A little history lesson might have showed them how well that worked out for Germany in the 1930s [337].
- e) And I'm running for president of the United States because I love America [338] // I'm running for Presidency of the United States... [334].
- f) In addition, we're now able to transition out of Afghanistan in a responsible way, making sure that Afghans take responsibility for their own security. // But the Saudis and the Qatari and the Turks are all very concerned about this [338].
- g) When we went into Libya, and we were able to immediately stop the massacre there because of the unique circumstances and the coalition that we had helped them to organize. // America can help that happen [338].

2. Категорія числа:

- a) If America sees that and they hear that, our best days are in front of us [336].
- b) Who want help but don't want to be misled [338]?
- c) And what I've seen is unlike how the media has tried to wrongly and grossly portray the Tea Party, the Tea Party is really made up of disaffected Democrats, independents, people who've never been political a day in their life [338].

d) First thing is, we have trillions of dollars, at least over a trillion dollars of U.S. money made overseas, but it stays over there because if you bring it home, they get taxed [338].

e) What we need to do is today the United States has the second highest corporate tax rate in the world [338].

3. Категорія часу та виду:

a) Because if we will commit to that, I will suggest to you that we will be able to drive the drug cartels away from that border [334].

b) It's like they never believe that the rules of common sense apply to them [335].

c) And that's what we're seeing now, as the FBI raids the solar energy company's headquarters to glean more information after the company was handed half a billion dollars in "green energy" Stimulus funds from the American taxpayer only to later declare bankruptcy [335].

d) And, Senator Santorum, you mentioned – you said you have executive experience, as well as your Senate experience [347].

e) And we shouldn't talk about what we do in 2013 [347].

f) But this is the hand we've been dealt, and the question now is how well can we play it [334]?

g) But just a few weeks ago, you said you think we should have more troops in Iraq right now [338].

4. Категорія відмінку:

a) In the coming days we'll sort through the repercussions of S&P's downgrade of our credit rating, including concerns about the impact a potential interest rate increase would have on our ability to service our suffocating \$14.5 trillion debt [337].

b) We're already hearing murmurs about QE3, which is just madness and will further debase our currency at a time when the dollar's status as the world's reserve currency is already being questioned [335].

c) Having grown up with great respect for GE thanks to stories my grandfather shared with us about his days working for the company and even meeting GE spokesman-at-the-time Ronald Reagan during a company event, I am saddened at GE's leadership evolution [335].

d) And that's what we're seeing now, as the FBI raids the solar energy company's headquarters to glean more information after the company was handed half a billion dollars in "green energy" Stimulus funds from the American taxpayer only to later declare bankruptcy [335].

e) Now as the truth comes out, we discover that the White House was heavily involved in the Department of Energy's rushed decision to give the Stimulus funds to Solyndra [332].

f) Perhaps it's because a large investor in the company (about 35%) is Obama campaign bundler George Kaiser [335].

g) Iran's suicidal fanatics could blackmail the world [334].

5. ВАЛЕНТНІСТЬ:

d) But we've got to have men and women who are willing to stand up to proclaim the values that this country was based upon [336].

e) Now we're all getting hit with rising food prices too [337].

f) But how in the world did Mrs. Palin, who is supposed to be so thick, manage to figure all this out so far ahead of the «New York Times» and all the economists it talked to [337]?

g) And that's what we're seeing now, as the FBI raids the solar energy company's headquarters to glean more information after the company was handed half a billion dollars in "green energy" Stimulus funds from the American taxpayer only to later declare bankruptcy [335].

h) I've had five children, and we are the proud foster parents of 23 great children [338].

i) The Democrats say that the Republicans don't have any plans to create jobs, and jobs – and jobs in the private sector, not in the government jobs [338].

j) I always am from Pennsylvania [347].

k) Answer the American out there who says maybe I don't like all of the details, but after what happened in 2007 and 2008, I don't want Wall Street to not have somebody looking at them, watching what they're doing [347].

6. Категорія предикативності:

a) And what do we say to our children? Y'all figure it out [336]?

b) Hopefully I'll get it right this year. And appreciate the chance to be with you and to welcome my wife [338].

c) Governor Pawlenty laid out an economic plan. A lot of tax cuts in that plan [338].

d) It will be about how will we create jobs, how will we turn the economy around, how will we have a pro-growth economy [338].

e) Just want to bring in Josh McElveen from WMUR who's down there on the floor [347].

f) And of course, Iran on the path to a nuclear weapon [347].

g) We have a very important subject, housing. Not only here in Florida, foreclosures really, really bad, but all over the country [335].

h) The governor has cheerfully attacking me inaccurately and he knows it [335].

Додаток Д

Лексичні варіанти та okazіоналізми передвиборчого дискурсу США в діахронічному представленні:

Виступи 50-60 _{их} років XXст.	Виступи 80-90 _{их} років XXст.	Виступи 2011-2012 років
<i>Оказіоналізми</i>		
<p>1) And most surely, as long as the Republican Party continues to be this kind of <u>one-interest party</u> – a <u>one-universal-interest party</u> – it will continue to be the Party of the Future [341].</p> <p>2) Perhaps we could better afford a <u>Coolidge</u> following <u>Harding</u> [342].</p> <p>3) Secondly, we passed a <u>Federal-aid-to-education bill</u> in the Senate [338].</p>	<p>1) And then as I tried to <u>write-let</u> your own minds turn to that task [344].</p> <p>2) Surely, there are things that we can do in <u>the retrofitting</u> [338].</p> <p>3) Fifteen months ago, he was a <u>cosigner</u> and advocating the very tax cut that I am proposing, and said that that would be a forward step in fighting inflation, and that it would be beneficial to the working people of this country [338].</p>	<p>1) Their cooperation means that the Republican party will <u>unitedly</u> move forward in a sweeping victory [334].</p> <p>2) We will so <u>undergird</u> our freedom that today's aggressors and those who tomorrow may rise up to threaten us, will not merely be deterred but stopped in their tracks [336].</p> <p>3) Isn't it a question of you “<u>me-tooing</u>” them or them “<u>me-tooing</u>” you [338]?</p>
<i>Розмовна лексика</i>		
<p>1) I think that the reason that I voted against having the Federal government pay teachers' salaries was probably the very reason that concerned Senator Kennedy when, in January of this year, in his <u>kickoff</u> press conference,</p>	<p>1) What politically unpopular measures are you willing to endorse, <u>push and stay</u> with that might provide real progress in reducing inflation [338]?</p> <p>2) Every serious examination of the future</p>	<p>1) And right now the American economy is in the <u>howling</u>, hot headwinds of a gathering storm [337].</p> <p>2) History has proven again and again, when government <u>picks</u> the winners and losers, we're</p>

<p>he said that he favored aid for school construction, but at that time did not feel that there should be aid for teachers' salaries [338].</p> <p>2) Their platform, made up of left-over Democratic <u>planks</u>, has the courage of our old convictions [342].</p> <p>3) This campaign begins tonight – here and now – and it goes on – and this campaign will continue from now until November 8th without any <u>letup</u> [343].</p>	<p>supply of energy and other essential resources - including air, land and water - finds that we face shortages and <u>skyrocketing</u> prices, and that, in many ways, we're pushing the environment to dangerous limits [338].</p> <p>3) If we're going to have young men and women responsible for our security, dealing with this sophisticated equipment, then <u>for heaven's sakes</u>, let's go out and have a pay scale [338].</p>	<p><u>stuck</u> with the losers, and we the taxpayers subsidize failure [333]!</p> <p>3) That is <u>sickening</u>. And that's how it works: workers lose their jobs, wealthy <u>political cronies</u> stand a good chance of getting their money back, and the U.S. taxpayer <u>gets the shaft</u> [338].</p>
<i>Поетична лексика</i>		
<p>1) If governmental action is without the solid <u>guidelines</u> of <u>enduring</u> principle, national policies <u>flounder</u> in confusion [341].</p> <p>2) It would be easier to <u>shrink back</u> from that <u>frontier</u>, to look to the safe <u>mediocrity</u> of the past, to be <u>lulled</u> by good</p>	<p>1) The challenges confronting us, the <u>erosion</u> of freedom taken place under Democratic rule in this country, the <u>invasion</u> of private rights, the controls and restrictions on the <u>vitality</u> of the great free economy that we enjoy [344].</p> <p>2) At every stop large</p>	<p>1) A view that sees the conflicts in the Middle East as rooted primarily in the actions of <u>stalwart allies</u> like Israel, instead of <u>emanating</u> from the <u>perverse</u> and hateful ideologies of radical Islam [330].</p> <p>2) Since 1842, every <u>tyrant</u>, <u>petty thug</u> or <u>great</u></p>

<p>intentions and high rhetoric—and those who prefer that course should not cast their votes for me regardless of party [342].</p> <p>3) Let me tell you something of the goals of this better America toward which we will <u>strive</u> [343].</p>	<p>and <u>exuberant</u> crowds greeted me [340].</p> <p>3) An America where all children are <u>cherished</u> and protected from destructive forces [338].</p>	<p><u>power</u> that threatened America learned that if you wanted <u>to take on</u> America, you were taking on the <u>Citadel</u> [334].</p> <p>3) I know you face many difficult questions in a world <u>fraught</u> with uncertainty [331].</p>
--	--	---

Додаток Е

Граматичні варіанти та okazіоналізми передвиборчого дискурсу США в діахронічному представленні:

Виступи 50-60 _{их} років XXст.	Виступи 80-90 _{их} років XXст.	Виступи 2011-2012 років
<i>Категорія часу та виду</i>		
<p>1) One of my predecessors is said to have observed that in making his decisions he had to operate like a football quarterback--he could not very well call the next play until he saw how the last play <u>turned out</u> [341].</p> <p>2) And may I say also that – may I say also that I</p>	<p>1) For that trip showed me that hope <u>is back</u> in America [340].</p> <p>2) <u>They suggested I write</u> about the problems and issues of the day [338].</p> <p>3) Governor Reagan is not responsible for what <u>has happened</u> over the last four years, nor am I [338].</p>	<p>1) And that’s what <u>we’re seeing</u> now, as the FBI raids the solar energy company’s headquarters [337].</p> <p>2) <u>Did I ever hear</u> him make remarks that could be considered controversial while I sat in church [335]?</p> <p>3) When they hear that an African American</p>

<p><u>have been wanting</u> to come to this convention [343].</p> <p>3) We <u>heard</u> that American education and American scientists <u>are</u> inferior [338].</p>		<p>is getting an advantage in landing a good job or a spot in a good college because of an injustice that <u>they themselves never committed</u>, resentment builds over time [330].</p>
<i>Валентність</i>		
<p>1) The Republican Party will continue to grow in the confidence and affection of the American people, not only <u>to November next</u>, but indeed to, and beyond, its second centennial [341].</p> <p>2) As we face the coming challenge, <u>we too shall wait</u> upon the Lord, and ask that he renew our strength, Then <u>shall we be equal</u> to the test. Then <u>shall we not be weary</u>. And then we shall prevail [342].</p> <p>3) I am sure you will understand why I do not say tonight that <u>I alone am the man</u> who can furnish that leadership [343].</p>	<p>1) And a call to us <u>to really be successful</u> in communicating and reveal to the American people the difference between this platform and the platform of the opposing party [344].</p> <p>2) <u>My question, and please be specific, is</u> what politically unpopular measures are you willing to endorse [338]?</p> <p>3) I agree with what I think is the major premise of your question, sir, that <u>we are going to have to create</u> a new conservation ethic in the minds of the American people [338].</p>	<p>1) A century later, we <u>too</u> must have the vision, the fighting spirit [330].</p> <p>2) I wanted to see the faces, I wanted to hear the voices; and <u>did I ever see</u> them [330].</p> <p>3) We're going to have to develop better community transportation systems, so that with buses and light rail, we can replace the private automobile in those places where <u>it clearly is not</u> energy-efficient [330].</p>

Паралельність слівформ

1) I thank you additionally and personally for the high honor you have accorded me in entrusting me once more with your nomination for the Presidency [341]. – One hundred years ago, in this city, Abraham Lincoln was nominated for President of the United States [343].

2) Let's help the American Heritage, let's help the Boy Scouts, let's help everybody to get people out to register to vote [341]. – And to help you make this decision I would like to discuss tonight some of the great problems which will confront the next President of the United States and the policies I believe that should be adopted to meet them [343].

3) All mankind waits upon our decision [342]. –

1) After you've stated your positions, each of you will have one minute and 15 seconds for response [338]. – Well, gentlemen, what I'd like to say first is, I think the panel and the audience would appreciate responsiveness to the questions [338].

2) So I would like to ask you, if you will commit to publish specific forecasts within two weeks, so that the voters can absorb them and analyze them, showing exactly what all these problems you've mentioned tonight – on energy, on defense, on the cities – how these impact on inflation over five years [338]. – Mr. Reagan, will you publish specific forecasts within two weeks, so that the voters can have time to

1) But, while he must never answer insults in kind, he must leave no doubt at any time [333]. – But I would propose holding that income up through a type of program that would indemnify the farmer, pay the farmer kindly from the products which are in surplus [338].

2) We know they will invoke the name of Abraham Lincoln on behalf of their candidate—despite the fact that the political career of their candidate has often served to show charity toward none and malice toward for all [338].

3) History has proven again and again, when government picks the winners and losers, we're stuck with the losers, and we the taxpayers

<p>I'm not satisfied, when we have over \$9 billion dollars worth of food, some of it rotting even though there is a hungry world and even though 4 million Americans <u>wait every month for</u> a food package from the Government, which averages 5 cents a day per individual [338].</p>	<p>analyze and absorb them, showing exactly what all these things you've discussed tonight – <u>for energy, cities and defense</u> – <u>mean for inflation</u> over the next five years [338]? 3) We haven't <u>gotten</u> either the economies in Government that were promised [338]. – And John tells us that first, we've <u>got</u> to reduce spending before we can reduce taxes [338].</p>	<p>subsidize failure [333]! – Republicans have <u>proved</u> that it is possible for a government to have a warm, sensitive concern for the everyday needs of people, while steering clear of the paternalistic "Big-Brother-is-watching-you" kind of interference [338].</p>
--	---	---

Попова О. В. Передвиборчий дискурс США в динаміці англійської мови середини ХХ - початку ХХІ століть : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04 / Попова Олена Володимирівна. – Суми, 2014. – 252 с.